

T.C.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YEREL BASIN IŞIĞINDA: 27 MAYIS ASKERİ MÜDAHALESİNDEN
ADALET PARTİSİ İKTİDARINA KONYA'DA YAPILAN SEÇİMLER

(1961-1963-1965)

Hazırlayan

Osman Nazım KARA

180471204

Tarih Ana Bilim Dalı

Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Doç. Dr. Alaattin UCA

KARAMAN-2021

ÖN SÖZ

27 Mayıs askeri müdahalesi Türk siyasi hayatında yepyeni bir dönemi başlatmış seçimlere kadar geçen süreçte on yedi aylık askeri vesayetle ülke yönetilmeye çalışılmıştır. Kurulan yeni siyasi düzen içerisinde ülkemizin alışık olduğu demokrasiye geçiş aşaması ilk önce 15 Ekim 1961 daha sonra da 10 Ekim 1965 genel seçimleriyle gerçekleştirilmeye çalışılmış, müdahale sonrasında ilk kez 1963 yılında yerel seçimler yapılmıştır. Tüm ülkede yaşanan seçim süreci Konya’da da kendini hissettirmiş, Konya yeni siyasal düzende belirleyici illerden birisi olmuştur.

Son zamanlarda şehirlerin tarihi ile ilgili çalışmalar popülerite kazanmıştır. Özellikle Konya ile ilgili yapılan çalışmalar daha çok eski dönemleri kapsarken son yıllarda yakın dönemleri içerisine alan çalışmalar da yapılmıştır. Ancak özellikle 27 Mayıs askeri müdahalesi sonrasında yapılan ve Türkiye’yi yeniden demokratik hayata hazırlayan 1961 ve 1965 genel seçimleri ile askeri müdahale sonrasında ilk yerel seçimleri olma özelliğini bünyesinde barındıran 1963 yerel seçimlerinin Konya’daki yansımaları üzerine herhangi bir çalışma yapılmamış ve Konya siyasi tarihinde bu durum bir eksiklik oluşturmuştur. Bu çalışma böyle bir eksikliği gidermek amacıyla yapılmış 27 Mayıs askeri müdahalesinden Adalet Partisi iktidarıyla sonuçlanan 1965 genel seçimlerine giden süreç içerisinde yaşanan seçimlerin Konya’daki yansımaları yerel basından alınan destekle değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışma süresi boyunca desteklerini esirgemeyen değerli danışmanım Doç. Dr. Alaattin UCA başta olmak üzere çalışmaya katkıları olan hocalarım Prof. Dr. Caner ARABACI, Doktor Öğretim Üyesi Erol YÜKSEL ve Doktor Öğretim Üyesi Mehmet ÇELİK’e, aileme ve dostlarıma teşekkürü borç bilirim. Sizler olmasaydınız başaramazdım.

ÖZET

27 Mayıs askeri müdahalesi, Türk siyasi hayatında yepyeni bir dönemi başlatmış ve müdahale sonrasında Türkiye, 17 ay boyunca askeri vesayetle yönetilmiştir. Yönetimin tekrar sivilere devri için dört buçuk ay süren çalışmalar sonucunda yeni anayasa ve seçim kanunu hazırlanmış ve ilk seçimler 15 Ekim 1961’de yapılmıştır. Askeri müdahale sonrası yapılan bu ilk seçimlerde, aktif siyasi yaşantısına devam eden Cumhuriyet Halk Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Türk siyasi hayatının yeni aktörleri Adalet Partisi ile Yeni Türkiye Partisi adayları hem milletvekilliği hem de Cumhuriyet Senatosu üyelikleri için Konyalı seçmenin karşısına çıkmışlardır.

1961 genel seçimlerinden 1965 genel seçimlerine kadar ülke, dört yıl boyunca koalisyon hükümetleri tarafından yönetilmiştir. Bu dört yıllık süreç içerisinde yaşanan önemli gelişmelerden biri de 17 Kasım 1963 tarihinde gerçekleştirilen yerel seçimler olmuştur. Konya’da yerel seçimler şehirdeki siyasi dengeyi değiştirdiği gibi iki yıl sonra 1965’te yapılacak olan milletvekili genel seçimlerinin de provasını niteliğinde geçmiştir.

27 Mayıs askeri müdahalesinden sonraki dönemin ikinci genel seçimleri 10 Ekim 1965 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Konya’da seçimlere, Adalet Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Millet Partisi, Türkiye İşçi Partisi, Yeni Türkiye Partisi ve Bağımsız Adaylar katılmıştır. Seçimler sonucunda ülke genelinde olduğu gibi Konya’da da Adalet Partisi en çok oyu alan parti olmuştur. Konya halkının çoğunluğu Süleyman Demirel’in partisine oy vermiştir. Adalet Partisi ülke genelinde aldığı oylarla tek başına iktidar olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Konya, 1961 genel seçimleri, 1963 yerel seçimleri, 1965 genel seçimleri.

ABSTRACT

The 1960 Turkish coup d'état started a brand new era in Turkish political life and Turkey was ruled by Militarism for seventeen months after the military intervention. Four and a half months of work later, a new constitution and electoral law were prepared in order to transfer the administration to civilians and the first elections were held on October 15, 1961. In the first elections which were held after the military intervention, not only the members of the Republican People's Party and the Republican Villagers Nation Party, but also the members of the Justice Party and the New Turkey Party that were new to Turkish politics appeared before voters in Konya so as to be elected as members of the parliament and the senate.

Between the general elections of 1961 and 1965, the country was ruled by coalition governments for four years. One of the major incidents happened in this four-year period was the local elections held on November 17, 1963. Local elections in Konya not only changed the political balance in the city, but they were also regarded as a rehearsal for the parliamentary election that was held two years later in 1965.

The second general elections of the period after the military intervention were held on May 27, 1965. The Justice Party, the Republican People's Party, the Republican Villagers Nation Party, the Nation Party, the Workers Party of Turkey, the New Turkey Party and some independent candidates participated in the elections in Konya. As is the case with the whole country, the Justice Party was the party with the highest number of votes in Konya. The majority of the people in Konya voted for Süleyman Demirel's party. The Justice Party came to power alone with the votes it received from all over the country.

Key Words: Konya, elections of 1961, elections of 1963, elections of 1965.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1
I. Araştırmanın Amacı, Önemi ve Muhtevası.....	1
II. Araştırmanın Kaynakları ve Yöntemi.....	3
III. Konya Basın Tarihine Genel Bakış	4
I. BÖLÜM	12
1. 27 MAYIS ASKERİ MÜDAHALESİ VE KONYA	12
I.1.Türkiye’yi 27 Mayıs’a Götüren Gelişmeler.....	12
I.2. 27 Mayıs Askeri Müdahalesi.....	21
I.3. 27 Mayıs Askeri Müdahalesi ve Konya.....	25
I.3.1. Konya’da Gerçekleştirilen Hürriyet ve İnkılap Mitingleri ile Müdahaleyi Destekleyici Diğer Faaliyetler.....	27
I.3.2. Konya’da Askeri Müdahalenin Birinci Yıldönümü Kutlamaları	32
I.3.3. Askeri Müdahaleye Karşı Faaliyetler	34
I.4. Demokrat Parti’nin Kapatılışı ve Konya Demokrat Parti Teşkilatının Durumu	36
I.5. Yassıada Yargılamaları ve Yargılanan Demokrat Parti Milletvekilleri	37
I.6. Kurucu Meclis’in Açılışı ve Konya Temsilcilerinin Seçimi.....	41
II.BÖLÜM.....	47
1961 GENEL SEÇİMLERİ ve KONYA	47
II.1. 1961 Genel Seçimleri Öncesinde Partilerin Konya’daki Faaliyetleri.....	47
II.1.1. Adalet Partisi’nin Kuruluşu ve Konya’da Teşkilatlanması	47
II.1.2. Adalet Partisi’nin İlçelerdeki Faaliyetleri.....	51
II.2. Cumhuriyet Halk Partisi	53
II.2.1. 27 Mayıs Askeri Müdahale Sonrası Cumhuriyet Halk Partisi’nin Durumu	53
II.2.2. Cumhuriyet Halk Partisi’nin Konya’daki Faaliyetleri.....	54
II.2.3. Cumhuriyet Halk Partisi’nin Gençlik Kolları Faaliyetleri	55
II.2.4. Cumhuriyet Halk Partisi’nin İl Gençlik Kongresi.....	60
II.2.5. Cumhuriyet Halk Partisi’nin İlçe Kongreleri.....	61
II.2.6.Cumhuriyet Halk Partisi’nin Konya İl Kongresi (2 Temmuz 1961)	67

II.2.7. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Kadın Kolları Faaliyetleri	69
II.3. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi	73
II.3.1. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin İlçe Kongreleri	77
II.3.2. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin Kadın Kolları Faaliyetleri.....	78
II.3.3. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin Konya İl Kongresi (23 Temmuz 1961)	81
II.4. Yeni Türkiye Partisi'nin Kuruluşu ve Konya'da Teşkilatlanması.....	82
II.4.1. Yeni Türkiye Partisi'nin İlçelerdeki Faaliyetleri	84
II.5. 1961 Anayasa Oylaması ve Konya.....	87
II.6. 1961 Genel Seçimleri.....	95
II.7. Genel Seçim Sürecinde Siyasi Partilerin Propaganda Faaliyetleri.....	96
II.7.1. Adalet Partisi'nin Seçim Çalışmaları	98
II.7.1.2. Adalet Partisi'nin Konya Mitingi (12 Ekim 1961)	100
II.7.2. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Seçim Çalışmaları	101
II.7.2.1. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Konya Mitingi (5 Ekim 1961)	105
II.7.3. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin Seçim Çalışmaları	106
II.7.3.1. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin Konya Mitingi (4 Ekim 1961)	108
II.7.4. Yeni Türkiye Partisi'nin Seçim Çalışmaları.....	109
II.7.4.1. Yeni Türkiye Partisi'nin Konya Mitingi (12 Ekim 1961).....	111
II.8. Seçim Gelişmeleri ve Sonuçlar	112
III. BÖLÜM.....	117
I.KOALİSYON HÜKÜMETİNİN KURULUŞUNDAN 1965 GENEL SEÇİMLERİNE	
KONYA'DA SİYASİ HAYAT	117
III.1. Cemal Gürsel'in Cumhurbaşkanlığı ve I. Koalisyon Hükümeti'nin Kuruluşu.....	117
III.2. Adalet Partisi'nin Konya'daki Faaliyetleri.....	120
III.2.1. Adalet Partisi'nin 1962 Yılı Faaliyetleri.....	120
III.2.1.1. Adalet Partisi'nin 1962 Yılı İl Kongresi (9 Eylül 1962).....	120
III.2.2. Adalet Partisi'nin 1963 Yılı Faaliyetleri	121
III.2.3. Adalet Partisi'nin 1964 yılı Faaliyetleri.....	122
III.2.3.1. Adalet Partisi'nin 1964 Yılı İl Kongresi (11 Ekim 1964)	122
III.2.4. Adalet Partisinde Genel Başkanlık Seçimi ve Konya Teşkilatının Bakış Açısı..	123
III.3. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Konya'daki Faaliyetleri	124
III.3.1. Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1962 Yılı İl Kongresi (4 Kasım 1962).....	124
III.3.2. Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1963 Yılı Faaliyetleri	125
III.3.3. Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1964 Yılı Faaliyetleri	126

III.3.3.1. Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1964 Yılı İl Kongresi (12 Nisan 1964)	126
III.4. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin Konya'daki Faaliyetleri	127
III.4.1. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin 1963 Yılı Faaliyetleri	127
III.4.1.1. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin 1963 Yılı İl Kongresi (18 Ağustos 1963)	128
III.4.2. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin 1964 Yılı Faaliyetler	129
III.5. Millet Partisi'nin Kuruluşu ve Konya'daki Faaliyetleri	129
III.5.1. Millet Partisi'nin Kuruluşu ve Konya'daki CKMP Teşkilatına Etkisi	129
III.5.2. Millet Partisi'nin 1963 Yılı Faaliyetleri	136
III.5.2.1. Millet Partisi'nin I. Büyük Kongresi (5-6-7 Temmuz 1963/ Konya)	136
III.5.3. Millet Partisi'nin 1964 Yılı Faaliyetleri	138
III.6. Yeni Türkiye Partisi'nin Konya'daki Faaliyetleri	139
III.7. Türkiye İşçi Partisi'nin Kuruluşu ve Konya'daki Faaliyetleri	141
III.8. Siyasi Af Meselesi ve Konya'daki Tutukluların Durumu	143
III.9. 1963 Yerel Seçimleri ve Konya'daki Yansımaları (17 Kasım 1963)	146
III.9.1. Belediye ve İl Genel Meclisi Adaylarının Tespit Edilişi	147
III.9.2. Siyasi Partilerin Yerel Seçim Mitingleri	149
III.9.2.1. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Konya Mitingi (9 Kasım 1963)	150
III.9.2.2. Adalet Partisi'nin Konya Mitingi (11 Kasım 1963)	150
III.9.2.3. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin Konya Mitingi (15 Kasım 1963)	150
III.9.2.4. Millet Partisi'nin Konya Mitingi (16 Kasım 1963)	151
III.10. Seçim Gelişmeleri ve Sonuçlar	151
III.11. III. Koalisyon Hükümeti'nin Kuruluşu	154
III.12. Suad Hayri Ürgüplü Hükümeti'nin Kuruluşu	156
BÖLÜM IV	158
1965 GENEL SEÇİMLERİ VE KONYA	158
IV.1. Ön Seçimler	158
IV.2. Siyasi Partilerin Seçim Çalışmaları	161
IV.3. Adalet Partisi'nin Seçim Çalışmaları	161
IV.3.1. Adalet Partisi'nin Konya Mitingi (7 Ekim 1965)	165
IV.4. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Seçim Çalışmaları	167
IV.4.1. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Konya Mitingi (27 Eylül 1965)	174
IV.5. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin Seçim Çalışmaları	175
IV.5.1. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin Konya Mitingi (1 Ekim 1965)	183

IV.6. Millet Partisi'nin Seçim Çalışmaları.....	184
IV.6.1. Millet Partisi'nin Konya Mitingi (23 Eylül 1965)	187
IV.7. Türkiye İşçi Partisi'nin Seçim Çalışmaları	188
IV.7.1. Türkiye İşçi Partisi'nin Konya Mitingi (26 Eylül 1965).....	188
IV.8. Yeni Türkiye Partisi'nin Seçim Çalışmaları	189
IV.8.1. Yeni Türkiye Partisi'nin Konya Mitingi (8 Ekim 1965).....	196
IV.9.Bağımsız Adayların Seçim Çalışmaları	196
IV.9.1. İrfan Baran'ın Seçim Çalışmaları	196
IV.9.2. Diğer Bağımsız Adaylar	199
IV.10. 1965 Genel Seçimleri	200
IV.11. I. Demirel Hükümeti'nin Kuruluşu	206
SONUÇ	208
KAYNAKÇA	213
EKLER.....	228

KISALTMALAR LİSTESİ

AP: Adalet Partisi

B: Birleşim

BMM: Büyük Millet Meclisi

C: Celse

C: Cilt

CCA: Cumhurbaşkanlığı Cumhuriyet Arşivi

CDTA: Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

CKMP: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi

CMP: Cumhuriyetçi Millet Partisi

CS ZC: Cumhuriyet Senatosu Zabıt Ceridesi

CS: Cumhuriyet Senatosu

Çev: Çeviren

DDY: Devlet Demir Yolları

Dr: Doktor

Ed: Editör

ESO: Eskişehir Sanayi Odası

HP: Hürriyet Partisi

İ: İçtima

KM: Kurucu Meclis

MBK: Milli Birlik Komitesi

MM ZC: Millet Meclisi Zabıt Ceridesi

MM: Millet Meclisi

MP: Millet Partisi

No: Numara

O: Oturum

Prof: Profesör

s: Sayfa

S: Sayı

TBMM ZC: Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi

TC: Türkiye Cumhuriyeti

TCTA: Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi

TİP: Türkiye İşçi Partisi

TKP: Türkiye Köylü Partisi

TM: Temsilciler Meclisi

YAD: Yüksek Adalet Divanı

YSK: Yüksek Seçim Kurulu

YTP: Yeni Türkiye Partisi

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Yassıada'da Yargılanan Konya Milletvekillerinin Listesi	40
Tablo 2: Konya Temsilciler Meclisi Üyelerini Seçecek Olan Merkez Delegelerinin Listesi	44
Tablo 3: CHP'nin İlçelerde Yapacağı Kongrelerin Programı.	61
Tablo 4: CHP Konya İl Kongresine Katılacak Olan Merkez Delegelerinin Listesi	67
Tablo 5: 1961 Anayasa Referandumu Sonuçları (Türkiye)	93
Tablo 6: 1961 Anayasa Referandumu Sonuçları (Konya)	93
Tablo 7: Seçim Çevresi ve İlçelere Göre 1961 Anayasa Referandumu Sonuçları	94
Tablo 8: Konya'da 15 Ekim 1961 Milletvekili Seçimlerine Katılacak Olan Adayların Listesi	97
Tablo 9: Konya'da 15 Ekim 1961 Cumhuriyet Senatosu Seçimlerine Katılacak Olan Adayların Listesi	98
Tablo 10: 15 Ekim 1961 Milletvekili Seçim Sonuçları (Türkiye)	114
Tablo 11: 15 Ekim 1961 Milletvekili Seçim Sonuçları (Konya)	114
Tablo 12: Seçim Çevresi ve İlçelere Göre 1961 Milletvekili Seçimi Sonuçları	114
Tablo 13: 1961 Cumhuriyet Senatosu Seçimi Sonuçları.....	115
Tablo 14: Konya'da Cumhuriyet Senatosu Üyeliğine Seçilen İsimler	115
Tablo 15: XII. Dönem Konya Milletvekilleri	115
Tablo 16: Siyasi Partilerin Belediye Meclisi Adayları.....	148
Tablo 17: Siyasi Partilerin İl Genel Meclisi Adayları	149
Tablo 18: Belediye Başkanlığı İçin Alınan Oylar	152
Tablo 19: 17 Kasım 1963 Konya Belediye Meclisi Seçim Sonuçları	152
Tablo 20: Konya Belediye Meclisi Üyeliğine Seçilen İsimler	152
Tablo 21: 17 Kasım 1963 Konya İl Genel Meclisi Seçim Sonuçları	153
Tablo 22: Konya'da İl Genel Meclisi Üyeliğine Seçilen İsimler	153
Tablo 23: Siyasi Partilerin İl Seçim Kuruluna Verdikleri Aday Adaylarının Tam Listesi	159
Tablo 24: Ön Seçimler Sonucunda Siyasi Partileri Genel Seçimlerde Temsil Etme Hakkı Kazanan Konya Milletvekili Adayları	160
Tablo 25: 10 Ekim 1965 Milletvekili Seçimi Sonuçları (Türkiye)	201
Tablo 26: 10 Ekim 1965 Milletvekili Seçim Sonuçları (Konya)	202
Tablo 27: Seçim Çevresi ve İlçelere Göre 1965 Milletvekili Seçim Sonuçları	202
Tablo 28: XIII. Dönem Konya Milletvekilleri	204

GİRİŞ

I. Araştırmanın Amacı, Önemi ve Muhtevası

Konya köklü geçmişi olan şehirlerden birisidir. Öyle ki tarihi misyonuyla birden fazla devlete başkentlik yapmıştır. Gerek Millî Mücadele yıllarında gerekse Modern Türkiye'nin kuruluş aşamasında vermiş olduğu mücadele ile Mustafa Kemal'in en çok destek gördüğü illerden birisi olarak her dönemde Türk siyasi hayatının şekillenmesinde önemli bir rolü olmuştur. 1950-1960 arası dönemde siyasal tercihini Demokrat Partiden yana kullanan ve Demokrat Parti'nin on yıllık iktidarına destek olan Konya halkı, 27 Mayıs askeri müdahalesi sonrasında oluşan yeni siyasal yapılanmada da belirleyici olmuş, 1961 ve 1965 genel seçimleri ile 1963 yerel seçimlerinde siyasal tercihini yaparak Türk demokrasisine katkıda bulunmuştur.

Geçmişten günümüze dek Konya ile ilgili olarak pek çok üniversitede akademik çalışmalara yer verilmiştir. Ancak herhangi bir seçimin Konya'daki yansımaları üzerine genel ve kapsamlı bir araştırma yapılmamıştır.

10 yıllık Demokrat Parti iktidarı, 27 Mayıs sabahı ordunun yönetime el koyduğunu duyurmasıyla sona ermiştir. Kendilerine Milli Birlik Komitesi adını veren 38 kişilik grup 17 ay boyunca ülkeyi yönetmiştir. Milli Birlik Komitesi tarafından alınan kararlar Konya'da da hemen her alanda etkisini göstermiş, Türk siyasetiyle birlikte şehirdeki siyasi hayat da yeniden şekillenme yoluna girmiştir.

Bu araştırmada 27 Mayıs askeri müdahalesi sonrasında Türkiye'yi 17 aylık askeri vesayetten tekrar sivillerin yönetimine devreden 15 Ekim 1961 genel seçimleri ile bu

seçimler sonrasında ilk kez koalisyon hükümetleri yönetimiyle tanışan Türkiye’yi yeniden tek partinin iktidarda olduğu bir yönetim tarzı ile buluşturan 10 Ekim 1965 genel seçimleri ve askeri müdahale sonrasında mahalli idareleri yeniden seçilmiş kişilerin yönetmesine imkân sağlayan 17 Kasım 1963 yerel seçimlerinin Konya’daki yansımaları ele alınmaya çalışılmıştır. Beş yıllık zaman dilimini kapsayan alışma 27 Mayıs askeri müdahalesinden başlayarak, I. Demirel Hükümeti’nin kuruluşu ile son bulmuştur.

Dört bölümden oluşan çalışmanın giriş bölümünde dönem ile ilgili bilgileri edinme fırsatı bulduğumuz Konya basın tarihi hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Tarihi süreçte Konya basınının gelişimi ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Birinci bölümde 27 Mayıs askeri müdahalesinin Konya’daki etkileri incelenmiştir. İlk etapta 10 yıllık Demokrat Parti iktidarının genel bir portresi çizilerek 27 Mayıs’a giden süreçte yaşanan gelişmelere, 27 Mayıs’a ve Konya’daki etkilerine değinilmiştir. Son olarak dönem içerisinde yaşanan önemli gelişmelerden Demokrat Parti’nin kapatılması, Yassıada Yargılamaları ve Kurucu Meclis’in açılışı Konya perspektifinde ele alınmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde 1961 genel seçimlerinin Konya’daki yansımaları incelenmiştir. İlk olarak partilerin seçimlere katılmak amacıyla gerçekleştirdikleri teşkilatlanma faaliyetleri ile şehir merkezinde ve ilçelerde yaptıkları çalışmalar ayrıntılı bir şekilde incelenmiş, süreç içerisinde 1961 Anayasa Referandumunun yaşanması nedeniyle Konya’daki referandum havası da aktarılmıştır. Son olarak siyasi partilerin seçim sürecinde Konya ve ilçelerinde yapmış oldukları propaganda faaliyetleri, seçim gezileri, adayların demeçleri ve siyasi parti liderlerinin miting konuşmaları ile seçim gelişmeleri ve sonuçları ele alınmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde birinci koalisyon hükümetinin kuruluşundan 1965 genel seçimlerine kadarki dört yıllık süreçte siyasi partilerin Konya'daki faaliyetleri ile süreç içerisinde yaşanan siyasal gelişmeler kronolojik olarak incelenmiştir. İlk etapta Cemal Gürsel'in Cumhurbaşkanlığı ve Birinci Koalisyon Hükümetinin kuruluşu ile mevcut siyasi partilerin Konya'daki faaliyetleri yıl yıl işlenmiş, süreç içerisinde yeni kurulan partilerin oluşum aşamalarına değinilmiştir. Daha sonra 1965 genel seçimlerine gidilen süreçte yaşanan önemli gelişmelerden kısmi af meselesi, 1963 yerel seçimleri ve Suad Hayri Ürgüplü Hükümeti'nin kuruluşu ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde ise 1965 genel seçimlerinin Konya'daki yansımaları incelenmiştir. Öncelikle seçimlere katılma hakkı kazanacak milletvekili adaylarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen ön seçimlere değinilmiştir. Sonrasında siyasi partilerin seçim gezileri, propaganda faaliyetleri, basın açıklamaları ile bağımsız adayların seçim çalışmaları üzerinde durulmuştur. Son olarak seçim gelişmeleri ve sonuçları değerlendirilmiş, I. Demirel Hükümeti'nin kuruluşu ele alınmıştır.

II. Araştırmanın Kaynakları ve Yöntemi

Araştırmanın ilk evresinde yerel gazetelere ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu amaçla Konya İl Halk ve Konya Yazma Eserler Kütüphanelerinden, koleksiyonerlerden, araştırmacılardan ve gazetecilerden destek alınmış, 1960-1965 yılları arasında Konya'da yayın faaliyetlerinde bulunmuş olan *Yeni Konya*, *Yeni Meram*, *Işık*, *Zaman* ve *Şehir Postası* isimli gazetelerin koleksiyonlarına ulaşılmıştır. Gazetelerin büyük bir kısmı bizzat arşivde yapılan çalışmalar sonucunda, bir kısmı da dijital ortamdan destek alınarak incelenmiştir. Yerel gazeteler dışında Resmi Gazeteden de sıkça faydalanılmıştır.

Gazetelerde verilen bazı seçim sonuçlarının birbiriyle uyuşmadığı ve rakamlarda farklılıklar olduğunun anlaşılması ile Türkiye İstatistik Kurumu, Yüksek Seçim Kurulu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin seçimlerle ilgili verilerine kurumların resmi internet sayfaları üzerinden ulaşılmış ve kullanılmıştır.

Yerel gazeteler temin edildikten sonra T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi'nde incelemeler yapılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda gerekli belgelere Başbakanlık Fonu'nda ulaşılmıştır.

Çalışma için değerli olan Zabıt Cerideleri, milletvekillerinin hal tercümelerinin tamamına “TBMM Kütüphane ve Arşiv Hizmetleri Başkanlığı E- Kaynakları” isimli internet adresi üzerinden erişim sağlanmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 9-10-11. Dönemleri, Millet Meclisi'nin 1. Dönemi ve Cumhuriyet Senatosu'nun 1 ve 2. Toplantı yılları incelenmiş gerekli olan görüşmelere ulaşım sağlanarak çalışmada yer verilmiştir.

Çalışma esnasında kullanılan telif eserler Konya İl Halk Kütüphanesi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Kütüphanesi ve Karamanoğlu Mehmet Bey İl Halk Kütüphanesinden temin edilmiştir.

Yapılan tüm araştırmalar sonucunda konu bütünlüğü ve kronolojik sıralamaya dikkat edilerek çalışma oluşturulmuştur.

III. Konya Basın Tarihine Genel Bakış

1864 yılı itibariyle Osmanlı Devleti'nde vilayet sistemi uygulanmaya başlamıştır.¹ Aynı yıl kabul edilen “Matbuat Nizamnamesi” ile de ilk kez içerisinde basına yönelik düzenlemeleri içeren bir yönetmelik hazırlanmış ve basın üzerinde hükümetin kontrolü

¹ Girgin (2009: 81).

² Tokmakçioğlu (2011: 155).

sağlanmıştır.² Vilayet sistemine geçiş ile birlikte her bölgede bir matbaanın açılması kararı alınmıştır. Açılan bu matbaalarda çeşitli alanlarda eserler basılırken, yerel nitelikli gazetelerin de basımı gerçekleştirilmiştir.³ Bu alanda ilk örnek Tuna Vilayetinde görülmüş, Vali Mithad Paşa, 1865 yılında Tuna Gazetesi'ni çıkarmış, akabinde pek çok vilayette gazeteler basılmaya başlamıştır.⁴ Tuna'dan sonra "1866 yılında Fırat, Suriye, Trablusgarp. 1867 yılında Beyrut, Envar-ı Şarkıyye, 1868 yılında Edirne, Yanya. 1869 yılında Zevra, Hüdavendigâr, Trabzon ve Selanik" isimli gazeteler basılmıştır.⁵ Osmanlı'nın bu ilk yerel gazeteleri "Vilayet Mektupçusu" adı verilen görevlilerin mesuliyeti altında olmuştur. Pek çok yerde kurulan yayın kurullarına bölgenin iyi yazarları dâhil edilmiştir. Gazetelerde genellikle kanunlar, kurallar, devlet memurları ve ordunun başarıları, yerel yöneticilerin açıklamaları ve İstanbul basınından alıntılara yer verilmiştir.⁶

Tuna Gazetesi ile başlayan yerel gazete furyası kısa süre sonra Konya'da da kendisini hissettirmiştir. Ülkenin pek çok yerinde olduğu gibi Konya'daki basın faaliyetleri de 1867 yılında kurulan "Konya Vilayet Matbaası" ile başlamıştır. Matbaa, Burdurlu Ahmet Tevfik Paşa'nın valilik döneminde Hükümet Konağı'nda çalışmaya başlamıştır. İlk olarak Londra'dan getirilen iki makine ile resmi belgelerin basımı yapılmaya başlanmış, daha sonra İstanbul'dan bir makine daha getirilmiştir. Konya basın tarihinin başlangıcı da 1870 yılında bu matbaadan çıkan "Konya" isimli gazete ile olmuştur.⁷ Konya Gazetesi ilk döneminde Türkçe-Rumca olarak yayımlanmıştır.⁸ Gazetede Türkçe'nin yanında Rumcaya da yer verilmesinin nedeni ise bölgede pek çok Rum kökenli vatandaşın yaşamasıdır.⁹

² Tokmakçıoğlu (2011: 155).

³ Varlık (1985: 99); Girgin (2009: 81).

⁴ Varlık (1985: 99).

⁵ Kocabaşoğlu- Birinci (1995: 105).

⁶ Varlık (1985: 100, 101).

⁷ Önder (1949: 6); Önder (1999: 21); Arabacı vd. (2009: 45).

⁸ Önder (1949: 10); Arabacı vd. (2008: 45, 46).

⁹ Arabacı vd. (2009: 45).

Gazetede, genel olarak padişahın emirleri, İstanbul'dan alınan siyasi haberler, dönem içerisinde görev yapmış milletvekillerinin açıklamaları yer almıştır. Gazete 62. yılında İçişleri Bakanlığı tarafından alınan karar gereğince yayın hayatına son verirken, yerini sonraki dönemlerde çıkacak olan gazetelere devretmiştir.¹⁰

Konya Gazetesi'nin çıktığı 1870'den Millî Mücadele dönemine kadar geçen 38 yıl içerisinde Konya'da "Anadolu (1908-1909), Meşrik-î İrfan (1908-1913), Hakem Gazetesi (1908-1910), Çiftçi Gazetesi (1909-1910), Şems Gazetesi (1909-1909), Meram Gazetesi (1910-1911), Babalık Gazetesi (1910-1952), Konya Osmanlı Gazetesi (1911-1915), Tekamül (1914), Hançer (1917)."¹¹ isimli gazeteler yayın hayatında bulunmuşlardır.

Basının kamuoyu oluşturmadaki gücünü iyi bilen Mustafa Kemal Paşa, Milli Mücadele'nin başlangıcından itibaren gazeteleri etkili bir silah olarak kullanmıştır.¹² Özellikle İstanbul Basınının 16 Mart 1920'den önce padişahın bu tarihten sonra ise işgalci devletlerin sansürü ile karşı karşıya kalması¹³ Anadolu'daki basının etkinlik kazanmasına neden olmuştur. Taşra basını, Anadolu'da halkın bilgi almasına yardımcı olarak işgalcilere karşı teşkilatlanmayı sağlamıştır.¹⁴ Özellikle Konya basını Mustafa Kemal Paşa'ya verdiği destekle Millî Mücadele yıllarında Türk basın tarihinde önemli bir yere sahip olmuştur.

Pek çok bölgenin işgal altında olması ile Konya'nın merkezi bir duruma gelmesi, cephelere olan yakınlığı ile askeri malzeme desteğinin Konya üzerinden yapılması Konya'yı Milli Mücadelenin kalbi durumuna getirmiştir.¹⁵ Özellikle İstanbul'da bulunan ünlü fikir adamlarının sürgün yeri olarak Konya'ya gönderilmesi Konya basınının güçlü

¹⁰ Önder (1949: 11).

¹¹ Önder (1949: 10-23); Önder (1999: 22, 23).

¹² *Cumhuriyet Basını*, (1998: 51).

¹³ Özkaya (2001: 16).

¹⁴ Bülbül (2000: 13).

¹⁵ Arabacı vd. (2009: 140).

bir duruma gelmesinde önemli rol oynamıştır.¹⁶ Milli Mücadele dönemi boyunca Konya’da yayın yapan gazeteler: “Babalık, Öğüt, İbret, İntibah, Halk, Konya Vilayet ve Telgraf” tır. Bu gazeteler arasında Babalık ve Öğüt büyük bir öneme sahiptir.

1910 yılında yayın hayatına başlayan ve ismini dönemin Konya Valisi Arif Paşa’dan alan Babalık, kuruluşunun yedinci yılında bir yıllığına “Türksözü” ismini almış¹⁷ ve Milli Mücadele’nin en büyük destekçilerinden biri olmuştur. Babalık bu dönemde Ankara’da yayın yapan gazeteler ile yarışabilecek vasıfta bir gazetedir.¹⁸ Milli mücadele ile ilgili her türlü haberi ve Mustafa Kemal Paşa’nın açıklamalarını¹⁹ okuyucusu ile paylaşmıştır.

Millî Mücadele Döneminde Konya’da yayınları ile sürece destek olmuş bir diğer önemli gazete “Öğüt” olmuştur. Öğüt aslında Afyon menşeli bir gazetedir. Balkan Savaşları sırasında İstanbul’a yerleşen²⁰ Abdulgani Ahmet tarafından Afyon’da yayımlanmaya başlayan gazete Yunan işgal kuvvetlerinin İzmir’e girişiyle 1919’dan itibaren Konya’da yayımlanmaya başlamıştır.²¹ Gazetenin yayın akışında Mustafa Kemal Paşa’nın etkileri büyüktür. Mustafa Kemal, Hayati Bey aracılığıyla yayınlanmasını istediği meseleleri gazete çalışanlarına bildirmiştir.²² Öğüt, özellikle İngilizlere karşı faaliyette bulunmuş, buna karşılık şehirde bulunan İngiliz Komutanlığının ısrarları ile İtalyan kuvvetleri Öğüt matbaasına saldırıda bulunmuşlar ancak bu girişimi önceden haber alan matbaa çalışanları basım araç ve gereçlerini “Söylemez Tekkesi” ne taşıyarak burada bir

¹⁶ Arabacı (2000: 148).

¹⁷ Arabacı (2011: 1, 2); Tokmakçıoğlu (2011: 32).

¹⁸ Arabacı vd. (2009: 107).

¹⁹ Özkaya (2001: 29).

²⁰ Bülbül (2000: 14).

²¹ Önder (1949: 24); Arabacı (2000: 148, 149); Kayacan (1996: 51); Topuz (1973: 130); Oral (1973: 49).

²² Arabacı (2016: 200, 201).

süre yayınlarına devam etmişlerdir.²³ Öğüt, 1921 yılı itibariyle Ankara’da da yayımlanmaya başlayarak iki bölgede birden yayın yapan ilk gazete olmuştur.²⁴

Milli Mücadele Döneminde gelişen ve yayınlarıyla millî direnişe destek olan yerel basın, Cumhuriyetin ilanı sonrasında canlılığını yitirmiştir. Bunun nedeni ulusal basının tekrar önem kazanmasıdır. Konya basını da bu durumdan etkilenmiştir. Öyle ki cumhuriyetin ilan edildiği yıl şehirde yayın yapan gazete sayısı ikidir. Bunlar Babalık ve Konya’dır.²⁵ Özellikle ülkedeki gelişmeler Konya’daki basını da etkilenmiştir. 1925 yılında İstiklal Mahkemeleri’nin kurulması ve inkılapların uygulanmasına karşı yürütülen faaliyetlere İstanbul basınında yer verilmesi sonucunda mahkemelerin basın üzerinde etkisini göstermesi²⁶ 1928 yılında yeni harflere geçilmesi ile okuyucu kitlesinin kaybı ve yeni harflere uygun basım makinelerinin yokluğu nedeniyle²⁷ ülke basınında durgun bir süreç yaşandığı gibi Konya’da da etkileri hissedilmiştir. Ancak 1930’dan sonra kısa ömürlü birkaç gazete yayında bulunmuştur. Bunlar: “Duygu, Yeni Anadolu, Konya Ticaret Gazetesi, Zaman, Yeni Ses, Çağ, Ekekon, Selçuk, Akyokuş”²⁸ tur.

1945 ‘ten 27 Mayıs askeri müdahalesine kadarki 15 yıllık süreçte Konya basınında tıpkı Millî Mücadele yıllarında olduğu gibi bir canlılık yaşanır. Bu dönem içerisinde önceki yıllarda Konya’da yayın faaliyetlerine başlamış olan Ekekon ve Babalık gazeteleri dışında “Selçuk (1945-1950), Akyokuş (1947-1949), Küme (1948-1949), Yeni Konya (1949-), Yeni Meram (1950-), Okul Postası (1951), Öğüt (1950-1952), Bizim Şehir (1952), Mengene (1952), Bizim Mengene (1953), Ney Sanat Edebiyat Gazetesi (1953), Durak (1953-1954), Kervan (1954-1962-1963), Öz Demokrat Konya (1957-1960) ve Işık

²³ Önder (1949: 25); Kayacan (1996: 51); Topuz (1973: 130).

²⁴ Arabacı (2016: 202); *Cumhuriyet Basını* (1998: 41).

²⁵ Arabacı (2008: 23).

²⁶ Oral (1973: 123, 124).

²⁷ Ayhan (2009: 159, 160).

²⁸ Arabacı vd. (2009: 206); Arabacı (2008: 23).

(1958-1964)”²⁹ gazeteleri çıkarılmaya başlanılmıştır. Bu gazetelerden Ekekon, Kervan, Öğüt ve ilk yıllarında Selçuk, CHP ‘yi desteklerken, Yeni Meram, Mengene, Öz Demokrat Konya ise DP’yi destekleyen gazetelerdir.³⁰

27 Mayıs askeri müdahalesi hemen her alanda etkileri hissedilen bir gelişme olmuştur. Müdahale, sadece siyaset ve siyasetçiler üzerinde değil basın alanında da etkilerini göstermiştir. Öyle ki askeri müdahale sonrasında Konya basınında tamamen DP’ye muhalif kesimlerin fikirleri çerçevesinde haberler yapılmıştır. Dönemin gazetecilerinden Seyit Küçükbezirci’nin askeri müdahaleden bir hafta sonra komite üyeleri arasında fikir ayrılıkları ve çatışmalar olduğunu iddia eden bir haber yapması üzerine şehirde bulunan askerler gazete binasına gelerek haberi yazan kişi hakkında bilgi alma çabasında bulunmuşlar ve Küçükbezirci tarafından yapılan haberin yer aldığı tüm gazeteler toplatılmıştır. Alınan karar ile de iki ay boyunca yapılan tüm haberler önce Albay’a okutulacak ve daha sonra yayımlanacaktır.³¹

Askeri Darbe sürecinde Konya basınından birkaç örnek vermek gerekirse, DP döneminde çıkan gazetelerden olan Işık, DP’ye yakınlık gösterirken, 27 Mayıs sonrasında ordunun adaletli olduğuna dair yazılar yayımlamıştır.³² Yine DP’ye desteği ile bilinen Yeni Meram sloganını değiştirmek durumunda kalmıştır. DP’li yıllarda “Demokrat Gazete” olan slogan, “günlük çıkan tarafsız gazete”³³ olarak değişikliğe uğramıştır. 1949 yılında çıkmaya başlayan ve 27 Mayıs sürecinde yayınlarına devam etmiş olan Yeni Konya Gazetesi, ilk yayınlandığı yıllarda objektif habercilik ilkesini benimsediğini ilk başyazısında okuyucusu ile paylaşmıştır. Gazete, DP’nin kuruluşu ile onun muhalefetine

²⁹ Arabacı (2008: 26).

³⁰ Arabacı (2008: 26).

³¹ Arabacı vd. (2009: 285-288).

³² Arabacı (2008: 26, 27).

³³ Demirsoy (2015: 118).

destek vermiştir.³⁴ 27 Mayıs askeri müdahalesi sonrasında gazetenin sayıları üzerinde yapmış olduğumuz tarama sonucunda Yeni Konya Gazetesi'nin özellikle askeri müdahale sonrasında güç kazanan CHP yanlısı bir yayın politikasına öncelik verdiği görülürken, ayrıca MBK ve 27 Mayıs'a da destek veren yazılara gazete de geniş yer verildiği tespit edilmiştir. Yeni Konya gazetesi dışında özellikle askeri darbe sonrasında CHP Konya İl Teşkilatı tarafından çıkarılmaya başlayan Zaman gazetesi CHP'nin asıl yayın organı olmuş ve daha önceleri Konya'da yayınları ile CHP'ye destek veren Halk, Ekekon, Öğüt gibi gazetelerden bayrağı devralmıştır.³⁵ Özellikle yapılan haberlerde DP dönemi ve yönetici kadrosu sıkça eleştirilirken, CHP'nin politikaları vatandaşlar ile paylaşılmıştır. Askeri müdahaleden iki yıl sonra 1962 yılında DP'li dönemlerde partinin yayın organlarından birisi olan Öz Demokrat Konya gazetesinde çalışmış Emin ve Hayri Ergene kardeşlerce çıkarılmaya başlanan Şehir Postası gazetesinin çıkış yazısında 27 Mayıs askeri müdahalesine işaret edilerek darbelerin siyasi hayatı zarara uğratan girişimler olduğu üzerinde durulmuş, gazetenin amacının parti gazetelerinin bolca olduğu bir ortamda tarafsız habercilik yapmak olduğu okuyucu ile paylaşılmıştır.³⁶

27 Mayıs'tan günümüze Konya'da yayın yapan gazeteler ise şunlardır:

“Sabah (1960-1966), Zaman (1960-1961), Şafak (1961), Şehir Postası (1962-1964), Anadolu (1964-1965), Anadolu'da Hamle (1967-1969), Türkiye'de Yarın (1969-1971), Konya'nın Sesi (1976-1981), Konya Postası (1977), Konya Bayram Gazetesi (1978), Anadolu'da Bugün (1981-1990), Merhaba (1990-), Konya Kültür Gazetesi (1993), Konya

³⁴ Arabacı vd. (2009: 147, 149).

³⁵ Arabacı vd. (2009: 295, 296).

³⁶ Arabacı vd. (2009: 300, 301, 302).

Manşet (1995-), Anadolu’da Manşet (1995-)Yeni Gazete (1997), Global Anadolu Günlüğü (1999), Maraton (2000), Memleket (2003-) ve Hakimiyet (2003).³⁷

Günümüzde ise Konya’da şu gazeteler yayın yapmaktadır: “Yeni Konya (1949-), Yeni Meram (1950-), Merhaba (1969-), Konya Yenigün (2008-), Konya’nın Sesi (1976-), Konya Postası (1976-), Hakimiyet (1997-), Konya Manşet –Anadolu Manşet (1996-), Kobi Enerji (2007-), Egemen (2010-), Haberdar (2010-), Rasyonel Haber (2010-).”³⁸

Bu çalışmada 1960’lı yıllarda Konya’da basın ve yayın hayatında bulunmuş olan Işık, Şehir Postası, Yeni Konya, Yeni Meram ve Zaman gazetelerinden istifade edilmiştir.

³⁷ Arabacı (2008: 26).

³⁸ Demirsoy (2011: 193-198).

I. BÖLÜM

1. 27 MAYIS ASKERİ MÜDAHALESİ VE KONYA

I.1.Türkiye’yi 27 Mayıs’a Götüren Gelişmeler

14 Mayıs 1950’de yapılan genel seçimlerde almış olduğu %52,68 oy oranıyla³⁹ rakipleri CHP ve MP’sini geride bırakan DP tek başına iktidara gelmeye hak kazanmış ve Türkiye’de yeni bir dönem başlamıştır. Türk siyasi tarihinde “Demokrat Parti Dönemi” olarak yer etmiş olan 10 yıllık sürecin baş aktörleri de 22 Mayıs’ta TBMM’de yapılan toplantı ile yeni görevlerine getirilmişlerdir. Celal Bayar aldığı 387 oy ile Cumhurbaşkanı olurken⁴⁰ yeni dönemin ilk hükümetini kurma yetkisi de Adnan Menderes’e verilmiş, aynı gün kabine ilan edilmiştir.⁴¹ TBMM’nin 2 Haziran’daki toplantısında kabine güvenoyu almıştır.⁴²

Yeni hükümetin en çok çekindiği kesim her zaman için ordu olmuştur. Öyle ki alınan güvenoyundan üç gün sonra Menderes’e ziyarette bulunan bir albay ordunun hükümete yönelik bir girişimde bulunacağını söylemiş, haberi alan DP liderleri de harekete geçerek Genelkurmay Başkanı başta olmak üzere pek çok rütbeli askeri tasfiye etmişlerdir.⁴³ Orduya karşı yapılan bu girişimden sonra bazı valiler ile bürokratlara karşı da hamle yapan DP’liler onlar arasında da tasfiye yoluna gitmiştir.⁴⁴ Ordu ve bürokrasiye yapılan girişimlerden sonra dini anlamda bir adım atılmış ve DP’li siyasiler seçim propagandası sırasında halkın kendilerinden en büyük isteği olan⁴⁵ Arapça ezan meselesini

³⁹Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri 1950 Yılı Genel Seçimlerinde Partilerin Aldıkları Oylar ve Oy Oranları (Erişim Tarihi: 1.10.2020).

⁴⁰ TBMM ZC (22.05.1950, O:1, B:1: 7); Zürcher (2018: 257).

⁴¹ TBMM ZC (22.05.1950, O:1, B:3: 9); Zürcher (2018: 257).

⁴² TBMM ZC (2.06.1950, O:2, B:5: 144)

⁴³ Aydemir (1993: 43, 44, 45, 47, 48); Eroğul (2019: 88); Eroğul (2013: 184, 185).

⁴⁴ Ahmad (2010: 134, 135); Eroğul (2019: 88).

⁴⁵ Birand v.d. (2016: 85).

ele almışlar, yapılan görüşmeler sonucunda ezanın Arapça okunması kararı alınmıştır.⁴⁶ DP iktidarının Temmuz ayı da hareketli geçmiştir. 14 Temmuz 1950 tarihinde Mecliste yapılan görüşmeler sonucunda “Genel Af Kanunu” yürürlüğe girmiştir.⁴⁷

Temmuz ayı sonlarında Kore’de başlayan savaş iç politikada yeni tartışmalara neden olmuştur. Hükümetin bölgeye asker gönderme konusundaki tavrı muhalefeti rahatsız etmiştir. Konu üzerine hem İsmet İnönü hem de Adnan Menderes ile görüşen Kasım Gülek, İnönü’ye “Beraber milli bir karar alalım” demiş, CHP lideri bu sözlere “Bunu anlatamazsın” cevabını vermiştir. Aynı şekilde Adnan Menderes ile görüşen Gülek, DP liderinin “Bu işlere karar vermek güç, şimdi ben gidip İsmet Paşa’ya teklif götürsem, bana bunlar tecrübesiz, eski tecrübelilerden akıl almaya gitti derler”⁴⁸ sözleriyle karşılaşmış, siyasilerin bu görüşlerinden dolayı Kore’ye asker yollama meselesi muhalefetin fikri alınmadan yapıldığı için tartışmaları beraberinde getirmiştir. Konuyla ilgili olarak hem CHP hem de MP bildiri yayınlamış ve eleştirilerini paylaşmışlardır.⁴⁹ DP iktidarının dördüncü ayna girilirken 13 Ağustos’ta muhtarlık seçimleri yapılmıştır. Muhalefetin görüşü bu seçimlerde seçmenlerin tekrar kendilerini tercih edeceği yönünde olsa da hesapları tutmamış, DP yükselişini sürdürmüştür.⁵⁰ Muhtarlık seçimlerinden sonra Eylül ayı başında gerçekleştirilen Belediye seçimlerinde de DP muhalefete karşı üstünlüğünü korumuştur. Öyle ki 600 belediyeden sadece 40’ını CHP kazanabilmiştir. DP büyük kentler başta olmak üzere neredeyse ülkenin her yerinde zafer kazanmıştır.⁵¹

⁴⁶ Erer (1963: 45).

⁴⁷ TBMM ZC (14.07.1950, O:2, B:23: 690, 705, 706, 720); T.C. Resmi Gazete, (15.07.1950: 18761).

⁴⁸ Birand vd. (2016: 91).

⁴⁹ Toker (1991a: 81).

⁵⁰ Toker (1991a: 87).

⁵¹ Toker (1991a: 89); Erer (1963: 51).

Üst üste alınan seçim zaferlerine rağmen DP döneminin ilk hükümeti 1951 yılı Mart ayı başında istifa etmiş, akabinde Menderes yeni hükümetini 9 Mart'ta kurmuştur.⁵² Hükümet Nisan ayı başında güvenoyu almıştır.⁵³

“İkinci Menderes Hükümeti” döneminde muhalefete karşı tavır, ilk döneme göre biraz daha sert bir hal almıştır. 1951 yılı Ağustos’unda “Halkevleri Meselesi” gün yüzüne çıkmıştır. DP Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce ve yedi arkadaşı CHP’nin ülkenin mallarını kendi çıkarına kullandığını belirterek Halkevlerine el konulmasını istemişler ve uzun görüşmeler başlamıştır. Yapılan tartışmalı görüşmeler sonrasında CHP’lilerin katılmadığı bir oylama yapılmış ve teklif kabul edilmiştir.⁵⁴ CHP’ye yönelik bu girişimden bir ay sonra “1951 Ara Seçimleri” yapılmıştır. 17 il milletvekillikleri için yapılan seçimlerde CHP sadece iki ilde başarı gösterebilmiştir.⁵⁵

1952 yılında CHP lideri İnönü önce Manisa daha sonra da Balıkesir’e ziyaretler gerçekleştirmiştir. Manisa’da iktidar ile muhalefet taraftarları arasında kavga çıkmış, İnönü Balıkesir’e gitme hazırlıkları yaparken Balıkesir Valisi’nin şehirde olaylar çıktığını CHP liderine bildirmesi üzerine genel başkan, Balıkesir ziyaretini iptal etmiştir.⁵⁶ 1953 yılında “CHP mallarının devlet hazinesine devredilmesi” ile ilgili DP Antalya milletvekillerinden Akif Sarıoğlu’nun önderliğinde 91 DP’linin verdiği tasarı TBMM’de yapılan görüşmeler sonucunda 14 Aralık 1953’te oylanarak kabul edilmiştir.⁵⁷ Aynı yıl gündeme gelen diğer bir konu MP’nin kapatılması olmuştur. 27 Haziran’da MP genel kongresini gerçekleştirmiş kongrede bulunan Hikmet Bayur ve arkadaşları gerici fikirlerin paylaşıldığını iddia ederek partiden ayrıldıklarını açıklamışlardır. Bu iddialar üzerine Temmuz ayı başında parti ile

⁵² Neziroğlu-Yılmaz (2013: 917).

⁵³ TBMM ZC (2.04.1951, O:2, B:59: 124).

⁵⁴ TBMM ZC (8.08.1951, O:1, B:111: 741).

⁵⁵ Toker (1991a: 147).

⁵⁶ Eroğul (2019: 115); Toker (1991a: 193, 194, 195).

⁵⁷ TBMM ZC (14.12.1953, O:3, B:17: 234); T.C. Resmi Gazete, (16.12.1953: 7773).

ilgili soruşturma başlatılmış, incelemeler süresince de kapalı kalması kararı alınmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda 1954 yılının ilk ayında partinin kapatılması kararı alınmıştır.⁵⁸ Bu kararı Tekin Erer, MP'nin yükselişinin durdurulması şeklinde yorumlarken, Ali Fuat Başgil de aynı şekilde bir değerlendirmede bulunmuş ve MP'nin DP'ye rakip olabilecek bir potansiyele sahip olduğunu yazmıştır.⁵⁹ Bu gelişmeler ışığında Türkiye 1954 seçimlerine gitmiştir. DP muhalefete karşıt girişimlerde bulunmuş olsa da iktidarının ilk dört yılında özellikle tarım alanında yaşanan gelişmeler, makineleşme ile birlikte üretimde görülen artış ve karşılığında elde edilen kazanç kırsal kesimde yaşayan vatandaşların DP'ye desteğini sağlamıştır.⁶⁰ Yürürlüğe giren “Hafta Sonu Tatili Kanunu” ile memur kesiminin, işçi kesimine verilen iş bırakma hakkı ile de işçi sınıfının dikkati çekilmiştir.⁶¹ 2 Mayıs 1954'te yapılan seçimlerde DP %58.4 oyla 541 milletvekilinin 501'ini Mecliste oturtma hakkı kazanırken, CHP ise %35.1 oyuyla 31 milletvekilini Meclise sokabilmiştir.⁶² Bu sonuçlar ile TBMM'de en büyük güç DP olmuştur.

1954 genel seçimleri sonrasında Meclis ilk toplantısını 14 Mayıs'ta gerçekleştirmiştir. Toplantı sırasında yapılan oylama ile mevcut Cumhurbaşkanı Celal Bayar, bir kez daha Cumhurbaşkanlığına seçilmiştir.⁶³ Aynı şekilde mevcut Başbakan Menderes'e de yeni hükümeti kurma görevi verilmiştir.⁶⁴ Adnan Menderes yeni hükümetinde yer alacak siyasileri kısa sürede belirlemiş ve 26 Mayıs'ta hükümeti güvenoyu almıştır.⁶⁵ Böylece 1957 genel seçimlerine kadar devam edecek yeni bir dönem başlamıştır. Yeni hükümetin ilk icraatı Malatya ve Kırşehir üzerine olmuştur. DP 1954

⁵⁸ Erer (1963: 147, 149, 150).

⁵⁹ Erer (1963: 154); Başgil (2008: 71, 72).

⁶⁰ Aydemir (1993: 218); Zürcher (2018: 259).

⁶¹ Ahmad (1994: 55).

⁶² *Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri 1954 Yılı Genel Seçimlerinde Partilerin Aldıkları Oylar ve Oranları* (Erişim Tarihi: 01.10.2020).

⁶³ TBMM ZC (14.05.1954, C:1, İ:1: 7).

⁶⁴ TBMM ZC (14.05.1954, C:2, İ:1: 9).

⁶⁵ TBMM ZC (26.05.1954, C:1, İ:4: 83).

seçimlerinde İnönü'nün memleketi olan Malatya'da 107.643 oy alan CHP karşısında 88.235 oy almıştır.⁶⁶ Bu sonuç üzerine TBMM'nin 14 Haziran'daki oturumunda yapılan oylama ile Malatya'nın ilçesi konumunda bulunan Adıyaman il yapıp, Malatya ikiye bölünmüştür.⁶⁷ Malatya'nın ikiye bölünmesinden iki hafta sonra CMP liderinin memleketi Kırşehir'de farklı bir uygulamaya gidilmiştir. CMP'nin bu ilde aldığı 34.374 oy karşısında DP, 24.354 oy alabilmiştir.⁶⁸ TBMM'de 30 Haziran'da yapılan oylama ile Kırşehir'in ilçe konumuna çekilerek, Nevşehir'in il olması kararı alınmıştır.⁶⁹ DP'nin bir diğer icraatı basın üzerine olmuştur. Kasım ayı sonunda Dünya gazetesi yazarlarından Bedii Faik, Bakan Mükerrerem Sarol hakkında yazdığı yazılardan dolayı tutuklanmıştır. Bedii Faik'ten sonra basın mensupları arasında en çok ses getiren olay Hüseyin Cahit Yalçın'ın tutuklanması olmuş, 79 yaşındaki Yalçın, hakkında yapılan soruşturma sonucunda 1 Aralık 1954 günü 26 ay hapis cezası almıştır.⁷⁰ DP'nin basına karşı yürüttüğü politika bu yıllarda muhalefete karşı yürüttüğü politikalar ile paralel olmuştur. Öyle ki 1954-1960 yılları arasında 238 basın çalışanı hapis cezası ile karşı karşıya kalmıştır.⁷¹

1955 yılında da bir dizi olay ardı adına gelmiştir. Ağustos 1955'de CHP'li Kasım Gülek yapmış olduğu açıklamalarda TBMM'nin meşruluğuna karşı söylemleri olduğu gerekçesi ile tutuklanmış bir gün sonra da serbest kalmıştır.⁷² 1955 yılının en önemli olaylarından birisi şüphesiz "6-7 Eylül Olayları" dır. İstanbul'da yayın yapan bir gazetede Selanik'te Atatürk'ün dünyaya geldiği evin saldırıya uğradığı haberi halkın tepkisine yol açmış ve Rum kökenli vatandaşların malları zarara uğramış, öyle ki dönemin İç İşleri

⁶⁶ *Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri 1954 Yılı Genel Seçimlerinde Malatya Seçim Bölgesinde Partilerin Aldıkları Oy Oranları* (Erişim Tarihi: 1.10.2020).

⁶⁷ TBMM ZC (14.06.1954, C:1, İ:8: 186).

⁶⁸ *Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri 1954 Yılı Genel Seçimlerinde Kırşehir Seçim Bölgesinde Partilerin Aldıkları Oy Oranları* (Erişim Tarihi: 1.10.2020).

⁶⁹ TBMM ZC (30.06.1954, C:1, İ:15: 378).

⁷⁰ Topuz (1973: 193).

⁷¹ Topuz (1973: 194); Menderes-Akyol (2011: 92).

⁷² Toker (1991b: 133).

Bakanı istifa etmiş⁷³, TBMM’de 12 Eylül tarihli görüşmeler sonucunda üç büyük ilde altı aylığına sıkıyönetim kararı alınmıştır.⁷⁴ 1955 yılında ayrıca DP iç dinamiklerinde iki önemli gelişme yaşanmıştır. İlk gelişme Nisan ayına tekabül etmektedir. “Basına İspat Hakkı” verilmesini savunan on dokuz partili konu ile ilgili bir yasa tasarısı sunmuş yapılan yoğun tartışmalar sonucu “DP Yüksek Haysiyet Divanı” aldığı karar ile dokuz kişiyi partiden atarken, on kişi için de inceleme başlatılmıştır. Haysiyet Divanı’nda alınan bu karar sonrası hakkında inceleme başlatılan on kişi de partiden istifa etmiştir. DP’den çeşitli yollar ile ayrılan bu on dokuz kişi 20 Aralık 1955’te HP isminde bir parti kurduklarını açıklamışlardır.⁷⁵ DP’nin iç dinamiklerinde baş gösteren ikinci gelişme 29 Kasım’da yapılan grup toplantısı sırasında yaşanmıştır. Toplantıda, milletvekilleri Başbakan Menderes ve Bakanlara sert eleştirilerde bulunarak, istifa etmelerini istemişlerdir. Bakanlar, vekillerin bu isteği üzerine sırayla istifa ettiklerini bildirmişler ve sıra en sonunda Adnan Menderes’e gelmiştir. Menderes ise kendisine güvenoyu verilmesini istemiş, DP grubu da tüm Bakanların çekilmesi koşuluyla kendisine güvenoyu vermiştir.⁷⁶ Bakanların istifası ile TBMM’nin 2 Aralık’ta yaptığı toplantıda Cumhurbaşkanı Adnan Menderes’i yeni hükümeti kurmak üzere görevlendirmiştir.⁷⁷ Menderes yeni hükümette yer alacak isimleri 9 Aralık’ta meclise sunmuştur.⁷⁸

1956 yılında da iç siyasette olaylar eksik olmamıştır. 27 Haziran 1956’da Mecliste yapılan müzakereler sonucunda siyasi partilerin seçim süreci dışındaki toplantılarını kısıtlayan “Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu” kabul edilmiştir.⁷⁹ Kanunun kabulünden bir ay sonra CHP’den Kasım Gülek Karadeniz bölgesinde bir ziyaret

⁷³ Sunay (2010: 186).

⁷⁴ TBMM ZC (12.09.1955, C:2, İ:80: 694).

⁷⁵ Teziç (1976: 278).

⁷⁶ Aydemir (1993: 234); Erer (1963: 261); Teziç (1976: 269).

⁷⁷ TBMM ZC (2.12.1955, C:8, İ:2: 187).

⁷⁸ TBMM ZC (9.12.1955, C:1, İ:12: 235, 236).

⁷⁹ TBMM ZC (26.06.1956, C:1, İ:82: 561); T.C. Resmi Gazete, (30.06.1956: 14715, 14716).

gerçekleştirmiştir. Rize’de, esnafla bir araya gelen Gülek’in vatandaşların ellerini sıkarak gösteri yaptığı düşünülmüş ve “Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu” na aykırı davrandığı suçuyla gözaltına alınmıştır. Yapılan yargılama sonucunda da kendisine altı ay hapis ve bin lira para cezası uygun görülmüştür.⁸⁰ 1956 yılının bir diğer önemli gelişmesi Turhan Feyzioğlu olayı olmuştur. Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde Dekanlık görevini yürüten Feyzioğlu’nun yeni eğitim yılının açılışı münasebetiyle yaptığı konuşma, siyaset yapıyor eleştirilerini beraberinde getirmiş ve Dekan, Bakanlığın emrine alınmıştır. Turhan Feyzioğlu’na yapılan bu muamele meslektaşları tarafından tepkiyle karşılanmış ve kendisine destek veren beş akademisyen görevlerinden istifa etmişlerdir.⁸¹

1957 yılı artık genel seçim heyecanının yaşandığı yıl olmuştur. İlk olarak 1954 seçimleri sonrasında ilçeye dönüştürülen Osman Bölükbaşı’nın memleketi Kırşehir, Meclisin 12 Haziran ‘daki oturumunda yapılan görüşmeler sonucunda tekrar il statüsüne getirilmiştir.⁸² Seçimlere giden süreçte yaşanan şüphesiz iki olay önemlidir. Bunlardan birincisi CMP lideri Osman Bölükbaşı’nın tutuklanması, diğeri ise muhalefet partilerinin DP’ye karşı seçimlerde ortak bir ses çıkartmak amacıyla yaptığı görüşmelerdir. Osman Bölükbaşı dokunulmazlığının kaldırılması sonrasında 2 Temmuz günü Ankara Adliyesi tarafından alınan karar ile “Meclise hakaret” suçundan tutuklanmıştır.⁸³ Bölükbaşı’nın tutuklanmasının akabinde partisi CMP muhalefete bir seslenişte bulunarak birlik ve beraberliğe davet etmiştir.⁸⁴ Adnan Menderes’in “Haçlılar Cephesi” olarak yorumladığı güç birliği için CHP, CMP ve HP’li yetkililer ile Mecliste yer alan diğer gruplar teşebbüse

⁸⁰ Erer (1963: 280).

⁸¹ Erer (1963: 280); Eroğul (2019: 185).

⁸² TBMM ZC (12.06.1957, C:1, İ:80: 186).

⁸³ Toker (1991b: 245).

⁸⁴ Toker (1991b: 245, 246).

geçseler de⁸⁵ 11 Eylülde DP'liler tarafından verilen ve milletvekili seçim kanununda partilerin güçlerini birleştirmelerini engelleyecek değişikliklerin yapılmasını öngören kanun tasarısı oy birliği ile kabul edilmiştir.⁸⁶ Seçimlere bu hava içerisinde gidilmiştir. 27 Ekim günü yapılan seçimler sonucunda DP aldığı %48.6 oyla iktidarını sürdürmeye hak kazanırken ardından gelen CHP %41.4⁸⁷ oy alarak rakibine yaklaşmış ayrıca 31 kişilik meclis kontenjanını 178'e çıkarmış önceki seçimlere nazaran büyük başarı sağlamıştır.

1957 seçimleri sonrasında hükümet yeniden Adnan Menderes tarafından kurulmuş, hükümette yer alan isimler radyo aracılığıyla kamuoyuna duyurulmuştur.⁸⁸ 1958 yılına girilirken, ordu saflarında yaşanan bir gelişme DP'lilerde endişeye neden olmuştur. Samet Kuşçu isimli bir ordu mensubunun ihbarı üzerine dokuz askeri personel gözaltına alınmıştır.⁸⁹ 1958 yılı ekonomik açıdan da hükümetin sıkıştığı bir yıl olmuş öyle ki Celal Bayar evinde verdiği bir davette milletvekillerine “Vatandaş en fazla yoksulluktan mı? pahalılıktan mı? şikayetçidir.”⁹⁰ sorusunu sormuştur. Yıl içerisinde DP'lileri en çok etkileyen olaylardan birisi de Irak'ta yaşanan darbe olmuştur. Darbenin yapıldığı gün İstanbul'da Bağdat Paktına üye ülkelerin toplantısının olduğu güne denk gelmiş, Faysal İstanbul'a gelmek üzere uçağa binerken tutuklanmış ve katılım gösterememiştir.⁹¹ Bu durum iktidarda bir darbe korkusu yaratmıştır.⁹² 1958 yılı ayrıca Vatan Cephelerinin

⁸⁵ Aydemir (1973: 298).

⁸⁶ TBMM ZC 11.09.1957, C:3, İ: 91).

⁸⁷ *Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri 1957 Yılı Genel Seçimlerinde Partilerin Aldıkları Oy Oranları* (Erişim Tarihi: 01.10.1.2020).

⁸⁸ Toker (1966: 17).

⁸⁹ Toker (1966: 31, 33).

⁹⁰ Toker (1966: 57).

⁹¹ Gönübol vd. (2014: 300, 301).

⁹² Ahmad (1994: 74).

oluşturulmaya başlandığı yıl olmuş, Menderes kendisine muhalif olan kitleler karşısında “Vatan Cephesi” ni kurarak girişimde bulunmuştur.⁹³

1958 yılı sonrası dönemde artık ülkeyi askeri müdahaleye sürükleyen olaylar dizisi yaşanmıştır. 1959 başında Menderes’in de içerisinde bulunduğu yolcu uçağı Londra civarında düşmüş ancak başbakan bu kazadan zarar görmemiştir.⁹⁴ Kaza sonrasında siyasi arenada bir süre dostane görüntüler olsa da bu kısa sürmüş eski siyasi ortam tekrar yerini almıştır. Nisan ayının sonunda muhalefet lideri İnönü, seçim gezisine çıkmıştır. Gezi Uşak’tan başlamış şehre giren İnönü partililer tarafından karşılanmış, iktidar partisinin il merkezi önünden geçerken DP’liler ile CHP’li grup arasında arbede çıkmıştır. Olaylar ertesi gün de istasyonda devam etmiş ve İnönü başına isabet eden bir taştan dolayı oradan yaralı olarak ayrılmak durumunda kalmıştır.⁹⁵ Uşak olayları sonrasında CHP il kongresine katılmak amacıyla Kayseri’ye doğru yol alan İsmet İnönü, Himmetdede’de yer alan istasyonda uzun süre bekletilmiş şehre girişi engellenmeye çalışılmıştır. Ancak İnönü Kayseri’ye gitmiştir. Kayseri dönüşünde Yeşilhisar’a uğramak isteyen CHP’lilere İncesu’da askerler engel olmuşlardır. Yapılan tartışmalar sonucu Yeşilhisar gezisi iptal edilmiştir.⁹⁶ 1959’da en son Mayıs ayı başında Topkapı’da CHP liderine bir saldırı gerçekleşmiş ancak bir askeri birliğin müdahalesi ile bertaraf edilmiştir.⁹⁷ 18 Nisan 1960 ‘da CHP’nin tüm faaliyetlerinin incelenmesi amacıyla “Tahkikat Komisyonu” kurulması kararı Mecliste görüşülmüş⁹⁸ 27 Nisan’da Mecliste yapılan görüşmeler ile komisyonun yetkileri ve bu yetkileri kullanacak şahıslar belirlenmiştir.⁹⁹ Tahkikat komisyonunun kurulması sonrası 27 Mayıs askeri müdahalesine kadarki bir aylık süre öğrenci

⁹³ Ahmad (2017: 138).

⁹⁴ Erer (1963: 359).

⁹⁵ Eroğul (2019: 219, 220).

⁹⁶ Toker (1966: 228).

⁹⁷ Eroğul (2019: 221).

⁹⁸ TBMM ZC (18.04.1960, C:13, İ:58: 189-213).

⁹⁹ TBMM ZC (27.04.1960, C:13, İ:61: 301-309).

gösterilerine sahne olmuştur.¹⁰⁰ 28 Nisan'da İstanbul'da CHP gençlik kollarının örgütlediği öğrenciler Beyazıt'ta iktidarı protesto etmişler 29 Nisan'da da Ankara'da aynı şekilde hükümete karşı sesler yükselmiştir.¹⁰¹ Mayıs ayı başında “555 K” olarak bilinen öğrencilerin arasında yer yer subayların da görüldüğü protesto yürüyüşü yaşanmıştır.¹⁰² Ancak en dikkat çekici eylem 21 Mayıs'ta görülmüş Harp Okulu'na mensup öğrenciler subaylarının öncülüğünde yürüyüş gerçekleştirmişlerdir.¹⁰³ Bu olay ile sık sık görülen öğrenci protestolarına ilk defa askeri nitelikte bir eylem ile destek verilmiştir.¹⁰⁴

I.2. 27 Mayıs Askeri Müdahalesi

Türk siyasal hayatında yaşanan gelişmeler ve ordu saflarında uzun yıllardır yapılan hazırlıklar 27 Mayıs askeri müdahalesini meydana getirmiştir. 27 Mayıs 1960 sabahı MBK adıyla iktidara el koyduğunu açıklayan askerlerin teşkilatlanması 1955'li yıllardan itibaren başlamıştır.¹⁰⁵ Bu tarihten itibaren pek çok ihtilalci grup oluşmaya başlarken, sayıları ise elliye bulmaktadır.¹⁰⁶ Müdahale sonrası MBK'nin otuz sekiz kişilik kadrosunda yer alan Orhan Erkanlı tamamen yüzbaşı ve yarbay rütbeli kişilerin kendileriyle birlikte olduğunu söylerken örgütlerinin ilk isminin “Atatürkçüler Cemiyeti” olduğunu açıklamıştır.¹⁰⁷ Erkanlı, ayrıca “Dokuz Subay Olayı”nın kendilerinde tedirginliğe sebep olduğunu ve dağılma kararı aldıklarını anılarında yazmıştır.¹⁰⁸ Alınan bu karar sonrasında 1959 yılı sonlarında komite içerisinde yer alan çoğu kimseden habersiz, yeniden bir toparlanma evresine girilmiştir. Müdahaleyi yapacak askerler en son Alparslan Türkeş'in evinde toplanmışlardır. Dündar Seyhan, bu toplantıda kendisi ile birlikte Alparslan Türkeş, Okan

¹⁰⁰ Erer (1965: 68).

¹⁰¹ Toker (1991b: 342).

¹⁰² Aydemir (1993: 368); Erer (1963: 418, 419).

¹⁰³ Aydemir (1993: 404).

¹⁰⁴ Burçak (1976: 35).

¹⁰⁵ Erkanlı (1972: 12).

¹⁰⁶ Erer (1965: 40).

¹⁰⁷ Erkanlı (1972: 12).

¹⁰⁸ Erkanlı (1972: 13).

Baykal, Orhan Kabibay, Orhan Erkanlı, Mustafa Kaplan ve Vehbi Ersü'nün olduğunu belirtmiştir.¹⁰⁹ Toplantıda askeri müdahalenin yakın bir zamanda yapılması görüşü ağır basarken, “darbenin kansız olması, Meclisin dağılması, askeri bir idare kurulması, yeni bir anayasa hazırlığı yapılması, zamanı gelince serbest seçimler yapılarak iktidarın kazanan partiye devredilmesi” gibi önemli kararlar alınmıştır.¹¹⁰

Müdahalede tam olarak hâkimiyeti sağlamak için en önemli şey iyi bir lidere sahip olmaktır. İlk önceleri düşünülen isim Orgeneral Necati Tancan olsa da¹¹¹, Tancan'ın 1958 yılında Konya-Ankara yolunda kalp krizi geçirerek vefat etmesi¹¹² üzerine NATO tarafından düzenlenen tatbikatını izlemek üzere Almanya'da bulunan Sadi Kocaş, aynı amaçla bölgede bulunan Cemal Gürsel'le bir hafta boyunca ülke meseleleri hakkında fikir alışverişinde bulunduktan sonra memleketin içerisinde bulunduğu durumdan yakınlıkla memleketi kurtarmak için faaliyete geçilmesi gerektiğini söylerken lider olarak da kendisini düşündüklerini belirtmiştir. Gürsel gülümsedikten sonra teklifi kabul ettiğini söylemiştir.¹¹³ iktidar tarafından 3 Mayıs 1960 yılında altmış gün izin verilmesi¹¹⁴ darbeyi yapacak grup için tedirgin edici olmuştur.¹¹⁵

25 Mayıs günü Başbakan Adnan Menderes Eskişehir'e doğru yola çıkmış ve saat 17.30'da havaalanına inmiştir.¹¹⁶ Başbakan, kendisini karşılamaya gelen askeri birliğin önünden geçerken birliğe geriye dön emrinin verilmesi¹¹⁷ ile ilk şoku yaşamış ve sonrasında Eskişehir halkına seslenmek üzere kürsünün başına geçmiştir. Menderes yaptığı

¹⁰⁹ Seyhan (1966: 73).

¹¹⁰ Erkanlı (1972: 13, 14, 15, 16).

¹¹¹ Erer (1965: 45).

¹¹² İpekçi-Coşar (1965: 78).

¹¹³ İpekçi-Coşar (1965: 106, 107, 108).

¹¹⁴ *TBMM Arşivi, Milli Birlik Komitesi Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Sicil No: 2514.*

¹¹⁵ Seyhan (1966: 75).

¹¹⁶ *Yeni Konya*, (26.05.1960: 1).

¹¹⁷ Eroğul (2019: 239).

konuşmasında: “Tahkikat komisyonunun görevinin sona erdiğini ve seçimlerin yakın zamanda yapılacağını” söylemiştir.¹¹⁸ 26 Mayıs akşamı Başbakan, şehre gelişi şerefine verilen yemeğe katılmıştır. Yemek sırasında İstanbul’dan gelen bir haber Menderes’in canını sıkmıştır. Kendisine, İstanbul Üniversitesi’nde bazı profesörlerin sessiz bir yürüyüş yaptıkları bildirilmiştir. Bunun üzerine mikrofonu eline alan Menderes sert bir konuşma yapmıştır. Menderes konuşmasını yaptığı dakikalarda, darbeciler onu tutuklama kararını çoktan almışlardır.¹¹⁹ Beklenen tek işaret radyodan okunacak bildiridir. Menderes’i gözaltına alacak olan ekip saat iki sıralarında Eskişehir havaalanında ilk işareti beklemeye koyulmuştur. Saat dört buçukta radyodan şu bildiri okunmuştur:

“Bugün demokrasimizin içine düştüğü buhran ve üzüntü veren hâdiseler dolayısı ile kardeş kavgasına meydan vermemek maksadıyla Türk Silahlı Kuvvetleri memleketin idaresini eline almıştır. Bu hareketle, silahlı kuvvetlerimiz partileri içine düştükleri buhrandan kurtarmak ve partiler üstü tarafsız bir idarenin gözetim ve hakemliği altında en kısa zamanda adil ve serbest seçimler yaptırarak idareyi hangi tarafa mensup olursa olsun seçimi kazananlara devir ve teslim etmek üzere girişmiş bulunmaktadır. Girişilmiş olan bu teşebbüs hiç bir şahsa veya zümreye karşı değildir. İdareimiz hiç kimse hakkında şahsiyete müteallik tecavüzkar bir fiile teşebbüs etmeyeceği gibi, edilmesine de asla müsamaha etmeyecektir. Kim olursa olsun ve hangi partiye mensup bulunursa bulunsun her vatandaş kanunlar ve hukuk prensipleri esaslarına göre muamele görecektir. Bütün vatandaşların partiler üstünde, aynı milletin, aynı soydan gelme evlâtları olduklarını hatırlayarak ve kin gütmeden birbirlerine karşı hürmetle ve anlayışla muamele etmeleri, ıstıraplarımızın dinmesi ve milli varlığımızın selâmeti için zaruri görülmektedir. Kabineye mensup şahsiyetlerin Türk silâhlı kuvvetlerine sığınmalarını rica ediyoruz. Şahsi emniyetleri kanun teminatı altındadır. Müttefiklerimize, komşularımıza ve bütün dünyaya hitap ediyoruz. Gayemiz Birleşmiş Milletler Anayasası’na ve insan hakları prensiplerine tamamen itibar etmektedir. Büyük Atatürk’ün “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” prensibi bayrağımızdır. Bütün ittifaklarımıza ve taahhütlerimize sadıqız. NATO’ya ve CENTO’ya inanıyoruz ve bağlıyız. Tekrar ediyoruz, düşüncelerimiz “Yurtta Sulh, Cihanda Sulhtur. Türkiye

¹¹⁸ *Yeni Konya*, (26.05.1960: 1).

¹¹⁹ Aydemir (1993: 416, 417).

dahilinde bütün garnizondaki garnizon komutanları o yerin askeri idaresine el koyacaklar ve vatandaşların her hususta emniyetini sağlayacaklardır.”¹²⁰

Bildiri ile Başbakanın bulunduğu Şeker Fabrikasına doğru yola çıkan askerler onu orada bulamamışlardır. Gece saat üç buçuk sıralarında müdahale haberini alan Başbakan il merkezine yönelmiştir.¹²¹ Eskişehir Valisi’nin makamına giden Menderes, kendisine Kütahya’ya gitmek üzere yola çıkacaklarını, şartlar oluştuğu takdirde ise Konya’ya gideceklerini söylemiştir.¹²² Ancak Menderes Kütahya yolunda gözaltına alınmıştır. Başbakan’ın gözaltına alındığı sıralarda Ankara ve İstanbul’da da tutuklamalara başlanılmış olup Ankara’da Celal Bayar başta olmak üzere pek çok DP’li gözaltına alınmış ve Harbiye’ye götürülmüşlerdir.¹²³

DP’li liderlerin tutuklandığı aynı saatlerde Cemal Gürsel de Muzaffer Özdağ tarafından alınarak Ankara’ya getirilmiştir.¹²⁴ Müdahaleden üç gün sonra “İ. Gürsel Hükümeti” göreve başlamıştır.¹²⁵ Ancak MBK’ye mensup kişilerin isimleri paylaşılmamıştır. İsmi belli olan tek kişi Cemal Gürseldir. Öyle ki komitede yer alacak isimlerin seçimi müdahaleden birkaç gün sonra sekiz kişilik bir heyet tarafından yapılmıştır. Yedi saat süren tartışmaların sonucu altmış kişilik bir liste oluşturulmuştur. Bu liste üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda otuz sekiz kişinin yer aldığı MBK’nin oluşumu gerçekleştirilmiştir.¹²⁶ Otuz sekiz kişilik kadro, 14 Haziran’da yayımlanan “Geçici

¹²⁰ CCA, 030.01.16.86.4.

¹²¹ Aydemir (1993: 417, 418).

¹²² Erer (1963: 15).

¹²³ Erkanlı (1972: 77).

¹²⁴ Dündar (1966: 81).

¹²⁵ Neziroğlu-Yılmaz (2013: 1303); *Yeni Konya*, (30.06.1960: 1).

¹²⁶ Erkanlı (1972: 20, 21).

Anayasa” ile kamuoyuna duyurulmuş, MBK’nin “yeni bir anayasa ile seçim kanunu hazırlanıp, yapılacak olan yeni seçimler sonucunda yönetimde kalacağı” açıklanmıştır.¹²⁷

I.3. 27 Mayıs Askeri Müdahalesi ve Konya

27 Mayıs askeri müdahalesi sonrasında basın faaliyetleri durdurulurken, MBK ‘nın yayınlamış olduğu 14 numaralı bildiri ile 28 Mayıs 1960’tan itibaren gazetelerin yayınlarına devam edebileceğini¹²⁸ açıklaması ile Konya’daki yerel basın da faaliyetlerine başlamıştır. Konya basınında askeri müdahale, “ Bütün Yurtta Askeri İdare Kuruldu.”¹²⁹, “ Türk Silahlı Kuvvetleri Memleket İdaresini Ele Aldı.”¹³⁰, “ TSK Bütün Yurtta Duruma Hakim.”¹³¹ manşetleri ile duyurulmuş, MBK tarafından askeri müdahalenin nedenlerini kısaca açıklayan 13 numaralı bildiri basında yer bulmuştur. Bildiride, MBK müdahalenin nedenini şu şekilde açıklamıştır. “Vatandaşları birbirine düşürecek bir kardeş kavgasını önlemek için işe giriştik.” Müdahalenin sebebi açıklandıktan sonra vatandaşların birbirlerine karşı iyi davranışlar sergilemeleri, parti ayrımı yapmadan birbirlerine saygı göstermeleri istenmiş, yeni anayasa hazırlıklarının başladığı ve anayasanın hazırlıklarının bitirilip ilan edilmesine kadarki süreç içerisinde partilerin faaliyetlerinin yasaklandığı kamuoyuna açıklanmıştır.¹³²

Konya Garnizon Komutanı Tuğgeneral Seyit Orhun yaptığı açıklamada 26 Mayıs 1960 saat 24.00’den itibaren ülke genelinde askeri idare kurulduğunu bundan dolayı Konya

¹²⁷ T.C. Resmi Gazete, (14.06.1960: 1533, 1534).

¹²⁸ Yeni Konya, (28.05.1960: 1); T.C. Resmi Gazete, (30.05.1960: 1451); CCA, 030.01.1.10.1.

¹²⁹ Yeni Konya, (28.05.1960: 1)

¹³⁰ Yeni Meram, (28.05.1960: 1)

¹³¹ Işık, (28.05.1960: 1).

¹³² Yeni Konya, (28.05.1960: 1); T.C. Resmi Gazete, (30.05.1960: 1451); CCA, 030.01.1.10.1.

ve Konya'ya bağlı bütün idari işlerin Garnizon Komutanlığı tarafından yürütüleceğini vatandaşlara duyurmuş gösterilen anlayıştan dolayı da Konyalılara teşekkür etmiştir.¹³³

27 Mayıs askeri müdahalesi ile birlikte Konya'nın mülki idaresinde de değişiklikler yaşanmıştır. 29 Mayıs 1960 tarihinde Konya Garnizon Komutanlığı tarafından Belediye Başkanlığı'nı sürdüren kişilerden en kıdemli olanının Belediye Başkanlığı'na atanması kararının alındığı bundan dolayı da Belediye Başkan Yardımcılarından Rıfat Öngay'ın vekâleten Konya Belediye Başkanı olarak atandığı duyulurken,¹³⁴ yine Garnizon Komutanlığı tarafından alınan karara göre Konya Valiliği'ne vekâleten Vali Yardımcısı İhsan Tekin'in getirildiği bildirilmiştir.¹³⁵ Yapılan atamalardan iki gün sonra Garnizon Komutanlığı yeni bir açıklama yapmış, Konya Garnizon Komutanı Sait Orhun'un Konya Askeri Valisi ve Belediye Başkanı olarak tayin edildiği bilgisi vatandaşlar ile paylaşılmıştır.¹³⁶ 11 Haziranda ise mülki idareyi oluşturmak üzere bazı atamalar yapıldığı bundan dolayı da Konya Valiliği'ne Muhlis Babaoğlu'nun getirildiği¹³⁷ açıklanırken İhsan Tekin'in Uşak Valisi olarak atandığı konusunda vatandaşlar bilgilendirilmiştir.¹³⁸ 16 Temmuz tarihinde, Belediye Başkanlığı'nın da valiler tarafından yapılacağı paylaşılmıştır.¹³⁹ Bu karardan bir süre sonra Vali Muhlis Babaoğlu'nun yoğun valilik görevleri nedeniyle Belediye Başkanlığı'na gereken zamanı ayıramayacağı gerekçesi ile Macit Öngen'e Belediye Başkanlığı'nın verildiği¹⁴⁰ açıklanmıştır.

Ülkenin genelinde olduğu gibi askeri müdahale sonrası Konya'daki sosyal hayat MBK bildirileri ve kontrolü çerçevesinde yavaş yavaş normale dönmeye başlamıştır. 29

¹³³ *Yeni Konya*, (28.05.1960: 1).

¹³⁴ *Yeni Konya*, (29.05.1960: 1); *Yeni Konya*, (30.05.1960: 1); Aytekin (2003: 149).

¹³⁵ *Yeni Konya*, (29.05.1960: 1); *Yeni Konya*, (30.05.1960: 1).

¹³⁶ *Yeni Konya*, (1.06.1960: 1); Aytekin (2003: 147).

¹³⁷ *Yeni Konya*, (10.06.1960: 1); Aytekin (2003: 145).

¹³⁸ *Yeni Konya*, (12.06.1960: 1).

¹³⁹ *Yeni Konya*, (16.07.1960: 1).

¹⁴⁰ Aytekin (2003: 143).

Mayıs'ta bankalar haricindeki diğer devlet kurumlarının mesailerine devam edeceği¹⁴¹ belirtilirken askeri müdahale sonrasında piyasa durgun olmasına rağmen ticari hayatta herhangi bir aksaklık yaşanmadığı, yapılması planlanmış olan ihalelerin de gerçekleştirildiği açıklanmıştır.¹⁴² 30 Mayıs tarihinde MBK tarafından yayınlanan bildiri ile bankaların da çalışmalarına devam edeceği duyurulmuştur.¹⁴³

1.3.1. Konya'da Gerçekleştirilen Hürriyet ve İnkılap Mitingleri ile Müdahaleyi

Destekleyici Diğer Faaliyetler

27 Mayıs askeri müdahalesi sonrasında Konya'da bulunan pek çok dernek, kuruluş veya vatandaşlarca askeri müdahaleyi destekleyici organizasyonlar yapılmış olup, etkinliklerde izlenilen programların birbirlerine benzerliği dikkatten kaçmamıştır. Yapılan yürüyüşler, Hükümet Meydanı veya Cumhuriyet Meydanı'ndan başlamış Anıt Alanı'nda yapılan çelenk koyma töreni ile sona ermiştir.

Konya'da askeri müdahaleye destek veren ilk etkinlik Konyalı gençler tarafından 30 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Şehir merkezinde bir araya gelen binlerce genç sloganlar eşliğinde Konya Garnizon Komutanlığı'na yürümüştür. Garnizon Komutanı Tuğgeneral Sait Orhon, kısa bir açıklama yaparken gençlere hitaben: “Siz gençler olmasaydınız bugünleri göremeyecektik”¹⁴⁴ demiştir.

“Konya Öğretmenler Derneği” 30 Mayıs'ta yapmış olduğu toplantısında Orgeneral Cemal Gürsel'e mektup gönderme kararı almıştır. Mektupta, başarı ile sonuçlanan askeri müdahale dolayısıyla Gürsel tebrik edilmiştir.¹⁴⁵ 3 Haziran 1960'ta ise derneğin organize ettiği bir yürüyüş gerçekleştirilmiştir. Öğretmenler Derneği önünden başlayan yürüyüşe

¹⁴¹ *Yeni Konya*, (29.05.1960: 1); *T.C. Resmi Gazete*, (30.05.1960: 1450); CCA, 00.01.1.10.1.

¹⁴² *Yeni Konya*, (29.05.1960: 1).

¹⁴³ *T.C. Resmi Gazete*, (30.05.1960: 1451); *Yeni Konya*, (30.05.1960: 1); CCA, 030.01.1.10.1.

¹⁴⁴ *Yeni Konya*, (30.05.1960: 1)

¹⁴⁵ *Yeni Meram*, (1.06.1960: 1).

Konya Kız Öğretmen Okulu da destek vermiş, ellerinde pankartlar taşıyan öğretmenler “Ya ya ya şa şa şa Türk ordusu çok yaşa.” şeklinde tezahüratta bulunmuştur. Taşınan pankartlar da “Milleti ezmek isteyenler ezilmeye mahkûmdur.”, “Ben ezelden beridir hür yaşadım hür yaşarım” gibi ibareler yer almıştır. Yürüyüş Atatürk Anıtına çelenk konulması ile son bulmuştur.¹⁴⁶

“Konya Yüksek Tahsil Gençliği” 9 Haziran’da gerçekleştirecekleri yürüyüş çerçevesinde beş gün önceden Konyalı vatandaşları yapacakları korteje destek olmaya davet etmişlerdir. Yapılan açıklama şöyledir:

“ KONYA YÜKSEK TAHSİL GENÇLİĞİ, Gençliğin kanı pahasına girişmiş olduğu hürriyet mücadelesini kan dökmeden tarihte emsali görülmemiş şekilde tahakkuk ettiren ŞANLI ORDUMUZA ve ONUN BAŞKUMANDANI SAYIN CEMAL GÜRSEL’e minnet ve şükranlarını arz etmek üzere ATATÜRK ANITI’nda yapılacak olan toplantı ve yürüyüşe KONYALILAR ve sosyal müesseseleri davet eder.”¹⁴⁷

“Konya Yüksek Tahsil Gençliği” nin açıklaması sonrasında Konya Gazeteciler Derneği de, yürüyüşe destek vereceğini duyurmuştur.¹⁴⁸ 9 Haziran’da yapılan yürüyüş Hükümet Meydanı’ndan başlamış, on binlerin üzerinde olduğu düşünülen kitle ellerinde Mustafa Kemal Atatürk ve Orgeneral Cemal Gürsel’in portreleriyle Anıt Meydanı’na kadar yürümüştür. Etkinliğe Konya basını, çeşitli kuruluşlar, barolar ve bankalar da gönderdikleri çelenkler ile destek vermişlerdir. Çelenklerin Atatürk anıtına koyulması merasimi sonrasında kortej şehir içerisinde sloganlar eşliğinde dolaştıktan sonra Cumhuriyet Meydanı’na yürümüş, meydanda bir süre durulduktan sonra etkinliğin başlangıç noktası

¹⁴⁶ *Yeni Konya*, (3.06.1960: 1); *Yeni Meram*, (3.06.1960: 1).

¹⁴⁷ *Yeni Konya*,(3.06.1960: 1); *Yeni Meram*, (3.06.1960: 1); *Yeni Meram*, (4.06.1960: 1).

¹⁴⁸ *Yeni Konya*, (4.06.1960: 1).

olan Hükümet Meydanı'na gidilmiş ve burada milli inkılabı destek yürüyüşü son bulmuştur.¹⁴⁹

Konya Garnizonundan İkinci Ordu Komutanı Selahaddin Kahraman idaresinde, 27 Mayıs askeri müdahalesine destek vermek amacıyla Ankara'ya gitmiş olan birliğin Konya'ya dönüşü şehirde yeni bir heyecan yaratmıştır. Askerlerin gelişi şerefine İstanbul yolu üzerine, Cumhuriyet ve Hükümet Meydanları ile Garnizon Komutanlığı önüne zafer takları inşa edilirken, pek çok yere asılan pankartlarda “Hoş geldiniz kahraman mücahitlerimiz” ibaresi yer almış, resmi daireler, evler ve dükkânlar Türk bayrakları ile donatılmıştır. Ankara'dan yola çıkan birlik Akşehir, Ilgın ve Kadınhanı'na uğramış, araçlarıyla Kadınhanı'na kadar gelen Konyalı vatandaşlar askerleri karşılayarak il merkezine kadar eşlik etmişlerdir. Saat 20.30 sıralarında Konya'ya ulaşan konvoy şehir içinde de ilgiyle karşılanmıştır.¹⁵⁰

Konya Garnizon Komutanlığı, Konya Emniyet Müdürlüğü ve şehirde yer alan gençlik kuruluşları ortaklığında “Ordu-Gençlik-Polis El Ele” adı verilen bir yürüyüş düzenlenmiştir. Etkinlik saat 15.15'de Hükümet Alanı'nda başlamış ordu bandosu eşliğinde Anıt Alanı'na kadar yürüyüş yapılmıştır. Anıt alanında yapılan saygı duruşu ve akabinde okunan İstiklal Marşı sonrasında konuşmalara geçilmiş, Garnizon Komutanlığı adına Binbaşı Fikret Çoruh, Emniyet Teşkilatı adına İsmail Kınık, gençlik adına ise Kâmil Uğurlu konuşmalarını yapmıştır. Daha sonra grup Cumhuriyet Meydanı'na yürümüş toplantı burada sona ermiştir.¹⁵¹

Konya'ya başka illerden de askeri müdahalenin amacı ve önemini anlatmak üzere çeşitli gruplar gelmiştir. İzmir'den gelmiş olan “Hürriyet Kervanı” bunlardan birisidir.

¹⁴⁹ *Yeni Meram*, (9.06.1960: 1).

¹⁵⁰ *Yeni Konya*, (11.06.1960: 1); *Yeni Konya*, (12.06.1960: 1); *Yeni Meram*, (12.06.1960: 1, 2).

¹⁵¹ *Yeni Konya*, (21.07.1960: 1); *Yeni Meram*, (21.07.1960: 1); *Yeni Meram*, (22.07.1960: 1).

İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nde öğrenim gören Erol Akıncılar, Soysal Altuğ, Güngör Yılmaz ve Yıldırım Vural isimli dört genç, 27 Mayıs askeri müdahalesinin amaç ve önemini anlatmak üzere yurt gezisine çıkmışlar, gezi sırasında Konya'ya da uğramışlardır. Kendilerine “Hürriyet Kervanı” ismini veren gençler ilk olarak Konya Valisi Muhlis Babaoğlu ile görüşmüşler daha sonra ise şehirde bir basın toplantısı düzenleyerek özellikle müdahalenin İzmir'deki etkisini dinleyicilerle paylaşmışlardır. Kervan, Konya'ya bağlı köyleri de gezecek olup, yurt gezisi sonucunda bir rapor hazırlayacaktır.¹⁵²

Konya'da yukarıda bahsettiğimiz çeşitli dernek, grup veya kuruluşların organize etmiş olduğu faaliyetler gerçekleştirilirken, MBK bildirileri çerçevesinde yurt genelinde başlatılan kampanyalar da şehirde yapılmış olup, Konya Valiliği bünyesinde gerçekleştirilen etkinlikler de olmuştur.

MBK'nin yönetimi ele almasıyla ilgilendiği önemli konulardan birisi de ekonomi olmuştur. Komite 4 Haziran 1960 tarihli açıklamasında, ekonomik krizin sebebinin “DP döneminde gerçekleştirilen plansız ve hesapsız adımlar”¹⁵³ olarak açıklamış hazineye açık çıktığı kamuoyuna duyurularak “Hazineye Yardım Kampanyası” başlatılmıştır. Ülke genelinde başlatılan bu kampanya, Konya halkına duyurulmuştur. Yeni Konya gazetesinde yer alan açıklama da şöyledir:

“Yeni Konya'nın, Konyalı hemşerilerimizden beklediği yurdumuzu uçurumdan kurtarmak için karınca kararınca her ferdin şanlı ordumuzun önderlik ettiği fedakârlık bağışlama kampanyasına seve seve katılmalarıdır.”¹⁵⁴

¹⁵² *Yeni Konya*, (18.08.1960: 1, 2); *Yeni Meram*, (18.08.1960: 1).

¹⁵³ CCA, 030.01.1.10.1.

¹⁵⁴ *Yeni Konya*, (13.06.1960: 1).

Yapılan destek çağrısı sonrasında alınan bağışlar Yeni Konya gazetesinin bazı sayılarında “Hazineye Yardım Süratle Artıyor”¹⁵⁵ başlığı altında yardım yapan kurum, kuruluş veya şahısların isimleri ile yapılan yardım miktarı verilerek paylaşılmıştır.

Yeni Konya gazetesi de Hazineye Yardım Kampanyasına destek olmak amacıyla “Hatıra Yüzükleri” isimli bir kampanya başlatmıştır. 27 Mayıs dönemine hatıra olması nedeniyle yaptırılan yüzükler nikel kaplama olup, üzerlerine lale motifleri çizilmiştir. Yüzüklerin iç kısmına 27 Mayıs 1960 yazılmıştır. Hazırlanan yüzükler, MBK’nin fikrinin alınması amacıyla Ankara’ya gönderilmiştir.¹⁵⁶

MBK ‘nin askeri müdahale sonrası hedeflerinden birisi de kırsal kesimde yaşayan insanların 27 Mayıs askeri müdahalesini anlayıp benimsemeleridir. Komitenin amacı köylülerin aklındaki “İnönü’ye karşı Menderes düşüncesini yıkmak” olmuştur. Çünkü kırsal kesimde yaşamını sürdüren pek çok vatandaş hâlâ Menderesçi’dir.¹⁵⁷ Bu cümleden olarak ülke genelinde askeri müdahaleyi kırsal kesimde yaşayan insanlara anlatmak amacıyla ekipler¹⁵⁸ kurulurken Konya’da askeri müdahaleyi anlatma görevi öğretmenlere verilmiştir.

Bu amaçla Konya merkezde görev yapan okul müdürleri Gazi Okulu’nda İlköğretim Baş Müfettişi Emin Yeğiner’in başkanlığında konu ile ilgili olarak bir toplantı yapmışlar, iki ekip oluşturularak birinci ekibin 15 Temmuz, ikinci ekibin ise 31 Temmuz 1960 tarihine kadar Konya’nın köylerine giderek 27 Mayıs askeri müdahalesini anlatması kararı

¹⁵⁵ *Yeni Konya*, (15.06.1960: 1); *Yeni Konya*, (16.06.1960: 1); *Yeni Konya*, (17.06.1960: 1); *Yeni Konya*, (18.06.1960: 1); *Yeni Konya*, (19.06.1960: 5); *Yeni Konya*, (20.06.1960: 1); *Yeni Konya*, (23.06.1960: 5); *Yeni Konya*, (25.06.1960: 5); *Yeni Konya*, (26.06.1960: 3); *Yeni Konya*, (1.07.1960: 3); *Yeni Konya*, (2.07.1960: 4); *Yeni Konya*, (4.07.1960: 4); *Yeni Konya*, (7.07.1960: 4); *Yeni Konya*, (9.07.1960: 4); *Yeni Konya*, (10.07.1960: 3); *Yeni Konya*, (11.07.1960: 4); *Yeni Konya*, (12.07.1960: 4); *Yeni Konya*, (14.07.1960: 3); *Yeni Konya*, (15.07.1960: 4); *Yeni Konya*, (19.07.1960: 3); *Yeni Konya*, (23.07.1960: 3); *Yeni Konya*, (27.07.1960: 4); *Yeni Konya*, (28.07.1960: 4).

¹⁵⁶ *Yeni Konya*, (19.06.1960: 1); *Yeni Konya*, (10.07.1960: 1).

¹⁵⁷ Weiker (1967: 170).

¹⁵⁸ *Yeni Meram*, (26.06.1960: 1).

alınmıştır.¹⁵⁹ Konya Valiliği de hazırlamış olduğu genelge ile köylerde anlatılacak konuları belirlemiştir. Genelgeye göre:

1-27 Mayıs'ın anlamı,

2-Askeri müdahalenin gerçekleştirilme amacı,

3-27 Mayıs'ın hiçbir parti veya gruba karşı yapılmadığı,

4-DP'nin ülke içerisinde yarattığı kriz,

5-MBK hükümetinin tüm ülkenin hükümeti olduğu,

gibi konularda vatandaşlar ile konuşmalar gerçekleştirilmesi istenirken, konuşmaların sohbet ortamı oluşturularak yapılmasına dikkat edilmesi bildirilmiştir.¹⁶⁰

Konya'da köylülere yönelik yapılan bir başka faaliyet ise köylere gazete gönderme kampanyası olmuştur. Konya Valiliği yaptığı açıklamada vatandaşların, 27 Mayıs askeri müdahalesini köylere benimsetmek amacıyla köylere gazete göndermelerinin İçişleri Bakanlığı tarafından emr olunduğu açıklanmıştır.¹⁶¹ Başlatılan kampanya kapsamında 17 ilçe ve dokuz nahiye gazete gönderildiği duyurulmuştur.¹⁶²

1.3.2. Konya'da Askeri Müdahalenin Birinci Yıldönümü Kutlamaları

27 Mayıs askeri müdahalesinin birinci yıl dönümü ülke genelinde olduğu gibi Konya'da da coşkuyla kutlanmıştır. Konya Valiliği yaptığı açıklama ile tüm yurttaki olduğu gibi 27 Mayıs askeri müdahalesinin birinci yıl dönümünün 23 Nisan 1961'den itibaren 27

¹⁵⁹ *Yeni Konya*, (4.06.1960: 1); *Yeni Meram*, (4.06.1960: 1, 2).

¹⁶⁰ *Yeni Meram*, (4.06.1960: 1, 2).

¹⁶¹ *Yeni Meram*, (1.06.1960: 1, 2); *Yeni Konya*, (1.07.1960: 1).

¹⁶² *Yeni Meram*, (5.07.1960: 1).

Mayıs 1961 tarihine kadar bir ay boyunca kutlanacağını duyurmuş¹⁶³ bu amaçla kutlamaları organize etmek üzere “Kutlama Komitesi” oluşturulmuştur. Komite, kutlamalar için bir program hazırlamıştır. Hazırlanan program şunları içermektedir:

1-“Düşükler Yassıada’da” ve “Hürriyet Şehitleri” adlı filmler her akşam gösterimde olacak.

2- 19 Mayıs ile Gazi İlkokulları mehter takımlarıyla birlikte şehir merkezi ve köylerde gösteri yapacak.

3- 28-29 Nisan 1960 günü emniyet ve ordu mensupları ile gençlik kuruluşları ortak yürüyüş yapacak.

4- 27 Mayıs 1961 tarihine kadar Salı günü akşamları Garaj ve Atatürk Meydanlarında ordu bando eşliğinde marşlar söyleyerek yürüyüş yapacak.

5- 27 Mayıs ile ilgili konferanslar verilecek.

6- 20-27 Nisan tarihleri arasında askeri müdahaleyi hazırlayan nedenler başlığı altında Atatürk yayınlarına ait olmak üzere kitaplıkta sergi açılacak.

7- Şehirde bulunan bütün sosyal kuruluşlardan inkılabı yayma kampanyasına destek olmak amacıyla bir köy gezisi yapmaları istenecek.¹⁶⁴

27 Mayıs üç gün kala kutlama komitesi 27 Mayıs 1961 günü yapılacak etkinlikleri Konyalılara duyurmuştur. Kutlamaların sabah 8.30’da Mevlâna Meydanı’ndan Atatürk Anıtı’na kadar yapılacak olan yürüyüşle başlayacağı, öğleden sonra şehir merkezinde belediye tarafından davul zurna çalınarak millî oyunların oynanacağı, akşam ordu

¹⁶³ *Yeni Meram*, (25.04.1961: 1).

¹⁶⁴ *Yeni Meram*, (26.04.1961: 1, 2).

tarafından fener alayı etkinliği düzenleneceği ve etkinlikte Kara Yolları, Su İşleri, Et ve Balık Kurumu, Şeker Fabrikası çalışanlarının yer alacağı, Alaaddin Tepesi'nde havai fişek atılacağı açıklanmıştır.¹⁶⁵

Konya'da 27 Mayıs askeri müdahalesini temsil eden 27 Mayıs Sergisi isimli bir de sergi açılmıştır. Burada 27 Mayıs 1960'tan, 27 Mayıs 1961'e kadar yayın yapmış 500'e yakın gazete sergilenerek, son bir yılda gerçekleşen olaylar gazetelerin diliyle aktarılmaya çalışılmıştır.¹⁶⁶

I.3.3. Askeri Müdahaleye Karşı Faaliyetler

27 Mayıs askeri müdahalesine karşı Konya'da kitlesel bir hareket yaşanmamış, bireysel tepkiler gösterilmiştir.

Karapınar'a bağlı iki köyde muhtarlar, 27 Mayıs aleyhinde propaganda yaptıkları için tutuklanmışlardır. Haziran ayı sonunda Cihanbeyli Müftüsü Ali Kemal Saran ülkedeki gelişmeleri baz alarak basının yalan haber yaptığına dair söylemleri dolayısıyla tutuklanmıştır.¹⁶⁷

Temmuz ayı içerisinde 27 Mayıs askeri müdahalesinin önemini köylülere anlatmak üzere Konya Valiliği tarafından görevlendirilen öğretmenlere Yağlıbayat Köyü sakinleri bir şahısla ilgili olarak şikayette bulunmuşlardır. İsminin Nuri Sakallı olduğu öğrenilen bu kişi köyde bulunan camiye Hristiyanların simgesi olan haç işaretinin dikildiğini ve camilerin kapatılmak istendiğini söylemiş ve "Cemal Paşa dinsiz ahlaksızdır. Her gece kadınlarla içer, âlemler yapar. Menderes'i kurtarmak için ben gönüllüyüm" demiştir.

¹⁶⁵ *Yeni Konya*, (24.05.1961: 1); *Yeni Konya*, (29.05.1961: 1); *Zaman*, (29.05.1961: 1).

¹⁶⁶ *Zaman*, (24.05.1961: 1).

¹⁶⁷ *Yeni Konya*, (24.06.1960: 1).

Köylülerin anlatımları üzerine Konya'ya gelen öğretmenler durumu emniyete bildirmişler ve Nuri Sakallı gözaltına alınmıştır.¹⁶⁸

12 Temmuz'da Ereğli ve Ermenek ilçelerinde 27 Mayıs askeri müdahalesine karşı bireysel tepkiler gösterilmiştir. Ereğli'ye bağlı Asiye Köyü'nden Ahmet Ulusoy, Haşim Gülsoy ve İsmail Karataş isimli vatandaşlar hükümet aleyhinde yapmış oldukları söylemler nedeniyle gözaltına alınmışlardır. Ermenek'in Ferike Kasabası'nda ise Hüseyin Yüksel isimli vatandaş aynı suçtan gözaltına alınmıştır.¹⁶⁹

13 Temmuz'da DP döneminde ilçede parti başkanlığı yapmış olan İsmail Kara isimli şahıs hükümet aleyhinde propaganda yaparken tutuklanmıştır.¹⁷⁰

21 Temmuz'da Ereğli ilçesinde Bez Fabrikası'nda işçi olarak çalışan Ahmet Aydemir, Belediye bahçesinde hükümet aleyhine propaganda yaptığı sırada yakalanmış ve tutuklanmıştır.¹⁷¹

Ağustos ayı sonunda Ilgın'ın Göstere isimli köyünde Atatürk ilkeleri ile 27 Mayıs askeri müdahalesi aleyhine konuşmalar yapan hukuk fakültesi öğrencisi Ramazan Çelik tutuklanmıştır.¹⁷²

30 Ağustos'ta Konya'ya gelen MBK Üyesi Kamil Karavelioğlu Vali Muhlis Babaoğlu ile birlikte bir basın toplantısı düzenlemiştir. Toplantıda yer alan gazetecilerin “Konya’da MBK’ye intikal eden ihbarlar var mıdır? Varsa ne gibi muamele görmektedirler. Vali Cemil Keleşoğlu ve Belediye Başkanı Sıtkı Bilgin dışında şehrimizde tevkif edilenler olmuş mudur?” sorusuna Karavelioğlu ihbarların olduğunu ancak bu

¹⁶⁸ *Yeni Konya*, (11.07.1960: 1, 3).

¹⁶⁹ *Yeni Konya*, (13.07.1960: 1).

¹⁷⁰ *Yeni Konya*, (14.07.1960: 1).

¹⁷¹ *Yeni Konya*, (22.07.1960: 1).

¹⁷² *Yeni Konya*, (29.08.1960: 1).

konuyla Soruşturma Kurulu ilgilendiği için bir bilgisi olmadığını söylemiştir. Vali Muhlis Babaoğlu ise pek çok şikâyet ve ihbar olduğunu, alınan şikâyetlerin titizlikle incelendiğini söylemiştir.¹⁷³

26 Mart 1961’de MBK hükümeti aleyhine Hükümet Meydanı’nda propaganda faaliyetlerinde bulunan dört DP’li gözaltına alınmıştır.¹⁷⁴

Karapınar’a bağlı iki köyde muhtarlar, 27 Mayıs aleyhinde propaganda yaptıkları için tutuklanmışlardır.¹⁷⁵

I.4. Demokrat Parti’nin Kapatılışı ve Konya Demokrat Parti Teşkilatının Durumu

27 Mayıs askeri müdahalesi sonrasında kademeli bir şekilde yeni siyasal düzeni kurma adımları atılmış, bu amaçla da MBK tarafından çeşitli kararlar alınmıştır. Askeri müdahaleden üç gün sonra Orgeneral Cemal Gürsel’in başkanlığında başbakanlıkta yapılan, toplantıda siyasi partilerin faaliyetlerine izin verilmemesi kararı alınmıştır.¹⁷⁶ Siyasi faaliyetlerin yasaklanmasından kısa bir süre sonra siyasi partilerin ocak bucak teşkilatlarının kaldırılması kararı alınmıştır. Bakanlar Kurulu 22 Haziran’da yapmış olduğu toplantı sonucunda siyasi partilerin ocak ve bucak teşkilatlarını kapatarak yalnızca il ve ilçelerde teşkilatlarının bulundurulmasını kabul etmiştir.¹⁷⁷ Karar, Resmi Gazete’de 6 Temmuz’da yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Alınan karar gereğince, her ilde genel merkeze bağlı birer il teşkilatı, il teşkilatlarına bağlı olarak ilçe teşkilatları, ilçe teşkilatlarına bağlı olarak da birer gençlik ve kadın teşkilatının kurulabileceği belirtilmiştir.¹⁷⁸ Ocak, bucak teşkilatlarının kaldırılması sonrasında yaşanan en önemli

¹⁷³ *Yeni Konya*, (1.09.1960: 1, 2, 4).

¹⁷⁴ *Zaman*, (27.03.1961: 1).

¹⁷⁵ *Zaman*, (15.04.1961: 1).

¹⁷⁶ *Yeni Meram*, (1.06.1960: 1).

¹⁷⁷ *Yeni Konya*, (25.06.1960: 1); *Yeni Meram*, (25.06.1960: 1).

¹⁷⁸ *T.C. Resmi Gazete*, (06.07.1960: 1661); *Yeni Meram*, (07.07.1960: 1); *Yeni Konya*, (08.07.1960: 1).

gelişme DP'nin kapatılması olmuştur. Cemal Gürsel, Ağustos ayı içerisinde yapmış olduğu basın toplantısında konu ile ilgili olarak kanunlara göre herhangi bir siyasi partinin verilen süre içerisinde kongresini yapmamış ve programına uymamış olmasının varlığını kaybetmiş olduğuna işaret olduğunu söylemiş ve DP'nin de bu husustan dolayı mahkeme kararı ile kapatılabileceğini açıklamıştır.¹⁷⁹ Cemal Gürsel'in yaptığı bu açıklama sonrasında Ankara 5. Sulh Ceza Mahkemesi Cemiyetler Kanunu'nun 33. maddesine dayanarak DP'nin faaliyetlerini durdurulması kararını almıştır. Alınan karar bütün illere yollanan genelge ile bildirilmiş, Konya DP il binasının tabelası da polis memurları tarafından indirilerek binada bulunan tüm eşyalara da el koyulmuş, el koyulan belgelerin incelemesi amacıyla da bir komisyon oluşturulmuştur.¹⁸⁰ Siyasi faaliyetlerin durdurulması kararı sonrasında 29 Eylül 1960 günü 4. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından alınan karar ile DP kapatılmıştır.¹⁸¹

I.5. Yassıada Yargılamaları ve Yargılanan Demokrat Parti Konya Milletvekilleri

1961 genel seçimlerine giden süreç içerisinde yaşanan önemli gelişmelerden birisi Yassıada Yargılamalarıdır. Ülkenin tamamında DP milletvekilleri yargılanmış, yargılananlar arasında DP Konya milletvekilleri de yerlerini almıştır.

12 Haziran 1960 tarihinde ilan edilen geçici anayasanın altıncı maddesinde tutuklu halde bulunan DP'lilerin yargılamalarının yapılması amacıyla MBK tarafından seçilmesi karar alınan bir başkan sekizi asil, altısı yedek olmak üzere toplamda on beş kişiden oluşan “Yüksek Adalet Divanı” ile tutukluların suçlarını araştırmak ve YAD'a sevk etmek üzere bir başkan ve otuz üye olmak üzere toplamda otuz bir kişiden oluşan “Yüksek Soruşturma

¹⁷⁹ *Yeni Konya*, (10.08.1960: 1); *Yeni Meram*, (10.08.1960: 1).

¹⁸⁰ *Yeni Konya*, (2.09.1960: 1).

¹⁸¹ *Yeni Meram*, (1.10.1960: 1, 3).

Kurulu” nun oluşturulduğu açıklanmıştır.¹⁸² Geçici anayasa ile belirtilen yargılama şekilleri sonrasında kamuoyunda konu ile ilgili merak artmıştır. MBK basın sözcüleri 15 Haziran 1960’ta yaptıkları basın toplantısı ile gazetecilerin sorularını yanıtlamışlardır. “Sanıkların muhakemesi ne zaman yapılacak” şeklinde gelen bir soruya hazırlıkların devam ettiği cevabı verilmiştir. “Sanıkların muhakemesi nerede yapılacak” sorusuna ise belirli bir mekân düşünülmediği şeklinde cevap verilirken, tutukluların Yassıada’da bulunduğu ve burada İstanbul ile iletişimin kolay olacağı düşüncesi de paylaşılmıştır.¹⁸³ 17 Haziran 1960 tarihinde “Yüksek Adalet Divanının Muhakeme Usulüne Dair Geçici Kanun” açıklanarak Yüksek Soruşturma Kurulu ile Yüksek Adalet Divanı’nın görev ve yetkileri belirtilmiştir.¹⁸⁴

Temmuz ayı başında soruşturma kurulunda görev alacak üyelerin isimleri açıklanmıştır. Soruşturma Kurulu’nda: Celalettin Kurelman, Orhan Akkaya, Fahri Ar, Ahmet Bayrak, Semih Belen, Naci Benli, Kamil Hakkı Beşe, Faruk Siret Değermen, Haydar Demirarslan, Altay Egesel, Mazhar Hiçşasmaz, Sırrı Kalayoğlu, Mustafa Koraoglu, Ziya Kayla, Niyazi Kırdar, Fahrettin Kıyak, Kâzım Kızıroğlu, Hikmet Kümbetlioğlu, Turgut Lülecı, Orhan Ok, Turgut Özdül, Turgut Cemal, Fazlı Öztan, Fahrettin Öztürk, Hayrettin Perk, İbrahim Senil, Cabbar Şenel, Süleyman Taşer, Vecihi Tönük, Fehmi Tüzün, Avni Yurtsever ve Adil Yücefer’in yer alacağı kamuoyu ile paylaşılmıştır.¹⁸⁵ Üyelerin isimlerinin belli olması ile birlikte Soruşturma Kurulu ilk toplantısını yapmış ve çalışmalara başlama, çalışmaların kolayca yürütülebilmesi amacıyla

¹⁸² *Yeni Konya*, (14.06.1960: 1); *Yeni Meram*, (15.06.1960: 1).

¹⁸³ *Yeni Konya*, (16.06.1960: 1, 3).

¹⁸⁴ *T.C Resmi Gazete*, (18.06.1960: 1565, 1566); *Yeni Konya*, (20.06.1960: 1, 4); *Yeni Meram*, (20.06.1960: 1).

¹⁸⁵ *Yeni Konya*, (2.07.1960: 1); *Yeni Meram*, (2.07.1960: 1).

komisyonlara ayrılma, bir grubun ise Yassıada'da bulunması kararı alınmıştır.¹⁸⁶ Temmuz ayı sonuna doğru DP'lilerin Yassıada'da yargılanacağı MBK tarafından açıklanmıştır.¹⁸⁷ Yargılama mekânının belirlenmesi sonrasında DP'lilerin ifadeleri alınmaya başlanmıştır.¹⁸⁸ Adnan Menderes ve Celal Bayar başta olmak üzere DP'li milletvekilleri ve partililere ait dosyalar incelenmek üzere Ankara'ya gönderilmiştir.¹⁸⁹ Soruşturma Kurulu üyelerinin açıklanmasından üç ay sonra YAD üyeleri ile ilgili de bilgiler paylaşılmıştır. Yapılan açıklamada YAD Başkanlığına Recai Seçkin'in, Baş Savcılığa ise Hayrettin Perk'in getirildiği duyurulurken üyelerin isimlerinin duruşmalar başlamadan bir süre önce açıklanacağı da eklenmiştir.¹⁹⁰Yapılan bu açıklamadan kısa süre sonra YAD'nın tüm üyeleri duyurulmuştur. Başkan ve Baş Savcı değişirken, YAD Başkanlığına Salim Başol, Baş Savcılığa ise Ömer Egesel getirilmiştir. Üyeler ise şöyledir:

Asil üyeler: Ferruh Adalı, Selman Yörük, Abdullah Üner, Cahit Özden, Hıfzı Tüz, Rıza Tunç, Hasan Gürsel, Nihat Saçlıoğlu. Yedek Üyeler: Vasfi Göksu, Adil Sanal, Ali Doğan, Nihat Hatiboğlu, Kemal Gökçen, Mehmet Çokgüer. Savcılar: Salim Erten, Fahrettin Öztürk, Avni Yurtsever, Faruk Siret Değermen, Orhan Erdoğan, Niyazi Kırdar, Ahmet Bayrak, Süleyman Taşar, Necdet Darıcıoğlu, Servet Tüzün, Turgut Lüleci.¹⁹¹

Yapılan tüm hazırlıklar neticesinde Yassıada duruşmaları 14 Ekim 1960 tarihinde başlamıştır. Anayasayı ihlal davası üzerine başlayan duruşmaların birinci oturumu saat

¹⁸⁶ *Yeni Konya*, (4.07.1960: 1).

¹⁸⁷ *Yeni Konya*, (21.07.1960: 1); *Yeni Meram*, (21.07.1960: 1).

¹⁸⁸ *Yeni Meram*, (23.07.1960: 1).

¹⁸⁹ *Yeni Konya*, (25.07.1960: 1).

¹⁹⁰ *Yeni Konya*, (2.10.1960: 1); *Yeni Meram*, (2.10.1960: 1, 3).

¹⁹¹ *Yeni Konya*, (5.10.1960: 1, 2); *Yeni Meram*, (5.10.1960: 1).

09.55 de açılmış ve davaları görülecek olan DP'lilerin isimleri yoklama ile duyurulmuştur.¹⁹² Yapılan yoklamada isimleri geçen Konya milletvekilleri şunlardır:

Tablo 1: Yassıada'da Yargılanan Konya Milletvekillerinin Listesi ¹⁹³

1-Himmet Ölçmen
2-A. Fahri Ağaoğlu
3-Avni Akdağ
4-Hamdi Ragıp Atademir
5-Mustafa Bağrıaçık
6- Osman Bibioğlu
7-Remzi Birant
8- Sıtkı Salim Burçak
9-Reyhan Gökmenoğlu
10- Muhittin Güzelkılınç
11-Ali Saim Kaymak
12- Hulki Amil Keymen
13- Ahmet Koyuncu
14-Tarık Kozbek
15- Mustafa Runyun
16-Sebahattin Sayın
17- Sami Soylu
18- Ömer Şeker
19- Nafiz Tahralı

DP 'nin son dönemi olan XI. Yasama döneminde Konya'dan 21 milletvekili seçilmiştir. Ancak 1958 yılında vefat eden Sıtkı Koraltan ile 1960 yılının Şubat ayında vefat eden Halil Özyörük'ün çıkarılması¹⁹⁴ ve DP dönemi Konya Valisi Cemil Keleşoğlu'nun intihar etmesi ¹⁹⁵ sonucunda sayı on dokuza düşmüş ve Yassıada'da 19 Konya milletvekili yargılanmıştır. DP Konya milletvekillerinin tamamı anayasayı ihlal davası gereğince yargılanmışlardır. Remzi Birant ile Rıfkı Salim Burçak ayrıca Vatan Cephesi davasında yargılanmıştır.¹⁹⁶ Uzun süren soruşturma sonucunda karar 15 Eylül

¹⁹² *Yassıada Yüksek Adalet Divanı Tutanakları: Anayasayı İhlal Davası*, (1960: 2).

¹⁹³ *Yassıada Yüksek Adalet Divanı Tutanakları: Anayasayı İhlal Davası*, (1960: 2).

¹⁹⁴ *TBMM Albümü 1950-1980* (2010: 735, 736).

¹⁹⁵ *Yeni Konya*, (15.07.1960: 1); *Yeni Meram*, (15.07.1960: 1).

¹⁹⁶ *Yassıada Adalet Divanı Tutanakları: Vatan Cephesi Davası* (1961: 2).

1961 tarihinde verilmiştir. Verilen karar ile DP Konya milletvekili A. Fahri Ağaoğlu beraat ederken, bir diğer DP Konya Milletvekili Himmet Ölçmen, müebbet hapis cezasına çarptırılmıştır. Avni Akdağ, Hamdi Ragıp Atademir, Mustafa Bağrıaçık, Osman Bibioğlu, Remzi Birant, Sıtkı Salim Burçak, Reyhan Gökmenoğlu, Muhittin Güzelkılınç, Ali Saim Kaymak, Hulki Amil Keymen, Ahmet Koyuncu, Tarık Kozbek, Mustafa Runyun, Sebahattin Sayın, Sami Soylu, Ömer Şeker ve Nafiz Tahralı ise ikinci dereceden suçlu olarak görülerek dört yıl iki sene hapis cezasına çarptırılmışlardır.¹⁹⁷ Verilen hapis cezaları tutuklanan sanıklar Kayseri Cezaevine sevk edilmişlerdir.¹⁹⁸

1.6. Kurucu Meclis'in Açılışı ve Konya Temsilcilerinin Seçimi

27 Mayıs askeri müdahalesinin hemen akabinde MBK Türk halkına yeni bir anayasa hazırlığı ve yapılacak olan genel seçimler ile iktidarın kazanana devredileceğini vaat etmiştir. Bu amaçla demokratik bir düzene yeniden geçişi sağlamak için İstanbul Üniversitesi'nde görev yapan profesörlerden oluşan 10 üyeli bir komisyon oluşturulmuş¹⁹⁹ ve 13 numaralı bildiri ile komisyonun Sıddık Sami Onar başkanlığında çalışmalarına başladığı duyurulmuştur.²⁰⁰ TC'nin ikinci anayasasını hazırlayacak olan komisyon 27 Mayıs'ın amacını açıklayan rapor ve Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Hüseyin Nail Kubalı ve Muammer Aksoy'un hazırladığı 1924 anayasasının dönemin şartlarına göre düzenlemesi ile ortaya çıkan geçici anayasayı ilan ettikten sonra yeni anayasa çalışmalarına hız vermiştir.²⁰¹ Komisyon başkanı Onar, anayasanın bir ayda hazır olacağı şeklinde iddialı bir açıklama yapmış komisyon içerisinde baş gösteren görüş ayrılıkları²⁰² günlerce süren araştırmalar pek çok bilim adamıyla yapılan fikir alışverişleri, yapılan anketler ile

¹⁹⁷Yeni Konya, (16.09.1961: 1); Yeni Meram, (16.09.1961: 1); Işık, (16.09.1961: 1); Zaman, (16.10.1961: 1).

¹⁹⁸ Zaman, (19.09.1961: 1).

¹⁹⁹ Savcı (1961: 82).

²⁰⁰Yeni Konya, (28.05.1960: 1); T.C. Resmi Gazete, (30.05.1960: 1451); Ahmad, Turgay Ahmad (1976: 215).

²⁰¹ Akgün (2009: 428).

²⁰² Weiker (1967: 87, 88).

çalışmalar tam olarak dört buçuk ay sürmüş²⁰³ Anayasa tasarısı Ekim ayında MBK'ye sunulmuştur. Onar komisyonu hazırlıklarını yaparken Tahsin Bekir Balta ve Yavuz Abadan'ın öncülüğünü ettiği Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden bir grupta kendi tasarılarını hazırlamışlardır.²⁰⁴ Ankara Üniversitesi'nde hazırlanan tasarıda, MBK'ye "Anayasanın bir KM tarafından hazırlanması" teklifi sunulmuştur.²⁰⁵ Anayasa hazırlıkları sonucunda beklenen verimin alınamaması ile MBK Ankara'da hazırlanan tasarıda geçen "Kurucu Meclis" fikrini benimsemiş²⁰⁶ ve Kasım ayı başında yapılan açıklama ile Turhan Feyzioğlu'nun konu ile ilgili görevlendirildiği²⁰⁷ kamuoyu ile paylaşılmıştır. Yapılan bilgilendirmeden kısa süre sonra açıklamalarda bulunan Turhan Feyzioğlu çalışma arkadaşlarını Türk halkına tanıtmıştır. Feyzioğlu kendisine Doç. Dr. Muammer Aksoy, Prof. Süheyp Derbil, Prof. İlhan Arsel ve Prof. Bahri Savcı'dan oluşan heyetin çalışmalarda yardımcı olacağını duyurmuştur.²⁰⁸ Feyzioğlu, KM tasarısı üzerine yaptığı bir diğer açıklamada ise yeni anayasa ile seçim kanununun hazırlanması görevinin de KM'in görevi olduğunu söylemiştir.²⁰⁹ Turhan Feyzioğlu başkanlığında kurulan "Kurucu Meclisi Oluşturma Komisyonu" yapmış olduğu çalışmalar sonucunda hazırladıkları taslağı 20 Kasım'da Cemal Gürsel'e sunmuşlardır.²¹⁰ Gürsel'in 13 Aralık'ta imzaladığı²¹¹ "1924 tarih ve 491 sayılı Teşkilâtı Esasiye Kanununun Bazı Hükümlerinin Kaldırılması ve Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi Hakkındaki 12 Haziran 1960 tarihli ve 1 Sayılı Geçici Kanuna ek «Kurucu Meclis Teşkili» Hakkında Kanun" 16 Aralık 1960 tarihinde Resmi

²⁰³ Akgün (2009: 429).

²⁰⁴ Weiker (2009: 89).

²⁰⁵ *Yeni Konya*, (9.08.1960: 1, 2).

²⁰⁶ Weiker (1967: 90).

²⁰⁷ *Yeni Konya*, (2.11.1960: 1); *Yeni Meram*, (2.11.1960: 1, 2).

²⁰⁸ *Yeni Konya*, (3.11.1960: 1, 2); *Yeni Meram*, (3.11.1960: 1).

²⁰⁹ *Yeni Meram*, (5.11.1960: 1, 2).

²¹⁰ *Yeni Konya*, (23.11.1960: 1, 2); *Yeni Meram*, (23.11.1960: 1).

²¹¹ *Yeni Konya*, (14.11.1960: 1).

Gazete’de yayımlanmış ve KM ile ilgili tüm esaslar tespit edilerek²¹² “KM’nin Ekim 1961’e kadar yasama organı olarak çalışacağı ve yeni anayasa ile seçim kanununu hazırlayacağı”²¹³ açıklanmıştır.

KM, çok sesli bir meclis yapısında oluşturulmuştur. Meclis içerisinde “Devlet Başkanı (10), Milli Birlik Komitesi: (Bakanlar Kurulu üyeleri) (18), iller temsilcileri (75), Siyasi parti temsilcileri: Cumhuriyet Halk Partisi (49), Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (25), Diğer teşekküller ve kurumlar temsilcileri :Barolar temsilcileri (6), basın temsilcileri (12), eski muhripler birliği temsilcileri (2), esnaf teşekkülleri temsilcileri (6),gençlik temsilcisi (1), işçi sendikaları temsilcileri (6), Odalar temsilcileri (10), öğretmen teşekkülleri temsilcileri (6), tarım teşekkülleri temsilcileri (6), Üniversite temsilcileri (12), yargı organları temsilcilerinin (12) ”²¹⁴ yer alacağı belirtilen kanunda açıklanmıştır.

Kanunun açıklanması ile illerin nüfus sayıları baz alınarak gönderecekleri temsilci sayısı belirlenmiş ve KM ‘de Konya’yı iki üyenin temsil edeceği açıklanmış,²¹⁵ ve Konya’da seçim faaliyetleri başlamıştır. Yeni Konya gazetesi her kuruluş için seçim şeklinin nasıl olacağını²¹⁶ okuyucularıyla ayrıntılı olarak paylaşmış ve gerekli bilgilendirmeleri yapmıştır.

Konya İlçe Delege Seçim Kurulu yaptığı açıklama ile 25 Aralık 1960 Pazar günü 10.00’da kitaplık salonunda Reşat Keskin başkanlığında toplanılacağını, başvuruda bulunmak isteyenlerin 24 Aralık Cumartesi günü 16.00’a kadar belgelerini hazır ederek

²¹² T.C. Resmi Gazete, (16.12.1960: 2766, 2767, 2768, 2769, 2770, 2771, 2772, 2773, 2774).

²¹³ T.C. Resmi Gazete, (16.12.1960: 2766).

²¹⁴ T.C. Resmi Gazete, (16.12.1960: 2770); Tanör (1994: 16); Çavdar (2013: 99); Saç (2017: 92).

²¹⁵ Yeni Konya, (18.12.1960: 1).

²¹⁶ Yeni Konya, (21.12.1960: 1); Yeni Konya, (22.12.1960: 2); Yeni Konya, (23.12.1960: 2).

Konya Valiliği'ne başvurmaları gerektiğini açıklarken Konya'yı KM 'de temsil edecek olan iki üyenin seçiminin 30 Aralık 1960 günü yapılacağı duyurulmuştur.²¹⁷

Açıklamadan kısa bir süre sonra başvuruların alınmasıyla Reşat Keskin başkanlığında merkez ilçe delege seçimleri yapılmış ve seçilen delegelerin isimleri Konyalılara duyurulmuştur.

Tablo 2: Konya Temsilciler Meclisi Üyelerini Seçecek Olan Merkez Delegelerinin Listesi²¹⁸

1-Samet Kuzucu
2-Mustafa Dinekli
3-Fakih Özfakih
4-Suat Abanazır
5-Ahmet Arıcan
6-Fakir Usman
7-Ahmet Karahan
8-Hasan Ali Taner
9-Ahmet Çobanoğlu
10-Fuat Efeoğlu
11-Rüştü Sertel
12-Mustafa Gökçek
13-Osman Sürel
14-Şevki Erkan
15-Ali Özçetin
16-Mehmet Petekçi
17-Erdoğan Bakkalbaşı
18-Sezai Arısoy
19-Mithat Kilimci
20-Mustafa Kaya
21-Niyazi Kayhan
22-Aydın Taşbaş
23-Veli Demiröz
24-İsmail Çevik
25-Muhittin Akça
26-İbrahim Arazı
27-Mevlüt Ulaş
28-Galip Gül
29-Ali Sağır
30-Şevket Çivlik

²¹⁷ *Yeni Konya*, (24.12.1960: 1).

²¹⁸ *Yeni Konya*, (26.12.1960: 1).

KM’de Konya’yı temsil edecek üyeleri seçecek delegelerin belli olmasıyla seçimlerin yapılacağı 30 Aralık günü beklenilmeye başlanmış, seçimlerin Seçim Kurulu Başkanı Cevdet Şan başkanlığında yapılacağı açıklanmıştır.²¹⁹ Yapılan hazırlıklar neticesinde Konya TM temsilcileri seçimi 321 delegenin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Seçimlerde 280 oy alan Fakih Özfakih²²⁰ ile 250 oy alan Mustafa Dinekli²²¹ TM Konya temsilcileri olarak seçilirken tarım teşekkülleri temsilcisi de Konya’dan Veteriner Adnan Ertanık²²² olmuştur. Bu isimlerin dışında dört Konyalı daha çeşitli kontenjanlardan TM’ye girmeye hak kazanmıştır. Bunlar: Danıştay Üyesi Rıza Göksu²²³, Barolar Temsilcisi Hulusi Selek,²²⁴ Bursa İli Temsilcisi Dr. İbrahim Öktem²²⁵ ve CHP kontenjanından üyelik kazanan Binbaşı İhsan Kabadayı’dır.²²⁶

Konya temsilcilerinin seçilmesi ile üyeler 6 Ocak 1961 Cuma günü yapılacak olan KM’in ilk toplantısına katılmak üzere Ankara’ya doğru yola çıkmışlardır.²²⁷ Konya’dan ayrılan Fakih Özfakih, Mustafa Dinekli ve Adnan Ertanık Konya halkına ortak bir açıklama yapmışlardır. Yapılan açıklamada: Particilik yapmadan sadece Konya’ya hizmet edeceklerini bildirmişlerdir.²²⁸ Yapılan tüm hazırlıklar neticesinde asli görevi TC’nin ikinci anayasasını ve yeni seçim kanununu hazırlamak olan KM, 6 Ocak 1961’de açılmış²²⁹ ve KM’in açılışı, 27 Mayıs askeri müdahalesi sonrasında Türkiye’de MBK’nin

²¹⁹ *Yeni Konya*, (27.12.1960: 1).

²²⁰ *Kurucu Meclis Albümü* (1961:103); Seyidanlıoğlu (2015: 440, 441).

²²¹ *Kurucu Meclis Albümü* (1961: 103); Seyidanlıoğlu (2015: 438, 439).

²²² *Kurucu Meclis Albümü* (1961: 179); Seyidanlıoğlu (2015: 115, 116).

²²³ *Kurucu Meclis Albümü* (1961: 189); Seyidanlıoğlu (2015: 153, 154).

²²⁴ *Kurucu Meclis Albümü* (1961: 157); Seyidanlıoğlu (2015: 286, 287).

²²⁵ *Kurucu Meclis Albümü* (1961: 89); Seyidanlıoğlu (2015: 379, 380).

²²⁶ *Kurucu Meclis Albümü* (1961: 129); Seyidanlıoğlu (2015: 549, 550).

²²⁷ *Yeni Konya*, (4.01.1961: 1); *Zaman*, (4.01.1961: 1).

²²⁸ *Yeni Konya*, (5.01.1961: 1,4); *Zaman*, (6.01.1961: 1).

²²⁹ Kayalı (1994: 82).

şekillendirdiği siyasi hayatı tekrar seçilmişlerin yönetimine bırakacak safhaların önemli bir adımı olmuştur.²³⁰

²³⁰ Ahmad, Turgay Ahmad (1976: 228); Toker (1991c: 211); Özgüşi (2012: 44).

II.BÖLÜM

1961 GENEL SEÇİMLERİ ve KONYA

II.1. 1961 Genel Seçimleri Öncesinde Partilerin Konya'daki Faaliyetleri

27 Mayıs askeri müdahalesi ile Türk siyasi hayatı yeniden şekillenme yoluna girmiştir. On yıllık iktidarın sahibi DP kapatılırken, siyasi arenaya yapılan müdahale öncesinde muhalefetini sürdüren CHP ile CKMP varlığını sürdürmüş yeni siyasal yapılanmanın Türk siyasi hayatına armağanları ise AP ve YTP olmuştur. Bu dört siyasi parti, MBK'nin izniyle teşkilatlanma çalışmalarına başlamış, tüm ülkede olduğu gibi Konya'da da bu konuda mesai harcamışlardır.

II.1.1. Adalet Partisi'nin Kuruluşu ve Konya'da Teşkilatlanması

1961 yılının Ocak ayında MBK yaptığı açıklama ile yapılacak olan genel seçimlere katılım amacıyla yeni siyasi partilerin kurulmasına 13 Şubat 1961 gününe kadar izin verildiğini duyurmuştur.²³¹ Yapılan açıklama sonrasında pek çok siyasi çevre kendi partisini kurma girişimlerine koyulmuş ve Şubat ayına girildiğinde genel seçimlerde boy göstermek isteyen 11 parti başvurusunu yapmıştır. Bu partilerden bir tanesi de AP olmuştur.²³²

AP 1961 yılının 11 Şubat'ında Ankara'da kurulmuştur. Partinin genel başkanlığı için üç isim düşünülmüş, Rauf Orbay, Ali Fuat Cebesoy ve Ragıp Gümüşpala'ya teklif götürülmüştür.²³³ En sonunda Türk ordusuna hizmetleri bulunmuş olan Ragıp Gümüşpala bu makama uygun görülmüştür.²³⁴ MBK 'nin güvenini kazanma düşüncesi Genel

²³¹ *Yeni Konya*, (14.01.1961: 1); *Yeni Meram*, (14.01.1961: 1); *Zaman*, (14.01.1961: 1).

²³² Weiker (1967: 102).

²³³ Kurt (2010: 218).

²³⁴ Kurt (2010: 218); Mazıcı (1989: 142).

Başkanlığa Ragıp Gümüşpala'nın seçilmesinde büyük bir etken olmuştur.²³⁵ Böylece MBK tarafından AP gözetim altında tutulabilecek bir parti olarak görülmüştür.²³⁶ Ragıp Gümüşpala'nın resmi makamlara sunduğu kurucular listesinde: Mehmet Yorgancıoğlu, Necmi Öktem, Cevdet Perin, Şinasi Osma, Tahsin Demiray, Kamuran Evliyaoğlu, Ethem Menemencioğlu, İhsan Ünal, Muhtar Yazır, Emin Acar yer almıştır.²³⁷ Kurucuların DP ile herhangi bir temasta bulunmamış isimlerden seçilmesine özen gösterilmiş olsa da aralarında önceki dönemlerde DP'ye hizmet etmiş veya bu kişilerin yakınında yer almış isimler de bulunmuştur. Mehmet Yorgancıoğlu, Cevdet Perin, Kamuran Evliyaoğlu bu isimlere örnek gösterilebilir.²³⁸

Özellikle AP kuruluşu ile DP'nin bayraktarlığını yapacağını belli etmiştir. Öyle ki partililerce hazırlanan parti programının, DP programının yeni siyasal ortamın gereklerine uydurulmuş şekli olduğu açıkça görülmüş²³⁹ partinin varlığı “Demirkıratın Yeniden Doğuşu” olarak yorumlanmıştır.²⁴⁰

MBK tarafından 1 Nisan 1961 itibariyle askeri müdahale sonrasında konulan siyasi faaliyet yasağının kaldırılması ile partiler illerde ve ilçelerinde teşkilatlanma çabasına girişmiş ve AP Genel Başkanı, Ragıp Gümüşpala, Konya'ya Nisan ayı içerisinde iki ziyarette bulunmuştur. İlk ziyaretini 1961 Nisanı'nın ilk haftasında yapmıştır. Gümüşpala, Güney illerine gerçekleştirdiği gezi dönüşünde şehre uğrayarak birkaç saat geçirdikten sonra ayrılmıştır.²⁴¹ Genel başkanın Konya'ya ikinci ziyareti ise aynı ay içerisinde olurken bu ziyaret siyasi amaçla yapılmıştır. 23 Nisan 1961'de şehre gelen Ragıp Gümüşpala AP

²³⁵ Çavdar (1983: 2089); Çavdar (2013: 112); Aydın-Taşkın (2018: 83).

²³⁶ Demirel (2017: 33).

²³⁷ *Adalet Partisi Resmi İnternet Sitesi Partinin Siyasi Tarihi* (Erişim Tarihi: 30.06.2020); Soysal (1983: 2017); Teziç (1976: 300).

²³⁸ Demirel (2017: 29, 30).

²³⁹ Çavdar (1983: 2090).

²⁴⁰ Aydemir (1968: 520).

²⁴¹ *Yeni Meram*, (3.04.1961: 1).

Konya il teşkilatını kurma çalışmalarında bulunmuş, teşkilatı kurma görevini ise Sait Sina Yücesoy'a vermiştir. Sait Sina Yücesoy'un özellikle DP döneminde herhangi bir siyasi geçmişinin olmayışı bu göreve seçilmesinde önemli bir etken olarak görülebilir.²⁴² Sait Sina Yücesoy dışında Mehmet Ortaer, Nuri Yılmazgil ve Dr. Ali Kemal Belviranlı da kurucular arasında yer almıştır. Genel başkan şehirde bulunduğu süre zarfında vatandaşlar ile görüşme fırsatı bulurken, diğer siyasi partilere de ziyaretler gerçekleştirmiştir. Basın mensupları ile de kısa bir görüşme yapan Gümüşpala, diğer siyasi partilere ilgisinin olduğunu ve seyahatlerinde gördüğü ilgiden memnun olduğunu söylemiştir.²⁴³

AP Konya il teşkilatı resmi olarak açıklanmasa da teşkilatın Sait Sina Yücesoy öncülüğünde kurulacak olmasından dolayı Yeni Konya gazetesi Yücesoy ile bir röportaj gerçekleştirmiştir. Yücesoy, "İktidara gelerseniz Konya için düşüneceğiniz ilk üç şey nedir?" şeklinde yöneltilen soruya şuan için söylenenlerin ihtiyaca karşılık olmayıp, tartışmalara yol açacağını belirtmiş ve soruyu cevaplamamıştır. "İktidar hangi partininidir?" sorusuna, iktidarın millete ait olduğu şeklinde cevap vermiştir. "Seçimler ne zaman yapılmalı?" sorusuna ise Yassıada yargılamalarının bitmesi ile yeni anayasanın hazır olmasını beklemenin uygun olacağını daha sonra yapılması gerektiği cevabını vermiştir.²⁴⁴

30 Nisan 1961'de AP Konya İl Teşkilatı, İl Başkanlığınca ilan edilmiştir. İl Başkanlığı beklenen şekilde Sait Sina Yücesoy'a verilirken ikinci başkanlığa Ziyaeddin İzerdem, Sekreterliğe Kubilay İmer, Muhasipliğe Mehmet Ortaer getirilmiş, Nuri Yılmazgil, Ali Kemal Belviranlı, Lütfi Yılmaz, Mustafa Öncel, Halil İbrahim Sayar ve

²⁴² Sait Sina Yücesoy Hal Tercümesinde de DP döneminde herhangi bir siyasi kuruluşta yer almadığını, ilk kez 1961 yılında Konya AP İl Teşkilatı Başkanı olarak siyasete atıldığını belirtmiştir.

²⁴³ Yeni Konya, (23.04.1961: 1); Yeni Meram, (25.04.1961: 1).

²⁴⁴ Yeni Konya, (28.04.1961: 1, 2).

Mehmet Emin Belviranlı ise üyeliklere seçilmişlerdir.²⁴⁵ AP il teşkilatının kuruluşu hakkında görüşlerini bildiren Konya Kurucu Meclis üyesi Adnan Ertanık, DP'yi işaret ederek Konya'da AP teşkilatını temiz kişilerin kurduğunu bundan memnun olduklarını asıl korkularının kurulan bu yeni partinin istismar edilmesi olduğunu ancak Konya'daki AP teşkilatı için böyle bir şeyin geçerli olmadığını belirtmiştir.²⁴⁶

AP ile ilgili seçimlere gidilen süreçte en çok dikkat çeken olay “Serdengeçti Mecmuası Olayı” olmuştur. 27 Eylül tarihinde Konya İl Sulh Ceza Mahkemesi Konya'da AP'den milletvekili adayı olması beklenen Osman Yüksel'in çıkarmış olduğu “Serdengeçti Mecmuası”nın 1959 tarihli 28. sayısı için arama izni çıkarmış ve Konya Emniyet Müdürlüğü Birinci Şube ekipleri AP merkez binasına gelerek binada arama yapmışlardır. Yapılan arama sonucunda 32 adet dergi bulunmuştur. Konya Valiliği'nin çıkarmış olduğu bir karar ile de derginin görülen her yerde toplatılması için tüm ilçelere birer genelge gönderilmiş, Osman Yüksel'in Kubilay İmer' in evine sakladığı bir çuval dergi de İmer tarafından polislere teslim edilmiştir.²⁴⁷ Derginin 28.sayısı üzerinde yapılan inceleme sonucunda din konusunun geniş bir biçimde ele alındığı belirtilirken CHP'nin dine karşı tutumu eleştirilip, DP'nin din mücahitliği yaptığına dair bir yazının Osman Yüksel Serdengeçti tarafından yazıldığı tespit edilmesiyle dini siyasete alet etmek suçundan Konya Ağır Ceza Mahkemesi tarafından Osman Yüksel ve Kubilay İmer'in yargılanacakları belirtilirken öte yandan Osman Yüksel'in “Şafak” isimli gazetede yazmış olduğu iki yazı ile ilgili de Cumhuriyet Savcılığı tarafından soruşturma başlatıldığı kamuoyu ile paylaşılmıştır.²⁴⁸

²⁴⁵ *Yeni Konya*, (30.04.1961: 1); *Zaman*, (30.04.1961: 1).

²⁴⁶ *Yeni Konya*, (30.04.1961: 1).

²⁴⁷ *Yeni Konya*, (28.09.1961: 1); *Yeni Meram*, (28.09.1961: 1, 2); *Işık*, (28.09.1961: 1).

²⁴⁸ *Işık*, (28.09.1961: 1); *Yeni Konya*, (29.09.1961: 1); *Yeni Meram*, (29.09.1961: 1, 2).

Osman Yüksel ve onunla birlikte gözaltına alınan Şafak Gazetesi yazı işleri müdürü Kubilay İmer'in davaları 29 Eylül'de Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülmüştür. Osman Yüksel yaptığı savunmasında yazıyı 1957-1959 yılları arasında yazdığını, CHP'nin iktidar olduğu yıllarda çok sıkıntı çektiğini ve bundan dolayı CHP'ye karşı olduğunu belirtmiştir. Kubilay İmer ise Osman Yüksel'in Şafak Gazetesi'nde çıkan "Sesleniş" adlı yazısındaki bazı kelimelerin anlamları değiştirilerek yayına çıkarıldığını kendisinin haberi olmadığını söylemiştir. Yapılan savunmalar sonucunda Serdengeçti'nin tutuklu ve İmer'in ise tutuksuz olarak yargılanmalarına davanın 12.10.1961'de görülmesine karar verilmiştir. Duruşma sonrasında koridora çıkartılan Osman Yüksel "Hakkımda yüz tane tevkif müzekkeresi kesilse de yine adalet ve istikametten sapmayacağım" derken yanından geçen Cumhuriyet Başsavcısına, "Savcı Bey, CHP'ye söyle de seni mükâfatlandırırsın"²⁴⁹ demiştir. İkinci dava 12 Ekim'de yapılmış ve sanıklardan Kubilay İmer'in tutuksuz hali ile Osman Yüksel'in de tutukluluk halinin devam etmesine karar verilmiştir.²⁵⁰ Özellikle Osman Yüksel 1961 genel seçimleri sona erinceye kadar tutuklu kalmıştır.²⁵¹

II.1.2. Adalet Partisi'nin İlçelerdeki Faaliyetleri

Askeri müdahale sonrası dönemin yeni aktörlerinden birisi olan AP ilçelerde teşkilatlanma faaliyetlerinde bulunmuştur. AP'nin Çumra, Hadim, Sarayönü, Karaman, Beyşehir ve Ilgın'daki teşkilatlanma çalışmaları hakkında bilgi elde edilmiştir.

AP, 6 Mayıs'ta Çumra teşkilatını kurmuştur.²⁵² AP Çumra Teşkilatında: Ali Çoban, Ziya Ceran, Osman Erkoyuncu, Mustafa Gürbüz, Ömer Yavuz, Ahmet Temiz, Ömer

²⁴⁹ *Yeni Meram*, (29.09.1961: 1, 2); *Yeni Konya*, (29.09.1961: 1, 3).

²⁵⁰ *Yeni Meram*, (13.10.1961: 1, 2); *Yeni Konya*, (13.10.1961: 1, 2).

²⁵¹ Özcan (2009: 109).

²⁵² *Yeni Konya*, (8.05.1961: 1).

Camcı, Mustafa Onbaşı, Nuri Terzi, Ramazan Ayyıldız, Mustafa Taşkıran ve Mehmet Gürbüz yer almışlardır.²⁵³

AP, Hadim Teşkilatını Haziran ayı başlarında oluşturmuştur. Kurucular arasında Mevlüt Özer, Şevket Çelebi, A. Oran, Rıfat Yazgan, Şükrü Solak, Muzafer Sayan ve F. Demirel yer almıştır.²⁵⁴

AP'nin ilçe teşkilatını kurduğu bir diğer yer ise Sarayönü olmuştur. AP Sarayönü İlçe Teşkilatında Hasip Atalay, Mustafa Küçükaslan, Hacı Ünal, Tayyar Taylan, ve R. Kaya yer almışlardır.²⁵⁵

AP, Temmuz ayı içerisinde üç ilçede teşkilatlanırken ilk olarak Karaman Teşkilatı kurulmuştur. AP Karaman ilçe teşkilatı eski Belediye Başkanı Kemal Kaynaş öncülüğünde kurulmuş olup Ramazan Uludağ, Ali Özer, Abdullah Özcihan, Tahir Bayrak, Kerim Abay, Mustafa Cengiz, Münip Peker, Abdurrahman Karabiber, İsmail Okur, Ahmet Sarıkaya, Cavit Kutucu, Ziya Talaz, Abdi Toker, Mustafa Aydın, Mehmet Baskın ve Mehmet Ali Akkafa ise üye olarak teşkilatta yer almışlardır.²⁵⁶

AP, Temmuz ayı içerisinde ikinci teşkilatlanma çalışmasını Beyşehir'de yapmıştır. İlçe Başkanlığına Mehmet Tanır getirilirken, İkinci Başkan, Ali Akyüz, Sekreter Halis Baysal, Muhasip ise Fahri Suna olmuştur.²⁵⁷

AP, Temmuz ayının son haftasında ise Ilgın Teşkilatını oluşturmuştur. Teşkilatta Mehmet Lütfi Koloncalı, Kamil Kokulu, M. A. Nadaroğlu, M. Dağlı, O. Satılmış, R. Erdoğan ve Ziver Üstün yer almıştır.²⁵⁸

²⁵³ *Yeni Meram*, (8.05.1961: 1).

²⁵⁴ *Yeni Konya*, (9.06.1961: 1); *Yeni Meram*, (10.06.1961: 1, 2).

²⁵⁵ *Yeni Konya*, (16.06.1961: 1); *Yeni Meram*, (16.06.1961: 2).

²⁵⁶ *Yeni Meram*, (15.07.1961: 1); *Yeni Konya*, (16.07.1961: 1).

²⁵⁷ *Yeni Konya*, (20.07.1961: 1).

II.2. Cumhuriyet Halk Partisi

Türk siyasi hayatının köklü partilerinden birisi olan CHP, 27 Mayıs askeri müdahalesi sonrasında da siyasal varlığını sürdürmüş, özellikle 15 Ekim 1961 genel seçimlerine gidilen süreçte başat parti olmuştur.

II.2.1. 27 Mayıs Askeri Müdahale Sonrası Cumhuriyet Halk Partisi'nin Durumu

27 Mayıs askeri müdahalesi sonrasında kamuoyunun aklındaki en büyük soru işareti müdahalede CHP'nin bir rolünün olup olmadığı olmuştur. Müdahaleden bir gün sonra MBK'nin yayınlamış olduğu 18 numaralı bildiride “Sayın İsmet İnönü ve arkadaşları sıhhat ve selamettedirler.”²⁵⁹ ibaresinin yer alışı kamuoyundaki bu düşüncenin kuvvetlenmesine sebep olmuştur. Öyle ki MBK Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel 30 Mayıs 1960 tarihinde yapmış olduğu basın toplantısında, gazetecilerin müdahaleden İsmet İnönü'nün haberi olup olmadığını sormaları üzerine Gürsel, İsmet İnönü'nün askeri müdahaleden haberi olsaydı engel olabileceğini düşündüğünü söylemiş ve sözlerini “Bu asla şu veya bu politika hareketi değil, bir millet ve vatan hareketidir.” diyerek bitirmiştir.²⁶⁰ Gürsel'in açıklamasından bir gün sonra 31 Mayıs'ta İsmet İnönü CHP teşkilatlarına yayınladığı genelge ile seslenmiştir. İnönü, MBK'nin DP'nin anayasa dışı faaliyetlerine son verdiğini, demokratik bir düzen kurma amacıyla olduklarını, yaşanan süreç içerisinde teşkilatların sakin kalarak yapılacak olan genel seçimleri beklemesini bildirmiştir.²⁶¹ Yapılan açıklamalar CHP ve askeri müdahale arasındaki ilişki düşüncesini ortadan kaldırmaya yeterli olmamıştır. Cemal Gürsel 26 Haziran 1960 günü yaptığı basın toplantısındaki açıklamada bir kez daha askeri müdahalenin herhangi bir kesimin ürünü

²⁵⁸ *Yeni Konya*, (23.07.1961: 1).

²⁵⁹ *T.C. Resmi Gazete*, (30.05.1960:1451); *Yeni Konya*, (29.05.1960: 1); CCA, 00.01.1.10.1.3.

²⁶⁰ *Yeni Konya*, (30.05.1960: 1).

²⁶¹ *Yeni Konya*, (31.05.1960: 1).

olmadığını, tamamen milletin isteğinin bir sonucu olduğunu belirtmiştir.²⁶² Gürsel, üç gün sonra yaptığı basın toplantısında bu kez DP’li vatandaşlara da seslenerek onlar da bizim kadar masum ve vatanperver demiş, müdahalenin herhangi bir parti adına değil bütün vatandaşların haklarını korumak huzurunu sağlamak amacıyla yapıldığını söylemiştir.²⁶³

II.2.2. Cumhuriyet Halk Partisi’nin Konya’daki Faaliyetleri

CHP 27 Mayıs askeri müdahalesi sonrasında 1961 yılının Mart ayı itibariyle Konya’da faaliyetlerini hızlandırmıştır. 16 Mart tarihinde Konya basını ile bir araya gelen partililer merak edilen soruları yanıtlamışlardır. Kısa süren toplantıda Kurucu Meclis Konya temsilcileri Fakih Özfakih, Mustafa Dinekli ve Adnan Ertanık yer alarak soruları yanıtlamışlardır. Basın mensuplarının “Eski DP’lileri CHP’ye alacak mısınız?” sorusuna, Dürüst ve herhangi bir leke almamış her bireyin parti içerisinde yer almasında bir sakınca görülmediği belirtilmiştir. “CHP iktidara geldiğinde eski DP’lilerin siyasi haklarını elinden alacağı söyleniyor ne dersiniz?” şeklinde gelen soruya ise böyle bir şeyin mümkün olmadığı belirtilirken bunun kanıtı olarak CHP Konya İl Teşkilatının askeri müdahale sonrası DP’li vatandaşlara yaklaşım tarzı gösterilmiştir.²⁶⁴

Yapılan toplantıdan birkaç gün sonra CHP Konya İl Teşkilatı yönetim kurulu ile Kurucu Meclis üyeleri Ferit Melen, Fethi Çelikbaş, Cemal Reşit Eyüpoğlu, Fakih Özfakih, Mustafa Dinekli ve Adnan Ertanık yeni kurulmuş olan YTP merkezi ile CKMP il merkezini ziyaret etmişlerdir. CHP’nin ziyaretleri sonrasında YTP ve CKMP yöneticileri de CHP il merkezine birer ziyaret düzenlemişlerdir.²⁶⁵

²⁶² *Yeni Meram*, (26.06.1960: 1).

²⁶³ *Yeni Meram*, (29.06.1960: 1).

²⁶⁴ *Zaman*, (16.03.1961: 1); *Yeni Konya*, (16.03.1961: 1).

²⁶⁵ *Yeni Konya*, (21.03.1961: 1).

25 Nisan tarihinde CHP İl Başkanı Samet Kuzucu, Yeni Konya gazetesine bir röportaj vermiştir. Kuzucu, röportajında iktidara gelmeleri halinde Konya için ilk üç düşüncesinin su sorunları, yol yapımı ve okulların durumu olduğunu belirtmiştir. Seçimlerin seçim kanununun kabul edilmesinden hemen sonra yapılması düşüncesinde olduğunu aktaran başkan, seçimlerde CHP'nin iktidara geleceğine inandığını söylerken üç yüz binin üzerinde oy alabileceklerini söylemiştir.²⁶⁶

II.2.3. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Gençlik Kolları Faaliyetleri

CHP askeri müdahale sonrası teşkilatlanma faaliyetlerine gençlik kollarını yenilemek ve ilçelerde teşkilatlandırmak ile başlamıştır. İlk olarak Konya İl Gençlik Kolu kurulmuştur. Başkanlığını Erdoğan Bakkalbaşı'nın yapmış olduğu CHP Konya İl Gençlik Kolu üyeleri ise Mehmet Haydaroğlu, Tevfik İyibağ, Macit Çörekçioğlu, Necati Çavdar, Mehmet Okutan, Erdem Büngül, Ali Erçin ve Ahmet Küçükdere olmuştur.²⁶⁷ Konya İl Gençlik Kollarının kurulması sonrasında sırasıyla Kulu, Cihanbeyli, Bozkır, Beyşehir ve Karaman ve Sarayönü CHP Gençlik kolları kurulmuştur.

CHP Kulu Gençlik Kolları Halit Yıldız başkanlığında kurulmuş olup sekreterliğe Raşit Özpolat, muhasipliğe Malik Yılmaz getirilmiştir. Üyeliklere ise İsmail Yücel, Mehmet Atay, Mehmet Kılıç, Rasim Erdal, Hüseyin Şener, Mehmet Sabancı, Mehmet Erdoğan ve H. Bekir Vural seçilmişlerdir.²⁶⁸

Cihanbeyli CHP Gençlik Kolları Teşkilatı Rüştü Feslioğlu başkanlığında kurulurken, asil üyeler: Galip Yılmaz, Fethi Tekcan, Mustafa Kayhan, Satılmış Marangoz, Baytar Üçler, Bekir Karayılan, Mehmet Öre yedek üyeler ise Hasan Konyalı, Nevzat

²⁶⁶ *Yeni Konya*, (25.04.1961: 1, 2).

²⁶⁷ *Zaman*, (29.03.1961: 1).

²⁶⁸ *Zaman*, (14.04.1961: 1).

Baran, Halil Otol, Osman Tosun, Hasan Kök, İhsan Yılmaz, Muharrem Arıcan, Kazım Nalbantoğlu gibi isimler olmuştur.²⁶⁹

Bozkır CHP Gençlik Kolları Mehmet Erden başkanlığında kurulmuş olup üyeliklere ise Ali Ünal, Ziya Yalçınkaya, Mehmet Duran, Memiş Sağdıç, Cahit Gül, Halil Tunç ve Selçuk Çelikten seçilmişlerdir.²⁷⁰

CHP Beyşehir Gençlik Kolları Feyzi Baytaş başkanlığında kurulmuştur. Üyeliklere seçilenler ise Raif Kayseri, A. Özmen Kasapoğlu, Ali Göçeri, Kemal Boyan, Ersen Derviş, Mehmet Karakaya, İbrahim Kesme, Selamettin Akar ve Orhan Zondal olmuştur.²⁷¹

CHP Karaman Gençlik Kolları Baha Kayserilioğlu başkanlığında kurulmuştur. Asil üyeler: Tahir Şahin, Hikmet Kaylı, Ahmet Küçükalpelli, Recep Taşpınar, Durmuş Öz, Hikmet Özkaya, Nadir Duran, Turgut Şeşal, Galip Kayserilioğlu ve Yunus Aksoy. Yedek üyeler: Güngör Kayserilioğlu, Bahattin Tartan, Talat Duru, Muzaffer Kesici, Halil Bozkır, Rüştü Günük, Necdet Başer, Yahya Uygun, Esat Ünal ve Emin Sevinç olmuşlardır.²⁷²

CHP Sarayönü Gençlik Kolları Reşat Karayel başkanlığında kurulmuş olup sekreterliğe Yalçın Alp, muhasipliğe Ali Kama getirilmiştir. Üyeliklere ise Mevlüt Minzah, Nuri Dinçer, Fevzi Çakıcı, Rıfkı Yozgat, Kazım Şahin ve Kamil Solak seçilmişlerdir.²⁷³

4 Nisan 1961 tarihinde CHP Parti Meclisi'nin yapmış olduğu açıklama ile yapılacak olan genel seçimlere en iyi şekilde hazırlanmak amacıyla il ve ilçelerde kongrelere

²⁶⁹ *Zaman*, (19.04.1961: 1).

²⁷⁰ *Zaman*, (19.04.1961: 1).

²⁷¹ *Zaman*, (19.04.1961: 1).

²⁷² *Zaman*, (21.04.1961: 1).

²⁷³ *Zaman*, (20.04.1961: 1).

başlanma kararı aldığını duyurmasıyla²⁷⁴ CHP Konya İl Teşkilatı da gençlik kollarının kongrelere başlayacağını Konya halkı ile paylaşmıştır.²⁷⁵ İl teşkilatının yapmış olduğu açıklama sonrasında gençlik kolları başkanı Erdoğan Bakkalbaşı Zaman Gazetesi'nde yayınlanan "CHP'ye Girmek İsteyenlere" adlı yazısında, özellikle Konya'daki DP seçmenlerine seslenmiştir. Bakkalbaşı, hukuken ortadan kalkmış bir partinin mensuplarını aralarında görmekte bir sakınca görmediklerini, DP döneminde partiye üye olup dönemin kötü huylarını taşımayan vatandaşları CHP içerisinde görmekten memnun olacaklarını söylerken, 27 Mayıs sabahına kadar DP'nin yaptığı faaliyetleri görüp de sessiz kalanların CHP'de işi olmayacağını belirtmiştir.²⁷⁶

CHP Konya Gençlik Kolları kongre hazırlıklarını yaparken, Necati Taşbaşlı "Parti Kongreleri" isimli yazısında kongrelerin önemi üzerinde durmuştur. Taşbaşlı, yapılacak olan kongrelerin DP kongreleri gibi olmaması gerektiğini belirtirken, siyasi açıdan kongrelerin önemini "Siyasi hayatımızın sağlam ve emin temelleri parti kongreleridir" cümlesiyle açıklamış, yapılacak kongrelerde ülke sorunlarının konuşulup fikir alışverişinde bulunularak sonuçları ortaya koymanın önemli olduğu üzerinde durmuştur.²⁷⁷

CHP Gençlik Kolları ilk kongresini 22 Nisan 1961 Cumartesi günü Kadınhanı'nda gerçekleştirmiştir. Pek çok gencin katılımıyla gerçekleşen kongrede CHP Kadınhanı Teşkilatı Nuri Car başkanlığında kurulmuştur. Sekreterliğe Sami Tetik, muhasipliğe ise Ali Karaman getirilmiştir. Üyeliklere, Metin Başağıl, Nimet Aralan, Zeki Altındağ, Osman Dinç, Übeyit Atalay, Süreyya Acar, Muammer Akbaş, Nurettin Dinç seçilmişlerdir.²⁷⁸

²⁷⁴ Zaman, (4.04.1961: 1).

²⁷⁵ Zaman, (8.04.1961: 1).

²⁷⁶ Zaman, (9.04.1961: 2).

²⁷⁷ Zaman, (9.04.1961: 1).

²⁷⁸ Zaman, (24.04.1961: 1).

1 Mayıs 1961 Pazartesi günü CHP Gençlik Kolları iki kongre birden gerçekleştirmiştir. İlk olarak Beyşehir Kongresi yapılmıştır. Arı Sineması'nda yapılan kongrede Kurucu Meclis Üyesi Suphi Baykam ile Konya Kurucu Meclis il Temsilcileri Fakih Özfakih, Adnan Ertanık, İhsan Kabadayı ve Fakih Özlen ile Bozkır, Ilgın, Seydişehir ve Kulu CHP İlçe başkanları yer almışlardır. Öğleden sonra ise Seydişehir Kongresi yapılmıştır. Kurucu Meclis Konya İl Temsilcileri bu kongrede de bulunurken, Suad Abanazır, Necati Taşbaşlı, Erdoğan Bakkalbaşı ve Samet Kuzucu tarafından gençlik kollarının faaliyetleri üzerine konuşmalar yapılmıştır.²⁷⁹

Beyşehir ve Seydişehir Kongreleri sonrasında Cihanbeyli ve Kulu Gençlik Kolu Kongreleri yapılmıştır. Kongreler öncesinde yapılan duyuruda CHP Konya İl Teşkilatı üyeleri ile CHP Genel Merkez'inden yetkililerin de katılım gösterecekleri açıklanmıştır.²⁸⁰ İlk olarak Cihanbeyli Kongresi gerçekleştirilmiştir. Kongre sabah saat 10'da başlamış, vatandaşlar yüksek bir katılım sağlamışlardır. Yapılan konuşmalarda ülke sorunları masaya yatırılırken birlik ve beraberlik mesajları verilmiştir. Öğleden sonra saat 14.00'da ise Kulu Kongresi yapılmıştır. Kurucu Meclis Konya İl Temsilcilerinden İhsan Kabadayı, Adnan Ertanık ve Samet Kuzucu ile il teşkilatı üyeleri katılım göstermişlerdir.²⁸¹

13 Mayıs 1961 Cumartesi günü CHP Gençlik Kolları Karaman Kongresini yapmışlardır. Kongre öncesinde Konya İl Teşkilatı'ndan üyelerin de katılım göstereceği belirtilmiş ve Karaman halkı davet edilmiştir.²⁸² Yapılan kongreye CHP Konya İl Teşkilatı üyeleri ile Kurucu Meclis Üyesi İbrahim Öktem katılmıştır. İlk konuşmayı İbrahim Öktem yaparken, Öktem'den sonra sırasıyla İhsan Kabadayı, Fakih Özfakih, Suad Abanazır ve

²⁷⁹ *Zaman*, (2.05.1961: 1).

²⁸⁰ *Zaman*, (7.05.1961: 1).

²⁸¹ *Zaman*, (9.05.1961: 1).

²⁸² *Zaman*, (13.05.1961: 1).

Erdoğan Bakkalbaşı konuşmalarını yapmışlar ve CHP'nin çalışmaları hakkında bilgi vermişlerdir.²⁸³

CHP Ereğli ve Karapınar Kongreleri 14 Mayıs 1961 Pazar günü gerçekleştirilmiştir. Her iki Kongreye Kurucu Meclis Konya İl Temsilcileri Fakih Özfakih, İhsan Kabadayı ve Adnan Ertanık'ın yanı sıra CHP Konya İl Teşkilatı'ndan Suad Abanazır, Ahmet Arıcan, Necati Taşbaşı, Fakih Usman, Saim Çelebi Yarkın da katılım göstermiştir. Yapılan konuşmalarda gençlik kolları ve görevleri hakkında bilgi verilmiştir.²⁸⁴

CHP Ermenek Gençlik Kolları Kongresi kalabalık bir katılımcı kitlesiyle yapılmıştır. Kongrede konuşmaları yapan Dr. Mehmet Sönmez ve Necati Atalık YTP Genel Başkanı Ekrem Alican'ı eleştiren açıklamalarda bulunmuşlardır. 27 Mayıs müdahalesini işaret eden konuşmacılar demokrasiden bahseden Alican'ın 27 Mayıs günlerinde nerede olduğunu niçin mücadeleye katılmadığını sormuşlar ve Alican'ın Maliye Bakanı olduğu dönemi hatırlatarak arazi ve bina vergisine getirilen zamların onun eseri olduğunu söylemişlerdir. Yapılan konuşmalar sonrasında Ermenek Teşkilatını oluşturacak isimlerin seçimine geçilmiştir. Seçimler sonucunda Ahmet İzci, Hüsnü Polat, Nuri Göksu, Ali Bardakçı, İhsan Arslan, Mustafa Kocayurt, Alaattin Evcı, Osman Gökçe, İsmail Yurdagülen, Enver Seyran, Abdullah Pekşen üyeliklere seçilmişlerdir.²⁸⁵

CHP Ilgın ve Akşehir Gençlik Kolları Kongreleri aynı gün içerisinde yapılmıştır. İlk olarak Ilgın kongresi sabah saat 9.00'da başlamış, kongrede Samet Kuzucu ile üyelerden Suad Abanazır, Necati Taşbaşı, Ahmet Karahan, Saim Çelebi Yarkın ve Erdoğan Bakkalbaşı yer almışlardır. Kongrede Ilgın teşkilatının seçimi yapılmıştır. Öğleden sonra

²⁸³ *Zaman*, (14.05.1961: 1).

²⁸⁴ *Zaman*, (15.05.1961: 1).

²⁸⁵ *Zaman*, (20.05.1961: 2).

ise Akşehir Gençlik Kolları Kongresi yapılmış, Ilgın kongresinde yer alan isimler burada da bulunmuşlardır.²⁸⁶

II.2.4. Cumhuriyet Halk Partisi'nin İl Gençlik Kongresi

CHP İlçe Gençlik Kolları Kongrelerinin yapılması sonrasında CHP İl Gençlik Kongresi gerçekleştirilmiştir. Şahin Sineması'nda yapılan kongrede ilk konuşma Kurucu Meclis Üyelerinden İhsan Kabadayı tarafından yapılmıştır. Kabadayı, CHP 'nin iktidara gelişinin ülkenin lehine olacağını söylemiş, genel başkan İsmet İnönü hakkında ise “İsmet Paşa hiçbir faniye nasip olmayan bir gençlikle hürriyetin bayraktarlığını yaptı. O asırlar boyunca genç kalacaktır” demiştir. İhsan Kabadayı'dan sonra CHP Merkez Müfettişi ve Kurucu Meclis Üyesi Fakih Özfakih kürsüye gelerek dinleyicilerden geçmiş i unutmamalarını ve geçmişte yaşananların gelecek için güç kaynağı olabileceğini söylemiş ve DP'lileri kastederek sizin iyiliğiniz onları bile affetmeye yeter demiş, sözü 27 Mayıs askeri müdahalesine getirmiş ve “İhtilal olmasaydı Konya göklerinin güneşi bir çoklarınızın cesetleri üzerinde doğacaktı” diyerek konuşmasını bitirmiştir. Özfakih'ten sonra kürsüye gelen Kurucu Meclis Üyesi Alev Coşkun, İstanbul Üniversitesi'nde DP iktidarına karşı verilen mücadeleyi anlatmış ve kürsüyü Nevit Yetkin'e bırakmıştır. Yetkin konuşmasında; DP'nin hiçbir zaman iktidara layık bir parti olmadığını söylemiş, 27 Mayıs askeri müdahalesinde CHP'nin herhangi bir rolünün olmadığını anlatmıştır. Kongrenin son konuşmasını Kurucu Meclis Üyelerinden Ferda Gülay yapmıştır. Gülay, CHP'nin kuruluş yıllarını işaret ederek, CHP'nin en eski parti olarak kuruluşunda şehit kanlarının olduğunu söylemiş, İsmet İnönü içinse büyük bir politikacı olduğunu gençlerin ona benzemek için onun yolundan gitmesi gerektiğini belirtmiştir.²⁸⁷ Kongre sonrasında Konya Gençlik Kolları yönetiminde değişiklikler yapılmıştır. Gençlik Kolları Başkanlığına eski başkan

²⁸⁶ *Zaman*, (23.05.1961: 1).

²⁸⁷ *Zaman*, (30.05.1961: 1, 3).

Erdoğan Bakkalbaşı yerine Mehmet Haydaroğlu getirilmiştir. Sekreterliğe Şevki Erkan, muhasipliğe Macit Çörekçioğlu getirilirken, üyeliklere ise Necati Çavdar, Ali Erçin, Mustafa Oğuz, Abdullah Petekçi, Ülkü Bozok, Hayati Can, Fahrettin Oktan ve Mehmet Süme seçilmişlerdir.²⁸⁸

II.2.5. Cumhuriyet Halk Partisi'nin İlçe Kongreleri

Siyasi Faaliyetlere izin verilmesiyle CHP Konya İl Teşkilatı Nisan ayı itibariyle ilçe kongrelerini organize etmek amacıyla çalışmalarına başlamıştır.²⁸⁹

CHP'nin ilçelerde yapacağı kongrelerin tarihleri yayın organı Zaman Gazetesi'nde paylaşılmıştır.

Tablo 3: CHP'nin İlçelerde Yapacağı Kongrelerin Programı.²⁹⁰

İLÇE	TARİH	SAAT
Bozkır	2.06.1961 Cuma	09.00
Kadınhanı	3.06.1961 Cumartesi	09.00
Sarayönü	4.06.1961 Pazar	08.00
Ilgın	4.06.1961 Pazar	10.00
Doğanhisar	4.06.1961 Pazar	14.30
Yunak	5.06.1961 Pazartesi	09.00
Akşehir	06.06.1961 Salı	09.00
Cihanbeyli	10.06.1961 Cumartesi	09.00
Kulu	11.06.1961 Pazar	14.30
Beyşehir	11.06.1961 Pazar	09.00
Seydişehir	11.06.1961 Pazar	14.30
Karaman	15.06.1961 Perşembe	09.00
Ermenek	17.06.1961 Cumartesi	09.00
Hadim	18.06.1961 Pazar	09.00
Çumra	19.06.1961 Pazartesi	09.00
Ereğli	25.06.1961 Pazar	09.00
Karapınar	25.06.1961 Pazar	09.00

²⁸⁸ Zaman, (3.06.1961: 1).

²⁸⁹ Zaman, (21.04.1961: 1).

²⁹⁰ Zaman, (2.06.1961: 1); Zaman, (03.06.1961: 2).

Açıklanan program gereğince CHP ilk ilçe kongresini Bozkır'da düzenlemiştir. Kongrede yapılan konuşmalarda 27 Mayıs askeri müdahalesinin sebepleri üzerinde durulurken diğer siyasi partilerde yer alan siyasiler ülke meselelerinde iş birliğine davet edilmiştir. Konuşmacılardan biri olan Kurucu Meclis Üyesi Fakih Özfakih, İktidara gelmek konusunda bir endişelerinin olmadığını, asıl tedirginliklerinin geçmişte yaşananlara sahip çıkanların yeni bir girişimde bulunmaları olduğunu²⁹¹ söylemiştir.

CHP ikinci ilçe kongresini Kadınhanı'nda gerçekleştirmiştir. Kongre başkanlığına Samet Kuzucu seçilmiştir. Konuşmalar, Dr. Vefa Tanır, Suad Abanazır, Fakih Özfakih, İhsan Kabadayı, Vehbi Bilgin, Muhittin Kılınç ve Enis Şanlıoğlu tarafından yapılmıştır.²⁹² Konuşmacılardan Fakih Özlen; 27 Mayıs müdahalesine sadece DP iktidarına son verdiği için değil yapılan yeniliklerle geleceğin yollarının açıldığı için de minnettar olduklarını söylemiş, önemli görevlerin CHP'yi beklediğini iktidara hazır ve layık olmaları gerektiğini belirtmiş, "Atatürk, Gürsel, İnönü istikameti doğru ve salim istikamettir" demiştir. Kongrede yapılan seçimler sonucunda yeni ilçe teşkilatı oluşturulmuştur. CHP Kadınhanı İlçe teşkilatı başkanlığına Hulusi Altındağ getirilirken üyeliklere Haydar Acar, Yusuf Tetik, Mehmet Çallı, Nusret Çiftçi, Ahmet Kınalı, İhsan Güleş, Hacı Veli İlhan ve Mustafa Erkan getirilmişlerdir.²⁹³

CHP Sarayönü, Ilgın ve Doğanhisar kongrelerini aynı gün yapmıştır. Sarayönü ilçe kongresi saat 08.00'da başlarken, Ilgın kongresi saat 10.00'da, Doğanhisar ilçe kongresi ise öğleden sonra 14.30'da yapılmıştır. Kongrelere İhsan Kabadayı, Fakih Özfakih, Adnan Ertanık, Hasan Ali Tamer, Suad Abanazır, Fakih Özlen, Enis Şanlıoğlu, Muhittin Şanlıoğlu, Muhittin Kılıç, Orhan Akay, Vefa Tanır katılmış ve konuşmalar yapmışlardır.

²⁹¹ *Zaman*, (4.06.1961: 1); *Yeni Konya*, (4.06.1961: 1).

²⁹² *Zaman*, (4.06.1961: 1).

²⁹³ *Zaman*, (5.06.1961: 1); *Yeni Konya*, (6.06.1961: 1).

İhsan Kabadayı yaptığı konuşmada, DP’li yöneticileri eleştirip DP idarecilerinin çeşitli oyunlarla vatandaşları kandırdığını iktidara geldikten sonra ise gerçek yüzlerinin ortaya çıktığını söylerken hâlâ bazı DP taraftarlarının vatandaşları kandırmak peşinde olduklarını belirtmiştir. Kabadayı’dan sonra kürsüye gelen Fakih Özfakih, CHP’li vatandaşların her zaman için haklarını korudukları için içlerinin rahat olduğunu söylerken “CHP komünisttir” söylemini eleştirerek Nazım Hikmet’in DP döneminde serbest bırakıldığını söylemiştir.²⁹⁴ Kongrelerin sonunda üç ilçede de CHP teşkilatları oluşturulmuştur.

CHP Sarayönü İlçe Teşkilatı Başkanlığına Hanefi Ünal getirilmiş, İsmet Özal, Mevlüt Karabulut, Yusuf Çakar, Ali Osman Potuk, Musa Solak, Hüseyin Turan ve Rahim Ülker²⁹⁵ ise üyeliklere seçilmişlerdir.

İlgın CHP İlçe Teşkilatı Mahmut Arslan Başkanlığında kurulmuş olup Nevzat İspir, Cavit Gülümcan, Mustafa Karagöz, Mehmet Yavuz, Ahmet Afacan, Mehmet Yavuz, Bekir Eraslan ve Hüseyin Kodal’da üyeliklere seçilmişlerdir.²⁹⁶ CHP Doğanhisar ilçe teşkilatı Vehbi Kütükçü Başkanlığında oluşturulmuş ve İhsan Boyduk, Namık Toklu, Kasım Akyol, Taci Büyüközer, Hüseyin Yıldırım, Abdullah Bayram, Kadir Polaz, Ahmet Kapyı seçilmişlerdir.²⁹⁷

CHP Akşehir ilçe kongresi sabah saat 09.00’da başlamıştır. Kongreye İhsan Kabadayı, Fakih Özfakih, Adnan Ertanık, Mustafa Dinekli ile CHP Konya İl Teşkilatı üyeleri katılım göstermişlerdir. Kongrede başkanlığa Vefa Tanır seçilmiş ve eski teşkilat ibra olunarak yapılan seçimler sonucunda yeni ilçe teşkilatı oluşturulmuştur. Teşkilat başkanlığına Taceddin Yaltırık seçilirken, Halil Recai Özderdem, Bekir Tüzün, Dr. Halis

²⁹⁴ *Zaman*, (8.06.1961: 1).

²⁹⁵ *Zaman*, (8.06.1961: 1).

²⁹⁶ *Zaman*, (6.06.1961: 1, 2).

²⁹⁷ *Zaman*, (8.06.1961: 1).

Çimili, Hilmi Çelikel, Avukat Nazif Kurucu, Akif Yavaş, İzzet Koçak ve Vahap Serçe üyeliklere getirilmişlerdir.²⁹⁸

CHP ilçe kongre programında yer almamasına rağmen Akseki’de de bir ilçe kongresi düzenlemiştir. Akseki ilçe kongresine civar köylerden gelen vatandaşlar ile delegeler katılım göstermişlerdir. Kongre başkanlığına Şevki Aycan getirilirken, Aycan konuşmasında yapılacak olan anayasa referandumuna değinmiş ve anayasaya hayır oyu verin diyerek propaganda yapanlara vatan haini olarak bakmalarının hakları olduğunu belirtmiştir. Bir diğer konuşmacı Avukat Nejat Günal ise, CHP iktidara geldiği zaman ülkeyi kanunlara göre yönetecektir²⁹⁹ demiştir.

CHP Cihanbeyli ilçe kongresi il teşkilatı başkanı Samet Kuzucu, Kurucu Meclis üyeleri İhsan Kabadayı, Remziye Batırbaygil, Osman Alişiroğlu, Mustafa Dinekli ve Fakih Özlen katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Başkanlığını Samet Kuzucu’nun yapmış olduğu kongrede CHP Genel Sekreterliği tarafından gönderilen genelge okunmuştur. Konuşmaları ise Remziye Batırbaygil, İsmail Dinç, Osman Alişiroğlu, Dr. Vefa Tanır, Hulusi Altun ve Abbas Yurdakul yapmış olup konuşmalar sonrasında yapılan seçimler ile CHP Cihanbeyli ilçe başkanlığına Oğuz Kart getirilmiştir.³⁰⁰

CHP Beyşehir ilçe kongresi Arı Sineması’nda yapılmıştır. Kongrede ilk konuşmayı gerçekleştiren Necati Taşbaşlı DP dönemini eleştirmiş haksızlıklarla dolu bir on yıl geçirdikleri üzerinde durmuştur. Daha sonra kürsüye gelen Remziye Batırbaygil kadının değeri üzerinde durarak Genel Başkan İsmet İnönü’nün kadınlarla ilgili söylemiş olduğu sözleri aktarmış ve kürsüden inmiştir. Suad Abanazır cumhuriyet tarihinin DP döneminde yok edilmeye çalışıldığını söylerken, Fakih Özlen ise ülkenin iyi günlere gelebilmesi için

²⁹⁸ *Zaman*, (8.06.1961: 1).

²⁹⁹ *Zaman*, (9.06.1961: 1).

³⁰⁰ *Zaman*, (12.06.1961: 1).

herkesin görevini yapması gerektiğini söylemiştir. Konuşmalar sonrasında ilçe teşkilatı seçimi yapılmış başkanlığa Edip Bilir getirilirken, Orhan Okay, Hüsamettin Arslan, Memiş Uyar, Hasan Boyan, Hayri Doğu, Mehmet Yaşar, Hüseyin Derviş de üyeliklere seçilmişlerdir.³⁰¹

CHP Seydişehir ilçe kongresi mevcut ilçe teşkilatı başkanı Vasfi Yalçın'ın faaliyet raporunu okuması ile başlamıştır. Okunan rapordan sonra konuşmalara geçilmiş ve söz alan ilçe kadın kolu üyelerinden Hatice Ünüvar, “Analar devlet adamları kurşunu ile vurulan evlat görmeyecek ağlamayacaklardır” demiştir. Dr. Vefa Tanır 27 Mayıs askeri müdahalesi üzerinde durmuş meşrutiyet döneminden örnekler vererek müdahaleyi açıklamıştır. İhsan Kabadayı ise DP dönemini eleştirmiştir. Konuşmalar sonrasında yeni teşkilatın seçimine gidilirken, ilçe başkanlığı için mevcut başkan Vasfi Yalçın'ın yanı sıra Enis Şanlıoğlu'da aday olurken, Şanlıoğlu son anda adaylıktan çekilmiş böylece Vasfi Yalçın tekrar ilçe teşkilatı başkanı olarak seçilmiştir.³⁰²

CHP Karaman ilçe teşkilatı kongresine Kurucu Meclis Üyeleri İhsan Kabadayı, İbrahim Öktem, Fakih Özfakih katılırken il teşkilatından üyeler ile CHP Ereğli İlçe Teşkilatı Başkanı Rasim Erel, CHP Kadınhanı İlçe Teşkilatı Başkanı Hulusi Altundağ katılım göstermişlerdir. İbrahim Öktem halkoyuna sunulacak olan 1961 Anayasası üzerine konuşmuş daha sonra CHP'nin 27 Mayıs askeri müdahalesinde rolü olduğu söylemlerine cevap vermiştir. Rasim Erel, DP'nin adaletsiz yönetimini 1950 genel seçimleri örneği üzerinden anlatmıştır. Fakih Özfakih ve İhsan Kabadayı da konuşmalarında DP dönemi politikalarını eleştirmişlerdir. Yapılan konuşmalar sonrasında ilçe teşkilatı seçimi yapılmıştır. Hasan Alpelli başkanlığında oluşturulan teşkilatta Rıza Atçeken, Ahmet

³⁰¹ *Zaman*, (13.06.1961: 1); *Yeni Konya*, (13.06.1961: 1).

³⁰² *Zaman*, (13.06.1961: 1).

Aybar, Ömer Toptay, İbrahim Özatay, Ali Yılmaz, Selim Biçer, Hakkı Gürsoy ve Mahir Tufan üyeliklere seçilmişlerdir.³⁰³

CHP Ermenek ilçe kongresine Kurucu Meclis Üyeleri İhsan Kabadayı, Fakih Özfakih, İl teşkilatı üyelerinden Suad Abanazır, İhsan Onar, Necati Taşbaşlı, Hasan Ali Taner, Saim Çelebi Yarkın ile CHP Kulu ilçe başkanı Sami Celebli, CHP Akşehir İlçe başkanı Tacettin Yaltırık, CHP Ilgın ilçe başkanı Mahmut Aslan ve çeşitli ilçe teşkilatlarından üyelerle birlikte partililer katılmışlardır. Yapılan seçimler ile ilçe teşkilatı oluşturulmuştur. Başkanlığa Ahmet Eren, üyeliklere ise Mehmet Sönmez, Necati Atalık, Atalay Çetin, Mehmet Ünal, Turan Servi, Osman Aydın, Emin Yıldız ve Hacı Kıyar seçilmişlerdir.³⁰⁴

CHP Hadim ilçe kongresine Kurucu Meclis Üyeleri Mustafa Dinekli, Fakih Özfakih, İhsan Kabadayı ile CHP Konya İl Teşkilatı Başkanı Samet Kuzucu ve üyeler, Akşehir, Kulu, Doğanhisar ilçeleri teşkilat başkanları katılmışlardır. Kongre Başkanı olarak İhsan Onar seçilmiştir. Onar yapmış olduğu konuşmada DP iktidarı döneminde Hadim ilçe teşkilatının çalışmalarını aktarmıştır. Onar'dan sonra söz alan Fakih Özfakih, askeri müdahale ile birlikte köylünün eline yeni bir şans geçti kullansın demiştir. İhsan Kabadayı ise DP iktidarı döneminde ekonomik açıdan israf yapıldığını söylerken, “Londra uçak kazasında uçak enkazını inceleyen İngilizler bu uçak enkazı değil uçan banka demişlerdir” diyerek örnek vermiştir.³⁰⁵

CHP Çumra ilçe kongresine Kurucu Meclis üyeleri Mustafa Dinekli, Fakih Özfakih ile CHP il teşkilatı üyeleri katılmışlardır. Kongre Başkanlığına Sedat Çumralı getirilmiştir. Kongrede ilk konuşmayı Sait Çelebi Yarkın yapmıştır. Yarkın, konuşmasında parti

³⁰³ *Zaman*, (17.06.1961: 1, 2).

³⁰⁴ *Zaman*, (20.06.1961: 1, 2).

³⁰⁵ *Zaman*, (21.06.1961: 1).

çalışmaları üzerinde durmuştur. Erdoğan Bakkalbaşı ise olumsuz gelişmelere rağmen CHP'nin iktidar olması gerektiğini vurgulamıştır. Necati Bakkalbaşı MBK hükümeti yönetiminde CHP'nin konumu üzerine konuşmuş ve askeri müdahalede CHP'nin de dahil olduğunu söyleyenleri eleştirmiştir. Konuşmalar sonrasında seçimlere geçilmiştir. Ali Bursalı teşkilat başkanlığına getirilirken Halil Tuncer, Hamit Kara, Hacı Özince Ertuğrul Tokgöz, Şevki Sarıtepe, Mehmet Arslan, Ali Tekiş ve İsmail Ergün seçilmiştir.³⁰⁶

CHP Ereğli ilçe kongresi Yeni Sinema'da yapılmıştır. 300 delegenin katıldığı kongrede İhsan Onar, İhsan Kabadayı, Suad Abanazır, Saim Çelebi Yarkın, Hasan Ali Taner ve CHP ilçe teşkilatları başkanları yer almışlardır. Kongrede pek çok konuşmaya yer verilirken Saim Çelebi Yarkın, DP'nin ekonomi politikalarını eleştirmiştir. Yarkın gibi Hulusi Altundağ da DP dönemi ekonomisini eleştirirken “sebepsiz ve kitapsız masraflar” diyerek ekonominin iyi yönetilmediğini söylemiştir. Fakih Özfakih ise 1961 Anayasası hakkında konuşmuş anayasa ile gelecek olan yeni kuruluşları tanıtmış, anayasa aleyhine yapılan propagandaları eleştirmiştir.³⁰⁷

II.2.6.Cumhuriyet Halk Partisi'nin Konya İl Kongresi (2 Temmuz 1961)

CHP 27 Mayıs askeri müdahalesi sonrası ilk il kongresini 2 Temmuz 1961'de yapmıştır. Haziran ayının sonlarına doğru kongrenin yapılacağı gün ve tarihi duyurulmuştur. 28 Haziran'da kongreye katılacak merkez delegelerinin isimleri açıklanmıştır.

Tablo 4: CHP Konya İl Kongresine Katılacak Olan Merkez Delegelerinin Listesi ³⁰⁸

1-Ahmet Yalçinkaya	23-Mehmet Temiz
2-Ahmet Eral	24-Talip Gül
3-Osman Ayça	25-Mithat Kilimci

³⁰⁶ *Zaman*, (22.06.1961: 1, 3).

³⁰⁷ *Zaman*, (27.06.1961: 1, 3).

³⁰⁸ *Zaman*, (28.06.1961: 1).

4-Nuri Eser	26-Mehmet Yıldırım
5-Erdoğan Bakkalbaşı	27-Kâmil Harman
6-Ali Özçetin	28-Hasan Sakaoğlu
7-Senai Arısoy	29-Yunus Fıstık
8-Mehmet Petekçi	30-Rıfkı Tuygan
9-Hasan Fehmi Ünal	31-Şükrü Mutafoğlu
10-İbrahim Arazi	32-Hüseyin Tercan
11-Tevfik Bilgin	33-Mustafa Can
12-Durmuş Çobanoğlu	34-Besim Ergün
13-Mehmet Acar	35-Mehmet Demirkese
14-Mustafa Kaya	36-Basri Rahat
15-Vehbi Bilgin	37-Nuri Karagözler
16-Hilmi Köprülü	38-Tevfik Karakaya
17-Osman Sürel	39-Naci Uluşahin
18-Osman Yarkın	40-Feridun Ergücü
19-Ali Sağ	41-Mevlüt Adar
20-Dursun Uğur	42-Hasan Kavranoglu
21-Ali Rıdvan Bilgin	43-Necdet Pakdemir
22-Ali Alatl	44-Ahmet Kerhe

Merkez delegelerinin açıklanması sonrasında kongreye genel merkezden de katılımların olacağı belirtilirken Kemal Satır ve Orhan Öztırak isimleri üzerinde durulmuştur.³⁰⁹

Necati Taşbaşı: kongrenin askeri müdahale sonrası ilk kongre olması nedeniyle önemli olduğunu burada alınacak kararların ülkenin yeni bir oluşum içerisinde olduğunu unutmuyarak alınması gerektiğini belirtmiştir.³¹⁰

CHP Konya İl Kongresi 2 Temmuz Pazar günü Şahin Sineması'nda gerçekleştirilmiştir. Kongreye CHP Genel Sekreter Yardımcısı Orhan Öztırak, Meclis İdare Kurulu ile Kurucu Meclis Üyeleri Kemal Bayazıt, Emin Paksüt, Atalay Akan, Ferit Melen, Kurucu Meclis Konya İl Temsilcileri Mustafa Dinekli, Adnan Ertanık ve Fakih Özfakih ve 300'e yakın delege katılmıştır. Kongre Başkanlığına Rasim Erel Başkan

³⁰⁹ Zaman, (1.07.1961: 1).

³¹⁰ Zaman, (2.07.1961: 1, 2); Işık, (2.07.1961: 1, 3).

Vekilliğine Dr. Mehmet Sönmez, Katipliklere Vefa Tanır, Orhan Okay, Vasfı Yalçın seçilmiştir. Yapılan saygı duruşu sonrasında İl Başkanı Samet Kuzucu faaliyet raporunu okumuş, katılımcıların raporu eleştirisi ve verilen cevaplar sonrasında konuşmalara geçilmiştir. Sırasıyla Kemali Bayazıt, Emin Paksüt, Orhan Öztırak, Ferit Mele, Muhittin Kılıç, Fakih Özfakih ve İhsan Kabadayı konuşurken, yapılan konuşmalarda temel konu halk oyuna sunulacak olan anayasa olmuş ekonomiden de söz edilmiştir. Konuşmalar sonrasında CHP Konya İl Teşkilatı seçimine geçilmiştir. Seçimler sonucunda il başkanlığına Samet Kuzucu üyeliklere İhsan Onar, Ahmet Arıcan, Suad Abanazır, Dr. Vefa Tanır, Erdoğan Bakkalbaş, Ahmet Karahan, Necati Taşbaşlı, Hasan Ali Taner, Dr. Nurettin Ayyüce ve Dr. Mehmet Acar seçilmişlerdir.³¹¹

II.2.7. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Kadın Kolları Faaliyetleri

CHP'de askeri müdahale sonrası dönemde Konya siyasetinde kadınlara da yer verilmiştir. 1961 yılının Nisan ayında CHP Kadın Kolları Sekreteri Konya'ya gelerek bir takım görüşmelerde bulunmuş ve yapılan fikir alışverişleri sonucunda CHP Konya Kadın Kolları kurulmuştur. İl Kadın Kolları Başkanlığına Naime Tuygan getirilirken, Sekreterliğe Ayhan Söyler, Muhasipliğe Nazlı Dinek getirilmiş Fazilet Kuzucu, Selma Özcoşkun, Güler Bakkalbaş, Yıldız Abanazır, Necla Ertanık, Nebahat Türkan ve Latife Ok seçilmişlerdir.³¹²

CHP il kadınlar kolunun kurulması ile ilçelerde de kadın kolları kurulması amacıyla çalışmalara başlanmıştır. Özellikle Kadın kollarında yer alacak isimlerin o bölgelerin sevilen kadınları olmasına dikkat edilmiştir.³¹³

Akşehir'de kadın kolları kurulması için yapılan çalışmalar ilgi görmüş ve ilçe kadın kolları kurulmuştur. Akşehir ilçe Kadın Kollarına: Mükerrrem Kaytan, Kaya Uz, Pakize

³¹¹ *Zaman*, (3.07.1961: 1); *Yeni Konya*, (3.07.1961: 1); *Yeni Meram*, (3.07.1961: 1,3); *Işık*, (3.07.1961: 1).

³¹² *Zaman*, (19.04.1961: 1).

³¹³ *Zaman*, (17.05.1961: 1).

Başaran, Mürüvvet Güneş, Muzaffer Damatoğlu, Fatma Çelikel, Emine Kılınçoğlu, Pakize Odabaşı, Firdevs Tüzün, Münire Turan, Nazmiye Aydın, Seniha Çakıroğlu, Seher Çakıroğlu, Şadiye Perkün, Sabahat Küçük, Türkşen Tosun, Semahat İnce, Makbule Ünüvar, Nihal Ulaş, Sıdika Ilıcak, Ayten Kaytan, Perihan Çakıroğlu kayıt yaptırmışlardır.³¹⁴

Akşehir'den sonra CHP Ilgın Kadın Kolları kurulmuştur. Ilgın Kadın Kollarına: Nahide Özgen, Ümit Akbaş, Aynur Kurnazel, Meliha Afacan, Türkan Aksu, Nimet Kütükçü, Hüsniye Pektaş, Nezahat Arslan, Muazzez Ak, Melihat Arslan asil üye olarak, Ayşe Ilgın, Emine Erşan, Zehra Tanır, Emine Öztürk, Türkan Hergüner, Naciye Şişman, Nacide Pektaş, Melahat Altınay, Havva Melej, Sabiha Özdemir ise yedek üyeler olarak kayıt yaptırmışlardır.³¹⁵

CHP 8 Haziran'da Beyşehir, Seydişehir ve Bozkır 'da Kadın Kolları Kongrelerini yapmıştır. İlk olarak Sabah saat 09.00'da Beyşehir Kongresi yapılmıştır. Kongreye vatandaşlar ilgi göstermiş ve Beyşehir Kadın Kolları Teşkilat seçimi yapılmıştır. Seçimler sonucunda Türkan Erdem, Raife Okay, Fikriye Okat, Sıdika Özer, Necla Çevik, Azmiye Ağmış, Meliha Uyar, Nigar Beyazıt ve Cemile Sınay seçilmişlerdir. Öğleden sonra Seydişehir Kongresi yapılmıştır. Kongre ile Necla Tugrul, Perihan Ergen, İnci Erdoğan, Sebahat Topkara, Ülkü Akbaş, Nadire Onur, Fehime Duranoğlu, Saliha Pek, Kübra Ergün, Fahriye Anadolu, Sıdika Erdoğan, Emine Şişmanoğlu, Fatma Oktay, Zehra Kılıç Seydişehir Kadınlar Kolu Teşkilatını oluşturmuşlardır. Bozkır'da yapılan kongre sonucunda ise Hatice Buğdaycı, Madide Ünlü, Fatma Demir, Saime Serter, Müşerref Dinçer, Zahide Altınbaş, Durdu Sönmez, Şerife Kaynak, Cavide Erdem, Kamile Arslan,

³¹⁴ *Zaman*, (17.05.1961: 1).

³¹⁵ *Zaman*, (21.05.1961: 1).

Fatma Beydar, Şükran Demir, Cennet Çelik, Sevim Sertel, Huriye Altınbaş, Fatma Aslantaş üyeliklere seçilen isimler olmuşlardır.³¹⁶

CHP Ilgın Kadın Kolları Kongresi, Öğretmenler Derneği Lokali'nde yapılmıştır. Kongre saat 10.30'da başlamış olup kongre başkanlığına Naime Tuygan seçilmiştir. Faaliyet raporu üzerine yapılan tartışmalar sonrasında kadın kollarının çalışmaları ele alınırken fikir alışverişinde bulunulmuştur. Daha sonra seçimlere geçilmiş Vuslat Bölmektepe ilçe kadın kolları başkanı olurken sekreterliklere Ümit Akbaş ve Aynur Kuranel, muhasipliğe Melahat Afacan getirilmiştir. Nezahat Arslan, Havva Melej, Naide Özgen, Nezahat Arslan, Muazzez Ok, Türkan Aksul ve Emine Ercan ise üyeliklere seçilmişlerdir.³¹⁷

CHP Akşehir Kadınlar Kolu Kongresi'ne katılım üst düzeyde olmuştur. Kongre de başkanlığa Kaya Us seçilmiş, faaliyet raporunun okunmasıyla rapor üzerine eleştiriler yapılarak seçimlere gidilmiştir. Yapılan seçimleri Kaya Us ve listesi kazanmıştır. Us başkanlığında kurulan CHP Akşehir Kadınlar Kolunda Nuran Çimili, Fatma Çelik, Hayrunisa Özers, Rukiye Şener, Nihal Ulaş, Türkan Sürer, Firdevs Tüzün, Ferhunde Saruhan, Nebahat Bilencikoğlu yer almıştır.³¹⁸

CHP Karaman ve Çumra'da aynı gün içerisinde kadın kolları kongrelerini gerçekleştirmiştir. Yapılan iki kongreye İl başkanı Naime Tuygan ile üyeler katılmışlardır. Her iki kongreye de bölge kadınları ilgi göstermiş olup kongreler sonucunda iki ilçenin de ilçe kadın kolları kurulmuştur. Karaman kadın kolları Mukaddes Kayserilioğlu, Ülker Gümüş, Öznur Zeyneloğlu, Zübeyde Yetkin, Hürrem Tekin, Semahat Akay, Suha Eriş, Ayten Şen, Safure Zeyneloğlu, Sıdika Katipoğlu, Hürmüs Katipoğlu'ndan oluşmuştur.

³¹⁶ *Zaman*, (10.06.1961: 1, 3).

³¹⁷ *Zaman*, (25.06.1961: 1).

³¹⁸ *Zaman*, (27.07.1961: 1).

Çumra kadın kolları Melahat Başkaner önderliğinde kurulurken, Nefise Ülkübaş, Naciye Erlam, Güldam Karaca, Ayşe Çeçen, Bahiye Akutel, Zehra Tekçil, Hayriye Baysal, Hayrunisa Gürçel, Ülkü Doğu, İrfan Özdemir, Fikriye Yörükoğlu da üyeliklere seçilmişlerdir.³¹⁹

CHP Karapınar Kadınlar Kolunun kuruluşu şu şekilde kamuoyuna açıklanmıştır:

“DP’nin kurmaya çalıştığı partizan idareye karşı şuurlu bir direnme göstermiş ve bu uğurda büyük sıkıntılara ve mahrumiyetlere katlanmış olan Karapınar’da CHP Kadınlar Kolunun kendi başına ayrı bir varlık teşkil edeceği umumi kanaat olarak belirmiş bulunmaktadır.” Kadın kollarında yer alacak isimlerin ise yapılacak toplantı sonrasında belli olacağı belirtilmiştir.³²⁰

20 Ağustos’ta CHP Cihanbeyli, Kulu Kadın Kolları Kongreleri yapılmıştır. Cihanbeyli teşkilatı Saniye Aksoydan başkanlığında kurulmuş olup Hacer Engin, Nebahat Aker, Özden Çakıroğlu, Mahinur Ünver, Necla Erdem, Gülseren Kart, Raziye Deliormanlı, Maksude Külahlı, Güney Karacan, Naime Ufacık üyeliklere seçilen isimler olmuşlardır. Kulu kadın kolları ise Nesrin Çelikoğlu başkanlığında kurulmuş, Mualla Eser, Mahide Okurtan, Papik Demirel, Tülin Yiğitalp, Hatice Diker, Sebahat Kışmıroğlu, Zehra Bayındır ise üyeliklere seçilmişlerdir.³²¹

İlçe kadın kollarının kongreleri yapılarak teşkilatların oluşturulmasından sonra İl Kadın Kolları Kongresi gerçekleştirilmiştir. Konya siyasi hayatında bir ilk olması nedeniyle kongreye büyük ilgi gösterilmiş ve 10 Eylül Pazar günü yapılacağı duyurulmuştur.³²² CHP Kadın Kolları tarafından düzenlenen kongre CHP merkezinde yapılmıştır. 172 delegenin katılım gösterdiği kongrede açılış konuşması CHP Konya İl

³¹⁹ Zaman, (08.08.1961: 1).

³²⁰ Zaman, (15.08.1961: 1).

³²¹ Zaman, (22.08.1961: 1).

³²² Zaman, (9.09.1961: 1); Zaman, (10.09.1961: 1).

Teşkilatı Başkanı Samet Kuzucu yapmıştır. Kuzucu kadınların önemi üzerinde durmuştur. İl başkanından sonra kürsüye Akşehir delegesi Nuran Çemilli gelmiştir. Çemilli; Atatürk'ün önderliğinde yapılan savaşlarda mermi taşımış olan analarımızı ziyaretlere gideceğiz. En az onlar kadar görevimizi iyi yapacağız demiştir. Merkez delegesi Şadan Selçuk; savaş meydanlarında üzerine düşeni yapan Türk kadını siyasette de üzerine düşeni yapacaktır demiş ve gururlu olduğunu ifade etmiştir. Zarife Kayak ise konuşmasına İsmet İnönü'nün selamlarını getirdiğini söyleyerek başlamış, CHP'nin demokratik bir parti olduğunu kadınların da bu amaçla çalışacaklarını belirtmiştir. Kongrede daha sonra il kadınlar kolu üyelerinin seçimine gidilmiş ve seçimlerle Fazilet Kuzucu, Nahime Tuygan, Güler Bakkalbaşı, Necla Ertanık, Şadan Selçuklu, Nazlı Dinekli, Ayhan Söylev, Nebahat Turhan, Fehime Canbolat, Naciye Faham Sürek, Kamuran Apalı CHP Konya İl Kadınlar Kolunu oluşturmuşlardır.³²³

II.3. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi

1954 yılında MP'nin kapatılması kararı sonucunda partililer aynı yıl içerisinde Şubat ayında CMP adını verdikleri yeni bir siyasi parti altında toplanmışlardır. Bu yeni partinin kurucuları arasında Osman Bölükbaşı, Enis Akaygen, Ahmet Tahtakılıç, Suphi Batur ve Nureddin Ardıçoğlu yer almıştır. CMP 1957 genel seçimleri sonrasında güç kazanmak maksadıyla TKP ile birleşmiş yeni partinin ismi CKMP olmuştur. Bu yeni partinin genel başkanlığına da Osman Bölükbaşı getirilmiştir.³²⁴

27 Mayıs askeri müdahalesi sonrasında siyasi faaliyetlerin yasak olduğu dönemde CKMP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı zaman zaman Konya'ya ziyaretler

³²³ *Zaman*, (11.09.1961: 1); *Yeni Konya*, (11.09.1961: 1).

³²⁴ Teziç (1976: 278); Soysal (1983: 2017).

gerçekleştirerek askeri müdahale sonrası parti kadrolarında yapılacak yenilenme çalışmaları ile ilgili temaslarda bulunmuştur.

CKMP askeri müdahale sonrası tanınmış bilim insanlarını parti bünyesine kazandırarak kadrosunu güçlendirmeye yönelik çalışmalar yaparken Bölükbaşı da 6 Temmuz 1960'ta Konya'ya gelmiş ve şehirde 10 gün geçirmiştir. Genel Başkan şehirde bulunduğu süre zarfında bazı isimlerle görüşmeler yapmıştır. Günün şartlarına uygun bir parti programı hazırlamak isteyen Osman Bölükbaşı, tarafsız bilim insanlarının da desteğini istemiştir.³²⁵ 15 Ağustos'ta bir kez daha Konya'ya gelen Osman Bölükbaşı CKMP il merkezinde partililerle bir toplantı yapmıştır. Toplantı sonrasında gazetecilerin sorularını cevaplandıran Genel Başkan, “Siyasi faaliyet bir başlasın da poyraz nasıl eser, harman nasıl savrulur görsünler” demiştir. MBK hakkında da konuşan Bölükbaşı seçimleri işaret ederek MBK'nın verdiği sözü tutacağına inandığını ve kalkınmış Türkiye için üzerlerine düşen görevi yapacaklarını söylemiştir.³²⁶ Ayrıca Konya'ya gelme sebebinin de bir gazete çıkarmak olduğunu açıklamıştır.³²⁷ 1960 yılı içerisinde Konya'ya üçüncü ziyaretini 21 Eylül'de gerçekleştiren Bölükbaşı partisinin il merkezinde partililer ve parti programını hazırlayan kurul ile görüşmüştür.³²⁸

Osman Bölükbaşı 1961 yılı içerisinde ilk Konya gezisini Şubat ayında gerçekleştirmiştir. Genel Başkan yanında Kurucu Meclis Üyeleri Numan Esin ve Kadircan Kafli³²⁹ ile Konya'ya doğru yola çıkmış, yolculuğu sırasında Cihanbeyli, Kulu ve civar köylere uğramış buralarda partililer ile bir araya gelmiştir. Köylerde yaptığı toplantılar sonrasında Konya'ya gelen Bölükbaşı parti il merkezine gelerek burada da bir toplantıya

³²⁵ *Yeni Meram*, (6.07.1960: 1, 2).

³²⁶ *Yeni Meram*, (15.08.1960: 1, 2).

³²⁷ *Yeni Meram*, (16.08.1960: 1).

³²⁸ *Yeni Meram*, (21.09.1960: 2).

³²⁹ *Yeni Konya*, (8.02.1961: 1).

katılmıştır. Toplantı sonrasında gazetecilerle görüşen genel başkan “Konya’ya gelişiniz ziyaret mi? yoksa ticari bir amacı var mı?” sorusuna ticari bir işinin olmadığını söylemiş, partililerle görüşmek amacıyla geldim şeklinde cevap vermiştir. DP dönemine işaret eden bir partilinin Bölükbaşı’ya; “Hatırlar mısınız? 1956 yılında Konya’ya geldiğinizde yolunuza hendek açmışlar ve sizi alaşağı etmek istemişlerdi” demesi üzerine “bu güne kadar çok hendekler gördüğünü ancak ölmediğini vade gelmedikçe de ölmeyeceğini” söylemiştir. Başka bir partilinin “Doğru mu? Beyefendi siz İsmet İnönü’yü taklit ediyormuşsunuz, hatta hastalığınızın bile İsmet Paşa’nın hastalığının aynısı olduğu söyleniyor” sözüne karşılık “hastalığın taklidini de ilk kez duyduğunu söylerken üç beş aya kimin hasta kimin sağ olduğu elbet belli olur” demiştir. Konuşmanın sonunda Bölükbaşı, masum DP’lileri partilerine alacaklarını söylemiş “bundan sonra iktidara hangi parti gelirse gelsin saltanat süremez 27 Mayıs ile o düzen bitti”³³⁰ demiştir. Bölükbaşı Kurucu Meclis üyeleri ile birlikte 13 Şubat’ta Konya’dan ayrılmıştır.³³¹

Osman Bölükbaşı şehre yaptığı ziyaretler sonrasında CKMP Konya İl Teşkilatında yenilenmeye gidilmiş ve il teşkilatı yeniden kurulmuştur. CKMP İl Başkanı olarak mevcut başkan Mustafa Özaydın tekrar seçilirken, ikinci başkanlığa Muammer Şahin, katipliğe Mehmet Danacı, muhasipliğe Kasım Çınar getirilmiş, Veysi Tanoz, Orhan Hayırlıoğlu, Galip Bilge, İrfan Baran, Hasan Kocaş, Ahmet Tefik Kafalı, Mehdi Halıcı, Ali Uysal, Bekir Meramlı, getirilmiş yeni şartlara göre hazırlanmış olan program doğrultusunda çalışmalara başlanmıştır.³³²

CKMP ilçelerde kuracağı teşkilatları il teşkilatından gönderilen ekipler aracılığıyla kumuştur. Bazı ilçelerde mevcut teşkilatlarda yenilenmeye gidilirken bazılarında ise ilk

³³⁰ *Yeni Meram*, (13.02.1961: 1, 2).

³³¹ *Yeni Konya*, (14.02.1961: 1).

³³² *Yeni Meram*, (29.04.1961: 1).

teşkilatlar oluşturulmuştur. Çumra, Ermenek, Karaman ve Kadınhanı'na gidilerek buralarda teşkilatlar oluşturulmuştur.

CKMP Konya İl Teşkilatından bir ekip ilk olarak 26 Nisan'da Çumra'ya giderek CKMP Çumra İlçe Teşkilatını kurmuşlardır. Çumra'da İlçe Başkanlığına Avukat Naci Yıldırım getirilirken Başkan Vekilliğine Sabahattin Ağan, katipliğe Rahim Başaran, muhasipliğe Abdullah Can getirilmiş, Apil Karayurt, İbrahim Soyacı, Rafet Onbaşı, Hasan Hüseyin Kayak, Ahmet Erkoyuncu, Baki Çelik ve Mustafa Avşar ise üyeliklere getirilmişlerdir.³³³

İl teşkilatı tarafından gönderilen ekip Çumra'dan sonra Ermenek'e giderek burada CKMP Ermenek İlçe teşkilatını kurmuşlardır. Ermenek teşkilatı İbrahim Çelikdelen, Abdullah Yazgan, Mehmet Mutlu, Mehmet Kuyumcu, Osman Kesici, Arif Kabakçı, Mehmet Parmaksız, Hüsamettin Altınbaş ve Necati Arabacı'dan oluşmuştur.³³⁴

CKMP Konya İl Teşkilatı ilçelerde çalışmalarına devam etmiş ve CKMP Karaman ilçe teşkilatı yeniden kurulmuştur. İlçe başkanlığına İrfan Baran getirilirken, ikinci başkan olarak, Avukat Kazım Altan seçilmiştir. Katipliğe Sıtkı Soylu, muhasipliğe Nevzat Boyacı getirilmiş, Hüseyin Günay, Ahmet Kurşun, Nuri Erdoğan, Abdurrahman Yönet, Ramazan Uludağ, Halil Bağcı ve Mustafa Dülker de üyeliklere seçilmişlerdir.³³⁵

CKMP Karaman teşkilatından sonra Kadınhanı ilçe teşkilatını da yenilemiştir. CKMP Kadınhanı ilçe teşkilatında Mehmet Kaya, Ahmet Hamdi Tezcan, Ekrem

³³³ *Yeni Meram*, (29.04.1961: 1, 2).

³³⁴ *Yeni Meram*, (9.05.1961: 1, 2).

³³⁵ *Yeni Meram*, (13.05.1961: 2).

Kahraman, Mehmet Adıgüzel, Muammer Turgut, Salim Altınbıçak, Mehmet Güven, İrfan Karaca, Mehmet Aktürk ve Mehmet Demirel yer almıştır.³³⁶

II.3.1. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin İlçe Kongreleri

CKMP ilk ilçe kongresini Yunak'ta gerçekleştirmiştir. Kongreye CKMP İl Teşkilatı Başkanı Mustafa Özeydin, Başkan Vekili Muammer Şahin ile üyelerden Veysi Tozan, Orhan Hayırlıoğlu, Galip Bilge ve Mehdi Halıcı katılım göstermişlerdir. Kongrede yapılan konuşmalarda kardeşçe yaşamının zorunlu olduğu üzerinde durulurken, partililere halkoyuna sunulacak olan yeni anayasaya evet deme çağrısı yapılmıştır.³³⁷ Kongreden birkaç gün sonra CKMP Yunak ilçe teşkilatında yer alacak isimler belli olmuş ve Mevlüt Bölükbaşı, Sadık Öztoprak, Abdullah Heybet, Mehmet Dönmez, Hacı Köker, İzzet Pireli ve Halil Eralp'ın üyeliklere seçildiği duyurulmuştur.³³⁸

CKMP İkinci ilçe kongresini Ereğli'de düzenlemiştir. Yeni Sinema'da yapılan kongreye il teşkilatından partililer ile Kurucu Meclis üyesi Mehmet Altınsoy ve Karaman, Kadınhanı ve Kulu ilçe teşkilatlarına mensup üyeler katılmışlardır. Kongrede yapılan seçimler ile Ereğli teşkilatına Avukat F. Kamil Cebecioğlu, Avukat Sedat Dikmen, Hazım Topuz, Hüseyin Köşker, Ö. Gökçe, ve arkadaşları seçilmişlerdir.³³⁹

CKMP Karapınar ilçe kongresine Mehmet Şahin ve Mehdi Halıcı katılım göstermişlerdir. Mehmet Şahin yaptığı konuşmada vatandaşları birbirleriyle iyi geçinmeye davet etmiş ve 1961 Anayasası'na evet demeleri konusunda çağrıda bulunmuştur.³⁴⁰

³³⁶ *Yeni Meram*, (14.05.1961: 1).

³³⁷ *Yeni Meram*, (13.06.1961: 1, 2); *Yeni Konya*, (13.06.1961: 1).

³³⁸ *Yeni Meram*, (23.06.1961: 1, 2).

³³⁹ *Yeni Meram*, (20.06.1961: 1, 3); *Yeni Konya*, (21.06.1961: 1).

³⁴⁰ *Yeni Konya*, (24.06.1961: 1).

CKMP Karapınar kongresi sonrasında Beyşehir’de bir ilçe kongresi düzenlemiştir. Kongrede Beyşehir ilçe teşkilatı oluşturulmuştur. Osman Nuri Canpolat, Mustafa Arıkan, Adil Avcı, Muhlis Bülbül, M. Bilge, Mehmet Demirci, Ramazan Süslü, Ziya Öztürk, Muharrem Taşçı, Mehmet Civa ve Ali Sükan CKMP Karaman ilçe teşkilatında yer alan isimler olmuşlardır.³⁴¹

CKMP’nin son kongresi Kadınhanı ilçe kongresi olmuştur. Kongre Belediye Sinema Salonu’nda gerçekleştirilmiştir. Pek çok katılımcının yer aldığı kongreye il teşkilatından bir heyet de katılım göstermiştir. Anayasa referandumu sonrası yapılmış olan kongrede konuşmacılar anayasaya verilen hayır oylarının evet oyları kadar değerli olduğunu belirtmişlerdir. Kongrede yapılan seçimler ile CKMP Kadınhanı ilçe teşkilatında Ahmet Hamdi Tezcan, Hacı Mehmet Kaya, İhsan Turgut, Sabri Altınbıçak, Ekrem Karaman, Mehmet Anamur, Seyit Tekin, Lütfi Ağırbaş, Mehmet Aktürk, Şevket Gürgen, Mehmet Adıgüzel yer almışlardır.³⁴²

II.3.2. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi’nin Kadın Kolları Faaliyetleri

CKMP’de tıpkı CHP gibi teşkilatlanma çalışmalarında kadınlara yer vermiş ve kadın kollarını oluşturmuştur. CKMP Konya Kadın Kolları yaptıkları ilk toplantı ile yönetim kurulunu seçmişlerdir. Partinin Konya Kadın Kolları Eser Deliorman başkanlığında kurulmuş olup ikinci başkanlığa Neziha Karabacak, Veznedarlığa Müzehher Özaydın, yazmanlığa ise Sevim Çelik getirilmiş, Hayriye Bulan, Hikmet Ataç, Atiye Polaz, Makbule Özgen, Samiye Toksak, Fatma Özunal Emine Çelik ve Atiye Aytaç da üyeliklere

³⁴¹ *Yeni Meram*, (4.07.1961: 1,2); *Işık*, (7.07.1961: 1).

³⁴² *Yeni Meram*, (18.07.1961: 1).

seçilmişlerdir.³⁴³ Seçimler sonrası Eser Deliorman bir açıklama yapmıştır. Deliorman açıklamasında şunları söylemiştir:

“Türkiyemizde yeni bir dünya yeni bir alem görüşünün içinde bulunuyoruz. İlimde, sanatta fende, edebiyatta, hukuktaki sistematik ilerleyişi siyasette hamle ilerleyişi takip etmektedir. Siyasi hamlelerin kimisi yıkıcı, kimisi yapıcı şekilde tezahür gösteriyor. Aradığımız eskiyi yıkıp yeniyi iyiyi yerine koymaktır ki adına inkılap denilsin. Partimiz kadında da layık olduğu siyasi sahadaki yerini vermek için kadın kollarının kurulmasına karar almıştır. Kadın anadır erkekten evvel gelir. Hükümdarları, liderleri doğuran kadın değil midir? Kucağında bebek, yerine göre mermi taşır. Şimdi de hukuk devleti yolunda hürriyet meşalesi taşımakta. Siyaset yolunda emin adımlarla yürüyeceğiz.”³⁴⁴

CKMP il kadınlar kolunun kurulması sonrasında Başkan Eser Deliorman ve İkinci Başkan Nezihe Karabacak Ilgın’a gelerek burada da kadınlar kolu kurmuşlardır. Kongrenin açılış konuşmasını yapan Eser Deliorman, partililere yeni anayasaya evet deme çağrısı yaparken, Nezihe Karabacak ise seçimlerin adaletli bir şekilde yapılacağını söylemiş, insanların hangi partiye mensup olduklarının bir önemi olmadığını kardeşçe yaşamak gerektiğini belirtmiştir. Kongrede yapılan seçimler sonucunda ilçe kadınlar kolu başkanlığına Halide Cebecioğlu seçilirken, ikinci başkanlığa Gülsün Onat, sekreterliğe Mediha Topuz, muhasipliğe Emine Baydur, yazmanlığa ise Lezire Aksoylu getirilmiştir.³⁴⁵

CKMP Ilgın Kadınlar Kolunun kuruluşu sonrasında İl başkanı Eser Deliorman Çumra, Karapınar, Cihanbeyli, Kulu, Karaman, Hadim ve Yunak’a giderek burada CKMP adına ilçe kadın kollarını oluşturmuştur.

³⁴³ *Yeni Meram*, (3.06.1961: 1, 2.).

³⁴⁴ *Yeni Konya*, (3.06.1961: 1).

³⁴⁵ *Işık*, (13.06.1961: 2); *Yeni Konya*, (14.06.1961: 2); *Yeni Meram*, (14.06.1961: 1, 2).

CKMP Çumra Kadın Kollarına, Hikmet Yıldırım, Hatice Başaran, Rüvide Yüksektaş, Dürdane Koç, Pakize Koçak ve Halime Çelik ³⁴⁶ kayıtlarını yaptırmışlardır.

CKMP Karapınar Kadın Kollarına, Ayşe Erten, Kadriye Serbest, Döndü Yolver ve İmir Başoğlu ³⁴⁷ kayıtlarını yaptırmışlardır.

CKMP Cihanbeyli Kadın Kollarına, Durdu Yılmaz, Nevruz Koyuncu, Fadime Erdal, Havva Söyler ³⁴⁸ kayıtlarını yaptırmışlardır.

CKMP Kulu Kadın Kollarına, Ayşe Demirörs, Sıdika Ünlü, Gülsüm Ünlü, Sünbül İşçi ³⁴⁹ kayıtlarını yaptırmışlardır.

CKMP Karaman Kadın Kollarına, Kevser Kütükçüoğlu, Zahide Türker, Naciye Karaduman, Raziye Boyacı, Hatice Özülkü, Cemile Özkar, Münevver Karabacak, Anakadın Günay ve Raziye Okur ³⁵⁰ kayıtlarını yaptırmışlardır..

CKMP Hadim Kadın Kollarına, Ensaf Özer, Serdane Büyükbezirci, Leyla Öçlü, Elmas Öcalan, Ayşe Özkan, Hatice Eski, Ayşe Gencer, Bahriye Çoban, Ayşe Özçoban, Ayşe Özşavaş, Leyla Singül ³⁵¹ kayıtlarını yaptırmışlardır..

CKMP Yunak Kadın Kollarına, Cemile Bölükbaşı, Meryem Cansız, Ayşe Ün, Çakır Altınır, Zehra Getçen, Hatice Çelik ve Zeynep Acar ³⁵² kayıtlarını yaptırmışlardır.

³⁴⁶ *Yeni Meram*, (29.06.1961: 2).

³⁴⁷ *Yeni Meram*, (29.06.1961: 2).

³⁴⁸ *Yeni Meram*, (29.06.1961: 2).

³⁴⁹ *Yeni Meram*, (29.06.1961: 2).

³⁵⁰ *Işık*, (3.07.1961: 1-3); *Yeni Meram*, (4.07.1961: 2).

³⁵¹ *Işık*, (7.07.1961: 1); *Yeni Meram*, (8.07.1961: 1).

³⁵² *Işık*, (7.07.1961: 1); *Yeni Meram*, (8.07.1961: 1).

II.3.3. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin Konya İl Kongresi (23 Temmuz 1961)

CKMP, il kongresini yapılan programa göre 16 Temmuz'da yapacağını açıklarken, kongrenin anlaşılamayan bir sebeple ertelendiği 23 Temmuz'da yapılacağı partililere duyurulmuştur.³⁵³ Kongreden üç gün önce Genel Başkan Osman Bölükbaşı'nın da katılım göstereceği açıklanmıştır.³⁵⁴ 23 Temmuz Pazar gününe gelindiğinde CKMP Konya İl Kongresi Şahin Sineması'nda gerçekleştirilmiştir. Osman Bölükbaşı'nın da katıldığı kongrede yapılan konuşmalarda CHP eleştirilmiştir. CHP ile ilgili olarak: "Allah CHP'yi bir daha başımıza getirmesin."³⁵⁵ "Allah bir kere daha CHP'yi bu memleketin başına getirmesin", "CHP bu memleketten silinmiştir.", "Kahrolsunlar. CHP'ye biz CKMP olarak iktidarı teslim etmeyeceğiz.", "CHP iktidara gelmeden önce bit fabrikalarını çarık fabrikalarını kursun da öyle gelsin." şeklinde söylemler dile getirilmiştir. Yapılan konuşmalarda CHP dışındaki güncel meseleler hakkında da görüşler ortaya koyulmuştur. Kadircan Kafılı yaptığı konuşmasında Gürsel'in siyasi partilere sürekli uyarılarda bulunduğunu ancak partisinin bu uyarılara ihtiyacı olmadığını belirtirken, Celaleddin Rodoslu ise 1961 anayasasının CKMP'nin fikri olduğunu söylemiştir.³⁵⁶ Kürsüye son olarak Genel Başkan Osman Bölükbaşı çıkmıştır. Bölükbaşı konuşmasında CHP'ye yüklenmiş ve CHP programının kitlelere aşılarmaya çalışıldığını söylerken CHP'nin bir yandan DP'lilere sizi kurtaracağız mesajı verirken diğeryandan MBK'ye teşekkür edip durduğunu söylemiş ve CHP'nin izlediği politikaları eleştirmiştir. Yapılacak olan seçimler ile ilgili ise Bölükbaşı; 15 Ekim'in önemi üzerinde durmuş, iktidara gelmek için yapılacak eylemlere dikkat edilmesini söylemiştir.³⁵⁷ CKMP, il kongresi sonrasında il teşkilatında bazı değişikliklere gitmiştir. Yapılan değişiklik ile il başkanlığına Muammer Şahin, ikinci

³⁵³ *Zaman*, (17.07.1961: 2).

³⁵⁴ *Yeni Konya*, (20.07.1961: 1); *Yeni Meram*, (20.07.1961: 2) ; *Işık*, (20.07.1961: 1, 4).

³⁵⁵ *Yeni Meram*, (24.07.1961: 1, 2).

³⁵⁶ *Zaman*, (25.07.1961: 1).

³⁵⁷ *Yeni Konya*, (24.07.1961: 1); *Zaman*, (25.07.1961: 1).

başkanlığa Veysi Tozan, katipliğe Mehmet Ali Bayrakçı ve muhasipliğe de Kasım Gürçınar getirilmiştir.³⁵⁸

CKMP Konya İl Kongresi sonrasında kongrede CHP'ye yapılan eleştirilere Kurucu Meclis Üyesi Hasan Tez düzenlenen basın toplantısı ile cevap vermiştir. Tez açıklamasında; CHP'nin iktidar ve muhalefet yıllarında Türk halkına kendini kanıtladığını, İsmet İnönü'nün liderlik ettiği bir parti olduklarını CKMP'nin ne iktidar da ne de muhalefette tecrübe sahibi olmadığını belirtmiş, partisinin iktidar oluşu ile CKMP'nin muhalefet tecrübesini yaşayacağını söylemiştir.³⁵⁹

II.4. Yeni Türkiye Partisi'nin Kuruluşu ve Konya'da Teşkilatlanması

27 Mayıs askeri müdahalesi sonucunda Türk siyasi hayatına adım atan partilerden birisi de YTP olmuştur. Parti 13 Şubat 1961'de kurulmuştur. YTP'yi kuran siyasi kadro 1955 yılında DP içerisinde meydana gelen muhalefet sonucunda HP'yi kuran kadro olmuştur. Kurucuları arasında Ekrem Alican (Genel Başkan), Prof. Cahit Talas, Prof. Aydın Yalçın, Hikmet Belbez, İrfan Aksu, Raif Aybar, Hasan Kangal, Sırrı Öktem, Dr. Esat Eğilmez yer almıştır.³⁶⁰ Partinin Genel Başkanı Ekrem Alican 27 Mayıs askeri müdahalesi sonrasında MBK tarafından Maliye Bakanı olarak görevlendirilmiştir.³⁶¹ Parti özellikle MBK lideri Cemal Gürsel'in destek verdiği bir parti olmuştur. Öyle ki Gürsel, yakınlarından YTP'ye destek olmalarını bile istemiştir. Metin Toker YTP ile ilgili olarak "Öz evlat" nitelendirmesinde bulunmuştur.³⁶²

YTP seçimlere katılmak için şart olan teşkilatlanma faaliyetleri kapsamın da tüm yurttaki olduğu gibi kuruluşundan kısa bir süre Konya'da da çalışmalarına başlamıştır. YTP

³⁵⁸ *Işık*, (25.07.1961: 1); *Yeni Meram*, (31.07.1961: 1).

³⁵⁹ *Yeni Konya*, (25.07.1961: 1).

³⁶⁰ Soysal (1983: 2017); CCA, 030.48.286.1.

³⁶¹ Teziç (1976: 308, 309).

³⁶² Toker (1991c: 221, 222, 223).

Genel İdare Kurulu üyelerinden Mekki Keskin partinin Konya teşkilatını oluşturmak üzere şehre gelmiş ve görüşmeler yapmıştır.³⁶³ Keskin'in yaptığı görüşmeler sonrasında yönetim kurulunda: Mehmet Özalp, Nihat Demirağ, Nihat Dolular, Ahmet Bezirci, İsmail Pekerşen, Ramazan Baba ve Mustafa Nevruz'un yer aldığı duyurulurken, Mehmet Kavaklılar, Talha Demirağ, Kemal Gödeneli, Hamdi Küçükbezirci, Ömer Canbilen, Hacı Ali Kılınçel, Galip Taşkapu, Yavuz Lüzumluer, Ali İhsan Döngü, Erkime Barlas, Mustafa Kalfa, Mustafa Necmi Ahçı, Hacı Mustafa Küçüktunç, Halil Yıldızsayan ve Mukadder Tonguç'un da üyeliklere getirildiği açıklanmıştır.³⁶⁴ Yapılan açıklama sonrasında YTP Konya İl Teşkilatı yönetim kurulu yaptığı toplantı ile İl Başkanlığına Talha Demirağ'ın, İkinci Başkanlığa ise Nihat Demirağ'ın³⁶⁵ getirildiğini kamuoyu ile paylaşmıştır.

YTP, il teşkilatının kurulmasıyla Konya'daki faaliyetlerine başlamıştır. 23 Mart 1961 tarihinde YTP Konya İl Başkanı Talha Demirağ, "Kardeşlik Haftası" nedeniyle bir açıklama yapmıştır. İnsanları birlik ve beraberliğe davet eden Talha Demirağ birlik ve beraberliğin kurulan yeni düzen için önemli olduğunu söylemiştir.³⁶⁶

Nisan ayı başında Genel Başkan Ekrem Alican'ın Konya'ya gelerek partililerle görüşmeler yapacağı duyurulmuştur.³⁶⁷ Ekrem Alican 9 Nisan'da Konya'ya gelmiş ve saat 12.00'da parti il merkezine gelerek burada bir sohbet toplantısı gerçekleştirmiştir. Alican yaptığı açıklamada ilk olarak Konya'ya tanışmak amacıyla geldiklerini ve şehirde kendilerine gösterilen ilgiden memnun olduğunu söylemiş, görmüş olduğu ilgiyi Türk siyasetinin olgunluğa ulaşmasının bir işareti olarak yorumlamıştır. Sözlerini 27 Mayıs müdahalesi sonrasında kurulan yeni partiler ile Türkiye'de yeni siyasal dengenin

³⁶³ *Yeni Meram*, (23.04.1961: 1, 2).

³⁶⁴ *Yeni Konya*, (25.02.1961:1, 3); *Yeni Meram*, (26.02.1961: 1).

³⁶⁵ *Yeni Meram*, (28.02.1961: 1).

³⁶⁶ *Yeni Konya*, (23.03.1961: 1, 2); *Yeni Meram*, (23.03.1961: 1, 2).

³⁶⁷ *Yeni Konya*, (8.04.1961: 1); *Yeni Meram*, (08.04.1961: 1).

kurulduğunu ve yapılacak seçimlerde de bu dengeler arasında geçecek mücadelenin fikir mücadelesi olması gerektiğini yapılacak yarışta kardeşliğin hâkim olmasını istediklerini belirtmiştir. Ekonomi ile ilgili de konuşan genel başkan, iyi bir ekonomi için tarımın geliştirilmesinin şart olduğunu ekonomik kalkınma istediklerini bunun için de gelir adaleti olması gerektiğini söylemiş, vatandaşın oyuna talip olduklarını da eklemiştir.³⁶⁸

Ekrem Alican'dan sonra YTP İstanbul İl Başkanı Fahrettin Kerim Gökay da Konya'ya bir ziyarette bulunmuştur. Gökay partililerle görüşmüş ve kısa bir açıklama yapmıştır. Yaptığı Mevlana Müzesi ziyareti hakkında “Mevlana diyarından siyasi faaliyete başlarken ondan feyz alabilmek için uğramayı arzu ettim” diyen Fahrettin Kerim Gökay, 9 Temmuz'da yapılacak anayasa referandumunda parti olarak evet oyu vereceklerini belirtmiştir.³⁶⁹

II.4.1. Yeni Türkiye Partisi'nin İlçelerdeki Faaliyetleri

Siyasi faaliyet yasağının kalkması ile YTP ilçelerdeki çalışmalarına hız vermiştir. YTP Kulu, Bozkır, Karaman, Beyşehir, Ermenek, Seydişehir, Kadınhanı ve Ereğli'de ilçe teşkilatlarını oluşturmuştur.

YTP ilk ilçe teşkilatını Kulu'da kurmuştur.³⁷⁰

YTP 4 Nisan'da Bozkır İlçe Teşkilatını açmıştır. YTP Bozkır İlçe Teşkilatında: Ahmet Bölüç, Celal Uğur, Kemal Doğan, Mahir Akkılıç, Ahmet Gürler, İbrahim Kurna, Durmuş Öz, Ahmet Gür, Abdullah Ayhan, Mehmet Yiğit ve Mehmet Çelik yer almıştır.³⁷¹

³⁶⁸ *Yeni Konya*, (10.04.1961: 1); *Yeni Meram*, (10.04.1961: 1, 2).

³⁶⁹ *Yeni Konya*, (9.06.1961: 1); *Yeni Meram*, (9.06.1961: 1).

³⁷⁰ *Yeni Konya*, (1.04.1961: 1).

³⁷¹ *Yeni Meram*, (4.04.1961: 1).

Karaman teşkilatının kuruluşu sonrasında YTP Beyşehir’de de bir ilçe teşkilatı kurmuştur.³⁷²

YTP Seydişehir ve Ermenek teşkilatlarını aynı gün oluşturmuştur. İlk olarak YTP Seydişehir İlçe Teşkilatı kurulmuş olup, teşkilatta: Bekir Kaplan, Ahmet Arıkan, H. Mehmet Güler, Mehmet Leblebici, Nuri Doğa, Mehmet Mesci, Ali Balıcan, Hasan Genç, Tevfik Ulucan, Mehmet Erdim, Mehmet Emin Soyucak, Durmuş Öncel, Hasan Bilici, Feyzi Tiryaki, Mehmet Akbaba, Yaser Çelik, Mustafa Sürücü, Ali Buğdaycı, Mehmet Tuncel, Ali Şirin ve Ahmet Tiryaki yer almıştır. YTP Ermenek ilçe teşkilatı ise Fevzi Sevimli, Cevdet Ünsal, Ahmet Tartıcı, Abdullah Kalkan, Mehmet Keşçi, Nuri Pürgün, Emin Kenarbay, Hüseyin İleri, Ali Helvacı, Abdurrahman Verimli, Sami Elvan, Tahir Külahçı ve Hulusi Karpuz ‘dan oluşmuştur.³⁷³

YTP’nin altıncı durağı Kadınhanı olmuştur. YTP Kadınhanı İlçe Teşkilatında: Nihat Işık, İhsan Turan, Ali Fuat Asar, Kemal Doğramacı, Necmettin Şirin, Sadettin Büyük, Muhittin Ofla, Hüseyin Erkaya, Mustafa Yağız, Osman Öztürk, Abdulhalik Dölek, Niyazi Dülger, Şaban Güller, Hüseyin Geren, Necati Oflaz, Hasan Hüseyin Koçer, Mustafa Kara, Sadrettin Uyar, Hasan Koçak, Memiş Uzundere yer almıştır.³⁷⁴

YTP il teşkilatından ekipler ilçelere gelerek teşkilatları oluşturduktan sonra ilçe kongreleri gerçekleştirilmiştir. YTP’nin Ermenek, Kadınhanı, Seydişehir ve Karaman kongreleri hakkında bilgiye ulaşılmıştır.

İlk olarak YTP Ermenek ilçe kongresi gerçekleştirilmiştir. Kongreye Genel Merkez üyeleri Mekki Keskin, Yusuf Kazancıoğlu, Saffet Güral il teşkilatından Talha Demirağ,

³⁷² *Yeni Konya*, (26.04.1961: 1).

³⁷³ *Yeni Meram*, (2.05.1961: 1, 2).

³⁷⁴ *Yeni Meram*, (12.05.1961: 1, 2).

Mehmet Özalp, Ali Kılınçel ve Mustafa Küçüktunç katılım göstermiş, Genel Başkan Ekrem Alican'ın göndermiş olduğu tebrik mektubu okunmuş ve daha önce belirlenen isimler arasından yönetim kurulu üyeleri seçilmiştir.³⁷⁵

Ermenek kongresi sonrasında Kadınhanı ilçe kongresi yapılmıştır. Kongrede genel merkezden Mekki Keskin ve Saffet Gürol yer alırken, il teşkilatından üyeler ile ilçelerin teşkilat başkanları katılmışlardır. Divan Başkanlığına Saffet Gürol getirilmiştir. Faaliyet raporunun okunması sonrasında İl başkanı Talha Demirağ, Muammer Öztürkmen, ve Mehmet Özalp birer konuşma yapmışlardır. Konuşmalarda partiler arası ilişkiler üzerinde durulmuştur.³⁷⁶

YTP, Seydişehir Kongresini 3 Ağustos'ta yapmıştır. Kongreye il teşkilatı üyeleri ve ilçe teşkilatları başkanları katılmışlardır. Kongrede konuşan Mehmet Özalp ülkedeki düzenin siyasi partilerin politik oyunları son bulmadıkça sağlanamayacağını söylemiş ve yapılacak genel seçimlerle ilgili olarak “bu seçimlerde milli birliğin garantisi altında oylarımızı kullanmak üzere bir düğüne gider gibi sandık başına gideceğiz”³⁷⁷ demiştir.

YTP'nin ilçelerde yapmış olduğu kongreler arasında en ilgi çekeni Karaman ilçe kongresi olmuştur. Kongreye Genel Başkan Ekrem Alican davet edilmiş ve katılım göstermiştir. Alican'ın Karaman'a gelmeyi kabul etmesi ilçeye büyük önem verdiği şeklinde yorumlanırken önemli açıklamalar yapacağı belirtilmiştir.³⁷⁸ Karaman İlçe Kongresi 23 Ağustos Çarşamba günü yapılmıştır. Kongreye genel merkezden, il teşkilatından ve ilçelerden birçok üye katılım göstermiştir. Kongrede yer alan Genel Başkan Ekrem Alican Karamanlı partililere seslenmiştir. Alican:

³⁷⁵ *Yeni Meram*, (2.07.1961: 1, 2).

³⁷⁶ *Işık*, (27.07.1961: 1, 4); *Yeni Meram*, (28.07.1961: 1, 2).

³⁷⁷ *Yeni Konya*, (3.08.1961: 1); *Yeni Meram*, (4.08.1961: 1, 2); *Işık*, (4.08.1961: 1).

³⁷⁸ *Yeni Konya*, (15.08.1961: 1); *Yeni Meram*, (19.08.1961: 1).

“Biz memleketin her türlü huzurunu iktisadi sahada görmekteyiz. Bu memleketin bütün meseleleri fakru zarureten doğmaktadır. Bugün Türkiye’nin bir numaralı meselesi yatırımdır. Milli gelirin yüzde yirmisi yatırımlara ayrılmalıdır. Türkiye’de sadece zihniyet mücadele etmektedir. Bir tarafta CHP diğer tarafta CHP’ye karşı olanlar. Beğenmediğimiz zihniyet 1946’dan önceki CHP zihniyeti. Bizim CHP ile olan ihtiratımız eski bir DP’li olmamız hasebiyle devam etmektedir. 1950’den 1954’e kadar olan DP programı bizim programımızda da vardır. Elbette DP’ye vücut veren fikirleri devam ettireceğiz”³⁷⁹ demiştir.

II.5. 1961 Anayasa Oylaması ve Konya

1961 yılının Şubat ayı itibariyle hazırlanmakta olan anayasanın halkoyuna sunulacağı konuşulmaya başlanmıştır. 1961 Anayasası’nın KM’de kabulünden sonra yayınlanıp daha sonra da halkoyuna sunulacağı, halkoylamasının yapılacağı günün MBK tarafından belirleneceği ve belirlenen güne göre siyasi partilerin anayasa propagandasına başlayacakları, seçim şeklinin ise EVET veya HAYIR yazılı pusulaların sandığa vatandaşlarca atılarak yapılacağı³⁸⁰ açıklanmıştır. Yapılan bu bilgilendirmelerden bir ay sonra TM yaptığı toplantı sonucunda 1961 anayasasının halkoyuna sunulmasını kabul etmiştir.³⁸¹ Anayasanın halkoyuna sunulacağının açıklanması ile referandumun yapılacağı tarih üzerine odaklanılmıştır. 27 Mayıs 1961 tarihinde 263 temsilcinin katıldığı oylama sonucunda 261 olumlu, 2 çekimser oy ile 1961 anayasası kabul edilmiş ve Cemal Gürsel anayasanın kabulünü “Çilemiz bitti”³⁸² diyerek açıklamış ve 30 Mayıs’ta anayasa Resmi Gazetede yayımlanırken³⁸³ 157. maddede “Bu anayasa halkoyuna sunulup kabul edilince Türkiye Cumhuriyeti’nin anayasası olur” ibaresi yer almıştır.³⁸⁴ Anayasanın kabulünden kısa bir süre sonra Gürsel, halkoylamasının tarihi ile ilgili olarak sorulan soruya “Daha

³⁷⁹ *Yeni Meram*, (24.08.1961: 1); *Işık*, (23.08.1961: 1, 4).

³⁸⁰ *Yeni Konya*, (14.02.1961: 1); *Zaman*, (14.02.1961: 1).

³⁸¹ *Yeni Meram*, (8.03.1961: 1, 2).

³⁸² *Yeni Konya*, (30.05.1961: 2).

³⁸³ *TC Resmi Gazete*, (31.05.1961: 4202, 4203, 4204, 4205, 4206, 4207, 4208, 4209, 4210, 4211, 4212, 4213, 4214).

³⁸⁴ *TC Resmi Gazete*, (31.05.1961: 4214).

hazırlıklarımız bitmedi, muhtemelen Temmuz ortasında referanduma gideceğiz”³⁸⁵ sözleriyle cevap vermiş ve halkoylamasının Temmuz ayı içerisinde yapılacağını ilk sinyallerini vermiştir.

Haziran ayına girilmesiyle halkoylaması için çalışmalar hızlandırılmıştır. MBK yapılacak halkoylaması ile ilgili olarak bir bildiri yayınlamış referandum tarihinin belirlenmesi ile kamuoyu ve basına bilgi verileceği açıklanmıştır.³⁸⁶ 19 Haziran’da MBK yayınlamış olduğu bildiri ile 1961 Anayasasının 9 Temmuz 1961 günü halkoyuna sunulacağını açıklamıştır.³⁸⁷ Referandum tarihinin açıklanmasıyla MBK tarafından 21 Haziran 1961’de resmi dairelere “Milli Birlik Komitesi’nin Anayasa’nın Halkoyuna Sunulurken Halkın Eğitilmesini Amaçlayan Tamim” adıyla bir bildiri gönderilmiştir. Beş sayfadan oluşan bildiride; anayasanın vatandaşlara anlatılması amacıyla radyolarda yayınlar yapılması, ulusal ve yerel gazetelerde anayasayı tanıtan yazıların yazılması, özellikle yerel gazetelerin kaymakam ve valiler tarafından kırsal kesimde yaşayan vatandaşlara ulaştırılması, illerde anayasayı tanıtan bildirilerin hazırlanıp dağıtımının sağlanması, anayasayı tanıtan pankartlar hazırlanıp kasaba ve köylere ulaştırılması, illerde anayasa ile ilgili pankartlar hazırlanarak görülen yerlere asılması, köylerde muhtarlar, öğretmenler ve imamların anayasa ile ilgili olarak sohbet toplantıları yapmaları anlatım sırasında özellikle dinleyici kitleyi ilgilendiren maddelerin üzerinde durulması hususları belirtilirken 20-30 Haziran ve 7 Temmuz tarihlerinde bahsedilen hususların yerine getirilip getirilmediği ile ilgili olarak “Milli Birlik Komitesi İnkılabı Yayma ve Tanıtma Komitesi” ne bir rapor hazırlanarak bilgi verilmesi istenilmiştir.³⁸⁸

³⁸⁵ *Yeni Meram*, (31.05.1961: 1).

³⁸⁶ *Işık*, (6.06.1961: 1, 3).

³⁸⁷ *Yeni Meram*, (22.06.1961: 1).

³⁸⁸ CCA, 030.01.33.198.3.

İllerde ilgili makamlara gönderilen bu bildiri sonrasında Konya’da anayasa tanıtımı ile ilgili yapılan faaliyetler hız kazanmıştır. Alınan karar ile TM üyelerinin anayasayı tanıtma gezilerine çıkmaları istenirken Konya’da bu görevi TM üyeleri olan Mustafa Dinekli, Fakih Özfakih ve Adnan Ertanık yapmıştır.³⁸⁹ Temsilciler 24 Haziran’da Konya’ya gelirken³⁹⁰ anayasayı tanıtma gezilerine 27 Haziranda başlamışlar ve ilk olarak 28 Haziran’da Sarayönü, Kadınhanı, Ilgın, Doğanhisar ilçeleri ziyaret edilerek anayasa vatandaşlara anlatılmıştır.³⁹¹ Sarayönü’ne yapılan ziyarette İhsan Kabadayı, Mustafa Dinekli ve Fakih Özfakih ilçe çarşısında vatandaşlar ile bir araya gelerek anayasa hakkında konuşmuşlardır. Yapılan sohbet sonrasında ilçe kaymakamı Emin Erenoğlu heyete teşekkür etmiştir.³⁹² Özellikle Beyşehir’e yapılan gezide Beyşehir Seçim Kurulu Başkanının TM Üyelerini konuşturmaması dikkat çekmiştir. Üyeler konuşmalarını yapmak üzere hazırlandıkları sırada Seçim Kurulu Başkanı gönderdiği not ile izinleri olmadığı için konuşma yapamayacaklarını bildirmiştir. Bunun üzerine üyeler yapacakları konuşmanın herhangi bir siyasi parti adına değil devlet adına yapıldığını söylemişler ve konuşmalarını yapmışlardır.³⁹³

MBK üyeleri de referandum sürecinde siyasi partilerin kendi tanıtımlarını yapabilecekleri tedirginliğini yaşamış³⁹⁴ ve ülke genelinde “Anayasayı Tanıtma ve EVET Gezileri” düzenlemişlerdir. Bu amaçla Konya’ya gelecek olan isim MBK üyelerinden Kurmay Albay Kadri Kaplan olmuştur.³⁹⁵ Kadri Kaplan Hükümet Alanı’nda Konyalı vatandaşlara seslenmiştir. Kadri Kaplan’dan önce kürsüye çıkan Konya Valisi açılış

³⁸⁹ *Yeni Konya*, (23.06.1961: 1).

³⁹⁰ *Yeni Meram*, (25.06.1961: 1).

³⁹¹ *Yeni Konya*, (28.06.1961: 1); *Zaman*, (28.06.1961: 1).

³⁹² *Zaman*, (1.07.1961: 1).

³⁹³ *Yeni Konya*, (2.07.1961: 1).

³⁹⁴ Tuğluoğlu (2019: 147).

³⁹⁵ *Işık*, (1.07.1961: 1, 4).

konuşmasını yapmış ve daha sonra kürsüyü MBK üyesine bırakmıştır. Kürsüye gelen Kadri Kaplan şunları söylemiştir:

“Tarihi hazineler ile dolu olan Konyamıza arkadaşlarımın selamlarını getirdim. Sizlerin oylarına sunulacak olan anayasa sizlerin özünden sizin içinizden olan kardeşleriniz tarafından, sizlerin refahını sizlerin kıvançta ve tasada ve aynı yasalarda birleşmenizi hedef tutan bir kanundur. İdareimiz cumhuriyettir dedik bu demektir ki artık bu memlekette cumhuriyetten başka idare getirilemez. Vatandaş hangi partiden olursa olsun hürriyetler ve insan hakları muvacehesinde aynıdır birdir. Vatandaşın hürriyetine dokunulamaz. Bu hürriyet bölünemez ve kısıtlanamaz. Bundan sonra devletin başındakiler kendi isteklerine göre expres kanun çıkaramayacaklar. Anayasa milletimize yepyeni hayat taptaze istikbal ve gençten genç bir Türkiye getirecektir. İşte bu mükemmeliyette ve en geniş murakabe imkanı veren böyle bir anayasaya EVET demek farz halindedir. Anayasaya HAYIR dedirtme cereyanı vatani sevmeyenlerin huzursuzluk çıkarmak isteyenlerin işidir.”³⁹⁶

Referanduma yaklaştıkça gerek şehir merkezinde asılan afiş ve pankartlar ile gerekse de yerel basında yazılan köşe yazılarıyla yoğun bir anayasa tanıtım kampanyası yürütülmüştür. Türk Kültür Derneği Konya Şubesi, Konyalı vatandaşların anayasayı incelemeleri ve tanımaları açısından beş bin adet broşür bastırarak ücretsiz olarak dağıtımını yapmıştır.³⁹⁷ Şehir merkezinde ise anayasa ile ilgili pankartlar görünür yerlere asılmıştır. Konya’da yer alan gençlik kuruluşlarının anayasayı destekleyen afişleri mağazaların camlarına asılırken otobüslerin camları ile duvarlara da pankartlar asılmıştır. Pankartlarda “Anayasa bir milletin namusudur”, “Vatandaş memleketin temeli ise anayasa da hak ve hürriyetlerin temelidir”, “Anayasamız Türk milletinin koruyucu gücü altındadır”³⁹⁸ ibareleri yer almıştır.

³⁹⁶ *Yeni Konya*, (2.07.1961: 1).

³⁹⁷ *Zaman*, (4.07.1961: 1).

³⁹⁸ *Işık*, (5.07.1961: 2, 3).

Yerel basında ise MBK'nın istediği gibi yazılar yazılmış, sürece destek olma çabası görülmüştür. Mehmet Ali Bertav, Işık gazetesinde yazmış olduğu “Anayasaya Evet Diyeceğiz” başlıklı yazısında MBK'nın anayasayı hazırlatarak görevini yaptığını ve görev sırasının vatandaşlarda olduğunu belirtmiş ve “Konyalı hemşerilerimi hep beraber anayasaya EVET demeye davet ediyorum”³⁹⁹ diyerek çağrıda bulunmuştur. Suad Abanazır Zaman gazetesinde yazdığı “Evet” isimli yazısında vatandaşların evet demeleri gerektiği üzerinde durmuş ve hayır kampanyası yapanlara fırsat verilmemesi gerektiğini belirtmiştir.⁴⁰⁰ Yeni Konya gazetesinde “Adice Söylentiler” isimli yazısını yazan Sofu Tuğrul kamuoyunda çıkan “Anayasaya evet demek Yassıada'da bulunan eski DP'lilerin asılması demek” söylemini çıkaranları sert bir şekilde eleştirmiş, sağladığı hak ve hürriyetler ile anayasaya hayır denilmesinin imkanı olmadığı üzerinde durmuştur.⁴⁰¹ İhsan Ceylan Yeni Konya Gazetesi'nde “Ara-sıra” adlı köşede yazdığı yazısında MBK ile siyasi partilerin anayasa propagandalarını sadece EVET üzerine yapmalarının yanlış olduğunu söylerken kendisinin de anayasaya evet oyu vereceğini belirtmiştir.⁴⁰² Görüldüğü üzere Konya basınında MBK'nın direktifleri gereğince anayasaya evet çağrısı sıkça yapılmış hayır kampanyasının olmayışını eleştiren tek isim İhsan Ceylan bile anayasaya evet diyeceğini belirtmek durumunda kalmıştır.

1961 anayasa referandumu öncesinde Emniyet Genel Müdürlüğü, üzerinde gizli ibaresi bulunan bir inceleme raporu hazırlamıştır. İzmir, Manisa, Balıkesir, Bursa, Kocaeli, Sakarya, Burdur, Antalya, Diyarbakır, Tunceli, Bingöl, Elazığ, Samsun Amasya, Çorum, Tokat ve Isparta ile birlikte Konya'daki siyasi durumla ilgili de incemeler yapılarak sonuçları İçişleri Bakanlığı'na gönderilmiştir. 38 sayfadan oluşan raporda Konya ile ilgili

³⁹⁹ Işık, (2.07.1961: 1).

⁴⁰⁰ Zaman, (4.07.1961: 1).

⁴⁰¹ Yeni Konya, (4.07.1961: 1).

⁴⁰² Yeni Konya, (6.07.1961: 1).

bilgiler 24-25 ve 26. sayfalarda yer almıştır. Konya ile ilgili izlenimler de şehrin feshedilmiş olan DP'ye bağlılığı üzerinde durulmuş ve yeni kurulan AP ve YTP'ye fazla ilginin olmadığı belirtilirken YTP'ye AP'den daha çok ilgi gösterildiği bildirilmiş sebep olarak ise bölgede Kürtler ve Çerkezlerin yoğun olarak bulunması gösterilmiştir. YTP'nin anayasaya hayır demeyecekleri ancak Konya'nın 14 ilçesinde oluşturdukları teşkilatları ile genel seçimlerde yüksek oy alabilecekleri üzerinde durulmuştur. AP hakkında partinin yeni teşkilatlanma sürecinde olduğu ve parti içerisinde Konyalı vatandaşları arkasında toparlayacak bir ismin olmadığı partinin nurculuk ve şeriatçılık düşüncesine sahip pek çok insanın bulunduğu, Konya'da dini istismar ederek taraftar toplamaya çalıştığı raporda yer alırken, AP Konya Teşkilatının anayasaya evet mi? yoksa hayır mı? diyecekleri hususunda kesin bir bilgiye ulaşılamadığı açıklanmıştır. Konya'nın referandum ile ilgili genel kanaati üzerine de değerlendirmeler yapılmıştır. Şehirde yaşayan vatandaşların hayır oyu vermeleri halinde normal düzene geçişin uzayacağı fikrinde oldukları ve bundan dolayı evet oyu kullanma düşüncesinin ağır bastığı belirtilmiştir. Anayasa tanıtımının şehirde iyi bir şekilde yapıldığını belirten raporda, İl Seçim Kurulu'nun şehirde bulunan siyasi partilere anayasayı tanıtmak amacıyla miting yapma izni verdiği ve CHP ile YTP Konya Teşkilatlarının bu duruma sıcak baktığı ancak AP Konya Teşkilatının çekimser davrandığı yazılmıştır. Anayasanın halkoyuna sunulması sırasında herhangi bir kitlesel veya bireysel olayın yaşanmayacağı üzerinde durulurken sebep olarak Konya halkının 40 yıl önce yaşanan "Delibaş İsyanı"nın üzüntüsü unutamadığı ve şehirde hâlâ etkilerinin görülmesi gösterilmiştir. Ayrıca raporda 27 Mayıs askeri müdahalesinin Konya'da benimsendiği üzerinde durulurken MBK üyeleri arasında çıkan anlaşmazlıklara bazı DP'lilerin sevindiği belirtilmiş örnek olay olarak Cemal Madanoğlu'nun istifası gösterilmiştir. Son olarak MBK üyeleri ile TM üyelerinin anayasayı tanıtmak için yaptıkları toplantıların Konya

halkı tarafından memnuniyetle karşılandığı ve şehirde sadece AP'lilerin hayır oyu verme ihtimalinin olduğu açıklanmış %60 civarında evet oyu çıkacağı bilgisi verilmiştir.⁴⁰³

1961 anayasası 9 Temmuz'da vatandaşların huzuruna çıkmış ve saat 05.00'da başlayan oylama işlemi 19.00'a kadar devam etmiştir. Zaman gazetesinde "Vazifeye Davet" adıyla yazılan yazıda Konyalı vatandaşlar anayasa için oy kullanmaya davet edilmiş, referandumun önemi açıklanmıştır.⁴⁰⁴

Tablo 5: 1961 Anayasa Referandumu Sonuçları (Türkiye) ⁴⁰⁵

Kayıtlı Seçmen Sayısı	Oy Kullanan Seçmen Sayısı	Geçerli Oy Sayısı	Evet	Hayır
12.747.901	10.321.111	10.282.036	634.809.2 %61,7	393.394.4 %38,3

Tablo 6: 1961 Anayasa Referandumu Sonuçları (Konya) ⁴⁰⁶

Kayıtlı Seçmen Sayısı	Oy Kullanan Seçmen Sayısı	Geçerli Oy Sayısı	Evet	Hayır
445.074	352.910	351.739	218.807 %62.2	132.932 %37.8

Konya'da 1961 anayasa oylaması Evet-Hayır oy oranları Türkiye genelinde ortaya çıkan Evet-Hayır oy oranlarına paralel olduğu görülmektedir. Türkiye genelinde %61,7 oranında evet oyu kullanılırken, Konya'da %62,2 oranında evet oyu kullanılmıştır. Hayır oylarında da bu denge görülmektedir. Türkiye genelinde %38,3 oranında Hayır oyu kullanılırken, Konya'da %37,8 oranında Hayır oyu kullanılmıştır.

⁴⁰³ CCA, 030.01.134.874.8.

⁴⁰⁴ Zaman, (9.07.1961: 1).

⁴⁰⁵ T.C. Resmi Gazete, (19.07.1961: 4654); Yeni Konya, (21.07.1961: 1).

⁴⁰⁶ Türkiye İstatistik Kurumu Halk Oyması Sonuçları Veri Tabanı İl ve İlçelere Göre 1961 Halkoylaması Sonuçları (Erişim Tarihi: 07.09.2020); Işık, (10.07.1961: 1, 3); Yeni Konya, (11.07.1961: 1); Yeni Meram, (11.07.1961: 1) ; Zaman, (11.07.1961: 1).

Tablo 7: Seçim Çevresi ve İlçelere Göre 1961 Anayasa Referandumunu Sonuçları⁴⁰⁷

İlçe	Oy Kullanan Seçmen Sayısı	Geçerli Oy Sayısı	Evet	Hayır
Akşehir	25.282	25.282	19.547	5735
Beyşehir	26.517	26.442	15.699	10.743
Bozkır	18.077	17.836	13.457	4379
Cihanbeyli	14.900	14.864	12.664	4293
Çumra	21.124	21.067	9016	12.051
Doğanhisar	2302	2291	1692	599
Ereğli	26.730	26.674	15.228	11.446
Ermenek	15.350	15.321	10.917	4404
Hadim	12.372	12.317	5840	6477
Ilgın	17.268	17.197	11.204	5993
Kadınhanı	9551	9514	3869	5645
Karaman	30383	30268	15353	14915
Karapınar	8095	8079	7117	962
Kulu	9056	9051	7894	1157
Sarayönü	5644	5620	3324	2296
Seydişehir	18689	18651	12.337	6314
Yunak	11689	11642	8446	3196

Konya'nın 17 ilçesinden sadece Çumra, Hadim ve Kadınhanı'nda Hayır oyları Evet oylarını geçmiştir.

1961 Anayasa oylamasının kesin sonuçlarının alınması ile MBK Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel radyoda yaptığı konuşma ile Türk halkına teşekkür etmiştir. Gürsel konuşmasında şunları söylemiştir:

“Büyük Türk milleti, aziz vatandaşlarım. Size hitap ederken Türk olmanın gurur ve heyecanı içindeyim. Demokratik büyük bir imtihan geçirdik. Vatandaşlar anayasa oylamasına büyük bir istek, vakar ve intizam içinde katıldılar. Oylamaya iştirak %80'in üzerindedir. Türk milletinin kendi kaderi ile ilgili bu büyük güne verdiği önem takdire değer. İştirak nispeti bizi demokraside hayli geride bırakmış milletlerin erişemeyeceği büyüklükte olmuştur. Hayırların çokluğuna üzülen olduğunu öğreniyorum. Bu doğru değildir. Vatandaş kendi düşünüş ve araştırmasıyla hayır demeye karar vermişse, vazifemiz ona hürmet etmektir. İğfal edilmişse vatandaşı suçlu bulmak değil, tahrikçileri tel'in etmeliyiz. Vatandaşı kandırmak için ne çeşit yalanlar söylendi, hele gizli ellerle ne büyük paralar sarf edildi, alçakça tahrikler yapıldı. Bütün bunlara

⁴⁰⁷ Türkiye İstatistik Kurumu Halk Oyması Sonuçları Veri Tabanı İl ve İlçelere Göre 1961 Halkoylaması Sonuçları (Erişim Tarihi: 07.09.2020); Yeni Konya, (11.07.1961: 1, 4).

rağmen Türk milleti eğilmedi, düşmedi, dimdik durmasını bildi. Partilere düşen büyük vazifeler vardır. Necip milletimize layık çalışma yoluna girmeliler, yapıcı birleştirici usullerle çalışmalılar. Vatandaş birbirine düşman yapmak tehlikelidir. Eskilerin yaptığı bu usul fena sonuç vermiştir. Milleti kötü yola düşürenleri bir gün millet de terk edecektir. Aziz milletim, büyüsun! Olgunluğunun hayranıyım! Sen senin yolunda harcanan çalışmalara, yorgunluklara layıksın! Sen her zahmete değersin! Yeni anayasamızın kutlu ve mutlu olmasını diliyorum.”⁴⁰⁸

II.6. 1961 Genel Seçimleri

1961 anayasasının kabulü ve çift meclisli bir yapının oluşturulması ile birlikte yasama işleminin “Cumhuriyet Senatosu” ve “Millet Meclisi” nin⁴⁰⁹ elinde olması kararı alınmış, 1961 genel seçimlerinde uygulanacak olan seçim sistemi de bu duruma uygun olarak oluşturulmuştur. “24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Seçimi Kanunu” ile “25 Mayıs 1961 tarihli 306 sayılı Milletvekili Seçim Kanunu” ile belirlenen ve “Çevre Barajlı d’Hont” sistemini uygulamaya koyan⁴¹⁰ yeni seçim kanunlarının esasları 30 Mayıs 1961 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak Türk halkına duyurulmuştur.⁴¹¹ Yapılan açıklamada CS üyelerinin seçimi için tek dereceli bir sistem ile çoğunluk metodunun uygulanacağı, genel, eşit ve gizli oy ilkelerinin izlenileceği belirtilirken, milletvekilliği seçimi için tek dereceli sistemin kullanılacağı nispi temsil usulü ve eşit ve gizli oy ilkelerinin uygulanacağı ilan edilmiştir.⁴¹²

Milletvekilliği ve senatörlük seçimi esaslarının belirlenişi sonrasında 1961 yılının Temmuz ayı itibariyle ülkede seçim havası yaşanmaya başlamıştır. 18 Temmuz’da KM’nin yaptığı toplantıda başkan Kazım Orbay genel seçimler için 15 Ekim 1961 tarihinin uygun görüldüğünü 21 Temmuz 1961’de yapılacak toplantıda asıl kararın alınacağını

⁴⁰⁸ *Yeni Konya*, (17.07.1961: 1).

⁴⁰⁹ *1961 Anayasa Metni* (Erişim Tarihi: 07.09.2020); Tuncer (2003: 11).

⁴¹⁰ *T.C. Resmi Gazete*, (30.05.1961: 4185, 4191); Tuncer-Danacı (2003: 14); Tuncer (2003: 30).

⁴¹¹ Ahmad F.- Turgay Ahmad, B.T. (1976: 233).

⁴¹² *T.C. Resmi Gazete*, (30.05.1961: 4185, 4188).

açıklamıştır.⁴¹³ 21 Temmuz'da yapılan toplantı ile beklenildiği gibi genel seçimlerin 15 Ekim 1961'de yapılması kararı alınmıştır. Seçim tarihinin açıklanması sonrasında YSK tarafından Resmi Gazete'de yayınlanan çizelgeye göre Konya'nın nüfus oranına paralel olarak 16 milletvekili çıkarabileceği açıklanmıştır.⁴¹⁴ Ayrıca YSK'nın aldığı “ en az 15 ilde ve ilçelerinde teşkilatlanmalarını tamamlamış olan partilerin 15 Ekim 1961'de yapılacak seçime katılmaları” kararı gereğince AP, CHP, CKMP ve YTP'nin yapılacak olan genel seçimlerde boy göstereceği kamuoyunun bilgisine sunulmuştur.⁴¹⁵

II.7. Genel Seçim Sürecinde Siyasi Partilerin Propaganda Faaliyetleri

Eylül 1961 itibariyle siyasi partiler milletvekilliği ve senatörlük için seçimlerde aday gösterecekleri isimleri belirlemek amacıyla çalışmalarına başlamışlardır. Eylül ayı başında ilk olarak, CKMP Konya İl Teşkilatı yaptığı iki açıklama ile adaylık için başvurulara başladığını duyurmuştur. İlk açıklama 1 Eylül'de yapılırken açıklamada, milletvekilliği ve senatörlük için aday belirleme çalışmalarına başladığı aday olmak isteyen vatandaşların 12 Eylül 1961 gününe kadar il başkanlığına başvurmaları istenilmiştir.⁴¹⁶ İkinci açıklamada ise adaylık başvurusunda bulunmak isteyenlerin 14 Eylül 1961 tarihine kadar il başkanlığına müracaat etmeleri gerektiği duyurulmuştur.⁴¹⁷ CKMP'den hemen sonra CHP 1961 genel seçimlerinde milletvekilliği ve senatörlük için başvurulara başlanıldığını duyurmuştur. Yapılan açıklamada 15 Ekim 1961'de yapılacak olan genel seçimler dolayısıyla milletvekilliği ve senatörlük için adaylık başvurularına başlanıldığı ve başvuruların 10 Eylül 1961 saat 17.00'a kadar yapılabileceği, aday olmak isteyenlerin de

⁴¹³ *Işık*, (18.07.1961: 1, 4); *Yeni Meram*, (19.07.1961: 1).

⁴¹⁴ *T.C. Resmi Gazete*, (24.07.1961: 4707).

⁴¹⁵ *T.C. Resmi Gazete*, (27.07.1961: 4748); *Işık*, (28.07.1961: 1, 4).

⁴¹⁶ *Işık*, (1.09.1961: 4).

⁴¹⁷ *Yeni Konya*, (7.09.1961: 2).

CHP İl Başkanlığı'na durumlarını bildirmeleri belirtilmiştir.⁴¹⁸ 10 Eylül tarihinde adaylık başvurularının 12 Eylül'e kadar uzatıldığı açıklanmıştır.⁴¹⁹ CHP ve CMKP'nin yanı sıra yeni kurulan AP ve YTP aday belirleme çalışmalarını gizli tutmuşlardır. YTP Konya İl Teşkilatı Başkanı Talha Demirağ, kendisine aday işlemleri ile ilgili soru soran gazetecilere cevap vermemiştir.⁴²⁰

Tablo 8: Konya'da 15 Ekim 1961 Milletvekili Seçimlerine Katılacak Olan Adayların Listesi ⁴²¹

A.P.	C.H.P.	C.K.M.P.	Y.T.P.
1-Kemal Akça	1-İhsan Kabadayı	1-İrfan Baran	1-Selçuk Aytan
2-Sait Sina Yücesoy	2-Rüştü Özal	2-Kemal Ataman	2-Nazım G.
3-Kubilay İmer	3-Fakih Özlen	3-Ömer Kart	3-Oğuz Erkmen
4-Faruk Sükan	4-Samet Kuzucu	4-F.Kemal Cebeci	4-H.Ali Kılıçel
5-Cahit Yılmaz	5-Fakih Özfakih	5-Galip Bilge	5-Halil Erdem
6-Hilmi Altınbaş	6-Vefa Tanır	6-Muammer Şahin	6-Nihat Kişnişçi
7-Rahmi Şirvancı	7-Mehmet Sönmez	7- Mehdi Halıcı	7-Kemal Gödeneli
8-Kemal Belviranlı	8-Tacetin Yaltırık	8-M.Ali Bayrakçı	8-Talha Demirağ
9-Nuri Yılmazgil	9-Sami Celepli	9-Orhan Hayırlıoğlu	9-Mehmet Özalp
10-Feyzi Özçimi	10-Vasfi Yalçın	10-Hamza Gür	10-Kadir Özbey
11-H.İbrahim Sayar	11-H. Küçükalpelli	11-Mustafa Özaydın	11-Mustafa K.
12-Mustafa Öncel	12-Oğuz Kart	12-M.Yorulmaz	12-Ekrem Özüllü
13-Akgün Toksöz	13-Suad Abanazır	13-İsmail Başyigit	13-Halit Özalp
14-M.Lütfi Yılmaz	14-Mehmet Acar	14-B.Yüzbaşıoğlu	14-Ekrem Barlas
-	15-Vehbi Kütükçü	15-Veysi Tozan	15-Fikret İnan
-	16-Mustafa Öz	-	-

CHP 16 aday ile milletvekilliğin de en çok adayı olan parti olurken, CHP'yi CKMP ve YTP 15'er adayla izlemiş, AP ise 14 aday çıkarmıştır.

⁴¹⁸ *Zaman*, (3.09.1961: 1).

⁴¹⁹ *Zaman*, (10.09.1961: 1).

⁴²⁰ *Yeni Konya*, (16.09.1961: 1).

⁴²¹ *Işık*, (16.09.1961: 1, 4); *Yeni Konya*, (17.09.1961: 1); *Yeni Konya*, (18.09.1961: 1); *Yeni Meram*, (18.09.1961: 1); *Zaman*, (19.09.1961: 1); *Zaman*, (20.09.1961: 1).

Tablo 9: Konya'da 15 Ekim 1961 Cumhuriyet Senatosu Seçimlerine Katılacak Olan Adayların Listesi ⁴²²

A.P.	C.H.P.	C.K.M.P.
1-Ahmet Onar	1-Ragıp Atademir	1-Hasip Aksoy
2-Mustafa Aydın	2-Muammer Obuz	2-Kazım Altan
3-Ziyaeddin İzerdem	3-Muhittin Kılıç	3-Sadi Selçuk
-	4-Sedat Çumralı	4-Rıza Orpen
-	5-Mustafa Dinekli	5-Nusret Güzeltunç

CHP ve CKMP senatörlük için 5'er aday gösterirken, AP 3 aday göstermiş olup YTP Konya'dan senatör adayı göstermemiştir. Siyasi partiler milletvekilliği ve senatör adaylarını belirledikten kısa bir süre sonra adaylar seçim gezilerine çıkmışlar ve Konyalı vatandaşlar ile bir araya gelmişlerdir.

II.7.1. Adalet Partisi'nin Seçim Çalışmaları

24 Eylül 1961 itibariyle AP de diğer partiler gibi seçim çalışmalarına başlamıştır. AP ilk mitingini 30 Eylül'de Beyşehir'de gerçekleştirmiştir. Yapılan mitinge Mustafa Aydın, Cahit Yılmaz, Kubilay İmer, Mustafa Öncel ve Kemal Kaynaş katılırken yapılan konuşmalarda basın eleştirilmiş, mitingde bulunan bir vatandaşın “Gazetecilerin hepsi gididir” ⁴²³ şeklinde bağırmasıyla herkes gülmüştür. ⁴²⁴

Beyşehir mitinginden birkaç gün sonra Çumra ve Akviran'da mitingler düzenlenmiş, her iki mitinge de Akgün Toksöz, Kubilay İmer, Kemal Akça, Cahit Yılmaz ve Ahmet Gürkan katılarak konuşmalar yapmışlardır. Çumra'da konuşan AP Konya milletvekili adayı Kubilay İmer; Partilerinin gün geçtikçe geliştiğini bu durumun kendilerine umut verdiğini, partiye katılımların her geçen gün daha da fazlalaştığını söylemiş YTP ile CKMP'nin Ereğli, Akşehir ve Karaman'da kazanmalarının mümkün olmadığını ilerleyen

⁴²² *Işık*, (16.09.1961: 1, 4); *Yeni Konya*, (17.09.1961: 1); *Yeni Konya*, (18.09.1961: 1); *Yeni Meram*, (18.09.1961: 1); *Zaman*, (19.09.1961: 1); *Zaman*, (20.09.1961: 1).

⁴²³ “Gidi” kelimesi ahlaksız anlamını taşımaktadır.

⁴²⁴ *Yeni Konya*, (30.09.1961: 1).

günlerde iki partinin Çumra, Ilgın, Kadınhanı ve Cihanbeyli'deki şanslarının da ortadan kalkacağını belirtmiştir.⁴²⁵

AP Konya İl Teşkilatı Başkanı Sait Sina Yücesoy basına yaptığı açıklama ile vatandaşlara partisi adına seslenmiştir. Yücesoy, Ereğli'den umutlu olduklarını belirtirken, Çumra ve Kadınhanı'nda fazla oy alamayacaklarını bu ilçeler haricindeki tüm ilçelerde şanslı olduklarını söylemiştir. Muhalefetten sıkça yükselen “AP, dini siyasete alet ediyor” şeklindeki eleştirilere cevap veren Sait Sina Yücesoy; “Biz dini siyasette AP'yi değil başka aletler kullanıyoruz. Bu aleti yakında umumi efkâra açıklayacağız” demiştir. Konuşmasının devamında muhaliflerinin partilerine sürekli tehditte bulunduğu üzerinde duran Sait Sina Yücesoy, tehdit etmenin acizliğin göstergesi olduğunu, kendilerinin bu gibi siyasi oyunlara yeltenecek karakterde olmadıklarını söylerken “partimiz tehditle değil bilgi ve beceri ile seçimleri kazanacaktır”⁴²⁶ demiştir.

AP seçim sürecinde Konya'da iki miting düzenleyen tek parti olmuştur. İlk miting 6 Ekim 1961'de yapılmıştır. Mitingde Son Havadis Gazetesi yazarlarından Başyazar Gökhan Evliyaoğlu, Kâmuran Evliyaoğlu ve Burhan Apaydın konuşmuşlardır. Konuşmacılar CKMP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı'nın partisinin Konya mitingi sırasında yaptığı konuşmaları eleştirmişlerdir. YTP ile ilgili görüşlerini de belirten konuşmacılar, “YTP parti değil partictir” derken YTP seçmenlerinin de oylarını AP'ye vereceklerini söylemişlerdir. Mitingde yeterli katılımın olmadığını gören AP Konya İl Teşkilatı başkanı Sait Sina Yücesoy kürsüye çıkarak bu mitingin partilerinin asıl mitingi olmadığını belirtmiştir.⁴²⁷

⁴²⁵ *Yeni Konya*, (3.10.1961:1, 2).

⁴²⁶ *Yeni Konya*, (4.10.1961:1, 2); *Yeni Meram*, (4.10.1961: 1).

⁴²⁷ *Işık*, (5.10.1961: 1, 6); *Yeni Konya*, (6.10.1961: 1, 2).

AP Konya’da ilk mitingini yaparken ilçeleri de ihmal etmemiş ve Seydişehir, Akşehir, Kadınhanı ve Karapınar’da da mitingler yapılmıştır. Yapılan mitinglere Mustafa Aydın, Vehbi Bilgiç, Rahmi Şirvancı ve Faruk Sükan katılım gösterirken Karapınar mitingine Kubilay İmer’de katılmıştır. Burada konuşan İmer, Karapınar ve Doğanhisar ilçelerinde bulunan pek çok YTP’linin kendilerine katıldığını söylemiştir.⁴²⁸ Karapınar’da yapılan miting sonrasında ilçe teşkilatı başkanı Cahit Ovalı seçimler hakkında değerlendirme yaparken, “AP-8, CKMP-3, CHP-4, YTP ise 1 milletvekili çıkarır”⁴²⁹ demiştir.

II.7.1.2. Adalet Partisi’nin Konya Mitingi (12 Ekim 1961)

AP, ikinci mitingini 12 Ekim 1961 Perşembe günü gerçekleştirmiştir. Mitingde Genel Başkan Ragıp Gümüşpala ile AP senatör adayı Ali Fuat Başgil⁴³⁰ partililerden Burhan Aydın, Nurettin Topçu’nun da bulunacağı ve AP Konya adaylarının da⁴³¹ katılım göstereceği günler öncesinden Konyalı vatandaşlara duyurulmuştur. 12 Ekim günü AP ikinci mitingini Hükümet Meydanı’nda gerçekleştirirken yapılan konuşmalarda ağırlıklı olarak CKMP ve genel başkanı Osman Bölükbaşı eleştirilmiştir. Kürsüye ilk olarak AP Konya milletvekili adayı Kubilay İmer çıkmış ve konuşmasında Osman Bölükbaşı’yı sert bir dille eleştirmiştir. İmer; “Bölükbaşı memleketi bölük bölük etti. 15 Ekim’de göklere yükselen kafası öyle bir yere düşecek ki çukur dahi bulamayacak ve böylece 15 Ekim’de milletin şamarını yiyecek” demiştir. Kubilay İmer’den sonra kürsüye gelen ve kısa bir konuşma yapan AP milletvekili adayı Ali Kemal Belviranlı ise dürüstlüğüne tarafında olduklarına dair ifadelerde bulunmuştur. AP mitingi için en hayal kırıcı olan durum ise şüphesiz Genel Başkan Ragıp Gümüşpala’nın miting saatinde Konya’ya ulaşamamış

⁴²⁸ *Yeni Konya*, (7.10.1961: 1, 2).

⁴²⁹ *Yeni Konya*, (9.10.1961: 1, 2).

⁴³⁰ *Yeni Konya*, (3.10.1961: 1); *Yeni Meram*, (4.10.1961: 1).

⁴³¹ *Yeni Konya*, (10.10.1961: 1).

olmasıdır. Genel başkan Konya'ya ancak saat 18.30'da yetişebilmiştir. İş Bankası önünde partililerce karşılanan Gümüşpala, AP Konya İl Teşkilatını ziyarette bulunmuş ve burada kendisine bir buçuk metre boyunda üzerinde demokrasinin sembolü yazan pala hediye edilmiştir.⁴³²

II.7.2. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Seçim Çalışmaları

CHP'nin Konya'da bir yayın organının bulunuşu CHP için avantaj olmuştur demek yanlış olmaz. CHP'nin Konya'da yapmış olduğu bütün çalışmalar, faaliyetler, genel seçimler için vadettikleri Konya İl Teşkilatı tarafından çıkarılan Zaman gazetesi aracılığıyla duyurulmuş ve Konyalı vatandaşlar haberdar edilmiştir. Öyle ki "CHP 1961 Seçim Beyannamesi"⁴³³ gazetede yer bulmuş ve böylece vatandaşların CHP politikalarını en iyi şekilde kavramaları sağlanmıştır.

CHP Konya'da seçim çalışmalarını en sistemli yürüten parti olmuştur. Sistemli bir çalışma planı ortaya koyan il teşkilatı merkezde, kasabalarda ve köylerde CHP'nin seçim faaliyetini anlatmak amacıyla 10 ekip oluşturmuştur. Seçim bölgelerine gidecek olan ekipler CHP'nin seçim beyannamesini vatandaşlara okuyacaklardır. Kurulan hukuk komitesiyle de seçim sırasında yaşanabilecek anlaşmazlıklar ve aksaklıkların önüne geçmek hedeflenmiştir.⁴³⁴

CHP 28 Eylül'de ilk seçim toplantısını Dere Kasabası'nda gerçekleştirmiştir. Toplantı sırasında konuşan Fakih Özlen; Ülkenin düzelmesini vatandaşın huzuruna bağlamış, vatandaşların arasında oluşacak anlaşmazlıkların kimseye faydası olmayacağını

⁴³² *Işık*, (12.10.1961: 1); *Işık* (13.10.1961: 1); *Yeni Konya*, (13.10.1961: 1); *Yeni Meram*, (13.10.1961: 1).

⁴³³ *Zaman*, (26.09.1961: 3); *Zaman*, (27.09.1961: 3); *Zaman*, (28.09.1961: 3); *Zaman*, (29.09.1961: 3); *Zaman*, (1.10.1961: 3); *Zaman*, (2.10.1961: 3); *Zaman*, (3.10.1961: 3); *Zaman*, (4.10.1961: 3); *Zaman*, (5.10.1961: 3); *Zaman*, (6.10.1961: 3); *Zaman*, (7.10.1961: 3); *Zaman*, (8.10.1961: 3); *Zaman*, (9.10.1961: 3); *Zaman*, (10.10.1961: 3); *Zaman*, (11.10.1961: 3).

⁴³⁴ *Yeni Konya*, (28.09.1961: 1, 3); *Zaman*, (28.09.1961: 1, 2).

belirtmiştir. Altunapa Barajı üzerine de konuşan Fakih Özlen yapılacak incelemeler sonrasında sağlanacak faydanın hesabı yapılarak “Altunapa Barajı’nı muhakkak bitireceğiz”⁴³⁵ demiştir.

CHP il seçim komitesinin düzenlediği program gereğince Milletvekilliği ve senatörlük için aday olan isimler yanlarına verilen ekipler ile ilçelere geziler düzenlemişlerdir. Muammer Obuz, Sami Celebli, Oğuz Kart yönetiminde bulunan ekipler Beyşehir, Seydişehir ve Bozkır’a giderken Vasfi Yalçın, İhsan Kabadayı, Mustafa Öz, Kemal Yavuz yönetimindeki ekipler Sarayönü, Kadınhanı, Ilgın, Akşehir, Doğanhisar ve Yunak’a Vefa Tanır, Muhittin Kılıç, Tacettin Yaltırık, Vehbi Kütükçü ve Hulusi Altundağ yönetimindeki ekipler Ereğli ve Karapınar’a Rüştü Özal, Samet Kuzucu Mehmet Acar, Orhan Yurtseven, Tahir Sözen’e bağlı ekipler Karaman, Çumra ve Hadim’e Mustafa Dinekli, Sedat Çumralı, Fakih Özfakih, Ahmet Onar yönetimindeki ekipler Ermenek’e, Mehmet Sönmez idaresindeki ekipler ise köy ve nahiyelere ziyaretler gerçekleştirerek vatandaşlara CHP’nin 1961 Seçim Beyannamesini okumuşlardır.⁴³⁶

Özellikle Ekim ayına girilmesiyle seçimlere sayılı günler kala CHP’ye bağlı seçim ekipleri çalışmalarını yoğunlaştırmıştır. Ekipler Ekim ayının ilk haftasında merkeze bağlı bütün kasaba ve köylere giderek seçim propagandası yapmıştır. İki ekip Tümek Kasabası’na, iki ekip Kızılviran’a, iki ekip de Sille’ye gitmiş olup, Dere Kasabası’nda da bir miting düzenlenmiştir. Vatandaşların ilgi gösterdiği bu toplantı ve mitinglerde Samet Kuzucu, Fakih Özfakih, Fakih Özlen yer almış ve yaptıkları konuşmalarda CHP 1961

⁴³⁵ *Yeni Konya*, (28.09.1961: 1); *Zaman*, (28.09.1961: 1).

⁴³⁶ *Zaman*, (29.09.1961: 1).

Seçim Bildirgesi okunup açıklanmış CHP'nin iktidara gelişi ile izleyeceği politikalar aktarılmıştır.⁴³⁷

6 Ekimde Kprubaşı, İhsaniye mahallelerinde kapalı salon toplantıları yapılmış ve toplantılarda CHP adaylarından Muammer Obuz, Fakih zfakih, Samet Kuzucu ve Vefa Tanır konuşma yapmışlardır.⁴³⁸

Seçimlere bir hafta kala Derbent Kasabası'na giden CHP ekipleri vatandaşlar ile bir araya gelmişler konuşmalar yaparak CHP'nin faaliyetleri hakkında bilgi vermişlerdir. Ayrıca şeker mahallesinde yapılan sohbet toplantısında da halkın istek ve şikâyetleri dinlenmiştir.⁴³⁹

Samet Kuzucu önderliğinde bulunan ekipler Karapınar'a, Fakih zfakih ve ekipleri Hadim'e giderek konuşmalar yapmışlardır. Adaylar partiler arası kardeşliğin öneminden bahsetmiş olup CHP'nin iktidarı ile sınıf farklarının ortadan kaldırılıp eşit hakların getirileceğini belirtmişlerdir.⁴⁴⁰

Seçimlere beş gün kala CHP ekipleri Konya'ya bağlı bütün kasaba ve köyleri gezmişler ve vatandaşlara CHP'nin seçim çalışmaları ile ilgili bilgiler vermişlerdir. Kasaba ve köylerde yapılan çalışmalardan sonra CHP faaliyetlerinin odak noktasını merkeze vermiş ve çeşitli yerlerde sohbet toplantıları düzenlenerek son konuşmalar yapılmıştır. Bu cümleden olarak 10 Ekim'de Dere ve Meram'da⁴⁴¹ 13 Ekim'de Saraçoğlu, Karaaslan, Hocacihan'da⁴⁴² sohbet toplantıları düzenlenmiştir.

⁴³⁷ *Yeni Konya*, (3.10.1961: 1, 2); *Zaman*, (3.10.1961: 1).

⁴³⁸ *Zaman*, (6.10.1961: 1).

⁴³⁹ *Yeni Konya*, (7.10.1961: 1, 3); *Zaman*, (07.10.1961: 1).

⁴⁴⁰ *Yeni Konya*, (9.10.1961: 1).

⁴⁴¹ *Yeni Konya*, (10.10.1961: 1, 2); *Zaman*, (10.10.1961: 1).

⁴⁴² *Yeni Konya*, (13.10.1961: 1, 2).

CHP milletvekili ve senatör adayları seçim gezileri dışında İl teşkilatı tarafından çıkarılan Zaman Gazetesi'ne verdikleri röportajlarla da seçmenlerine seslenme fırsatı bulmuşlardır. İlk olarak 1 Ekim'de Fakih Özfakih seçimlerle ilgili görüşlerini ve vaatlerini gazeteye vermiş olduğu röportaj ile dile getirmiştir. Özfakih röportajında; vatandaşların ülkenin geçirmiş olduğu zorlu dönemleri CHP'nin yönetimi ile atlatılabileceğini, bundan ötürü CHP'ye büyük ilgi olduğunu söylerken CHP'ye oy vermenin bir görev olduğu yönünde bir söylemde bulunmuştur.⁴⁴³

7 Ekim'de ise İhsan Kabadayı Zaman gazetesi muhabirlerinden Kemal Özer'in sorularını yanıtlamıştır. Özer'in, "Meclise götüreceğiniz Konya davası var mıdır? sorusuna Kabadayı, Konya Selçuk Üniversitesi'nin kuruluşu ve köylünün kalkınması ile ilgili meseleleri mecliste gündeme getirmek istediğini söylemiştir. "Seçim bölgenizde edindiğiniz intibalar nedir?" sorusunu ise İhsan Kabadayı, vatandaşların partilerin isimlerinden daha çok adaylara dikkat ettiğini, imkânları dışında vaatlerde bulunan adaylara da itibar etmedikleri⁴⁴⁴ şeklinde cevaplandırmıştır.

13 Ekim'de vatandaşlara seslenen bu kez Fakih Özlen olmuştur. Özlen, Konya Ovalarının sulama sıkıntısını ele alacağını belirtirken kendisinin su mühendisi olmasından dolayı bu konuya önem verdiğini söylemiş ve sözlerine "Konya'nın su derdlerine bir faydamız olur diye su mühendisliği okuduk. Mesela Altunapa Barajı'nı kovalamazsak Konyalının bizi Konya'dan kovalaması lazımdır"⁴⁴⁵ şeklinde son vermiştir.

CHP'de partililere son konuşma genel seçimlere bir gün kala Rüştü Özal tarafından yapılmıştır. Özal "Konya halkına iki çift sözüm var" diyerek başladığı açıklamasında; Siyasal hayat açısından bir dönüm noktasında olduğunu vatandaşlar için yapılacak

⁴⁴³ Zaman, (1.10.1961: 1, 3).

⁴⁴⁴ Zaman, (7.10.1961: 1, 2).

⁴⁴⁵ Zaman, (13.10.1961: 1).

seçimlerin büyük fırsat olduğunu ve çok iyi dğnerek oylarını kullanmaları gerektiğini ⁴⁴⁶ sylemiğtir.

II.7.2.1. Cumhuriyet Halk Partisi’nin Konya Mitingi (5 Ekim 1961)

CHP, Konya mitingini 5 Ekim 1961 Perėembe günü CHP Genel Sekreteri İsmail Rğt Aksal’ın katılımıyla gerekleėtireceėi⁴⁴⁷ CHP Konya İl Teğkilatı tarafından yapılan:

“ Muhterem hemėehrilerimiz, CHP Konya Teğkilatı tarafından 5 Ekim 1961 Perėembe günü Hükümet Meydanı’nda 14.00-17.00 saatleri arasında bir açık hava toplantısı yapacaktır. Toplantıda CHP Genel Sekreteri İsmail Rğt Aksal ve arkadaşları ile CHP Konya adayları konuğacaklar ve memleket meselelerini izah edeceklerdir. Bu toplantıya partili partisiz bütün hemėerilerimiz davetlidir.”⁴⁴⁸ ėeklindeki açıklama ile Konya halkına duyurulmuğtur.

Yapılan ağrılar sonrasında 5 Ekim’de CHP Konya mitingini gerekleğtirmiğtir. Mitingde konuğmak üzere ėehre gelen İsmail Rğt Aksal’ı partililer oluğturdukları 60 arabalık konvoy ile karėılamıėlar ve bu ėekilde ėehre giriğ yapılmığtır. Konvoy sırasıyla Anıt Meydanı, Larende Caddesi ve Mevlana Meydanı’ndan geçerek miting alanına gelmiğtir. Aksal’dan önce kürsüye CHP Konya milletvekili adaylarından Mustafa z ve Fakih zlen ıkmığlar ve kısa birer konuğma yaparak kürsüyü Genel Sekretere vermiğlerdir. Alkığlar eğliğinde kürsüye çıkan İsmail Rğt Aksal eğitli konulara yer verdiği 40 dakika süren konuğmasında ėunları sylemiğtir:

“Vatandağ her ėeyin üstünde namuslu bir idare istiyor. CHP seçim beyannamesinde memlekette mucize yaratmak ve memleketi cennete çevirmek iddiasını gtmemiğtir. Memleketi cennete çevirmek isteyenlerin nasıl bir cehenneme çevirdiklerini hepiniz gördünüz. Bir parti lideri sık sık CHP’nin tecrübelerinden bahsedip duruyor. Ben bu lidere bir atasözü ile cevap vereceğim. Yoğurdu üfleyerek ye. Biz

⁴⁴⁶ *Zaman*, (14.10.1961: 1, 3).

⁴⁴⁷ *Yeni Konya*, (3.10.1961: 2); *Yeni Meram*, (4.10.1961: 1); *Zaman*, (4.10.1961: 1); *Yeni Konya*, (5.10.1961: 1); *Yeni Meram*, (5.10.1961: 1); *Zaman*, (5.10.1961: 1).

⁴⁴⁸ *Zaman*, (4.10.1961: 1).

tecrübelerimizden ders almış bir siyasi teşekkülüz. 27 senelik mazisi şerefle dolu CHP'yi bu lidere karşı müdafaa etmek istemem. Biz ancak milli irade ile iş başından ayrıldık. İktidarı kaybettik. Sonra itibarımız daha da arttı. İtibarımız bir iken yüz oldu. Elbet Türk milleti kaderini denediği CHP'ye bağlayacaktır. DP'lilere karşı en ufak kin ve nefretimiz yoktur. CHP iktidara gelince güya bunlardan intikam alacakmış. Bu partimiz için sinsi bir propagandadır. Biz hiçbir zaman çektiklerimizi muhaliflerimize çektiirmek istemiyoruz. Yine hiçbir zaman bu memlekette huzur bozan huzur düşmanlarına fırsat verilmeyecektir. Huzur bozanlar çünkü iktidardan düştükleri için bir takım sinsi gayretlere başvurmuşlardır. İşte bunlar huzur ve sükunun düşmanlarıdır.” Biz iktidara gelince topyekün vatani kalkındıracağız. Nüfusumuz her yıl 1 milyon artmaktadır. Bu artan nüfusa iş bulamayarak bugün Türkiye kendisini besleyemez duruma gelmiştir. Halbuki aksine olarak istihsalimiz azalmış, vatandaş toprağa attığı tohumu bile alamamıştır. Bu itibarla tarım başta gelen davamız olacaktır. Toprağı olmayanı toprağa kavuşturacağız. Arazi vergisini kaldırmak kararındayız. Konya küçük esnafın bulunduğu bir yerdir. Bu itibarla küçük esnaf geçim zorundadır. İktidara geldiğimizde her mahalle veya köyde bir milyoner değil bacası tüten aile topluluğu kuracağız.”⁴⁴⁹

II.7.3.Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin Seçim Çalışmaları

CKMP seçim çalışmalarında köyleri ön planda tutan bir politika izlemiştir. CKMP Konya İl Teşkilatı Başkanı Muammer Şahin yapmış olduğu açıklamada partisinin seçim çalışmalarında merkezden daha çok Konya'ya bağlı ilçeler ve köylerde yoğunlaştıracığını ve buralarda propaganda faaliyetlerinde bulunacaklarını söylemiş “Vardığımız sonuçlara göre köylülerin toptan olarak partimize sempatipleri tamdır. Oylarını partimiz adayları için kullanacaklardır. Köylülerin yeni partilere karşı güvenleri tam değildir. Bu yüzden seçimlerde şansımız umduğumuzdan yüksek olacaktır”⁴⁵⁰ demiştir.

Konya il seçim kurulunca siyasi partilerin 15 Ekim 1961 genel seçimleri nedeniyle propaganda afişlerini asmaları için şehrin çeşitli yerlerine koyulan seçim panolarına 24 Eylül tarihinden itibaren CHP, AP ve YTP afişlerini asarken köylere ağırlık veren CKMP

⁴⁴⁹ *Işık*, (5.10.1961: 1, 6); *Yeni Konya*, (6.10.1961: 1, 2); *Yeni Meram*, (6.10.1961:1, 2); *Zaman*, (6.10.1961: 1).

⁴⁵⁰ *Yeni Konya*, (28.08.1961: 1, 2).

afişlerini asmayan tek parti olmuştur.⁴⁵¹ Bu durum CKMP'nin seçim çalışmalarında daha çok ilçeler ve köylere önem verdiğinin göstergesi olarak görülebilir.

CKMP'nin bütün köyleri gezerek ilk turunu tamamladığı belirtilmiştir. Tüm köyleri iki kez gezmiş, CKMP, Beyşehir ve Bozkır'da birer miting düzenlemiştir. Mitinglerde CKMP milletvekili ve senato adayları yer almışlardır.⁴⁵²

Köylerde turunu bitiren CKMP'liler seçimlere bir hafta kala Konya'da faaliyetlerini hızlandırarak merkezde sohbet toplantıları ve mitingler düzenlemişlerdir. 7 Ekim tarihinde Muhacir Pazarı'nda YTP'den istifa eden 25 kişilik bir grup CKMP'lilerden mahallelerinde bir sohbet toplantısı yapmalarını istemişler ve yapılan toplantı sonucunda bazıları CKMP'ye katılmışlardır.⁴⁵³

Seçimlere altı gün kala CKMP adayları Muammer Şahin, Kadircan Kafılı ve Bahri Yüzbaşıoğlu İsmil ve Dere'de Galip Bilge ise Kızılviran'da konuşmuştur. Toplantılarda bulunan partili İsmail Bolunyl seçimler hakkında yapmış olduğu değerlendirme sonucunda CKMP'nin liste halinde kazanacağını, CS'nin de CKMP'ye ait olduğunu söylemiştir.⁴⁵⁴

CKMP 10 Ekim'de Çumra ve Karaman'da mitingler yaparken her iki mitinge de Kadircan Kafılı katılarak konuşmalar yapmıştır. Hacıkaymak Mahallesi'nde de bir sohbet toplantısı yapılırken, toplantıda vatandaşlara parti programı hakkında bilgi verilmiştir.⁴⁵⁵

CKMP Akşehir ve Kadınhanı'nda yapılan mitinglerde Genel Başkan Osman Bölükbaşı'nın teybe kaydedilmiş sesi dinletilmiştir.⁴⁵⁶

⁴⁵¹ *Yeni Konya*, (30.08.1961: 1).

⁴⁵² *Yeni Konya*, (7.10.1961:1, 3).

⁴⁵³ *Yeni Konya*, (7.10.1961:1, 3).

⁴⁵⁴ *Yeni Konya*, (9.10.1961: 1).

⁴⁵⁵ *Yeni Konya*, (10.10.1961: 1, 2).

II.7.3.1. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin Konya Mitingi (4 Ekim 1961)

CKMP, Konya mitingini 4 Ekim 1961 Çarşamba günü yapmıştır. Mitinge Genel Başkan Osman Bölükbaşı'nın da katılacağı ve ona milletvekili adaylarından Kadircan Kaflı'nın eşlik edeceği açıklanmış, Bölükbaşı'nın ilk seçim konuşmasını Konya'da yapacak olmasının önemi üzerinde durulmuştur.⁴⁵⁷ 5 Ekim günü Genel Başkan Osman Bölükbaşı milletvekili adayı Kadircan Kaflı ve partililer tarafından karşılanmış ve Bölükbaşı'nın şehre gelişi şerefine kurbanlar kesilmiştir. Hükümet Alanı'nda yapılan mitinge köylerden gelenler çoğunluğu oluşturmuştur. Osman Bölükbaşı'dan önce kürsüye gelen Kadircan Kaflı, Konya İl Teşkilatı Başkanı Muammer Şahin konuşmalarını yapmışlardır. Kadircan Kaflı konuşmasında; “10 gün sonra bu kahraman millet yeni bir idare kuracaktır” diyerek sözlerine başlamış ve CKMP'nin köylü ve işçilerin partisi olduğunu söylemiş ve “CKMP köylü ve çiftçi partisidir” demiştir. Kaflı'dan sonra Muammer Şahin kısa bir konuşma yapmış ve kürsüye alkışlarla Genel Başkan Osman Bölükbaşı gelmiştir. Bölükbaşı konuşmasında şunları söylemiştir:

“Muhterem Konyalılar ilk seçim konuşmamı şanlı tarihler yazan Konya'da yapıyorum. Konya'da Türk köylüsü eşiğin üstünde tahtında oturan hükümdar gibidir. Biz münafık hüviyetiyle çıkmadık biz her devirde münafık hüviyeti ile çıkmadık Türk ulusunun huzuruna her zaman temiz bir alınla çıkmış namuslu insanlarız yıllardır parti olarak insanların hizmetindeyiz. Bugün de parti olarak iktidara talibiz. Bizi layık görürseniz hizmetimizde başa geldiğim zaman hizmetlerimizin en büyük aynası olacaktır. Seçimde sandığın başına giderken düğüne gider gibi şen ve kardeş gibi gidin kırıncılığı geçmişte bırakın geleceğe bakın. Ümitler seçeceğiniz hükümetle kaim olacaktır.”⁴⁵⁸

⁴⁵⁶ *Yeni Konya*, (14.10.1961: 1).

⁴⁵⁷ *Yeni Konya*, (3.10.1961:1, 2); *Yeni Konya*, (4.10.1961: 1, 2); *Yeni Meram*, (4.10.1961: 1, 2).

⁴⁵⁸ *Işık*, (4.10.1961: 1, 6); *Yeni Konya*, (5.10.1961: 1, 2); *Yeni Meram*, (5.10.1961: 1, 4); *Zaman*, (5.10.1961: 1).

II.7.4. Yeni Türkiye Partisi'nin Seçim Çalışmaları

24 Eylül'den itibaren siyasi partiler Konya'da seçim çalışmalarına yoğunlaşırken, YTP'de süreç farklı bir şekilde gelişmiştir. YTP Konya İl Teşkilatı seçim dönemi boyunca çalkantılı ve tartışmalı günler yaşamış seçim çalışmaları istifa açıklamalarının gölgesinde kalmıştır.

25 Eylül tarihinde partinin Konya İl Teşkilatı başkanı Talha Demirağ yaptığı açıklama ile üç milletvekili adayının aday seçimleri sırasında meydana gelen olaylar nedeniyle istifa ettikleri hakkında çıkan söylemleri doğrulamış ve Mehmet Özalp, Ekrem Barlas ve kendisinin adaylıktan istifa ettiklerini ve durumu YSK'ya bildirdiklerini söylemiştir. Bu gelişmeler üzerine genel merkez aldığı karar ile YTP Konya Teşkilatı'nı yeniden kurmak üzere Nihat Kişnişçi'yi görevlendirmiştir.⁴⁵⁹

Nihat Kişnişçi yapılan bu görevlendirmeden birkaç gün sonra basına verdiği demecinde Talha Demirağ, Ekrem Barlas ve Mehmet Özalp'ın adaylık seçimleri sırasında üst sıralarda yer alamadıkları için istifa ettiklerini ayrıca parti içerisinde düzeni bozmaya çalışan Mehmet Özalp'ın partiden ihraç edildiğini açıklamıştır. Nihat Kişnişçi açıklamasına “Bizler kurulduğumuzdan bugüne kadar hattı hareketimizle vatandaşların mevcut olan teveccühlerini devam ettireceğiz. Partili arkadaşlarımızdan ricamız bu gibi hilafı hakikat ve maksatlı şayialara inanmamalarıdır” sözleriyle son vermiştir. Nihat Kişnişçi'nin açıklamalarından sonra Mehmet Özalp cevaben basına bir açıklamada bulunmuştur. Özalp açıklamasında şunları söylemiştir:

“YTP'ye gayet temiz düşünce ve siyasi ahlak inanışına uyarak girdim. Gayesinden bambaşka bir verasete malik insanlarla partinin dolduğunu görünce 20.8.1961'de istifa ettim. İstifam reddedildi. Daha sonra 27 Mayıs devrim hareketinden ders almayanlar 15.9.1961 tarihindeki hadiselerden ibret almayarak eski

⁴⁵⁹ *Yeni Konya*, (25.09.1961: 1).

kötü zihniyetlerine erişmek için ihtiras kokan fikirleriyle, denemeleriyle, hileleriyle çalışmaya başladılar. Cehaleti ilme, faziletsizlige galip getirdiler. Bundan dolayı kesin olarak 23.9.1961’de parti birinci başkanı Talha Demirağ, ikinci başkan Ekrem Barlas ve Mehmet Özalp ile müracaatları belli olan sayısız vatandaş, bir kısım kaza ve köylerin idare heyetleri ve gençlik kolları istifa etmişlerdir.”⁴⁶⁰

Yapılan bu tartışmalar eşliğinde seçimlere sayılı günler kala YTP, Konya’da yeni il teşkilatı seçimlerini yapmıştır. Görev paylaşımı sonrasında il başkanı Nihat Kişnişçi, ikinci başkan Kemal Gödeneli, muhasip Mustafa Kalfa, sekreter Selçuk Ayhan olurken Mehmet Kavaklılar, Ömer Canbilen, Hami Müftüoğlu, Galip Taşköprü, Muammer Öztürkmen de üyeliklere getirilmişlerdir.⁴⁶¹

Yeni il teşkilatının kuruluşu ile YTP’de seçim faaliyetleri hız kazanmıştır. 30 Eylül tarihinde bir salon toplantısı düzenleyen YTP il teşkilatı vatandaşlar ile seçim sürecinde ilk kez bir araya gelmiştir. Pek çok vatandaşın da katılım gösterdiği toplantıda ilk konuşmayı il başkanı Nihat Kişnişçi yapmış ve başkan seçimlerle alakalı olarak YSK tarafından alınan kararlara uyulması tavsiyesinde bulunmuştur. Başkandan sonra söz alan Behiç Ergenekon ise Adnan Menderes’e işaret ederek “Demirkırat öldü safkan at vardır”⁴⁶² demiştir.

YTP, Ekim ayına girilmesiyle Konya’ya bağlı köy, kasaba ve ilçelerde faaliyetlerine ağırlık vermiştir. Seydişehir ve Ermenek’te mitingler düzenlenirken Kulu ve Cihanbeyli ilçelerinde ise sohbet toplantıları yapılarak partinin görüşleri vatandaşlara anlatılmıştır.⁴⁶³

YTP Bozkır mitinginde bir milletvekili adayının “Türk milleti bizimle beraberdir. Biz gittiğimiz her yerde milletimizin kalbini fethetmiş bir partiyiz” demesi üzerine

⁴⁶⁰ *Yeni Konya*, (29.09.1961: 3); *Zaman*,(29.09.1961: 1); *Yeni Meram*, (30.09.1961: 1).

⁴⁶¹ *Yeni Konya*, (29.09.1961: 1); *Yeni Meram*, (30.09.1961: 1).

⁴⁶² *Yeni Konya*, (30.09.1961: 1).

⁴⁶³ *Yeni Konya*, (3.10.1961: 1, 2).

mitingde yer alan bir grup vatandaş “Ama bizim kalbimizi alamadınız” diyerek alanı terk etmiştir.⁴⁶⁴

Seçimlere beş gün kala YTP pek çok köye seçim gezileri düzenleyip partinin programı ve görüşleri hakkında vatandaşlara bilgiler verilirken İl başkanı Nihat Kışnişçi çalışmalar hakkında genel bir değerlendirme yapmış olup “Durumumuz çok iyidir. Ermenek, Beyşehir ve Seydişehir tamamen bizi destekliyor. Yunak ve Doğanhisar’dan da umutluyuz”⁴⁶⁵ demiştir.

II.7.4.1.Yeni Türkiye Partisi’nin Konya Mitingi (12 Ekim 1961)

YTP Konya mitingini 12 Ekim Cuma günü gerçekleştirirken Ekrem Alican’ın şehre gelerek Konyalı vatandaşlara seçim konuşmasını yapacağı⁴⁶⁶ Hükümet Meydanı’nda olacağı ve saat 14.00’da başlayacağı ve genel başkanın yanı sıra Fahrettin Kerim Gökay, İrfan Aksu ve Talat Asal’ın da katılım gösterecekleri duyurulmuştur.⁴⁶⁷ Mitingde kürsüye ilk olarak Behiç Ergenekon çıkmış ve parti olarak eğitim ve din meselelerine ağırlık vereceklerini söylemiş ve dinini yaşayan insanları hor görmeyeceklerini dini düşünceye sahip olmanın insanların doğal bir hakkı olduğunu söylemiştir. Behiç Ergenekon’dan sonra kürsüye gelen Oğuz Erkmen CHP’yi eleştirirken 27 Mayıs askeri müdahalesi sonrasında CHP’nin kendisine haklar tanıdığı ve parti olarak kendilerini kanun üstü saydıklarını söylemiştir. Erkmen’in konuşması sonrasında kürsüye gelen YTP Genel Sekreteri İrfan Aksu DP’li vatandaşlara seslenmiştir. Aksu DP seçmenini de yanlarına alarak hiç kimseden korkmadan onların haklarını savunacaklarını söylemiştir. Aksu’dan sonra konuşan Fahrettin Kerim Gökay, yeni bir zihniyet olarak ortaya çıktıklarını söylemiş

⁴⁶⁴ *Yeni Konya*, (7.10.1961: 1).

⁴⁶⁵ *Yeni Konya*, (10.10.1961: 1, 2).

⁴⁶⁶ *Yeni Konya*, (3.10.1961: 1).

⁴⁶⁷ *Yeni Meram*, (9.10.1961: 1); *Yeni Konya*, (10.10.1961: 1).

ve “Bugün arefe dört gün sonra bayram milletin oyunu toplamadan hiçbir kabadayı çıkıp iktidara bağdaş kuramaz” demiş, İsmet Paşa’yı “A paşam 27 yıl memleketin başında bulundun millet ekmeğine tuz, ölüsüne saracak kefen bulamadı” sözleriyle eleştirirken, Ragıp Gümüşpala hakkında ise “ Gümüşpala bizimle çalıştığı halde İsmet Paşa’nın ağına düşerek parti kurdu. Gittiği her yerde milli menfaatleri zedeliyor” demiş ve Gümüşpala’yı korkaklık ve yalancılıkla suçlamıştır.⁴⁶⁸

II.8. Seçim Gelişmeleri ve Sonuçlar

Seçimlere bir gün kala basın aracılığıyla YSK’nın yapmış olduğu açıklama ile vatandaşları sandığa davet ettiği bildirilmiş ve oy kullanma işleminin 08.00-17.00 saatleri arasında gerçekleşeceği vatandaşlara hatırlatılmıştır.⁴⁶⁹

Konya’da seçim günü için yapılan hazırlıklar ile genel bilgilendirmeler basında yer almış ve Konyalı vatandaşların bilgi almaları sağlanmıştır. Genel seçimler sırasında ve sonrasında yaşanabilecek aksaklıkları önlemek amacıyla özellikle elektrik kesintilerinin önüne geçebilmek maksadıyla trafolarla bakımlar yapılırken çeşitli bölgelere de jeneratörler koyulmuştur. Ayrıca oy sayımlarının geç saate kadar süreceği düşünüldüğünden herhangi bir kesinti esnasında oy sayımının durmaması ve farklı suistimallerle karşılaşmamak için sandık başlarında ve seçim kurullarında gaz lambası bulundurulması istenmiştir.⁴⁷⁰

Yeni Konya gazetesinde seçim günü “Oyumuzu Nasıl Kullanacağız” başlığı altında yapılan haberde her seçmenin bir senatörlük bir de milletvekilliği için oy kullanacağı belirtilirken senatörlük ve milletvekilliği için vatandaşların nasıl oy kullanacağı ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Senatörlük için nasıl oy kullanılacağı şu şekilde izah edilmiştir:

⁴⁶⁸ *Işık*, (10.09.1961: 1); *Yeni Konya*, (11.09.1961: 1, 3); *Yeni Meram*, (11.09.1961: 1).

⁴⁶⁹ *Işık*, (14.10.1961:1); *Yeni Meram*, (14.10.1961: 1); *Yeni Konya*, (15.10.1961: 1); *Zaman*, (15.10.1961: 1).

⁴⁷⁰ *Yeni Konya*, (15.10.1961: 1).

“ Oyunu kullanacak vatandaş seçmen kartını veya nüfus cüzdanını alarak oy kullanacağı yere gider. Cumhuriyet Senatosu seçimi için seçmen listesinde adını bulup imzalar. Sandık kurulunda yeşil renkli mühürle zarfı alarak hücreye girer. Partilerden birinin senatör aday listesini veya kendi yazacağı senatör aday listesini zarfa koyar. Senatör aday listesi zarfa yapıştırılır ve hücreden çıkılarak zarf gri renge boyalı senatör seçim sandığına atılır.” ⁴⁷¹

Milletvekilliği seçimi için ise Oyların nasıl kullanılacağı şu şekilde izah edilmiştir:

“Senatör seçimi için oyunu kullanan seçmen sandık kurulunda isminin bulunduğu yeri imzalar. Pembe renkli mühürlü zarfı alır ve hücreye girer. Hücrede milletvekili adaylarının isimlerinin yazılı olduğu parti listelerinin birini alarak zarfa koyar. Seçmen aday listelerinin yanında bulunan boş kutucuğa işaret koyar. Yarıdan fazla işaret koyulmuş liste geçersizdir. 16 aday olduğu için 8 tanesi işaretlenecektir. Üzerinde işlem yapılan milletvekili oy pusulası zarfa yapıştırıldıktan sonra dışarı çıkılır. Ve zarf boyasız renksiz sandığa atılır.” ⁴⁷²

Konya Valisi Rebii Karatekin ve Belediye Başkan Yardımcısı Fahri Sevük seçim günü açıklamalarda bulunmuşlardır. Karatekin açıklamasında, “Seçimlerin milletimize hayırlı olmasını dilerim. Konyamızda bugüne dek seçimler ile ilgili bilinen bir hadise dışında başka bir şey olmamıştır. Konyalı seçimi vakar içinde oylayacaktır” demiştir. Fahri Sevük ise, “Seçimlerin millet için hayırlı olmasını temenni ederiz. Bu seçimlerde iştirakin geçen seçimlerden çok fazla olacağını umarız” ⁴⁷³ diyerek Konya halkını oy kullanmaya davet etmiştir.

⁴⁷¹ *Yeni Konya*, (15.10.1961: 1).

⁴⁷² *Yeni Konya*, (15.10.1961: 1)

⁴⁷³ *Yeni Konya*, (15.10.1961: 1).

Tablo 10: 15 Ekim 1961 Milletvekili Seçim Sonuçları (Türkiye) ⁴⁷⁴

Kayıtlı Seçmen Sayısı	Oy Kullanan Seçmen Sayısı	Geçerli Oy Sayısı	C.H.P.	A.P.	C.K.M.P.	Y.T.P.
12.925.395	10.522.716	10.138.035	3.724.752 %36.7.	3.527.435 %34.8	1.415.390 %14	1.391.934 %13.7

Seçimlerin yapılmasıyla seçim sonuçları üzerinde durulmaya başlanırken, İl Seçim Kurulu'nun sonuçlanan sandıklara ait evrakları hükümet binasının yetersizliğinden ötürü evlenme salonuna aktardığı açıklanmıştır.⁴⁷⁵

Tablo 11: 15 Ekim 1961 Milletvekili Seçim Sonuçları (Konya) ⁴⁷⁶

Kayıtlı Seçmen Sayısı	Oy Kullanan Seçmen Sayısı	Geçerli Oy Sayısı	C.H.P.	C.K.M.P.	A.P.	Y.T.P.
448.299	363.336	348.252	120.768	88.761	81.098	58.614

Tablo 12: Seçim Çevresi ve İlçelere Göre 1961 Milletvekili Seçimi Sonuçları ⁴⁷⁷

İlçe	Oy Kullanan Seçmen Sayısı	Geçerli Oy Sayısı	C.H.P.	A.P.	C.K.M.P.	Y.T.P.
Akşehir	24.089	23.334	11.376	9412	1892	644
Beyşehir	26.257	25.078	6738	3195	4515	10.622
Bozkır	19.799	19.003	5732	4750	6176	2247
Cihanbeyli	16.256	15.678	6589	1934	5559	1594
Çumra	21.343	23.054	6328	7582	4325	2299

⁴⁷⁴Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri 1961 Yılı Genel Seçimlerinde Partilerin Aldıkları Oylar ve Oranları (Erişim Tarihi: 14.07.2020).

⁴⁷⁵Yeni Konya, (17.10.1961: 1).

⁴⁷⁶Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri 1961 Yılı Genel Seçimlerinde Konya Seçim Bölgesinde Partilerin Aldıkları Oy Oranları (Erişim Tarihi: 14.07.2020); TÜİK Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, (2012: 67).

⁴⁷⁷Türkiye İstatistik Kurumu Milletvekili Genel Seçimleri Sonuçları Veri Tabanı Seçim Çevresi ve İlçelere Göre 1961 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları, (Erişim Tarihi:14.07.2020) ; Yeni Konya, (16.10.1961: 1); Yeni Konya, (17.10.1961: 1); Zaman, (17.10.1961: 1); Zaman, (17.10.1961: 1).

Doğanhisar	9058	8665	4201	1028	1310	2126
Ereğli	28.756	27.739	9410	14.147	3364	818
Ermenek	18.219	17.520	5683	181	877	10.779
Hadim	13.197	12.796	4881	4438	3395	149
İlgın	17.953	17.113	8426	881	2565	5241
Kadınhanı	9853	9425	3258	1154	2301	2712
Karaman	31.397	30.340	8616	13.772	6899	1051
Karapınar	9705	9424	4484	1867	2124	949
Kulu	11.001	10.638	4285	443	5147	759
Sarayönü	5743	5579	1913	940	1443	1283
Seydişehir	17.523	16.648	4958	1509	5445	4351
Yunak	11.005	10.529	2988	918	5860	762

Tablo 13: 1961 Cumhuriyet Senatosu Seçimi Sonuçları⁴⁷⁸

C.H.P	C.K.M.P.	A.P.	Y.T.P.
24.467	21.249	13.789	8479

Tablo 14: Konya'da Cumhuriyet Senatosu Üyelğine Seçilen İsimler⁴⁷⁹

1-Ahmet Onar (CHP)
2-Muammer Obuz (CHP)
3-Muhittin Kılıç (CHP)
4-Sedat Çumralı (CHP)
5- Mustafa Dinekli (CHP)

Görüldüğü üzere Konya'da hem milletvekili seçimlerinde hemde CS üyeliği seçimlerinde birinci parti CHP olmuştur.

Tablo 15: XII. Dönem Konya Milletvekilleri⁴⁸⁰

C.H.P.	A.P.	C.K.M.P.	Y.T.P.
1-İhsan Kabadayı ⁴⁸¹	1-Ahmet Gürkan ⁴⁸²	1-Kadircan Kafılı ⁴⁸³	1-Mekki Keskin ⁴⁸⁴

⁴⁷⁸ *Yeni Konya*, (18.10.1961: 1).

⁴⁷⁹ *Yeni Konya*, (20.10.1961: 1).

⁴⁸⁰ *TBMM Albümü 1950-1980* (2010: 808, 809, 810); *Işık*, (18.10.1961: 1); *Zaman*, (19.10.1961: 1); *Yeni Meram*, (19.10.1961: 1); *Yeni Konya*, (20.10.1961: 1).

⁴⁸¹ *TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 290.*

⁴⁸² *TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 289.*

⁴⁸³ *TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 291.*

⁴⁸⁴ *TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 293.*

2-Rüştü Özal ⁴⁸⁵	2-Sait Sina Y. ⁴⁸⁶	2-İrfan Baran ⁴⁸⁷	2-Selçuk Aytan ⁴⁸⁸
3-Fakih Özlen ⁴⁸⁹	3-Faruk Sükan ⁴⁹⁰	3-Kemal Ataman ⁴⁹¹	-
4-Samet Kuzucu ⁴⁹²	4-Cahit Yılmaz ⁴⁹³	4-Ömer Kart ⁴⁹⁴	-
5-Fakih Özfakih ⁴⁹⁵	-	-	-
6-Vefa Tanır ⁴⁹⁶	-	-	-

Verilen bilgilere göre Konya’da CHP-6 milletvekili, AP-4 milletvekili, CKMP-4 milletvekili, YTP ise 2 milletvekili çıkarmıştır.⁴⁹⁷

Milletvekilliği ile CS üyeliği seçimlerinin son bulmasıyla İl Seçim Kurulu’nda yapılan tören ile milletvekili ve senatörlere mazbataları verilmiştir. Yapılan törende İl Seçim Kurulu Başkanı Cevdet Can ile üyelerden Ömer Onsun ve Refik Anadolu hazır bulunmuş ve mazbatalar takdim edilmiştir.⁴⁹⁸

Mazbataların verilişinden iki gün sonra milletvekilleri ve senatörler Ankara’ya gitmişlerdir. CHP ve YTP milletvekillerinin gidişinde herhangi bir tören yapılmazken AP milletvekilleri partililer tarafından yapılan tören ile uğurlanmıştır.⁴⁹⁹

⁴⁸⁵ TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 295.

⁴⁸⁶ TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 301.

⁴⁸⁷ TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 288.

⁴⁸⁸ TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 287.

⁴⁸⁹ TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 297.

⁴⁹⁰ TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 298.

⁴⁹¹ TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 286.

⁴⁹² TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 294.

⁴⁹³ TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 300.

⁴⁹⁴ TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 292.

⁴⁹⁵ TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 296.

⁴⁹⁶ TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 299.

⁴⁹⁷ Işık, (17.10.1961: 1); Yeni Konya, (18.10.1961: 1); Yeni Meram, (18.10.1961: 1); Zaman, (19.10.1961: 1).

⁴⁹⁸ Yeni Konya, (21.10.1961: 1).

⁴⁹⁹ Yeni Konya, (23.10.1961:1); Yeni Meram, (23.10.1961:1); Zaman, (23.10.1961: 1).

III. BÖLÜM

I.KOALİSYON HÜKÜMETİNİN KURULUŞUNDAN 1965 GENEL SEÇİMLERİNE KONYA'DA SİYASİ HAYAT

III.1. Cemal Gürsel'in Cumhurbaşkanlığı ve I. Koalisyon Hükümeti'nin Kuruluşu

Genel seçimler sonrasında ilk iş cumhurbaşkanlığı seçimi olmuştur. Seçimlerde en güçlü aday şüphesiz MBK lideri Cemal Gürsel olarak görülmüştür. Gürsel bu konudaki ilk net beyanatını ise 1960 yılının Ekim ayında vermiştir. 18 Ekim 1960'ta düzenlemiş olduğu toplantıda basın mensuplarının cumhurbaşkanlığına adaylığı konusunda sordukları soruyu Gürsel; “Milletim arzu ederse bu bir vazife olur. Milletin çoğunluğunun arzusu olduğunu telakki edersem, vazifeden kaçmam” diyerek cevaplamış ve cumhurbaşkanlığı için ilk sinyali vermiştir.⁵⁰⁰ Gürsel tam bir yıl sonra 19 Ekim 1961'de yaptığı açıklamada ise cumhurbaşkanlığı konusunda “Başladığım işi yarım bırakamam”⁵⁰¹ açıklamasında bulunmuştur. Cumhurbaşkanlığı seçimi için siyasi partilerden CHP Gürsel'i destekleme konusunda en net parti durumundayken, CKMP Gürsel'i desteklemeyeceğini belirtmiş, YTP'de kararsızlık baş göstermiştir. AP ise tamamen farklı bir adayı Ali Fuat Başgil'i aday olarak gösterme düşüncesini gütmüştür.⁵⁰² Ancak AP'nin bu düşüncesi Başgil'in 24 Ekim 1961'de havaalanında yaptığı açıklama ile işlevselliğini yitirmiştir. Ali Fuat Başgil yaptığı açıklamada cumhurbaşkanlığı için bir iddiası olmadığı ve aday olmayacağını açıklamıştır.⁵⁰³ Başgil, yaptığı bu açıklamadan sonra 25 Ekim'de toplanan TBMM'de “Gördüğüm lüzum üzerine senatörlük vazifesinden istifa ettim. Kabulünü rica eder saygılarımı sunarım” diyerek senatörlükten de istifa etmiştir.⁵⁰⁴ 26 Ekim'de toplanan Mecliste cumhurbaşkanlığı seçimi yapılmıştır. Tek aday Cemal Gürsel olmuştur. 607

⁵⁰⁰ *Yeni Meram*, (19.10.1960: 1).

⁵⁰¹ *Yeni Konya*, (19.10.1961: 1).

⁵⁰² *Yeni Konya*, (20.10.1961: 1).

⁵⁰³ *Yeni Konya*, (25.10.1961: 1).

⁵⁰⁴ *TBMM ZC* (25.10.1961, O:1, B:1: 3, 4); *Yeni Konya*, (26.10.1961: 1).

üyenin katıldığı oylama sonucunda 434 oy alan Cemal Gürsel cumhurbaşkanlığına seçilmiştir.⁵⁰⁵

Cumhurbaşkanının seçilmesiyle birlikte yeni hükümetin kuruluş çalışmaları hızlanmıştır. İlk olarak İkinci Cemal Gürsel Hükümeti'nde Başbakan Yardımcılığı görevini üstlenmiş olan Fahri Özdilek Bakanlar Kurulu'nun toptan istifasını Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'e sunmuştur. Özdilek, yapmış olduğu açıklamada yeni hükümet kurulana kadar görevlerine devam etmelerinde bir sakınca olmadığını ancak serbest bir çalışma ortamı sunmak amacıyla toplu olarak bu kararı aldıklarını söylemiştir.⁵⁰⁶ Mevcut hükümetin istifası sonrasında Cemal Gürsel dört partinin lideriyle görüşme yapmak üzere çalışmalar yürütmüştür.⁵⁰⁷ Yapılan hazırlıklar sonrasında Gürsel 3 Kasım'da liderler ile görüşmüştür. İlk olarak 09.00'da YTP Genel Başkanı ile görüşme yapılmıştır. Bir sonraki görüşme AP lideri Ragıp Gümüşpala ile olmuştur. Son görüşme ise öğleden sonra CHP lideri İsmet İnönü ile yapılmıştır.⁵⁰⁸ Yapılan bu görüşmelerden kısa süre sonra AP-CHP koalisyonu kamuoyunda konuşulmaya başlamış⁵⁰⁹ bu söylemler üzerine YTP Genel Sekreteri İrfan Aksu yaptığı açıklamada CHP'nin yer alacağı bir koalisyonda olmayacaklarını söylerken, "CHP'den çıkacak bir başbakanın olduğu kabinede yer almayız"⁵¹⁰ demiştir. Bu açıklamadan dört gün sonra Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel yeni hükümeti kurma görevini CHP lideri İsmet İnönü'ye vermiştir.⁵¹¹

Yeni hükümeti kurma görevini alan İsmet İnönü, hemen girişimlerine başlamış ve AP Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala, CKMP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı ve YTP Genel Başkanı Ekrem Alican ile görüşmeler yapmış ve yeni kurulacak hükümetin bir

⁵⁰⁵ TBMM ZC (26.10.1961,O:1,B:2: 8, 9); *Yeni Konya*, (26.10.1961: 1); *Yeni Meram*, (26.10.1961: 1); *Işık*, (26.10.1961: 1) ; *Zaman*, (26.10.1961: 1).

⁵⁰⁶ *Yeni Konya*, (28.10.1961: 1).

⁵⁰⁷ *Zaman*, (3.11.1961: 1).

⁵⁰⁸ *Yeni Konya*, (4.11.1961: 1, 3).

⁵⁰⁹ *Yeni Konya*, (4.11.1961: 1).

⁵¹⁰ *Yeni Konya*, (7.11.1961: 1).

⁵¹¹ *Yeni Konya*, (11.10.1961: 1); *Zaman*, (11.10.1961: 1).

koalisyon hükümeti olacağını söylemiştir.⁵¹² Yapılan bu görüşmeler sonrasında AP koalisyon hükümetine katılma kararını bildirmiş ve Başbakanlık tarafından da konuyla ilgili yayınlanan bildiri ile kamuoyu bilgilendirilmiştir.⁵¹³

AP'nin de koalisyona girmeyi kabul etmesi ile İsmet İnönü hükümette yer alacak olan isimleri 20 Kasım'da Çankaya Köşkü'nde ziyaret ettiği Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'e sunmuştur. Yapılan görüşme sonrasında köşkün balkonuna çıkan ikili açıklamalarda bulunurken, Gürsel yaptığı açıklamada "Kabineyi kurduk millet için hayırlı olsun. İnönü'nün erilmez meziyetleri AP'nin vatanpervarane hareketi bu neticeyi hasıl etti"⁵¹⁴ demiştir.

Cemal Gürsel'in İnönü'nün sunmuş olduğu hükümet üyelerini kabulü ile Mecliste güvenoyu alma işlemine geçilmiştir. Birinci koalisyon hükümeti protokolünde hükümet programının AP ve CHP'nin seçim bildirilerinde yer alan esasların bileşiminden ortaya çıktığı belirtilmiştir.⁵¹⁵

Birinci koalisyon hükümetinin güven oylaması MM'de⁵¹⁶ 2 Aralık 1961'de yapılmıştır. 351 üyenin oy kullandığı oylamada 269 güvenoyu, 4 güvensizlik oyu çıkarken 78 tane de çekimser oy kullanılmıştır. Oylamaya katılan Konya milletvekillerinden Ahmet Gürkan, Fakih Özfakih, Fakih Özlen, İhsan Kabadayı, Rüştü Özal, Samet Kuzucu ve Vefa Tanır güvenoyu verirken, İrfan Baran, Kadircan Kafı, Kemal Ataman ve Ömer Kart ise güvensizlik oyu kullanmışlardır.⁵¹⁷

⁵¹² Zaman, (13.11.1961: 1).

⁵¹³ Yeni Konya, (16.11.1961: 1); Yeni Meram, (16.11.1961: 1); Işık, (16.11.1961: 1); Zaman, (16.11.1961: 1).

⁵¹⁴ Yeni Konya, (21.11.1961: 1); Yeni Meram, (21.11.1961: 1); Işık, (21.11.1961: 1); Zaman, (21.11.1961: 1).

⁵¹⁵ Neziroğlu-İrfan (2015: 4).

⁵¹⁶ 27 Mayıs askeri müdahalesi öncesinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tabiri sıklıkla ifade edilirken, askeri müdahale sonrasında özellikle Cumhuriyet Senatosu'nun da kuruluşu ile Millet Meclisi tabiri kullanılmaya başlanmış, bu ifade şekli 1961 anayasa metninde de yer bulmuştur.

⁵¹⁷ MM ZC, (2.12.1961, O:1, B:16: 180, 181, 182).

III.2.Adalet Partisi'nin Konya'daki Faaliyetleri

1961 genel seçimleri ile Konyalı vatandaşların siyasal tercihi sonucunda CHP ve CKMP'nin ardından üçüncü parti konumuna gelen AP, Konya'da umduğunu bulamadıysa da Türkiye genelinde aldığı oylar ile cumhuriyet tarihinin ilk koalisyon hükümetinde yer alma başarısını göstermiş, 1965 milletvekili seçimlerine kadarki dört yıllık süreçte Konya'da da çeşitli faaliyetlerde bulunarak şehirdeki varlığını hissettirmiştir.

III.2.1. Adalet Partisi'nin 1962 Yılı Faaliyetleri

1961 genel seçimleri sonrasında AP, ilk il kongresini 1962 yılının Eylül ayında gerçekleştirmiş, Genel Başkan Ragıp Gümüşpala'da kongreye katılım göstererek gündemdeki meseleler ile ilgili değerlendirmelerde bulunmuştur.

III.2.1.1. Adalet Partisi'nin 1962 Yılı İl Kongresi (9 Eylül 1962)

AP 1961 genel seçimleri sonrasında ilk il kongresini 1962 yılının Eylül ayında gerçekleştirmiştir. Temmuz ayında AP Konya İl Teşkilatı yapmış olduğu açıklama da kongre tarihini 5 Ağustos olarak duyursa da⁵¹⁸ daha sonra kongrenin 9 Eylül 1962 Pazar günü Saray Sineması'nda yapılacağı belirtilirken 09.00 ile 19.00 saatleri arasında gerçekleşeceği duyurulmuştur.⁵¹⁹ AP Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala kongre sabahı şehre gelmiş⁵²⁰ ve kongrede yer almıştır. Saat 10.00 da başlayan kongrede AP Konya İl Teşkilatı'nın faaliyet raporu okunmuş, raporun okunuşu 1 saat 10 dakika sürmüştür. Raporun okunması sonrasında kürsüye gelen delegeler rapor hakkında değerlendirmelerde bulunmuşlar ve konuşmalara geçilmiştir. Konuşmacılardan Remzi Ünal, DP'yi yaşattıklarını belirtmiştir. Mustafa Kurtoğlu, siyasi af konusu üzerine konuşmuştur. Faruk Sukan, ahlak konusuna değinmiştir. Ahmet Gürkan, İsmet İnönü'nün orduya yakın durduğunu belirterek eleştiride bulunmuştur. Gökhan Evliyaoğlu ise partisine karşı

⁵¹⁸ *Yeni Meram*, (17.07.1962: 1).

⁵¹⁹ *Yeni Konya*, (8.09.1962: 1); *Yeni Meram*, (8.09.1962: 1, 3).

⁵²⁰ *Yeni Konya*, (9.09.1962: 1).

geliştirilen planları eleştirmiştir. Son olarak kürsüye Ragıp Gümüşpala gelmiştir. Gümüşpala yaptığı konuşmada şunları söylemiştir:

“Bu zamana kadar epey çalıştık ve büyük gayretler sarf ettik Bu çalışmalarımız ile tamamen muvaffak olduk. Ama muzaffer olamadık. Biz memleketin huzuru için çalışıyoruz ve karşımıza çıkan engellerle mücadele ediyoruz. Biz gaye partisiyiz gayemize koşacağız. Bu konudaki bütün mücadelemizi şefe (İsmet İnönü) ve onun etrafındaki aynı zihniyetin adamlarına karşı yapıyoruz. Kayseri Cezaevindekiler bizlere ızdırıp vermektedir. Af kanunu çıktığı takdirde hükümetin itibarı artacak ve milletin yüzü gülecektir.”⁵²¹ Gümüşpala’nın konuşmasıyla kongre son bulmuştur.

AP il kongresi sonrasında AP Konya İl Teşkilatında da yeni görev paylaşımı yapılmıştır. Teşkilat Başkanlığına Ziyaeddin İzerdem getirilirken, İkinci Başkanlığa Mustafa Öncel, Sekreterliğe Kubilay İmer, Muhasipliğe Mehmet Ortaer, Veznedarlığa, Ahmet Kolat seçilmiş, Sıtkı Bilgin, Muzaffer Kocaman, Kemal Tuluk, Kemal Gödeneli ve Muammer Öztürkmen de üyeliklere getirilmişlerdir.⁵²²

III.2.2. Adalet Partisi’nin 1963 Yılı Faaliyetleri

AP Genel Merkezi 1963 yılı başında Konya’ya bir heyet göndererek şehirde incelemeler yapılmasını istemiştir. Genel Başkan Ragıp Gümüşpala’nın da yer aldığı heyet içerisinde Faruk Sükan, Sadettin Bilgiç, Gökhan Evliyaoğlu gibi önemli isimler de bulunmuş heyet, il teşkilatı ve ilçe teşkilatları ile toplantılar yapmak, Konya’da bulunan işçi, esnaf ve sanayicilerle konuşarak onların dertlerinin ve isteklerini dinlemekle görevlendirilmiştir.⁵²³

Heyet 7 Martta Konya’ya ulaşmıştır. Genel Başkan Gümüşpala önderliğinde şehirde tur atan partililer saat 13.30’da parti binasında toplanmışlardır. Gümüşpala burada kısa bir konuşma yapmıştır. Siyasi af meseleleri üzerine değerlendirmeler yapan AP lideri konunun

⁵²¹ *Yeni Konya*, (10.09.1962: 1, 2); *Yeni Meram*, (10.09.1962: 1, 2); *Şehir Postası*, (10.09.1962: 1).

⁵²² *Yeni Konya*, (15.09.1962: 1, 4); *Yeni Meram*, (15.09.1962: 1).

⁵²³ *Şehir Postası*, (4.03.1963: 1); *Yeni Konya*, (5.03.1963: 1); *Yeni Meram*, (5.03.1963: 1).

çözümlemesinin sadece partisinin değil Türk kamuoyunun da isteği olduğunu belirtmiştir. Yaptığı kısa açıklama sonrasında Gümüşpala, şehirden ayrılmıştır.⁵²⁴

Heyette yer alan milletvekilleri ile senatörler ise daha önce planlanan esnaf-parti buluşmasını gerçekleştirmişlerdir. Yapılan sohbet toplantısında masaya yatırılan genel konular, işçi sigortaları, okullarda din derslerine gereken önemin verilmediği ve yapılacak olan yerel seçimler olmuştur.⁵²⁵

III.2.3. Adalet Partisi'nin 1964 yılı Faaliyetleri

17 Kasım 1963 yerel seçimlerinde Konya'da büyük bir başarı gösteren AP, 1964 yılında şehirdeki faaliyetlerini yoğunlaştırmış ikinci il kongresini gerçekleştirmiştir. Özellikle AP açısından 1964 yılının en önemli gelişmesi Genel Başkan Ragıp Gümüşpala'nın vefatı olmuştur. Yeni genel başkanın seçimi aynı yılın Kasım ayında yapılmış partinin Konya İl Teşkilatı da başkanlık seçimlerinde tercihini ortaya koymuştur.

III.2.3.1. Adalet Partisi'nin 1964 Yılı İl Kongresi (11 Ekim 1964)

AP'yi 1964 yılında en çok etkileyen olay Genel Başkan Ragıp Gümüşpala'nın vefatı olmuştur. Bundan dolayı AP 1964 yılı Konya İl Kongresi genel başkansız bir şekilde yapılmış Genel Başkan Vekilliğine atanan Sadettin Bilgiç il kongresinde AP'lilerin geçici lideri olarak yer almıştır. Kongre'nin 11 Ekim'de yapılacağı haftalar önce duyurulmuştur.⁵²⁶

11 Ekim 1964 günü Şahin Sineması'nda yapılan kongreye bine yakın delege katılım göstermiştir. Sadettin Bilgiç, Tekin Arıburun gibi isimlerin de yer aldığı kongreye AP'nin Konya milletvekillerinin tamamı katılmıştır. Açılış konuşması Konya İl Teşkilatı Başkanı

⁵²⁴ *Yeni Konya*, (8.03.1963: 1, 3); *Yeni Meram*, (8.03.1963: 1, 2); *Şehir Postası*, (8.03.1963: 1).

⁵²⁵ *Yeni Konya*, (9.03.1963: 1, 4); *Yeni Meram*, (9.03.1963: 1).

⁵²⁶ *Yeni Konya*, (30.09.1964: 1); *Yeni Meram*, (30.09.1964: 1); *Şehir Postası*, (30.09.1964: 1).

Ziyaeddin İzerdem tarafından yapılmıştır. Konuşma sonrasında Riyaset Divanı üyelerinin seçimi yapılmış ve Divan Başkanlığı'na Cevat Önder getirilmiştir. Önder kısa bir konuşmada bulunmuştur. Divan Başkanının konuşması sonrasında Konya teşkilatının faaliyet raporu okunmuştur. Raporun okunmasıyla üzerine yapılan eleştiriler sonrasında seçimlere gidilmiş akabinde kongre sonlanmıştır.⁵²⁷

III.2.4. Adalet Partisinde Genel Başkanlık Seçimi ve Konya Teşkilatının Bakış Açısı

1964 yılının sonlarına doğru AP iç dinamiklerinde beklenmeyen bir gelişme yaşanmış ve parti Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala aniden vefat etmiştir. Gümüşpala vefatından beş gün önce Konya'ya ziyarette bulunma planları yapmıştır.⁵²⁸ Ancak bu plan hayata geçememiştir. Gümüşpala'nın 6 Haziran 1964 tarihinde İstanbul'da kalmakta olduğu Lida Otel'de vefat ettiği ve cenaze töreninin de 9 Haziran günü yapılacağı duyurulmuştur. Yapılan açıklama üzerine AP Konya İl Teşkilatı da harekete geçmiş ve cenazeye katılmak üzere 80 kişiden oluşan bir heyet oluşturulmuştur.⁵²⁹

Ragıp Gümüşpala'nın defni sonrasında vekâleten genel başkanlık koltuğuna Sadettin Bilgiç getirilirken, Bilgiç'in yardımcısı Konyalı siyaset adamı Faruk Sükan olmuştur. 30 Kasım 1964 günü yapılacak olan kongreye az bir süre kala Konya basınında da yeni genel başkanlık seçimi ile ilgili AP Konya İl Teşkilatının görüşünü ortaya koyan birbirinden bağımsız haberler yapılmıştır. Yeni Konya gazetesi yaptığı haberde Konya İl Teşkilatı'nın Süleyman Demirel'i başkanlık yarışında desteklediğini duyururken,⁵³⁰ Yeni Meram gazetesinde yapılan haberde ise bu haber yalanlanarak teşkilatın Sadettin Bilgiç'i desteklediği belirtilmiştir.⁵³¹ Kongre'den bir gün önce kongre hazırlıklarını yürütmekle

⁵²⁷ *Yeni Konya*, (12.10.1964: 1, 2); *Yeni Meram*, (12.10.1964: 1, 4); *Şehir Postası*, (12.10.1964: 1).

⁵²⁸ *Yeni Konya*, (2.06.1964: 1); *Şehir Postası*, (2.06.1964: 1).

⁵²⁹ *Yeni Konya*, (7.06.1964: 1).

⁵³⁰ *Yeni Konya*, (16.11.1964: 1).

⁵³¹ *Yeni Meram*, (25.11.1964: 1).

görevlendirilen Faruk Sükan açıklamalarda bulunmuş ve yapılacak olan kongre ile partilerinin pek çok konudaki görüşlerini ortaya koyacağını söylemiştir.⁵³²

27 Kasım 1964 günü saat 10.00'da Ankara Büyük Sinema'da başlayan kongre üç gün sürmüş ve 30 Kasım 1964 'te son bulmuştur. Kongrede genel başkanlığa Süleyman Demirel, Sadettin Bilgiç, Tekin Arıburun ve Ali Fuat Başgil adaylıklarını koymuştur. Yapılan seçim ile Demirel 1072, Bilgiç 564, Arıburun 34, Başgil ise 6 oy almış bu sonuçlar ile Süleyman Demirel AP'nin ikinci Genel Başkanı olmuştur.⁵³³

III.3. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Konya'daki Faaliyetleri

1961 seçimlerinde Konya'dan altı milletvekilli beş senatör çıkaran ve şehirde birinci parti olma başarısını gösteren CHP, seçimler sonrasında da çalışmalarına hız kesmeden devam etmiş, yapılan il kongreleri ve ziyaretlerle partinin şehirdeki başarısının devamı sağlanmaya çalışılmıştır.

III.3.1. Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1962 Yılı İl Kongresi (4 Kasım 1962)

CHP 1961 genel seçimleri sonrasında ilk il kongresini 1962 yılının Kasım ayında yapmıştır. 4 Kasım'da gerçekleştirilecek kongreye katılacak delegelerin seçimi CHP İl Teşkilatı binasında yapılmış ve kongrede merkezden 45 delegenin bulunacağı açıklanmıştır.⁵³⁴ Kongreye az bir süre kala CHP Genel Sekreteri Kemal Satır'ın da kongrede yer alacağı duyurulmuştur.⁵³⁵

CHP İl Kongresi 4 Kasım 1962 Pazar günü Şahin Sineması'nda yapılmıştır. Kongreye katılan isimler arasında Turhan Feyzioğlu, Kemal Satır, Alparslan Sabri Kılınç, Ahmet Zeydan, Mustafa Dinekli Samet Kuzucu, Fakih Özfakih, Sedat Çumralı da yer

⁵³² *Şehir Postası*, (26.11.1964: 1, 4).

⁵³³ *Yeni Konya*, (30.11.1964: 1); *Yeni Meram*, (30.11.1964: 1); *Şehir Postası*, (30.11.1964: 1).

⁵³⁴ *Yeni Konya*, (26.10.1962: 1); *Yeni Meram*, (26.10.1962: 1); *Şehir Postası*, (26.10.1962: 1).

⁵³⁵ *Yeni Konya*, (27.10.1962: 1); *Yeni Meram*, (27.10.1962: 1).

almıştır. Saat 10.00 ‘da başlayan kongreye 379 delege katılmıştır. İlk olarak faaliyet raporu okunmuş ve raporun okunması sonrasında partililerin konuşmalarına geçilmiştir. Bir kısım partili raporun lehinde bir kısmı ise aleyhinde konuşmuştur. Genel konuşmayı ise Turhan Feyzioğlu yapmıştır. Feyzioğlu, koalisyon ortağı olarak yaptıkları çalışmaları anlatmadıkları için İsmet İnönü’ye haksızlık yapıldığını söylemiştir. Kemal Satır ise particilik yapmadıklarını belirtmiştir. Kongrede il başkanlığı için seçimler de yapılmış Suad Abanazır ve Erdoğan Bakkalbaşı’nın aday olduğu seçimleri aldığı 221 oyla Suad Abanazır kazanmıştır. Yeni il başkanının seçimi ile yeni il teşkilatı da belirlenmiştir. Teşkilatta, Dursun uygur, Macit Bilgin, Feridun Ergücü, Hilmi Köprülü, Ahmet Onocak, Mehmet Apka, Ahmet Arıcan, Necati Taşbaşı, Adnan Ertanık, Nurettin Ayyüce, Besim Ergün ve Mehmet Acar yer almıştır.⁵³⁶

III.3.2. Cumhuriyet Halk Partisi’nin 1963 Yılı Faaliyetleri

1963 yılı Mayıs ayında CHP’li Başbakan Yardımcısı, Turhan Feyzioğlu ve CHP Genel Sekreteri Kemal Satır, CHP İstanbul Milletvekili Cihad Baban, CHP Manisa Milletvekili Muammer Erten incelemelerde bulunmak üzere Konya’ya gelmişlerdir. Turhan Feyzioğlu’na inceleme gezileri sırasında Konya Valisi Rebii Karatekin ve CHP Konya Milletvekilleri Rüştü Özal, İhsan Kabadayı ve Fakih Özlen eşlik etmişlerdir.

Turhan Feyzioğlu ve arkadaşları Ankara giriş yolu, Erkek Sanat Enstitüsü, Kız Öğretmen Okulu inşaatlarının olduğu bölgelere giderek çalışmaları incelemişlerdir. Ankara giriş yolu inşaat alanında konuşan Feyzioğlu, belediyenin yolun bitirilmesi için gerekli çabayı gösterdiği takdirde, hükümet olarak her türlü desteği vereceklerini söylemiştir. Konya Erkek Sanat Enstitüsü müdürü alanda yapılan incelemeler sırasında milletvekilleri aracılığıyla Feyzioğlu’ndan öğrenci kapasitesinin arttırılması isteğinde bulunmuş,

⁵³⁶ *Yeni Konya*, (5.11.1962: 1, 3); *Yeni Meram*, (5.11.1962: 1, 2); *Şehir Postası*, (5.11.1962: 1).

Başbakan Yardımcısı da bunun mümkün olabileceğini söylemiştir. Daha sonra Kız Öğretmen Okulu ile Hastane inşaatlarında incelemelerde bulunan heyet, tüm inşaatların en kısa sürede bitmesi için gereken çabayı göstereceklerini belirtmişlerdir. İncelemelerin bitişi sonrasında Turhan Feyzioğlu ve arkadaşları ikinci Ordu Komutanı Cemal Tural'a bir ziyarette bulunmuşlardır. Yapılan ziyaret sonrasında saat 14.00'da heyet Konya'dan ayrılmıştır.⁵³⁷

CHP açısından 1963 yılının en önemli gelişmelerinden birisi CHP'nin Dokuzuncu Bölge Toplantısı'nın Konya'da yapılması kararının alınması olmuştur. 26 Mayıs 1963 Pazar günü Şahin Sineması'nda yapılacağı duyurulan kongreye Kemal Satır, Turhan Feyzioğlu gibi isimlerin de katılacağı açıklanmış, partili partisiz bütün Konyalı vatandaşlar da davet edilmiştir.⁵³⁸ Ancak yapılan bu açıklamadan kısa süre sonra Ankara'da Talat Aydemir ve arkadaşlarının darbe girişimi gerçekleşmiş ve böyle bir ortamda toplantının yapılmaması kararı alınmıştır.⁵³⁹

III.3.3. Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1964 Yılı Faaliyetleri

1963 yerel seçimlerinde istediği başarıyı gösteremeyen CHP, yeni seçimlere bir yıl kala Konya'daki çalışmalarını sürdürmüş ve 27 Mayıs askeri müdahalesi sonrasındaki üçüncü il kongresini gerçekleştirmiştir.

III.3.3.1. Cumhuriyet Halk Partisi'nin 1964 Yılı İl Kongresi (12 Nisan 1964)

CHP 1961 genel seçimleri sonrasında ikinci il kongresini 12 Nisan 1964 Pazar Günü Şahin Sineması'nda gerçekleştirmiştir. Kongreye Milli Savunma Bakanı İlhami Sencer, Sağlık Bakanı Kemal Demir, Tarım Bakanı Turan Şahin, Adalet Bakanı Sedat Çumralı ile Turhan Feyzioğlu ve Kemali Beyazıt katılım göstermişlerdir. Kongre Başkanlığına Kemali

⁵³⁷ *Yeni Konya*, (10.05.1961: 1, 2); *Yeni Meram*, (10.05.1963: 1); *Şehir Postası*, (10.05.1963: 1).

⁵³⁸ *Yeni Konya*, (13.05.1963: 1).

⁵³⁹ *Yeni Konya*, (24.05.1963: 1).

Beyazıt getirilirken Başkan Vekili Vefa Tanır, Kâtipler ise Arslan Çavuşoğlu ve Cahit Barak Olmuştur. Kongre başkanlığı seçimi sonrasında Konya İl Teşkilatı Başkanı Suad Abanazır faaliyet raporunu okumuştur. Rapor üzerine yapılan tartışmalardan sonra konuşmalara geçilmiş, ilk konuşma İlhami Sencer tarafından yapılmıştır. Sencer partilileri yapılacak olan çalışmalarda birlik olmaya davet etmiştir. Daha sonra kürsüye Sağlık Bakanı Kemal Demir gelmiş ve Sağlık Bakanlığı'nın projeleri üzerine konuşmuştur. Demir'den sonra söz alan Tarım Bakanı Turhan Şahin, toprak reformu üzerine düşüncelerini dile getirmiştir. Son olarak Adalet Bakanı Sedat Çumralı konuşmuş ülke içerisindeki bölücü faaliyetlerin karşısında olduklarını söylemiştir. Konuşmalardan sonra seçimlere gidilmiştir. Ve il teşkilatı başkanı seçilmiştir. 455 delegenin oy kullandığı seçim sonucunda Suad Abanazır yeniden başkanlığa seçilmiştir.⁵⁴⁰

III.4. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin Konya'daki Faaliyetleri

CKMP'de 1961 genel seçimleri sonrasında parti iç dinamiklerinde yaşanan gelişmeler yeni bir siyasi partinin doğumunu beraberinde getirmiş ve MP'nin kuruluşuna neden olmuştur. Yaptığımız araştırma sonucunda edindiğimiz bilgiler ışığında CKMP'nin 1962 yılında Konya'daki faaliyetlerinin MP'den bağımsız bir şekilde değerlendirilemeyeceği görülmüş 1962 yılında yaşanan Konya'daki CKMP-MP mücadelesi, MP'nin kuruluş aşamasının anlatıldığı bölümde işlenmiştir. CKMP'nin 1962 yılı faaliyetleri de adı geçen bölümde ele alınmıştır.

III.4.1. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin 1963 Yılı Faaliyetleri

1961 genel seçimlerinde Konya'da ikinci parti olarak ve 1962 yılı boyunca kendi iç dinamiklerinde yaşanan mücadeleler sonucunda kurulan MP ile büyük bir rekabete giren

⁵⁴⁰ *Yeni Meram*, (13.04.1964: 1); *Şehir Postası*, (13.04.1964: 1).

CKMP, 1963 yılı itibariyle şehirdeki faaliyetlerine hız vermiş ve seçimler sonrasındaki ilk il kongresini gerçekleştirmiştir.

III.4.1.1. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin 1963 Yılı İl Kongresi (18 Ağustos 1963)

1962 yılı boyunca MP ile mücadele içerisine giren CKMP 1961 genel seçimleri sonrasında ilk il kongresini ancak 1963 yılında gerçekleştirebilmiştir. Partinin il teşkilatı adına bir basın toplantısı düzenleyen Mehdi Halıcı il kongresinin 18 Ağustos 1963 Pazar günü yapılacağını duyurmuştur. Kongreye CKMP Genel Başkan Vekili Hasan Dinçer, Ticaret Bakanı Ahmet Oğuz, Adalet Bakanı Abdülhak Kemal Yörük, Turizm Bakanı Nurettin Ardıoğlu ve yirmi kadar milletvekilinin katılım göstereceği belirtilmiştir.⁵⁴¹ Kongre 18 Ağustos'ta Manav Düğün Salonu'nda saat 10.00'da başlamıştır. Divan Başkanlığına Kaidircan Kafılı getirilmiştir. Divan Başkanı seçimi sonrasında Konya İl Teşkilatı Başkanı Mehdi Halıcı faaliyet raporunu okumuş ve rapor üzerine eleştiriler yapılmıştır. Daha sonra konuşmalara geçilmiştir. İlk olarak Adalet Bakanı Abdülhak Kemal Yörük kısa bir konuşma yapmış ve kürsüye Mehdi Halıcı çıkmıştır. Koalisyon paydaşlarına karşı eleştirel bir tarzda konuşan Halıcı keyfiyeten değil ortak kararlar alarak işlerin yapılması gerektiğini belirtmiştir. Mehdi Halıcı'dan sonra konuşan Hasan Dinçer ise birlik ve beraberlik mesajları vermiş Dinçer'in konuşmasıyla kongre sona ermiştir.⁵⁴²

CKMP il kongresinden on gün sonra Konya İl Teşkilatında da değişiklikler olmuş yeniden görev paylaşımı yapılmıştır. İl teşkilatı Başkanlığına yeniden Mehdi Halıcı getirilirken, ikinci başkan Sait Önal, muhasip Mehmet Mert olmuştur. Rıza Orpen, Kayhan

⁵⁴¹ *Yeni Konya*, (15.08.1963: 1, 3); *Şehir Postası*, (15.08.1963: 1).

⁵⁴² *Yeni Konya*, (19.08.1963: 1, 2); *Şehir Postası*, (19.08.1963: 1).

Berk, Ünal Ketenci, Recep Bingöloğlu, İsmail Tekeş ve Fazıl Volkan da üyeliklere getirilmişlerdir.⁵⁴³

III.4.2. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin 1964 Yılı Faaliyetler

CKMP Konya teşkilatının 1964 yılında herhangi bir faaliyeti ile bilgiye ulaşılamamıştır. Tabiri caizse 1964 yılı boyunca CKMP Konya'da kabuğuna çekilmiştir.

III.5. Millet Partisi'nin Kuruluşu ve Konya'daki Faaliyetleri

CKMP içerisinde yaşanan çatışmaların en önemli sonucu MP'nin kuruluşu olmuştur. MP'nin kuruluş sürecinde Osman Bölükbaşı Konya'yı tabiri caizse bir siyasi merkez olarak kullanmış, partinin çekirdek kadrosunda Konyalı siyasiler de yerlerini almışlardır.

III.5.1. Millet Partisi'nin Kuruluşu ve Konya'daki CKMP Teşkilatına Etkisi

1961 genel seçimleri sonrasında Konya siyasi hayatında yaşanan önemli gelişmelerden birisi MP'nin kuruluşu olmuştur. MP'nin kuruluşu, CKMP'nin Konya'daki teşkilatı ve seçmenini de yakından ilgilendirmiştir.

1962 yılının Mayıs ayına CKMP Genel Başkanı olarak giren Osman Bölükbaşı, Mayıs ayı sonunda gerçekleştirdiği Konya gezisi sonrasında partisinden istifa ettiğini açıklamış ve yeni parti kurma çalışmalarını sürdürmüştür. Bölükbaşı'nın 25 Mayıs'ta yapacağı Konya gezisi günler önceden duyurulurken, Bölükbaşı'nın şehre geleceği Konyalı taraftarları ile paylaşılmıştır. Duyurularda, CKMP liderinin 24 Mayıs 1962 tarihinde şehirde olacağı kendisine Genel Başkan Yardımcısı Hasan Dinçer ile partililerden Tefik Karasaban, Hüseyin Ataman, Abdülhak Kemal Yörük, Şerafettin Konuralp ve partili Konya milletvekillerinin eşlik edeceği kamuoyuna duyurulurken, CKMP il

⁵⁴³ *Yeni Konya*, (29.08.1963: 1, 2); *Şehir Postası*, (29.08.1963: 1).

teşkilatının genel başkanlarını karşılamak amacıyla yaptıkları program da paylaşılmıştır.⁵⁴⁴ CKMP Genel Başkanı Konya'ya kalabalık bir heyetle gelmiştir. 27 senatör ve pek çok milletvekilinin eşlik ettiği CKMP lideri 15.45'te şehre giriş yapmış partililer kendisini Kayacık mevkiinde karşılamışlardır. Konvoy Hastane, İstasyon, Alaaddin, Larende Caddelerini geçerek Mevlana Caddesi'nde bulunan parti binasına giriş yapmıştır. Parti binası önünde kendisini bekleyen vatandaşlara kısa bir konuşma yapan Bölükbaşı bir memleket gezisine çıktıklarını söylerken, gösterilen ilgiden dolayı teşekkür etmiştir. Parti binasında geçirilen süre sonrasında arkadaşları ile Torrence Gazinosu'na giden Osman Bölükbaşı burada parti il ve ilçe teşkilatları mensupları ve delegeler ile birlikte gizli bir toplantı yapmıştır.⁵⁴⁵

26 Mayıs'ta Osman Bölükbaşı Turistlik Saray Otelinde bir basın toplantısı düzenlemiş gündemdeki konular ile ilgili görüşlerini açıklamıştır. Toplantı sırasında kendisine eşlik eden isim yardımcısı Hasan Dinçer olmuştur. Siyasi af meselesi hakkında en kısa sürede gerçekleşmesi görüşünde olduklarını söylerken, ülkenin tek meselesinin de bu konu olmadığı üzerinde durmuştur. Hükümetin çalışmaları ile ilgili olarak; aksaklıkların bulunduğunu ancak bu aksaklıkların giderilmesinin de koalisyon paydaşları arasındaki uyuma bağlı olduğunu söylemiştir. Koalisyon hükümetinin ömrü ile ilgili olarak; uzun ömürlü olmasını istediğini, partisinin koalisyon ortağı olması konusunda ise böyle bir isteklerinin olmadığını amaçlarının vatandaşlara hizmet olduğunu söylemiş, toplantı sonrasında Konya İl Teşkilatı üyeleri ile 45 dakika süren gizli bir toplantı yapmıştır. Daha sonra Mevlana Müzesi'ni ziyaret eden heyet Konya'dan ayrılmıştır.⁵⁴⁶

⁵⁴⁴*Yeni Meram*, (19.05.1962: 1); *Yeni Meram*, (23.05.1962: 1); *Yeni Konya*, (24.05.1962: 1, 2); *Yeni Meram*, (24.05.1962: 1); *Şehir Postası*, (24.05.1962: 1, 4).

⁵⁴⁵*Yeni Konya*, (25.05.1962: 1); *Yeni Meram*, (25.05.1962: 1); *Şehir Postası*, (25.05.1962: 1).

⁵⁴⁶*Yeni Konya*, (26.05.1962: 1, 2); *Yeni Meram*, (26.05.1962: 1, 2); *Şehir Postası*, (26.05.1962: 1, 4).

Osman Bölükbaşı'nın CKMP genel başkanı olarak son Konya ziyareti yukarıda anlatıldığı gibi geçmiştir. Özellikle Konya İl Teşkilatı ile İlçe Teşkilatları ile yapılan iki gizli toplantı dikkat çekilecek hususlardır. Öyle ki birazdan anlatacağımız MP'nin Konya'daki kuruluş sürecinde kısa sürede teşkilatlanmasında bu toplantıların büyük oranda katkısı olmuştur.

26 Mayıs tarihinde gerçekleşen bu ziyaretten sonra 2 Haziran'da Osman Bölükbaşı CKMP'den istifa ettiğini açıklarken sebep olarak ise parti grubunda yapılan sert eleştirileri göstermiştir.⁵⁴⁷ Bölükbaşı'nın istifası Konya teşkilatında kısa süre içerisinde etkilerini göstermiş ve 3 Haziran tarihinde CKMP Konya milletvekillerinden Ömer Kart ile Kemal Ataman patiden istifa ettiklerini açıklamış olup Konya'daki Bölükbaşı taraftarlarının da MP'ye geçecekleri bilgisi paylaşılmıştır.⁵⁴⁸

MP'nin kuruluş sürecine girişi ile etkisini büyük oranda hisseden CKMP Ankara'dan Konya'ya bir heyet göndererek hem partide kalan isimleri kontrol etmek hem de il teşkilatı ile ilçe teşkilatlarını yanlarına çekmek amacıyla bir heyet göndermiştir. Heyette: Ahmet Oğuz, Nurettin Ok, Sadettin Tosbi, Konya CKMP Milletvekillerinden İrfan Baran, Kadircan Kafı ve çeşitli bölgelerden gelen 10 milletvekili ile pek çok senatör yer almıştır.⁵⁴⁹

CKMP Konya'daki hakimiyetini sürdürmek amacıyla atılımlar yaptığı günlerde CKMP 'den ayrıldığını açıklayan 30 senatör yayınladıkları bildiri ile “Millet” adında bir parti kurduklarını açıklamışlardır. Bildiri de şu ibareler yer almıştır:

⁵⁴⁷ *Şehir Postası*, (2.06.1962: 1).

⁵⁴⁸ *Yeni Konya*, (3.06.1962: 1); *Yeni Konya*, (5.06.1962: 1).

⁵⁴⁹ *Yeni Meram*, (14.06.1962: 1, 2).

“CKMP’nin bu güne kadar temsil ettiği vatansever ruh ve kendisine bayrak yaparak Millet adlı bir siyasi parti kurmak ve samimi dava arkadaşlarımızı bu partinin çatısı altında toplamak, CKMP’nin ideallerine sadakatin zaruri kıldığı bir hal tarzı olmuştur. Biz bu kararımızla kendimizi CKMP ruh ve davalarından ayırmış saymıyoruz. Sadece CKMP’nin bünyesinde normal yollarla tasfiyesi mümkün olmayan bir menfaat ikbal ve ihtiras zümresinden partiyi ve ideallerini kurtarmanın en salim yolunu bulmuş oluyoruz.”⁵⁵⁰

Yayınlanan bu bildiriden bir gün sonra Osman Bölükbaşı ve arkadaşları Ankara Valiliği’ne dilekçe vererek MP’yi kurmuşlardır. Kuruluş dilekçesi Niğde Senatörü Ali Rıza Uluırmak, Çankırı Milletvekili Kâzım Arar, Kırşehir Milletvekili Ahmet Bilgin, Afyonkarahisar Senatörü Mustafa Yılmaz İnceoğlu ve Ankara Senatörü Mansur Ulusoy tarafından imzalanmıştır. Yeni parti isminin MP olacağını duyan CKMP’liler ise partilerinden ihraç edilmiş veya istifa etmiş kişileri bir araya getirerek Ankara Valiliği’ne MP isimli bir parti kuracakları yönünde dilekçe verdirtmişler böylece MP isminin kullanılmasını engellemek istemişler ancak başarılı olamamışlardır.⁵⁵¹

Yayınlanan bu bildiriden sonra Konya’da da kuruluş hazırlıkları hızlanmıştır. CKMP’den ayrılan Mehdi Halıcı, Muammer Şahin, Mehmet Ali Bayrakçı, Mevlüt Baştaş Konya’da MP’yi kurmak amacıyla görevlendirilmişlerdir. Yeni kurulan MP’nin Genel Başkanı Osman Bölükbaşı’nın arkadaşlarından Afyon Senatörü Mustafa İnceoğlu, Milletvekilleri Kemal Ataman, Ömer Kart ve arkadaşlarının Konya’ya geldikleri ve 19 Haziran’da 12.00’da Türbe Caddesi’nde bulunan Mehmet Hoşgenç Kahvehanesinde bir sohbet toplantısı düzenleyecekleri⁵⁵² duyurulmuştur.

MP’nin kuruluş çalışmalarının hızlanması üzerine CKMP’li milletvekillerinden İrfan Baran ve Kadircan Kaflı diğer bölgelerden gelen üç milletvekilinin katılımı ile bir sohbet

⁵⁵⁰ *Şehir Postası*, (14.06.1962: 1).

⁵⁵¹ *Yeni Meram*, (16.06.1962: 1, 2).

⁵⁵² *Yeni Konya*, (18.06.1962: 1, 3); *Şehir Postası*, (18.06.1962: 1).

toplantısı düzenlemişlerdir. Toplantıda ilk konuşmayı yapan CKMP il başkanının da MP'ye geçmenin doğru olacağını söylemesi üzerine daha sonra konuşma yapan milletvekilleri delegeleri ikna etme çabası içerisinde girmiş ancak protesto ile karşılaşmışlardır.⁵⁵³

CKMP'nin gerçekleştirdiği sohbet toplantısı sonrasında partiden ayrılan milletvekillerinden Ömer Kart ve Kemal Ataman düzenledikleri toplantı ile ayrılma nedenlerini kamuoyuna açıklamışlardır. CKMP İl ve ilçe teşkilatlarında yer alan partililerin de bulunduğu toplantı sırasında CKMP teşkilatının tamamen MP'ye geçmesi amacıyla imza toplanmış ve yapılan görüşmeler sonucunda CKMP teşkilatının MP'ye geçmeye karar verdiği ve konuyla ilgili iki partinin de genel merkezlerinin haberdar edildiği belirtilmiştir.⁵⁵⁴

CKMP Konya İl Teşkilatı kurucularından Galip Bilge yaşanan istifalar üzerine Yeni Konya gazetesine açıklamalarda bulunmuştur. İstifalara üzüldüğünü belirten Bilge, CKMP'nin kritik bir dönemde ikiye ayrıldığı üzerinde durmuş, ayrılıkların sebebini ise partiden daha çok kişilerin ön plana çıkması olarak değerlendirmiştir.⁵⁵⁵

CKMP'de istifaların artması üzerine bir ayrılık haberi de Dereli CKMP'lilerden gelmiştir. Dereli partililer verdikleri dilekçe ile ayrıldıklarını bildirirken dilekçede:

“Memleketin içinde bulunduğu şartlar ve geçmişteki örnekler karşısında siyasi kanat ve ayrılıkların yapıcı işlere mani olduğu kanaatindeyiz. Bu itibarla parti bünyesinde ikilik yaratmanın en büyük örneğini veren CKMP'den istifa etmek zorunda kaldık. El birliği ile bu memleketin her yönüyle kalkınmasını temin

⁵⁵³ *Yeni Meram*, (18.06.1962: 1, 2); *Şehir Postası*, (18.06.1962: 1).

⁵⁵⁴ *Yeni Meram*, (20.06.1962: 1); *Şehir Postası*, (20.06.1962: 1).

⁵⁵⁵ *Yeni Konya*, (22.06.1962: 1, 2).

etmemiz gereken bu günlerde CKMP'nin sandalye kavgasına düşüp parçalanmasını isteyenlere bu istifamız bir örnek olsun”⁵⁵⁶ sözleri yer almıştır.

Yaşanan ayrılıklar ve MP cephesinde yapılan hazırlıklar üzerine CKMP Konya Milletvekilleri İrfan Baran, CKMP Kastamonu Milletvekili ve Parti Müfettişi İsmail Hakkı Yılanlıoğlu Konya'ya gelmişler ve CKMP'nin şehirdeki durumu hakkında açıklamalarda bulunmuşlardır. Yapılan açıklamada yerel basında CKMP'nin tüm teşkilatlarının MP'ye geçişi için MP'lilerce yapılan bir toplantıda imza toplandığı şeklinde yapılan haberlere tepki göstermişler ve “Konya CKMP Teşkilatı sadık ve vefakâr mensuplarıyla vazife başındadır. İlçelerde de durum aynıdır. İstifa eden bazı kişilerin kendi aralarında toplanıp Konya CKMP il ve ilçe teşkilatları adına karar veremeyeceği aşikârdır”⁵⁵⁷ cümleleriyle açıklamaya son verilmiştir.

MP Konya'da Temmuz ayı başında kurulurken, İl Başkanı İbrahim Çolakbayraktaroğlu olmuştur.⁵⁵⁸ CKMP'de yaşanan gelişmeler karşısında MP Konya Türbe Meydanı'nda yer alan binasında çalışmalarına başlamış 14 ilçe ile de görüşmeler yapılmıştır. Teşkilatın kurulması için görev alan isimlerden olan Kemal Ataman yaptığı açıklama ile eski MP ruhunu taşıdıkları için Osman Bölükbaşı'nın arkasında olduklarını söylemiştir.⁵⁵⁹

Temmuz ayının sonunda CKMP ile MP Konya il teşkilatları ortak bir bildiri yayınlamışlardır. Bildiride iki partinin il başkanının da imzası yer almıştır. Yapılan açıklamada iki partinin de yıllarca birlikte çalışmış kişiler tarafından kurulduğu belirtilmiş ve yaşanan parçalanmanın maddi manevi zararları üzerinde durularak beş madde ile genel

⁵⁵⁶ *Yeni Meram*, (25.06.1962: 1, 2).

⁵⁵⁷ *Yeni Konya*, (30.06.1962: 1, 3); *Şehir Postası*, (30.06.1962: 1).

⁵⁵⁸ *Yeni Meram*, (2.07.1962: 1, 2).

⁵⁵⁹ *Yeni Meram*, (2.07.1962: 1, 2); *Yeni Konya*, (3.07.1962: 1).

merkezden istenilenler sıralanmıştır. Bu maddelerce iki il teşkilatlarının birleşmesi gerektiği, genel merkezlerin bu durumu kabul etmeleri ve hemen ardından birleşme kongresi düzenlenmesi, yapılacak bu kongrede iki il teşkilatının da alacağı ortak kararları genel merkezlerine bildirmesi konularında genel merkezlerinden izin almak üzere bildiri hem CKMP hem de MP genel merkezlerine gönderilmiştir.⁵⁶⁰

İki teşkilat tarafından yayınlanan bildiri sonrasında CKMP cephesinden Kemal Ataman açıklama yaparak MP'den istifa etmiş olan Konya İl Teşkilatı Başkanı İbrahim Çolakbayraktar'ın kendilerinden habersiz olarak bu girişimde bulunduğunu açıklarken bildiri ile MP Konya İl Teşkilatının ilgisi olmadığını da eklemiştir.⁵⁶¹

MP, genel merkeze gönderilen ortak bildiriden bir gün sonra partinin Konya İl Teşkilatı'nda değişime gidildiğini açıklamıştır. Yapılan bilgilendirmede CKMP ile birleşme konusunda yapılan görüşmeler dolayısıyla il teşkilatının feshedildiği yeni teşkilatın ise Kemal Ataman'ın başkanlığında kurulduğu açıklanmış teşkilatta, Bahri Yüzbaşıoğlu, Mevlüt Bağdaş, Abdurrahman Cengiz, Kasım Gülçınar, Mahmut Erkılıç, Yusuf Akkan, Kasım Kubat, Ahmet Özdağ, Necmettin Ataç, Ali Uysal, Bekir Meramlı, Yusuf Kıymet ve İbrahim Geyik'in görev aldığı duyurulmuştur.⁵⁶² Kemal Ataman'ın yeni kurduğu teşkilat üzerine konuşan CKMP'den Mehdi Halıcı partilerin birleşmesi fikrinin genel merkezler tarafından onaylandığını Ataman'ın kurduğu teşkilatın hükümsüz olduğunu söylemiş⁵⁶³ ancak CKMP genel merkezi yaptığı açıklama ile partinin Konya Teşkilatı'nın birleşme konusunda yetkisi olmadığını ve birleşme durumunun onaylanmadığını duyurmuştur.⁵⁶⁴ Genel merkezden yapılan bu açıklama sonrasında CKMP

⁵⁶⁰ *Yeni Meram*, (30.07.1962: 1, 2); *Şehir Postası*, (30.07.1962: 1).

⁵⁶¹ *Yeni Meram*, (30.07.1962: 1).

⁵⁶² *Şehir Postası*, (1.08.1962: 1).

⁵⁶³ *Şehir Postası*, (1.08.1962: 3).

⁵⁶⁴ *Şehir Postası*, (4.08.1962: 1).

Konya İl Teşkilatı da yeniden Mehdi Halıcı başkanlığında kurulmuş, Sait Önal, Hanifi Canlı, Recep Bingöloğlu, Mustafa Tuncel, Rıza Orpen, Ali Ağırbaşı, Hüsnü Güncü, İbrahim Şakrak, Mehmet Toptaş, Rüştü Onur ve Şahin Şen yer almıştır.⁵⁶⁵

III.5.2. Millet Partisi'nin 1963 Yılı Faaliyetleri

1962 yılında kuruluşunu gerçekleştiren MP, 1963 Temmuz ayında ilk büyük kongresini yapma kararı almıştır. Ankara'da hazırlıklar sürerken, Talat Aydemir ve arkadaşlarının gerçekleştirdiği darbe girişimi sonrasında başkentte sıkıyönetimin ilan edilmesiyle kongrenin Konya'da yapılması kararı alınmış ve şehirde hazırlıklar başlamıştır.

III.5.2.1. Millet Partisi'nin I. Büyük Kongresi (5-6-7 Temmuz 1963/ Konya)

MP kuruluşundan bir yıl sonra büyük kongresini yapma kararı almıştır. Ankara'da gerçekleştirilmesi planlanan kongre 22 Mayıs 1963'te gerçekleşen darbe girişimi sonucunda Ankara, İzmir ve İstanbul'da sıkıyönetim kararının alınması nedeniyle Konya'da yapılmıştır.⁵⁶⁶ Kongrenin Konya'da yapılacağı Haziran ayı itibarıyla Konyalılara duyurulmuştur. Bu durum Konya siyasi hayatında bir ilk olmuştur.⁵⁶⁷ Kongrenin Konya'da toplanacağını belli olması üzerine şehre gelen MP Genel Sekreteri Kâzım Arar ile Milletvekilleri Ömer Kart ve Kemal Ataman Şahin Sineması sahibi ile görüşerek kongrenin sinema salonunda yapılması konusunda anlaşmışlardır.⁵⁶⁸ Kongre öncesinde MP Konya İl Teşkilatınca düzenlenen basın toplantısında konuşan Kemal Ataman hem Konya halkından hem de belediyeden isteklerde bulunmuştur. Ataman 5-6-7 Temmuz tarihlerinde yapılacak olan kongre nedeniyle belirtilen tarihlerde lokantaların açık bulunmasını ve misafirlere iyi hizmet verilmesini, şehirde bulunan taksi ve faytonların ihtiyaç dışı

⁵⁶⁵ *Şehir Postası*, (25.08.1962: 1).

⁵⁶⁶ *Yeni Meram*, (22.05.1963: 1); *Şehir Postası*, (23.05.1963: 1).

⁵⁶⁷ *Şehir Postası*, (10.06.1963: 1); *Yeni Meram*, (24.06.1963: 1, 2).

⁵⁶⁸ *Yeni Meram*, (24.06.1963: 1, 2).

kullanılmamasını vatandaşlardan isterken, Turizm Müdürlüğünden üç gün boyunca Konya’da yer alan müzelerin açık tutulmasını rica etmiştir. MP Konya İl Teşkilatı da Konya Belediyesi’ne yazdığı dilekçe ile kongre süresince elektrik kesintisi yapılmamasını istemiştir.⁵⁶⁹

Yapılan hazırlıklar neticesinde kongre 5 Temmuz’da Genel Başkan Osman Bölükbaşı, çeşitli şehirlerden gelen milletvekilleri, senatörler ve 1000’in üzerinde delegenin katılımı ile başlamıştır. Kongre Yozgat Milletvekili Hakkı Akdoğan tarafından açılmış ve başkanlık divanının seçileceği duyurulmuştur. Yapılan seçimler sonucunda Divan Başkanlığı’na MP İstanbul İl Başkanı Suphi Rıza Doğukan seçilirken MP Erzurum İl Başkanı Necati Güven ile MP Sivas İl Başkanı Halim Ateşalp Doğukan’ın yardımcıları olmuşlardır. Ardından MP lideri Bölükbaşı Genel İdare Kurulu’nun siyasi raporunu okumuştur. Raporda CHP 27 Mayıs’ı kendine mal etmeye çalışan siyasal bir kuruluş olarak tanımlanırken, YTP ve CKMP ise CHP’nin birer şubesi olarak nitelendirilmiştir. Birinci gün oturumlarına saat 19.30’da son verilmiştir.⁵⁷⁰

Kongrenin ikinci gününde kürsüye gelen Osman Bölükbaşı iki buçuk saat süren uzun bir konuşma yapmıştır. MP lideri konuşmasında daha çok İsmet İnönü olmak üzere diğer siyasi partileri eleştirmiştir. Hizmet etme isteğinde olduklarını belirten Bölükbaşı, ülkenin durumunun kötü oluşunun İsmet İnönü’nün eseri olduğunu söylerken, İnönü’nün demokrasi anlayışını eleştirmiştir. Yapılan konuşma sonrasında Genel İdare Kurulu üzerine yapılan eleştirilere cevaben konuşmalar yapılmıştır. Günün sonunda seçimlere gidilmiş ve Osman Bölükbaşı Genel Başkanlığa seçilmiştir. Genel İdare Kuruluna seçilenlerin

⁵⁶⁹ *Yeni Konya*, (4.07.1963: 1, 4); *Yeni Meram*, (4.07.1963: 1, 4); *Şehir Postası*, (4.07.1963: 1).

⁵⁷⁰ *Yeni Konya*, (6.07.1963: 1, 4); *Yeni Meram*, (6.07.1963: 1, 2); *Şehir Postası*, (6.07.1963: 1).

belirlenmesi sonucunda MP I. Büyük Kongresi sona ermiştir.⁵⁷¹ Kongrenin sona eriş haberini Yeni Konya gazetesi şu sözlerle duyurmuştur. “Hiçbir memleket meselesinin konuşulmadığı iktidara ve muhalefete çatmakla geçen kongre sona ermiştir. MP’nin bu kongresi ciddi siyasi parti ve memleket mukadderatına eğilecek bir organdan ziyade bir dernek toplantısı havası içermiştir.”⁵⁷²

III.5.3. Millet Partisi’nin 1964 Yılı Faaliyetleri

MP Konya İl Teşkilatında 1964 yılı başında bir değişiklik yapılmıştır. MP İl Teşkilatı üyeleri kendi aralarında yapmış oldukları toplantı sonucunda yeni bir il teşkilatı kurulması kararı alınmış ve bu işle ilgilenme görevi de Genel Merkez tarafından Muammer Şahin, Mahmut Erkılıç ve Mevlüt Baştaş’a verilmiştir. Yapılan temaslar sonucunda MP Konya İl Teşkilatı Başkanı Muammer Şahin olmuştur. İkinci Başkanlığa Erbil Kuru getirilirken, Sekreterliğe İshak Güngör, Muhasipliğe Erdem Sinangil getirilmiş, Ferit Hotamışlı, Seyit Küçükbezirci, Mevlüt Fıçıcı, Halil İbrahim Şahin, İbrahim Vural, Abdullah Metiner, Halis Ünsal ve Refik Ercan ise üyeliklere seçilmişlerdir.⁵⁷³

1964 yılının Ekim ayında Osman Bölükbaşı Konya ilçelerinde halk ile buluşmak üzere bir program yapmıştır. Bölükbaşı’nın büyük Konya Gezisi haftalar önce duyurulmuştur.⁵⁷⁴ MP liderinin ilçelerde yapacağı gezi programına göre Bölükbaşı: 12.10.1964 günü Kulu ve Cihanbeyli, 13.10.1964 günü Sarayönü, Kadınhanı, Doğanhisar, 14.10.1964 günü Beyşehir, Seydişehir, Bozkır, Hadim, 15.10.1964 günü Ermenek, Karaman, Çumra, 16.10.1964 günü Karapınar ve Ereğli’de vatandaşlar ile bir araya gelecektir. ⁵⁷⁵ Bölükbaşı program gereğince 13 Ekim’de Konya’ya gelmiş ve üç gün

⁵⁷¹ *Yeni Konya*, (7.07.1963: 1, 4); *Yeni Meram*, (8.07.1963: 1); *Şehir Postası*, (8.07.1963: 1).

⁵⁷² *Yeni Konya*, (8.07.1963: 1, 4).

⁵⁷³ *Yeni Meram*, (5.02.1964: 1); *Şehir Postası*, (5.02.1964: 1).

⁵⁷⁴ *Yeni Konya*, (24.09.1964: 1); *Şehir Postası*, (24.09.1964: 1).

⁵⁷⁵ *Yeni Konya*, (10.10.1964: 1, 2); *Yeni Meram*, (10.10.1964: 1); *Şehir Postası*, (10.10.1964: 1).

boyunca ilçelere giderek vatandaşlar ile bir araya gelmiştir.⁵⁷⁶ Yaptığı üç günlük geziler sonucunda Bölükbaşı 16 Ekim 1964'te Konya'dan ayrılmıştır.⁵⁷⁷ Osman Bölükbaşı Konya'dan ayrılışı sonrasında yayınladığı bir açıklama ile Konyalılara teşekkür etmiştir.⁵⁷⁸

III.6. Yeni Türkiye Partisi'nin Konya'daki Faaliyetleri

1961 genel seçimleri sonucunda Konya'da yeni bir il teşkilatı kuramayan⁵⁷⁹ ve aldığı 58.614⁵⁸⁰ oyla sonuncu parti olan YTP ile ilgili olarak seçimler sonrasında AP ile birleşme iddiaları sıkça ortaya atılmıştır. 1962 yılı başında on beş kişi haricinde Cihanbeyli, Ilgın, Beyşehir, Ermenek ve Karaman ilçe teşkilatlarının toplu olarak AP'ye katıldıkları, Ereğli, Akşehir, Yunak Karapınar, Doğanhisar, Seydişehir ve Hadim'de bulunan YTP teşkilatlarının dağılmak üzere olduğu Sarayönü, Kadınhanı ve Bozkır ilçe teşkilatlarının da büyük bir ihtimalle AP'ye katılacağı iddia edilmiştir. Aynı günlerde YTP Konya İl Teşkilatı Başkanı Nihat Kışnişçi ve arkadaşları partiden istifa ettiklerini açıklamışlardır.⁵⁸¹ Kışnişçi ve arkadaşları istifalarının hemen akabinde AP Konya İl Teşkilatı yöneticileri ile bir görüşme yapmışlardır. YTP'ye bağlı İlçe teşkilatlarıyla da görüşmeler yapan Nihat Kışnişçi, Ermenek, Cihanbeyli ve Beyşehir ilçe teşkilatlarından AP ile birleşme konusunda onay almıştır.⁵⁸² Nihat Kışnişçi ve arkadaşlarının bu girişimleri üzerine YTP Genel Merkezi Milletvekili Selçuk Aytan'ı konuyla ilgili olarak inceleme yapmak üzere görevlendirmiştir.⁵⁸³

⁵⁷⁶ *Yeni Meram*, (13.10.1964: 1, 3); *Şehir Postası*, (13.10.1964: 1).

⁵⁷⁷ *Yeni Meram*, (17.10.1964: 1).

⁵⁷⁸ *Yeni Konya*, (1.11.1964: 1).

⁵⁷⁹ *Yeni Konya*, (7.02.1962: 1, 2).

⁵⁸⁰ *Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri 1961 Yılı Genel Seçimlerinde Konya Seçim Bölgesinde Partilerin Aldıkları Oy Oranları* (Erişim Tarihi: 17.07.2020).

⁵⁸¹ *Yeni Konya*, (7.02.1962: 1, 2).

⁵⁸² *Yeni Konya*, (9.02.1962: 1).

⁵⁸³ *Yeni Konya*, (12.02.1962: 1).

Selçuk Aytan'ın incelemesi gezisinden bir ay sonra Sağlık Bakanı Suad Zeren Konya'ya bir gezi gerçekleştirmiştir. Gezi sırasında şehirde yer alan siyasi partilere de ziyarette bulunan Bakan, AP Konya İl Teşkilatını ziyaret ettikten sonra YTP İl Teşkilatına da uğramak üzere ayrılmak istediği sırada AP'lilerin YTP'nin Konya teşkilatının kendilerine katıldığını ve partinin bir teşkilatı olmadığını söylemeleri üzerine YTP'yi ziyaret etmekten vazgeçmiştir. Konu ile ilgili açıklama yapan YTP Konya İl Teşkilatı kurucularından Mustafa Küçüktunç, AP'lilerin söylemlerini eleştirmiş ve şehirde YTP teşkilatının yer aldığını belirtmiştir.⁵⁸⁴ Bu olaydan kısa bir süre sonra YTP tarafından Konyalı vatandaşlara genel bir açıklama yapılmıştır. Açıklamada, Konya İl Teşkilatı'nın AP ile birleşeceği hususunda çıkan söylentilerin yalan olduğu belirtilirken Nihat Kişnişçi eleştirilmiş ve eski il başkanının bu girişiminin partinin politikası olmadığı üzerinde durulmuş ve yeni bir il teşkilatı kurulacağı belirtilmiştir.⁵⁸⁵ YTP hakkında çıkan iddiaları yalanlasa da 1962 yılında yeni bir il teşkilatının kurulacağına dair yaptığı açıklamadan sonra tam olarak bir yıl boyunca Konya'da hiçbir faaliyette bulunmamıştır. Bu cümleden olarak YTP, 1962'de Konyalı vatandaşlara yaptığı açıklamanın gereğini ancak 1963 yılının Mayıs ayında yapabilmıştır.

Mayıs ayı başında yeni il teşkilatının kuruluşu için genel merkez tarafından bir heyet görevlendirilmiştir.⁵⁸⁶ Mekki Keskin ile Selçuk Aytan'ın başında bulunduğu heyet partili vatandaşlarla üyelik amacıyla görüşmelerde bulunmuşlardır.⁵⁸⁷ Keskin ve Aytan'ın temasları sonrasında yeni il teşkilatında görev alan isimler açıklanmıştır. YTP'nin yeni Konya İl Teşkilatında: Hacı Mustafa Küçüktunç, Yılmaz Kulluk, Ali Rıza Ercan, Yahya

⁵⁸⁴ *Şehir Postası*, (14.03.1962: 1).

⁵⁸⁵ *Yeni Meram*, (20.03.1962: 1).

⁵⁸⁶ *Yeni Konya*, (2.05.1963: 1).

⁵⁸⁷ *Yeni Konya*, (8.05.1963: 1, 2).

Hotamışlı, Hacı Ali Kılınçel, Ali Rıza Bilici, Mehmet Bakkal, Ahmet Bezici, Yusuf Değerli ve Ahmet Büyükkataşlı yer almıştır.⁵⁸⁸

III.7. Türkiye İşçi Partisi'nin Kuruluşu ve Konya'daki Faaliyetleri

TİP, MBK'nin siyasi partiler ile ilgili aldığı karar gereğince genel seçimlerde boy göstermek isteyen siyasi kuruluş başvurularının son günü olan 13 Şubat 1961 tarihinde başvurusunu yapmıştır. 12 kişilik bir sendikacı ekibi tarafından kurulan partinin Genel Başkanlığına Avni Erakalın getirilirken, Kemal Türkler partilerin en geç 13 Şubat 1961 tarihine kadar kuruluş işlemlerini gerçekleştirmesini istemiştir. Şaban Yıldız, İbrahim Güzelce, Rıza Kuas, Kemal Nebioğlu, Hüseyin Uslubaşı, Salih Özkarabay, İbrahim Denizciler, Adnan Arkın, Ahmet Muslu, Saffet Göksüzöğlü'da⁵⁸⁹ kurucular arasında yer almışlardır.

TİP'in kuruluş tarihi 13 Şubat 1961 olsa da parti, kuruluşunun ilk yılında pek bir varlık gösterememiştir. Özellikle TİP'in kurulduğu süreç içerisinde Türkiye'de yoğun bir partilileşme hareketi yaşandığı için bu parti Türk kamuoyunda yeterince ilgi görememiş ve diğer siyasi partilerin, özellikle DP'nin varisleri olarak görülen AP ve YTP'nin gölgesinde kalmıştır.⁵⁹⁰ Öyle ki TİP, 15 Ekim 1961 genel seçimleri öncesinde YSK tarafından koyulan "Seçimlere katılabilmek için 15 ilde ve ilçelerinde teşkilat kurma" şartını yerine getirememiş ve 1961 genel seçimlerinde seçmenin önüne çıkamamıştır.⁵⁹¹

Sessiz geçen bir yıl süresince TİP "Sendikalist" bir çizgide kaldıktan sonra bir siyasi parti hüviyeti kazanabilmek amacıyla parti kurucuları harekete geçmiş ve Mehmet Ali

⁵⁸⁸ *Yeni Konya*, (17.05.1963: 1); *Yeni Meram*, (17.05.1963: 1); *Şehir Postası*, (17.05.1963: 1).

⁵⁸⁹ Soysal (1983: 2017); Ünsal (2019: 106, 107); Atılgan (2010: 339).

⁵⁹⁰ Ünsal (2019: 108).

⁵⁹¹ Varel (2017: 401); Atılgan (2010: 340).

Aybar’a genel başkanlık teklif edilmiş⁵⁹² 1 Şubat 1962 tarihinde Aybar, TİP’in ikinci Genel Başkanı olmuştur.⁵⁹³ TİP Mehmet Ali Aybar ile birlikte ivmesini yükseltmiş ve başarılı bir siyasi parti olma yolunda adımlar atmaya başlamıştır. Kuruluş yılında Ankara, Kocaeli, İzmir, Adana ve Gaziantep’de teşkilatlanan parti, daha sonra Diyarbakır ve Kırıkkale’de 1963 yerel seçimleri sonrasında ise içlerinde Konya’nın da bulunduğu dokuz şehirde il teşkilatını kurmuştur.⁵⁹⁴

TİP’in Konya İl Teşkilatı 12 Ocak 1964 tarihinde kurulmuştur. Kurucular tarafından gazetelere açıklamalar gönderilerek basın aracılığıyla Konya halkı konuyla ilgili bilgilendirilmiştir. Yapılan açıklamada şu hususlar yer almıştır:

“Büyük Türk toplumunun mutluluğu için emekten yana olan emeğin toplumda en yüce değer olduğuna inanan ve emekçinin hakkını almak için savaştan TİP’in Konyamızda kurulması geç bile kalmış bir görevin yapılmasıdır. Anayasanın tuttuğu ışık altında tüzüğümüzün öncülüğü ile Türk işçi sınıfının, köylü yurttaşlarının, küçük esnafın, dar gelirli vatandaşlarımızın yararını çıkarıcı zümrenin karşısında daima savunacağız. Haklı davaların savunulması, inançlı kişilerin ellerinde daha tez ve daha güçlü olur. Bu anlayış içinde sayın basınımızın, toplumcu aydınların, Atatürkçü gençliğin bizimle beraber olduğuna inancımız tamdır.”⁵⁹⁵

Açıklamadan sonra il teşkilatında yer alan isimler de duyurulmuştur. TİP Konya İl Teşkilatında yer alan isimler şunlardır: Mustafa Aksungur, Mehmet Olcay, Rasim Göknel, Ahmet Aladağ, Hüseyin Ünal, Ali Doğru, Recep Bingöloğlu, Mehmet Ali Aytekin, Veli Akdemir, Hacı Ali Kahveci, Ömer Akdeniz, Kadir Acar ve Mehmet Kılınç.⁵⁹⁶

⁵⁹² Bora (2017: 615).

⁵⁹³ Soysal (1983: 2017); Aydınoglu (2007: 92); Varel (2017: 402).

⁵⁹⁴ Ünsal (2019: 272).

⁵⁹⁵ *Yeni Meram*, (13.01.1964: 1); *Şehir Postası*, (13.01.1964: 1).

⁵⁹⁶ *Yeni Meram*, (13.01.1964: 1); *Şehir Postası*, (13.01.1964: 1).

III.8. Siyasi Af Meselesi ve Konya'daki Tutukluların Durumu

31 Mayıs 1962 tarihinde Başbakan İsmet İnönü hükümetinin istifa kararını Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'e sunmuş ve Gürsel de bu istifayı kabul etmiştir.⁵⁹⁷ Böylece cumhuriyet tarihinin ilk koalisyon hükümeti dağılmıştır. Hükümetin dağılışı başrolü oynayan mesele ise 1961 yılının sonlarına doğru TBMM 'de ortaya atılan ve 1962 yılının başlarından itibaren yoğun olarak tartışılan “Kısmi Siyasi Af” konusu olmuştur. Özellikle koalisyon paydaşları olan AP ile CHP arasında konu ile ilgili olarak ortak bir kararın alınamaması İnönü'nün istifasında önemli rol oynamıştır.⁵⁹⁸ İnönü'nün istifası sonrasında cumhurbaşkanı Gürsel AP-YTP-CKMP liderleriyle yeni hükümetin kurulması amacıyla görüşmeler yapsa da⁵⁹⁹ yeni hükümeti kurma görevinin yeniden İsmet Paşa'ya verileceği söylemleri kamuoyunda yer etmiştir. 13 Haziran 1962 tarihinde İsmet İnönü, Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel ile bir görüşme yapmıştır. Bir saat süren görüşme sonrasında basın mensuplarına açıklamalarda bulunan İsmet İnönü yeni hükümeti kuracağını Gürsel'e bildirdiğini söylemiş, gazetecilerin “Yeni koalisyon üçlü mü olacak?” sorusuna ise “Bu gün belli olacak” cevabını vermiştir.⁶⁰⁰

İnönü'nün yaptığı bu açıklamalardan kısa süre sonra ikinci koalisyon hükümetinin de birincisi gibi İsmet İnönü tarafından kurulacağı resmi olarak bildirilmiş, yeni hükümette yer alacak partiler olarak ise CHP-CKMP-YTP duyurulmuştur.⁶⁰¹ Siyasi partilerin belli oluşu ile partilerin hükümette bulunduracağı bakan sayıları da belirlenmiş CHP'nin 12,

⁵⁹⁷ *Şehir Postası*, (1.06.1962: 1).

⁵⁹⁸ *Yeni Meram*, (1.06.1962: 1, 2).

⁵⁹⁹ *Yeni Konya*, (2.06.1962: 1); *Yeni Meram*, (2.06.1962: 1, 2); *Şehir Postası*, (2.06.1962: 1); *Yeni Meram*, (4.06.1962: 1).

⁶⁰⁰ *Şehir Postası*, (14.06.1962: 1).

⁶⁰¹ *Yeni Konya*, (22.06.1962: 1); *Şehir Postası*, (22.06.1962: 1); *Yeni Meram*, (23.06.1962: 1, 2).

YTP'nin 6, CKMP'nin 4, bakan bulunduracağı bağımsızlara ise 1 bakanlık verileceği açıklanmıştır.⁶⁰²

Yapılan girişimler sonucunda koalisyon protokolü imzalanmıştır. Protokolde, yeni kurulacak olan hükümet hakkında bilgiler verilirken CHP-YTP ve CKMP'nin İsmet İnönü'nün daveti üzerine koalisyona katılım gösterdiği ve bir de TBMM bağımsız üyelerinden de bir temsilcinin yer aldığı açıklanmış 16 Haziran 1962'den itibaren yapılan çalışmalar sonucunda adı geçen partiler ile bir bağımsız temsilci tarafından yeni hükümetin kuruluşuna karar verildiği belirtilmiştir. Protokolün devamında koalisyonun paydaşları arasında İşbirliği yapılacak konular açıklanmıştır. Bu konular arasında kısmi af meselesi de yer alırken kanunun 1962 yılı Ekim ayı içerisinde TBMM'ye görüşülmek üzere sevk edilmesine ve aynı ay içerisinde yürürlüğe girmesi konusunda anlaşma sağlandığı bildirilmiştir.⁶⁰³

Koalisyon paydaşlarının belirlenen konular üzerine anlaşmaları sonrasında 7 Temmuz 1962 tarihinde hükümet programı üzerinde görüşmeler yapılmış ve yapılan görüşmeler sonrasında 397 oyun kullanıldığı oturumda 259 kabul, 134 ret oyuna karşılık 4 çekimser oyun kullanılması üzerine yeni hükümet güvenoyu almıştır.⁶⁰⁴ İkinci koalisyon hükümetinin güven oylamasında Konya milletvekillerinden, Selçuk Aytan, İrfan Baran, İhsan Kabadayı, Kadircan Kafı, Mekki Keskin, Samet Kuzucu, Rüştü Özal, Fakih Özfakih, Fakih Özlen ve Vefa Tanır hükümete güven oyu verirken, Kemal Ataman, Ahmet Gürkan, Ömer Kart, Faruk Sükan, Cahit Yılmaz ve Sait Sina Yücesoy ise güvensizlik oyu vermişlerdir.⁶⁰⁵

⁶⁰² *Yeni Konya*, (22.06.1962: 1).

⁶⁰³ Neziroğlu - Yılmaz (2015: 160, 163).

⁶⁰⁴ *MM ZC* (7.07.1962, O:1, B:110: 279); *Yeni Konya*, (8.07.1962: 1); *Şehir Postası*, (8.07.1962: 1).

⁶⁰⁵ *MM ZC* (7.07.1962, O:1, B:110: 280, 281).

Ağustos ayı içerisinde eski DP Konya milletvekillerinden Muhittin Güzelkılınç, Sebahaddin Sayın, Ali Saim Kaymak, Reyhan Gökmenoğlu ve Sami Soylu gözetim altında tutuldukları Kayseri Cezaevinden Konya Cezaevine nakillerini istemişler ve mahkumların bu isteği kabul görmüştür.⁶⁰⁶

1962 yılının Ekim ayına girildiğinde koalisyon protokolünde belirtildiği üzere Siyasi Af Kanunu ile ilgili işlemler hızlanmış ve konu hem MM’de hem de CS’de görüşülmeye başlamıştır. 12 Ekim tarihinde MM’de yapılan görüşmeler sonucunda YAD tarafından tutuklu olmalarına karar verilen bazı DP mensuplarının kısmi afları üzerine yapılan görüşmeler sonucunda tasarının kabul edilmesi kararı alınmıştır.⁶⁰⁷ MM’de görüşülen kısmi af meselesi 16 Ekim tarihinde de CS’de görüşülmüş ve Adalet Komisyonu’nda kabul edilmiştir.⁶⁰⁸ Kanunun hem MM’de hem de CS’de kabulü sonrasında 18 Ekim’de Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel de tasarıyı imzalamış ve tahliye işlemleri başlamıştır.

Kanunun kabul edilmesiyle Konya Cezaevinde bulunan eski DP milletvekillerinden Reyhan Gökmenoğlu, Sami Soylu, Mustafa Runyun, Muhittin Güzelkılınç, Ali Saim Kaymak ve Mustafa Bağrıaçık 18 Ekim sabahı saat 6.30-7.00 arasında cezaevinden ayrı ayrı tahliye edilmişlerdir. İlk olarak cezaevi müdürlüğüne çağrılan Muhittin Güzelkılınç tahliye olmuş nereye gideceği sorulduktan sonra arabanın hazır olduğu söylenmiştir. Daha sonra Reyhan Gökmenoğlu ile Ali Saim Soylu’nun Ankara’ya gideceklerini söylemeleri

⁶⁰⁶ *Yeni Konya*, (20.08.1962: 1); *Şehir Postası*, (20.08.1962: 1).

⁶⁰⁷ *MM ZC* (12.10.1962, O:1, B:129: 4, 31); *Yeni Konya*, (13.10.1962: 1); *Şehir Postası*, (13.10.1962: 1); Ahmad- Turgay Ahmad (1976: 253).

⁶⁰⁸ *CS ZC* (16.10.1962,O:1,B:92: 461, 486, 487, 489); *Yeni Meram*, (16.10.1962: 1); *Yeni Meram*, (17.10.1962: 1, 3); *Şehir Postası*, (17.10.1962: 1); *T.C Resmi Gazete*, (18.10.1962: 8846, 8847); Ahmad-Turgay Ahmad (1976: 253).

üzerine polis arabası ile 10. kilometreye kadar bırakılarak ailelerine haber verilmiştir. Diğer mahkûmlar da evlerine bırakılmışlardır.⁶⁰⁹

Siyasi 7 mahkûmun tahliyesi sonrasında Konya Cezaevinde diğer tutuklularca isyan çıkarılmıştır. Cezaevinde bulunan 568 mahkûm af tasarısının kendilerini de kapsamı gerektiğini belirtmişler ve cezaevi çatısına “Af İsteriz” yazan siyah bir bayrak asmışlardır. Koğuşların kapılarına da pankartlar asan mahkûmlar af isteklerini sloganlar atarak dile getirmişlerdir. Tutukluların gazetecileri görmek istediklerini belirtmeleri üzerine iki gazeteci cezaevine getirilmiştir. Mahkûmlar yaptıkları açıklamalar ile devlet büyüklerinin kendilerini duymalarını isterken af isteklerini belirtmişlerdir. Savcı Yardımcısı Kemal Balkan’ın mahkûmlara isteklerinin Adalet Bakanlığı’na bildirileceğini söylemesi üzerine isyan sona ermiştir.⁶¹⁰

III.9. 1963 Yerel Seçimleri ve Konya’daki Yansımaları (17 Kasım 1963)

Temmuz ayı başında yerel seçimlerin 17 Kasım 1963 Pazar günü yapılacağı kamuoyuna ilan edilmiştir.⁶¹¹ Seçim tarihinin belli oluşu ile seçimlerle ilgili bilgilendirmeler de İç İşleri Bakanlığınca yapılmaya başlanmış ve valiliklere konu ile ilgili bildiriler gönderilmiştir. Konya Valiliği’ne gelmiş olan bildiride seçim tarihi bir kez daha hatırlatılırken seçimlerin en iyi şekilde yapılabilmesi için gereken özenin gösterilmesi istenilmiş, aynı gün içerisinde muhtar, ihtiyar heyetleri, belediye meclisleri, belediye başkanları ve il genel meclisi seçimlerinin yapılacağı da belirtilmiştir.⁶¹²

⁶⁰⁹ *Yeni Konya*, (19.10.1962: 1, 3); *Yeni Meram*, (19.10.1962: 1); *Şehir Postası*, (19.10.1962: 1).

⁶¹⁰ *Yeni Konya*, (19.10.1962: 1); *Yeni Meram*, (19.10.1962: 1, 2); *Şehir Postası*, (19.10.1962: 1).

⁶¹¹ *Yeni Konya*, (6.07.1963: 1).

⁶¹² *Yeni Konya*, (22.07.1963: 1, 2).

III.9.1. Belediye ve İl Genel Meclisi Adaylarının Tespit Edilişi

Yerel seçim tarihinin ve esaslarının belli olmasıyla siyasi partiler aday tespiti için çalışmalarına başlamışlardır. Aday tespitinde en çok ilgi çeken konu siyasi partilerin Konya’da belediye başkanlığı için hangi isimleri aday göstereceği olmuştur. Bu konuda ilk açıklama CHP’den gelmiş ve partinin 40. kuruluş yılı yemeğinde CHP Konya İl Teşkilatı Başkanı Suad Abanazır, Adnan Ertanık’ın CHP’nin Konya Belediye Başkanı adayı olduğunu söylemiştir.⁶¹³ CHP’den sonra AP 22 Eylül’de il merkezinde yaptığı aday tespiti toplantısı sonrasında Ahmet Hilmi Nalçacı’nın AP’nin Konya Belediye Başkanı adayı olduğu açıklanmıştır.⁶¹⁴ CHP ve AP’den sonra CKMP yerel seçimlerde Belediye Başkanı adayının Ziya Göktürk olduğunu duyurmuştur.⁶¹⁵ MP ve YTP’den ise konu ile ilgili herhangi bir açıklama gelmezken, MP 15 Ekim’de yapılan açıklama ile adaylarını gizli tutacağını açıklamıştır.⁶¹⁶ YTP ise sessizliğini korumuştur.

Belediye başkanı adaylarının seçimi sırasında siyasi partiler Belediye ve İl Genel Meclisi’nde yer alacak olan üyelerin seçimi ile de alakadar olmuşlardır. CHP Konya İl Teşkilatı Belediye Meclisi ile İl Genel Meclisi için aday kayıtlarının 22 Eylül - 3 Ekim arasında yapılacağını ilan etmiştir.⁶¹⁷ AP Konya İl Teşkilatı yaptığı açıklamada aday kayıtlarının 3 Ekim tarihine kadar alınacağını duyurmuştur.⁶¹⁸ MP adayların il binasında bizzat seçileceğini duyurmuştur.⁶¹⁹ YTP herhangi bir açıklama yapmamıştır.

⁶¹³ *Yeni Konya*, (9.09.1963: 1, 3).

⁶¹⁴ *Yeni Konya*, (23.09.1963: 1, 2); *Yeni Meram*, (23.09.1963: 1).

⁶¹⁵ *Yeni Meram*, (28.09.1963: 1); *Yeni Meram*, (30.09.1963: 1, 2).

⁶¹⁶ *Yeni Konya*, (15.10.1963: 1).

⁶¹⁷ *Yeni Meram*, (21.09.1963: 1).

⁶¹⁸ *Yeni Konya*, (26.09.1963: 2).

⁶¹⁹ *Yeni Meram*, (27.09.1963: 1).

Siyasi partilere yapılan adaylık başvuruları sonucunda aday tespitleri 13 Ekim 1963 tarihinde yapılmış⁶²⁰ ve adayların isimleri yerel basın aracılığıyla Konya halkına duyurulmuştur.

Tablo 16: Siyasi Partilerin Belediye Meclisi Adayları

A.P. ⁶²¹	C.H.P. ⁶²²	C.K.M.P. ⁶²³	M.P. ⁶²⁴
Sıtkı Bilgin	Suad Abanazır	Mehdi Halıcı	Ferit Hotamışlı
Mustafa Öncel	İhsan Onar	Ata Koçbeker	Necmettin Ataç
Nuri Yılmazgil	Ahmet Ayyüce	Veysi Tozan	Erbil Kuru
Mehmet Ortaer	Mehmet Abka	Hamdi Apalı	İbrahim Geyik
Hilmi Altuntaş	Mehmet Arın	Mehmet Mert	Necati Çekirdekçi
Fikri Simav	Fakir Usman	Mehmet Aşçıgil	Bekir Meramlı
Haydar Koyuncu	Şükrü Mutafoğlu	Mustafa Cincime	Rasim Çögen
Osman Torun	Salih Lodos	Ahmet Bahçıvan	Mahmut Erkiliç
Galip Taşköprü	Feridun Ergücü	Rüştü Onur	Kasım Gürçınar
Ahmet Kolat	Hilmi Köprülü	Recep Bingöloğlu	Ali Atam
Nazif İlday	Kazım K.	Rıza Orpen	Mehmet Hoşgeçin
Muzaffer Demirtaş	Dursun Uğur	Ahmet Kuru	Fehmi Yılmaz
Ali İhsan Döngel	Ahmet Armağan	Mehmet Ermişler	Ali Uysal
Süleyman Öztapak	Naci Gücüyener	Şevket Büyükaşık	Mehmet Parlayan
Davut Dolular	Emin Ergene	Mustafa Kaygun	Mustafa Soğancı
Yılmaz Kulluk	Ahmet Arıcan	Şakir Gölet	Mevlüt Baştaş
Ali Yüzbaşıgil	Hüsnü Doğan	Mehmet Gövez	Ömer Ali A.
Ömer Civelek	Fahrettin Alkay	Mehmet B.	Ahmet Güzelen
Osman İlker	Erdoğan B.	Ahmet Çakıroğlu	Ali Pakparlak
Hanefi Çınar	Vehbi Bilgin	Mahir İba	Cihangir G.
Ali Çiçek	Mustafa Gökçek	Kazım Apaydın	Hamza Uyar
Enver Tengirşek	Adil Karaağaç	Tevfik Olgunçelik	Ahmet Kalan
Ömer Çoktosun	Sezai Arısoy	Mehmet Ali Ş.	Hasan Mesçi
İsmail Çalışkan	Sadi Altıoklar	Osman Özkaya	İzzet Bezirci
Ahmet N.	M.Ali Eşrefoğlu	Hulusi Ögütçü	Mustafa İşgüman
Veysel Öksüz	Alaaddin Selçuk	Ahmet Usluoğlu	Salih Sağlam
Rüştü Olyalvaç	Ali Beştav	Mustafa Tozoğlu	Kamuran S.
Hikmet Başaytaç	M. Haydaroğlu	İbrahim Aczi	İbrahim Vural
Şükrü Bilecik	Vahid Orhan	Kasım Ovalı	Fethi Özkaldırım
Ali Cinici	Şakir Yanartaş	Yaşar Öztipi	Mevlüt Fıçııcı
Kazım Keçeci	Hasan Hüseyin K.	Hasan Cennet	Fikri Erdal
Hacı Büyükbayram	Ahmet Akay	Cuma Çolak	İhsan Günce

⁶²⁰ *Yeni Meram*, (14.10.1963: 1); *Şehir Postası*, (14.10.1963: 1).

⁶²¹ *Yeni Konya*, (15.10.1963: 1, 3); *Yeni Meram*, (15.10.1963: 1, 2); *Şehir Postası*, (15.10.1963: 1).

⁶²² *Yeni Konya*, (17.10.1963: 1, 3); *Yeni Meram*, (17.10.1963: 1); *Şehir Postası*, (17.10.1963: 1).

⁶²³ *Yeni Konya*, (17.10.1963: 1, 3); *Yeni Meram*, (17.10.1963: 1, 3); *Şehir Postası*, (17.10.1963: 1).

⁶²⁴ *Yeni Konya*, (19.10.1963: 1, 2); *Yeni Meram*, (19.10.1963: 1, 2); *Şehir Postası*, (19.10.1963: 1).

Necati P.	Ayşe Yolgeç	Bahtiyar Tatlınar	Hasan Tarhan
Mehmet Özay	Mithat Aksoy	Mehmet Adalı	Ali Altunay
Ali Vefa	Ali İyiiişgörür	Avni Ambar	İsmail Balanyağ
	Naile Tüzün		Mehmet Çete

Tablo 17: Siyasi Partilerin İl Genel Meclisi Adayları

A.P. ⁶²⁵	C.H.P. ⁶²⁶	C.K.M.P. ⁶²⁷	M.P. ⁶²⁸
Ziyaeddin İzerdem	Besim Ergün	Said Önal	İshak Güngör
Kemal Gödeneli	Mehmet Okutan	Adnan Koç	Mahmut Nedim G.
Kubilay İmer	Ahmet Karahan	Ekrem İlhan	Tevfik Özgül
Mehmet Tıgılı	Mehmet Ögüt	Mustafa Akkese	Kazım Köroğlu
Muzaffer Kocaman	İbrahim Ağabeyli	Recep Sinangil	İhsan Tonguç
Mehmet Güleç	Mahmut Çuhadar	Sadrettin Çelik	Cemal Odabaşı
Mustafa Necmi A.	Dursun Şimşekkan	Halil Azman	Eyüp Bezirci
Ahmet Kanoğlu	Behçet İnilceli	Halil Ata	Mehmet Y.
Hüseyin Duransoy	Mustafa B.	Muharrem Bağcı	Ali Demirel

MP'nin Konya Belediye Başkanlığı için adayı da Belediye Meclisi adayları ve İl Genel Meclisi Adayları ile açıklanmıştır. Ve MP'nin Konya Belediye Başkanı Adayı Ziya Göktürk olmuştur. ⁶²⁹ Siyasi partilerin Belediye Başkanlığı, Belediye Meclisi Üyeliği ve İl Genel Meclisi Üyeliği için adaylarını açıklaması sonrasında MP İl Başkanı M. Ali Bayrakçı'da partisinden istifa ederek yerel seçimlerde belediye başkanlığı için bağımsız adaylığını koyduğunu açıklamıştır. ⁶³⁰

III.9.2. Siyasi Partilerin Yerel Seçim Mitingleri

Seçimler öncesinde şehrin tanınan ve sevilen isimlerini Belediye Meclisi, İl Genel Meclisi üyelikleri ve Belediye Başkanlığına aday gösterme yarışına giren partilerin politikalarını Konyalı vatandaşlara anlatma şansı yakalayacağı en önemli etkinlik şüphesiz

⁶²⁵ *Yeni Konya*, (15.10.1963: 3); *Yeni Meram*, (15.10.1963: 2); *Şehir Postası*, (15.10.1963: 1).

⁶²⁶ *Yeni Konya*, (17.10.1963: 1, 3); *Yeni Meram*, (17.10.1963: 1); *Şehir Postası*, (17.10.1963: 1).

⁶²⁷ *Yeni Konya*, (17.10.1963: 1, 3); *Yeni Meram*, (17.10.1963: 1, 3); *Şehir Postası*, (17.10.1963: 1).

⁶²⁸ *Yeni Konya*, (19.10.1963: 1, 2); *Yeni Meram*, (19.10.1963: 1, 2); *Şehir Postası*, (19.10.1963: 1).

⁶²⁹ *Yeni Konya*, (19.10.1963: 1); *Yeni Meram*, (19.10.1963: 1); *Şehir Postası*, (19.10.1963: 1).

⁶³⁰ *Yeni Meram*, (19.10.1963: 2).

mitingler olacaktır. Konya’da yerel seçimlere katılacak olan dört siyasi partide mitinglerini gerçekleştirerek vatandaşlara vaatleri hakkında bilgi vermişlerdir.

III.9.2.1. Cumhuriyet Halk Partisi’nin Konya Mitingi (9 Kasım 1963)

Yerel seçimler dolayısıyla Konya’da ilk mitingi CHP’nin yapacağı açıklanmıştır. 9 Kasım 1963 Cumartesi günü saat 14.00’da Hükümet Alanı’nda yapılacak olan mitinge CHP’ye mensup pek çok senatör ve milletvekilinin katılacağı duyurulurken, CHP Konya Milletvekillerinden Vefa Tanır, İhsan Kabadayı, Fakih Özlen, Samet Kuzucu, Fakih Özfakih’in bizzat alanda bulunacağı açıklanmıştır.⁶³¹ CHP mitingi duyurulmasına rağmen Pazar günleri tatil yapan Konya basınında Pazartesi günü de şaşırtıcı bir şekilde mitingle ilgili haberlere yer verilmemiştir.

III.9.2.2. Adalet Partisi’nin Konya Mitingi (11 Kasım 1963)

AP yerel seçim mitingini 11 Kasım’da yapmıştır. Mitinge Genel Başkan Ragıp Gümüşpala da katılmıştır. Gümüşpala yaptığı açıklamada Türkiye genelinde yüksek oy alacaklarını ve AP’nin gelecekte iktidara geleceğini belirtmiştir. Gümüşpala’dan sonra yapılan konuşmalarda da siyasiler yerel seçimleri kazanmak için ellerinden geleni yapacaklarını söylemişlerdir.⁶³²

III.9.2.3. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi’nin Konya Mitingi (15 Kasım 1963)

CKMP yerel seçim mitingini seçimlere iki gün kala 15 Kasım’da yapmıştır. Saat 14.00’da Hükümet Alanı’nda düzenlenen mitingde CKMP Konya Milletvekilleri ile partinin Belediye Başkanı Adayı Ziya Göktürk yer almıştır. Mitingde, konuşan CKMP Konya Milletvekili Kadircan Kaflı diğer siyasi partilerin durumları hakkında değerlendirmelerde bulunmuş YTP’nin Konya’da tüm gücünü kaybettiğini söylerken

⁶³¹ *Yeni Konya*, (7.11.1963: 1); *Yeni Meram*, (7.11.1963: 1); *Şehir Postası*, (7.11.1963: 1).

⁶³² *Yeni Konya*, (12.11.1963: 1); *Yeni Meram*, (12.11.1963: 1, 2); *Şehir Postası*, (12.11.1963: 1).

AP'nin gerçek dışı durumları baz alarak politika yaptığını CHP'nin ve İnönü'nün ise partisinin kontrolünde olduğunu söylemiştir.⁶³³

III.9.2.4.Millet Partisi'nin Konya Mitingi (16 Kasım 1963)

MP Konya'daki yerel seçim mitingini seçimlere bir gün kala yapmıştır. Mitingin Hükümet Alanı'nda saat 14.00'da yapılacağı duyurulmuştur.⁶³⁴ MP mitinginden sonraki gün yerel seçimlerin yapılması nedeniyle mitingle ilgili bilgilere ulaşamamış daha çok seçimlerle ilgili haberler yapılmıştır.

III.10.Seçim Gelişmeleri ve Sonuçlar

Seçimlere hazırlık süreci boyunca sessiz kalan YTP Konya İl Teşkilatı 16 Kasım'da bir bildiri yayınlamış ve partinin Konya'da yerel seçimlere girmeyeceği açıklanmıştır. Açıklamada YTP'nin Konya'da dağılmadığına vurgu yapılmış ve seçimlere girmeme sebebi şu şekilde açıklanmıştır. "Partimiz memlekette huzur ve selametın zuhurunu ve temadidini prensip edinmiş bir partidir. Konya'da sadece bu seçimlere girmeyişimizin nedeni dayandığımız seçmen kitesinin ve bütün vatandaşlarımızın yakın menfaati ile ilgilidir."⁶³⁵

17 Kasım'da yerel seçim heyecanı yaşanmış ve askeri müdahale sonrasında Konya halkı ikinci kez sandık başına gitmiştir. Konya'da seçimlere AP, CHP, CKMP ve MP katılmış bağımsız adaylığını koyduğunu belirten M. Ali Bayrakçı adaylıktan çekilmiştir.⁶³⁶

Seçimlerden bir gün sonra AP'nin Belediye Meclis Üyeliği listesinin iptali Konya'da geniş yankı uyandırmıştır. CKMP'li Veysi Tozan'ın AP'nin listesinde kanun dışı bağımsız aday bulundurduğu şikâyeti sonucunda İlçe Seçim Kurulu AP'nin Belediye Meclis Üyeliği

⁶³³ *Yeni Konya*, (16.11.1963: 1, 3); *Yeni Meram*, (16.11.1963: 1, 2); *Şehir Postası*, (16.11.1963: 1).

⁶³⁴ *Yeni Meram*, (16.11.1963: 1).

⁶³⁵ *Yeni Konya*, (16.11.1963: 1, 2); *Yeni Meram*, (16.11.1963: 1, 2); *Şehir Postası*, (16.11.1963: 1, 2).

⁶³⁶ *Yeni Konya*, (17.11.1963: 1).

listesinin iptal edildiğini duyurmuştur.⁶³⁷ AP Konya İl Teşkilatı yaşanan bu gelişmeler üzerine İl Seçim Kurulu'na konu ile ilgili olarak itirazda bulunmuş ve AP'nin sunduğu belgelerin incelenmesi sonucunda İlçe Seçim Kurulu'nun iptal kararının İl Seçim Kurulunca kaldırıldığı açıklanmıştır.⁶³⁸

19 Kasım'dan itibaren seçim sonuçları paylaşılmaya başlamış ve Konya'nın yeni Belediye Başkanı'nın AP adayı Ahmet Hilmi Nalçacı olduğu açıklanmış⁶³⁹ ve Belediye başkanlarının aldıkları oy miktarları 21 Kasım'da yayınlanmıştır.

Tablo 18: Belediye Başkanlığı İçin Alınan Oylar⁶⁴⁰

Ahmet H. Nalçacı	Adnan Ertanık	Ziya Göktürk	Muammer Şahin
18.381	7731	2419	2253

Belediye Meclisi Üyelikleri için de sonuçlar açıklanmıştır. Yeni Belediye Meclisinde AP'den 23, CHP'den 9, CKMP'den 2 ve MP'den 2 üye yer almaya hak kazanmıştır.⁶⁴¹

Tablo 19: 17 Kasım 1963 Konya Belediye Meclisi Seçim Sonuçları⁶⁴²

A.P.	C.H.P.	C.K.M.P.	M.P.
17.300	7041	2191	1898

Tablo 20: Konya Belediye Meclisi Üyeliğine Seçilen İsimler⁶⁴³

A.P.	C.H.P.	C.K.M.P.	M.P.
1-Sıtkı Bilgin	1-Suad Abanazır	1-Mehdi Halıcı	1-Necmi Ataç
2-Mustafa Öncel	2-İhsan Onar	2-Ata Koçbeker	2-Ferit Hotamışlı
3-Nuri Yılmazgil	3-Ahmet Ayyüce	-	-

⁶³⁷ *Yeni Konya*, (18.11.1963: 1); *Yeni Meram*, (18.11.1963: 4).

⁶³⁸ *Yeni Konya*, (19.11.1963: 1); *Yeni Meram*, (19.11.1963: 1, 2); *Şehir Postası*, (19.11.1963: 1).

⁶³⁹ *Yeni Meram*, (19.11.1963: 1, 2).

⁶⁴⁰ *Yeni Meram*, (21.11.1963: 1).

⁶⁴¹ *Yeni Konya*, (20.11.1963: 1).

⁶⁴² *Yeni Meram*, (21.11.1963: 1); *Şehir Postası*, (22.11.1963: 1).

⁶⁴³ *Yeni Konya*, (20.11.1963: 1); *Şehir Postası*, (22.11.1963: 1).

4-Mehmet Ortaer	4-Mehmet Abka	-	-
5-Hilmi Altınbaş	5-Fakir Usman	-	-
6-Fikri Simav	6-Şükrü Mutafoğlu	-	-
7-Faik Sevilir	7-Salih Lodos	-	-
8-Haydar Koyuncu	8-Feridun Ergücü	-	-
9-Osman Tosun	-	-	-
10-Galip Taşkapu	-	-	-
11-Ahmet Kolat	-	-	-
12-Nazif İlday	-	-	-
13-Muzaffer D.	-	-	-
14-Ali İhsan Döngel	-	-	-
15-Süleyman Ö.	-	-	-
16-Davut Dolular	-	-	-
17-Yılmaz Kulluk	-	-	-
18-Ali Yüzbaşıgil	-	-	-
19-Ömer Civelek	-	-	-
20-Osman İlker	-	-	-
21-Hanefi Çınar	-	-	-
22-Ali Çiçek	-	-	-
23-Enver Tengerşek	-	-	-

Belediye başkanlığı, Belediye Meclisi üyeliği sonuçları ile birlikte İl Genel Meclisi'nde yer alacak üyelerin isimleri de belli olmuştur. Merkezden katılacak 9 üyenin 6'sı AP'den, 3'ü CHP'den seçilen üyelerden oluşurken CKMP ve MP adaylarından seçilen olmamıştır.⁶⁴⁴

Tablo 21: 17 Kasım 1963 Konya İl Genel Meclisi Seçim Sonuçları⁶⁴⁵

A.P.	C.H.P.	C.K.M.P.	M.P.
35.196	18.035	4954	4244

Tablo 22: Konya'da İl Genel Meclisi Üyeliğine Seçilen İsimler⁶⁴⁶

1-Ziyaettin İzerdem (AP)
2-Besim Ergün (CHP)
3-Kemal Gödeneli (AP)
4-Kubilay İmer (AP)
5-Mehmet Okutan (CHP)

⁶⁴⁴ *Yeni Meram*, (20.11.1963: 1, 2).

⁶⁴⁵ *Yeni Meram*, (20.11.1963: 1); *Şehir Postası*, (22.11.1963: 1).

⁶⁴⁶ *Yeni Meram*, (20.11.1963: 1, 2).

6-Mehmet Tıǧlı (AP)
7-Muzaffer Karaman (AP)
8-Ahmet Karahan (CHP)
9-Mehmet Güleç (AP)

Yukarıdaki veriler ışığında Konya ekseninde bir değerlendirme yaptığımızda hem Belediye Başkanlığı hem Belediye Meclisi hem de İl Genel Meclisi seçimlerinin yapıldığı 1963 yerel seçimlerinin Konya'daki galibi üç ayrı seçimde de AP olmuştur. AP en yakın rakibi CHP'ye bile büyük bir üstünlük sağlamış CKMP ve MP ise AP karşısında varlık gösterememiştir.

III.11. III. Koalisyon Hükümeti'nin Kuruluşu

1963 yerel seçimlerinin en önemli sonuçlarından birisi II. koalisyon hükümetinin dağılması olmuştur. Seçim sonuçlarının açılanması akabinde II. koalisyon hükümetinin paydaşlarından YTP ve CKMP seçimlerde almış oldukları oy oranları nedeniyle hükümetten çekildiklerini duyurmuşlardır. CKMP Genel Başkanı Hasan Dinçer “Koalisyondan çekilerek demokratik bir jest yapacağız”⁶⁴⁷ sözleriyle partisinin görüşüne tercüman olmuştur. YTP'den Raif Aybar ise konuyla ilgili net bir görüş belirtmemiş ve partisinin durumunun iki gün sonra belli olacağını söylemiştir.⁶⁴⁸ Aybar'ın açıklamasından bir gün sonra konu ile ilgili fikir alışverişinde bulunmak üzere toplanan YTP Genel İdare Kurulu koalisyondan çekilme kararı almış⁶⁴⁹ ve resmi açıklama 27 Kasım'da yapılmıştır.⁶⁵⁰

Koalisyon ortaklarından ikisinin hükümetten çekilme kararı almasıyla Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel yeni hükümetin kurulması amacıyla görüşmelerine 3 Aralık'ta başlamış, ilk olarak CHP lideri İsmet İnönü ile 45 dakika süren bir toplantı

⁶⁴⁷ *Yeni Konya*, (20.11.1963: 1).

⁶⁴⁸ *Yeni Konya*, (20.11.1963: 1).

⁶⁴⁹ *Yeni Konya*, (22.11.1963: 1).

⁶⁵⁰ *Yeni Konya*, (28.11.1963: 1).

yapmıştır.⁶⁵¹ İnönü'nün partisinin yeni kurulacak olan hükümette görev almayacağını bildirmesi üzerine AP Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala ile görüşen Gürsel, yeni hükümeti kurma görevini kendisine vermiştir.⁶⁵² Gümüşpala, hemen harekete geçmiş ve diğer siyasi partiler ile temaslarına başlamıştır.⁶⁵³ Yaptığı temaslar sonrasında Gürsel ile bir görüşme yapan Ragıp Gümüşpala, CKMP'nin kararsızlığı nedeniyle Cumhurbaşkanı'na net bir cevap verememiş⁶⁵⁴ ve Gürsel ile yaptığı üçüncü görüşmesinde hükümeti kuramayacağını kendisine bildirmiştir.⁶⁵⁵ Bunun üzerine yeni hükümeti kurma görevini üstlenecek başka bir isim üzerinde durulmaya başlanılmış ve ilk iki koalisyon hükümetinin kurucusu İsmet İnönü'ye bir kez daha bu görev tevdi edilmiştir.⁶⁵⁶ Bu konuda oldukça tecrübe sahibi olan İnönü, bir azınlık hükümeti kurma yoluna gitmiş⁶⁵⁷ CHP ile bağımsız isimlerden oluşan III. Koalisyon hükümeti 25 Aralık 1963'te ilan edilmiştir. III. Koalisyon hükümetinin programı MM'de 30 Aralık'ta Başbakan İsmet İnönü tarafından okunmuştur.⁶⁵⁸ Yeni hükümetin güven oylaması 4 Ocak 1964'te yapılmıştır. 401 üyenin oy kullandığı oylamada 225 güvenoyu, 175 güvensizlik oyu verilmiştir. Konya milletvekillerinden İhsan Kabadayı, Kemal Ataman, Mekki Keskin, Samet Kuzucu, Rüştü Özal, Fakih Özfakih, Fakih Özlen ve Vefa Tanır yeni hükümete güven oyu verirken, İrfan Baran, Kadircan Kafı, Ahmet Gürkan, Ömer Kart, Faruk Sükan, Sait Sina Yücesoy ve Cahit Yılmaz ise güvensizlik oyu kullanmışlardır.⁶⁵⁹

⁶⁵¹ *Yeni Konya*, (3.12.1963: 1); *Şehir Postası*, (4.12.1963: 1).

⁶⁵² *Yeni Konya*, (11.12.1963: 1).

⁶⁵³ *Yeni Meram*, (12.12.1963: 1); *Şehir Postası*, (12.12.1963: 1).

⁶⁵⁴ *Yeni Meram*, (14.12.1963: 1).

⁶⁵⁵ *Yeni Konya*, (15.12.1963: 1).

⁶⁵⁶ *Yeni Konya*, (17.12.1963: 1).

⁶⁵⁷ *Yeni Konya*, (24.12.1963: 1).

⁶⁵⁸ *MM ZC* (30.12.1963, O:1, B:20: 35, 46).

⁶⁵⁹ *MM ZC* (4.01.1964, O:1, B:25: 200, 203).

III.12. Suad Hayri Ürgüplü Hükümeti'nin Kuruluşu

Başbakan İsmet İnönü, Şubat ayı ortasında Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'i Çankaya Köşkü'nde ziyaret etmiş ve bütçe oylamalarında olumsuz oyların çokluğu durumunda hükümetinin istifa edeceğini bildirmiştir.⁶⁶⁰ Bütçe görüşmeleri MM'de 12 Şubat 1965 günü başlamış ve Maliye Bakanı Ferit Melen 1965 yılı bütçe kanun tasarısını milletvekillerine sunmuştur.⁶⁶¹ 13 Şubat günü Mecliste bütçe oylaması yapılmıştır. Yapılan oylamada 425 oy kullanılırken, 197 kabul oyuna karşılık 226 red oyu verilirken 2 tanede çekimser oy kullanılmıştır. CHP Konya Milletvekilleri, İhsan Kabadayı, Samet Kuzucu, Rüştü Özal, Fakih Özfakih, Fakih Özlen ve Vefa Tanır kabul oyu verirken Kemal Ataman, Selçuk Aytan, İrfan Baran, Ahmet Gürkan, Kadircan Kafı, Ömer Kart, Mekki Keskin, Faruk Sükan, Cahit Yılmaz, Sait Sina Yücesoy ise red oyu kullanmışlardır.⁶⁶² Olumsuz oyların çokluğu üzerine İsmet İnönü ve hükümeti istifa etmiştir. Hükümetin istifası üzerine yeni hükümeti kuracak isim üzerinde çalışmalara başlanmış, Gürsel basına verdiği demeç ile yakın zamanda yeni başbakanın açıklanacağını bildirmiştir.⁶⁶³ Cumhurbaşkanı Gürsel, Süleyman Demirel, Osman Bölükbaşı, Ekrem Alican ve Ahmet Oğuz ile üç saat süren bir toplantı yapmıştır.⁶⁶⁴ Siyasi parti liderleri ile yapılan görüşmeden bir gün sonra Cumhurbaşkanlığı tarafından yapılan açıklama ile dördüncü koalisyon hükümetinin kurulması görevinin Suad Hayri Ürgüplü'ye verildiği duyurulmuştur.⁶⁶⁵ Cumhurbaşkanı tarafından görevlendirilen Ürgüplü, siyasi parti liderleri ile bir toplantı gerçekleştirmiştir. Toplantıda partilerin bakanlık için isim vermeleri istenilmiştir.⁶⁶⁶ Siyasi parti liderleriyle yapılan görüşmeden bir gün sonra yeni kabine açıklanmıştır. AP, YTP, CKMP ve MP'nin

⁶⁶⁰ *Yeni Konya*, (12.02.1965: 1); *Şehir Postası*, (12.02.1965: 1).

⁶⁶¹ *Yeni Konya*, (13.02.1965: 1).

⁶⁶² *MM ZC* (13.02.1965, B:57, O:2: 155, 156).

⁶⁶³ *Şehir Postası*, (16.02.1965: 1).

⁶⁶⁴ *Yeni Konya*, (16.02.1965: 1, 4); *Şehir Postası*, (16.02.1965: 1).

⁶⁶⁵ *Yeni Konya*, (17.02.1965: 1); *Şehir Postası*, (17.02.1965: 1).

⁶⁶⁶ *Yeni Konya*, (18.02.1965: 1); *Şehir Postası*, (18.02.1965: 1).

bakanlıkları paylaştığı Dördüncü koalisyon hükümetinde Konyalı siyasilere de Bakanlık verilmiştir. AP’li Faruk Sükan Sağlık Bakanı olarak görev alırken CKMP’den İrfan Baran da Adalet Bakan olarak atanmıştır.⁶⁶⁷ Kabinenin belli oluşu ile 19 Şubatta dörtlü koalisyon protokolü imzalanmış ve 20 Şubatta dördüncü koalisyon kabinesi görevine başlamıştır.⁶⁶⁸

⁶⁶⁷ *Yeni Konya*, (19.02.1965: 1, 2); *Şehir Postası*, (19.02.1965: 1).

⁶⁶⁸ *Yeni Konya*, (19.02.1965: 1); *Şehir Postası*, (19.02.1965: 1).

BÖLÜM IV

1965 GENEL SEÇİMLERİ VE KONYA

IV.1. Ön Seçimler

1965 genel seçimleri öncesinde seçimlerde siyasi partilerin göstereceği adayların belirlenmesi amacıyla ön seçimler yapılmıştır. Ağustos ayının ortalarında adayları belirlemek üzere çalışmalar başlamıştır. AP’de adaylık için son başvuru tarihi 14 Ağustos olarak belirlenirken genel merkez tarafından teşkilatlara konuyla ilgili bildiri gönderilmiş ve aday listelerinin 14 Ağustos 1965 günü saat 17.00’a kadar tamamlanarak gönderilmesi istenmiştir.⁶⁶⁹ MP de, son başvuru tarihini 14 Ağustos 1965 olarak belirlerken aday listelerinin en geç 16 Ağustos 1965 günü genel merkeze gönderilmesi istenmiştir.⁶⁷⁰ CHP de Genel Merkez Adaylığı için açıklama yapılırken başvuruların 30 Ağustos’a kadar süreceği ve genel merkez tarafından inceleneceği belirtilmiştir.⁶⁷¹ TİP’de ise aday adaylığı için Türkiye genelinde müracaat edenlerin sayısı 512 olarak açıklanırken adaylık için istenilen başvuru parasını 248 kişinin verememesi üzerine para alınmadan kayıtların yapılmasına karar verildiği açıklanmıştır.⁶⁷² YTP konu ile ilgili herhangi bir açıklama yapmamıştır.

Siyasi partilerde adaylık başvurularının yukarıda belirtilen tarihlerde son bulması ile 23 Ağustos 1965 tarihinde il seçim kurulu partilerin aday adaylarını açıklamıştır.

⁶⁶⁹ *Şehir Postası*, (14.08.1965: 1).

⁶⁷⁰ *Şehir Postası*, (14.08.1965: 1).

⁶⁷¹ *Şehir Postası*, (14.08.1965: 1).

⁶⁷² *Şehir Postası*, (14.08.1965: 1).

Tablo 23: Siyasi Partilerin İl Seçim Kuruluna Verdikleri Aday Adaylarının Tam Listesi ⁶⁷³

A.P	C.H.P.	C.K.M.P	M.P.	T.İ.P.	Y.T.P.
S.R.Atademir	Suad Abanazır	Seyyar A.	Semih A.	Ali Acar	Ali Asena
Selçuk Aytan	Erdoğan Bakkalbaşı	Enis Aran	Kemal A.	Mustafa A.	İffet Ayas
Mustafa Başaralı	Sami Celebli	Ali Atıl	Rihat A.	C.Ali Can	Mustafa C.
M.Vehbi Bilgiç	İhsan Kabadayı	M.Bağcı	Tevfik A.	Sadettin B.	Emin Ergene
Osman Nuri C.	Refik Kocagil	İlhan B.	Bekir D.	Mehmet Çal	Mahir İba
Bahri Dağdaş	Nazif Kurucu	Recep B.	Şükrü Güntay	Musa Çınar	Ali Karşıkır
Orhan C. Doğru	Samet Kuzucu	Ahmet Dal	Mevlüt Fıçıcı	Gazi D.	Mustafa K.
M.Oğuz Erkmen	Orhan Okay	M. Halıcı	Ferit H.	Osman D.	Kazım Özbay
Sabit Gökmen	Mustafa Öz	Hacı Kaya	Ali Kaynak	Haydar D.	S.Özgenç
Hamza Gür	Rüştü Özal	Ömer N.	Mustafa K.	Ali Kahveci	Yusuf Şenyıl
Kubilay İmer	İbrahim Özatay	E.Onur	Erbil Kuru	Sabri K.	Ahmet P.
Şemi Nur İnanç	Fakih Ö.	Rıza Orpen	Faruk Önder	Mehmet K.	Ahmet Tartıcı
Ziyaeddin İ.	Fakih Özlen	F.Orpen	M.Şahin	Faik Kırız	Niyazi Yıldız
Kadircan Kafil	Mehmet S.	N.Samancı	İbrahim Ş.	Ali Kurt	Yaşar Yeşil
Necati Kalaycı	Vefa Tanır	S.Selçuk	Z.Tanrıkulu	Hüseyin Ö.	-
Mekki Keskin	Hasan Tuncer	Hamit T.	Bahri Y.	Yaşar Şahin	-
Tevfik Kurma	Vasfi Yalçın	Osman T.	-	Mustafa T.	-
Muammer Ö.	İsmet Yaylacı	L.Yavuz	-	Muzaffer Ü.	-
Faruk Sükan	Muammer Y.	-	-	Mustafa Ü.	-
Şevket Şeker	-	-	-	-	-
Mehmet Ünal	-	-	-	-	-
Mehmet Varışlı	-	-	-	-	-
Naci Yıldırım	-	-	-	-	-
Mehmet Yıldız	-	-	-	-	-
Cahit Yılmaz	-	-	-	-	-
Musa Yılmaz	-	-	-	-	-
Sait Sina Yücesoy	-	-	-	-	-

Ön seçimlerde adaylık için en çok başvuru AP'ye 27 kişiyle olurken CHP ve TİP 'e 19, CKMP'ye 18, MP'ye 16, YTP'ye 14 kişi adaylık başvurusu yapmıştır. Aday adaylarının belli olması sonrasında basın tarafından adaylar halka tanıtılmıştır. ⁶⁷⁴

⁶⁷³ Yeni Konya, (23.08.1965: 2, 3).

⁶⁷⁴ Yeni Konya, (17.08.1965: 1, 2); Yeni Konya, (24.08.1965: 1); Yeni Konya, (25.08.1965: 1, 3); Yeni Konya, (26.08.1965: 1, 3); Yeni Konya, (27.08.1965: 1, 2); Yeni Konya, (28.08.1965: 1, 3); Şehir Postası, (21.09.1965: 1); Şehir Postası, (23.08.1965: 1); Şehir Postası, (24.08.1965: 1); Şehir Postası, (25.08.1965: 1); Şehir Postası, (26.08.1965: 1); Şehir Postası, (27.08.1965: 1, 4).

Ön seçimlerin yapılacağı 29 Ağustos tarihine yaklaşılmaması ile aday adayları Konya’da toplanmaya başlamışlardır.⁶⁷⁵ Seçimler 29 Ağustos’ta gerçekleşmiştir, böylece 1965 genel seçimlerinde yarışacak olan milletvekilleri belli olmuştur.

Tablo 24: Ön Seçimler Sonucunda Siyasi Partileri Genel Seçimlerde Temsil Etme Hakkı Kazanan Konya Milletvekili Adayları⁶⁷⁶

A.P.	C.H.P.	C.K.M.P.	M.P.	Y.T.P.
1-Faruk Sukan	1-İhsan Kabadayı	1-Mehdi Halıcı	1-Faruk Önder	1-Emin Ergene
2-Mekki Keskin	2-Vefa Tanır	2-Ömer Nergiz	2-Ferit Hotamışlı	2-Ali Asena
3-Bahri Dağdaş	3-Nazif Kurucu	3-İlhan B.	3-Muammer Şahin	3-Ali Karşıkır
4-Ziyaeddin İzerdem	4-Fakih Özfakih	4-Seyyar Aksoy	4-Kemal Ataman	4-H.Mustafa K.
5-S.Sina Yücesoy	5-Mehmet Sönmez	5-Rıza Orpen	5-Mustafa Kırıkçı	5-Kazım Özbay
6-Selçuk Aytan	6-Rüştü Özal	6-Ali Atıl	6-Erbil Kuru	6-M.Cankurtaran
7-Necati Kalaycı	7-Mustafa Öz	7-Lütfi Yavuz	7-Rıfat Atılğan	7-İffet Ayas
8-Cahit Yılmaz	8-Suad Abanazır	8-Sadullah Selçuk	8-Bahri Yüzbaşıoğlu	8-Niyazi Yoldaş
9-Kubilay İmer	9-Fakih Özlen	9-Enis Aren	9-Ziya Tanrıku	9-Yusuf Şenyıl
10-Vehbi Bilgiç	10-Sami Celebli	10-Ahmet Dal	10-Şükrü Guntay	10-Ahmet P.
11-Musa Yılmaz	-	12-Recep B.	-	11-Mahir İba
12-Şevket Şeker	-	13-Hamit Talaylan	-	12-Ahmet Tartıcı
13-Orhan Canpolat	-	14-Hacı Kaya	-	13-Sebahattin Ö.
14-Sadi Gökmenoğlu	-	15-Osman Taşyürek	-	14-Yaşar Yeşil
-	-	16-Ertuğrul Onur	-	-
-	-	17-Fehim Orpen	-	-

Ön seçimlerden bir süre sonra kontenjandan gelen adayların da belli oluşu ile sıralamalarda değişiklikler meydana gelmiştir. Buna göre AP’de Hasan Dinçer ikinci sıraya gelirken, Lütfi Akdoğan dokuzuncu sırayı almıştır. CHP’de İsmail İnal sekizinci sırayı, CKMP’de Gökhan Evliyaoğlu birinci sırayı M. Kemal Erkovanlı ikinci sırayı, MP ‘de Kemal Ataman ikinci sırayı almış YTP ile TİP ise merkez adayı göstermemişlerdir.⁶⁷⁷

Kontenjan adaylarının da belirlenmesi ile siyasi partilerin kesin adayları belli olmuştur. Böylece partilerin seçim çalışmaları başlamıştır.

⁶⁷⁵ Şehir Postası, (28.08.1965: 1, 4).

⁶⁷⁶ Yeni Konya, (30.08.1965: 1, 4); Yeni Konya, (31.08.1965: 1, 3); Şehir Postası, (31.08.1965: 1).

⁶⁷⁷ Yeni Konya,(4.09.1965: 1).

IV.2. Siyasi Partilerin Seçim Çalışmaları

Konya açısından 1965 genel seçim dönemi, 1961 genel seçiminden her yönüyle ayrı bir süreci beraberinde getirmiştir. Siyasi parti adaylarının seçim zamanlarındaki faaliyetleri incelendiğinde 1961 genel seçimleri öncesinde Türk siyasi hayatında olduğu gibi Konya’da da siyasal olarak yeni bir yapılanma dönemi yaşandığı görülür. Öyle ki 1961 genel seçimlerinde siyasi parti adayları seçim propagandası sırasında kasaba ve köylere öncelik verirken 1965 genel seçimlerinde boy gösterecek adayların köy ve kasaba gezilerini minimize ederek basına verilen beyanatlar ile parti binalarında yaptıkları basın toplantılarına ağırlık verdikleri görülmekte olup siyasi partiler de Konya’daki seçim politikalarını bu yönde geliştirmişlerdir. Konya’da siyasi partilerce dile getirilen temel konular: Toprak Reformu, Petrol Kanunu ve Komünizm olmuştur.

IV.3. Adalet Partisi’nin Seçim Çalışmaları

AP Konya İl Teşkilatı’nın iç dinamiklerinde Temmuz ayı sonlarında bunalımlı günler yaşanmış olup Karaman İlçe Teşkilatı’nda yer alan 15 kişi Belediye Başkan Yardımcısı ve Ticaret Odası Başkanı Ramazan Işık ile Nail Örs’ün partiden ihraçlarını protesto etmek amacıyla istifa etmişler, durumu yazdıkları mektupla genel merkeze bildirmişlerdir. AP’den istifa edenler arasında Karaman Belediye Başkanı Kemal Kaynaş, İl Daimi Encümeni Üyesi Celal Boyacıoğlu, Ziraat Odası Başkan Yardımcısı Osman Babaoğlu, Kızılay Başkanı Sadettin Deveci, meclis üyelerinden Sabri Kirişçi, Hurşit Yurttaş, Cavit Talan, Raif Bacak, F. Tahsin Akkuş, Ömer Başaran, Duran Çelik, Cavit Kutucu, Abdullah Koçak bulunmaktadır. İstifa eden isimlerden birisi olan Kemal Kaynaş arkadaşlarının il teşkilatı tarafından keyfi olarak ihraç edildiğini söylerken arkadaşları ile

beraber yapılacak olan genel seçimlerde AP'li adayları desteklemeyeceklerini açıklamışlardır.⁶⁷⁸

AP'de bir taraftan istifalar yaşanırken diğer taraftan da partiye katılımlar gerçekleşmiştir. 27 Mayıs askeri müdahalesi sonrasında Konya'da yeniden yapılanma sürecine giren siyasi hayatın öne çıkan isimlerinden birisi olan YTP Konya İl Teşkilatı kurucusu Mekki Keskin Ağustos ayı başında YTP'den istifa etmiş ve AP'ye katıldığını açıklamıştır. Keskin, konu ile ilgili olarak 26 Temmuz'da basına yapmış olduğu açıklamada, "Mekki Keskin YTP'den istifa edip AP'ye girecek." şeklindeki söylem ve haberlerin doğru olmadığını⁶⁷⁹ belirtmişse de 6 Ağustos'ta basında, AP'ye geçtiği yönünde haberler yer almış ve bu durum siyasi çevrelerce YTP yara aldı, AP büyük bir güç kazandı⁶⁸⁰ şeklinde yorumlanmıştır.

AP Genel Merkezinde yapılan toplantı sonucunda teşkilatların sadece genel seçim propagandaları ile ilgilenmeleri istenmiş ve bu amaçla il, ilçe, gençlik kolları ile kadın kollarının yapacağı bütün kongreler seçim sonrasına ertelenmiştir.⁶⁸¹

AP'den Saip Ragıp Atademir, Yeni Konya gazetesine açıklamalarda bulunmuş ve gündemi değerlendirmiştir. Atademir, ilk olarak geçmişteki siyasal yaşantısı üzerinde dururken DP'de yer aldığı yıllarda yapmış olduğu girişimleri gerçekleştirmek amacıyla milletvekili olmak istediğini söylemiştir. Köylerdeki kalkınma ile ilgili fikirlerini paylaşan Saip Ragıp Atademir insan gücünü değerlendirmek gerektiğini söylerken, yol ve su işlerine önem verilmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Sağlık üzerine de konuşan Atademir, köylerde seyyar olarak hasta bakma ve hasta taşıma teşkilatlarının olması gerektiğini

⁶⁷⁸ *Şehir Postası*, (26.07.1965: 1); *Yeni Konya*, (26.07.1965: 1).

⁶⁷⁹ *Şehir Postası*, (26.07.1965: 1).

⁶⁸⁰ *Yeni Konya*, (6.08.1965: 1).

⁶⁸¹ *Şehir Postası*, (6.08.1965: 1).

söylerken sağlık sandığı isimli bir proje önerisinde bulunmuştur. Konya merkezde ki sağlık hizmetlerini de değerlendiren Atademir, sağlık sandıklarının burada da kurularak bu sandıklardan elde edilen gelirler ile vatandaşların tedavilerinin yapılması gerektiğini savunmuştur. Tarım ile ilgili olarak ülke genelinde bir zirai yenilenmeye gidilmesi gerektiğini söylerken sulama alanlarının genişletilmesi gerektiğini ve halkın tarım konusunda eğitilmesinin önemli olacağını belirtmiş eğitim konusunda ise hazırlanacak bir programla meslek ve din eğitimlerine daha çok önem verilmesini söyleyen Saip Rağıp Atademir son olarak sosyalizm ve komünizmle ilgili görüşlerini açıklarken, “sosyalist ve komünist ülkeler bağımlı, aç ve ızdırab içindeler”⁶⁸² demiştir.

12 Eylül’de AP’li Sağlık Bakanı Faruk Sükan Konya’ya gelmiştir. 15.00’da şehre ulaşan Sükan, AP Konya İl Teşkilatı yönetim kurulu üyeleri tarafından parti içi meseleler ve genel seçimler ile ilgili olarak yapılan gizli toplantıya katılmış, toplantı sonrasında hiçbir açıklama yapmadan akşam saatlerinde şehirden ayrılmıştır.⁶⁸³

Eylül ayının son günlerinde seçim kampanyası amacıyla CS tabii senatörlerinden Kâmil Karavelioğlu Konya’ya gelerek basın toplantısı düzenlemiştir. Karavelioğlu açıklamalarına “Seçim yarışının yapıldığı bu günlerde ülkede huzur tehdit edilmekte” diyerek başlamış ve seçmenlerin sorumluluklarının büyük olduğunu belirtmiştir. Daha sonra AP hakkında konuşan Kâmil Karavelioğlu AP’nin beklediğini bulamadığını bundan dolayı gergin olduğunu söylemiş AP’nin gerileme döneminde olduğu üzerinde durmuş gerilemenin nedenleri olarak ise partinin izlediği politikalar ile yeni anayasa ile ortaya

⁶⁸² *Yeni Konya*, (23.08.1965: 1, 3).

⁶⁸³ *Şehir Postası*, (13.09.1965: 1); *Yeni Konya*, (13.09.1965: 1).

çıkan özgürlükçü ortamı göstermiştir. AP'nin 1969 yılına gelindiğinde ikinci sınıf bir parti niteliği kazanacağını savunmuştur.⁶⁸⁴

Genel seçimlere günler kala AP'nin Konya adaylarından Lütfi Akdoğan Konya'ya gelerek Belediye Başkanı Ahmet Hilmi Nalçacı ve il yönetim kurulu üyelerinden Nuri Yılmazgil ile birlikte Dere ve Keçeciler mahallelerinde seçmenlerle bir araya gelmişlerdir. Dere'de vatandaşlara seslenen Akdoğan; vatandaşlardan yapacağı hizmetlere oy vermelerini isterken genel seçimlerin önemi üzerinde durarak AP iktidarı ile ülkenin gelişeceğini söylemiştir.⁶⁸⁵

Lütfi Akdoğan yapmış olduğu gezilerin yanı sıra il merkezinde de basın toplantısı düzenlemiştir. İki saat dört dakika süren toplantıda Akdoğan CHP lideri İsmet İnönü'nün "Türkiye geri kalmış ülkelerin gerisinde kalmış bir ülkedir" sözünü eleştirmiş Türkiye'yi kırk yıl boyunca İsmet İnönü ve partisinin yönettiğini söylemiş ve "İsmet İnönü hizmet yapacaksa yanında olalım ama yapamıyor millet iradesiyle koltuktan düşüyor" demiş ve sözlerine "parlamentonun içinde Konya milletvekili dışında da bir gazeteci olarak sevgili Konya'ya ve Konyalıları hizmet etmek en büyük şiarım olacaktır"⁶⁸⁶ diyerek son vermiştir.

Seçimlere bir gün kala CKMP Konya İl Teşkilatı sözcüsü Gökhan Evliyaoğlu düzenlediği basın toplantısı ile kamuoyuna açıklamalarda bulunmuş ve AP'yi eleştirmiştir. Evliyaoğlu, Sadettin Bilgiç ile Süleyman Demirel'in açıklamaları üzerine basın toplantısı düzenleme kararı aldıklarını söylemiştir. AP mitinginde Konyalıların Süleyman Demirel'den "Ben mason değilim" demesini beklediklerini söylemiş ve Demirel'in açıklama yapmayarak mason olduğunu kabul ettiğini savunmuştur. Sadettin Bilgiç'in

⁶⁸⁴ *Şehir Postası*, (1.10.1965: 1); *Yeni Konya*, (1.10.1965: 1).

⁶⁸⁵ *Yeni Konya*, (4.10.1965: 1).

⁶⁸⁶ *Şehir Postası*, (6.10.1965: 1, 4).

Demirel adına savunma yaptığını belirten Evliyaoğlu ayrıca Bilgiç'in CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'yü eleştiren sözlerinden dolayı da yüklenmiştir. Gökhan Evliyaoğlu Sadettin Bilgiç ile Faruk Sükan'ın Alparslan Türkeş'in AP genel başkanı olması için çok uğraştıkları iddiasını ortaya atmıştır. AP'li yöneticilerin yanlış bir yol izlediğini belirten Evliyaoğlu, AP seçmenlerine de seslenmiş ve "AP'li yöneticilerin kötü yönetiminde AP'ye oy veren vatandaşların da sorumluluğu olur" demiştir. Konya Belediyesi'ni de eleştiren CKMP sözcüsü yapacakları önemli açıklamalar öncesinde belediye tarafından elektriklerin bilinçli olarak kesildiğini söylerken bunu Belediye Başkanı Ahmet Hilmi Nalçacı'nın yaptırdığını belirtmiş ve "Partizan gayretler sarf eden belediye başkanına görevlerini hatırlatırım"⁶⁸⁷ diyerek tepkisini ortaya koymuştur.

IV.3.1. Adalet Partisi'nin Konya Mitingi (7 Ekim 1965)

AP'nin Konya'da yapacağı miting Ekim ayının başından itibaren Konyalılara duyurulmaya başlanmıştır. 7 Ekim'de yapılacak olan mitinge Genel Başkan Süleyman Demirel ile Faruk Sükan, Ali Naili Erdem, Cihan Bilgehan, Macit Zeren, Talat Asal, Sadettin Bilgiç ve Cevat Önder gibi isimlerin de katılım göstereceği açıklanmıştır.⁶⁸⁸ Ayrıca vatandaşlara mitingin duyurulması amacıyla da parti tarafından araçlara bağlanmış ses sistemleriyle mitingle ilgili bilgilendirmeler yapılmıştır.⁶⁸⁹

Yapılan duyurular ve bilgilendirmeler neticesinde miting 7 Ekim 1965 Perşembe günü Cumhuriyet Alanı'nda saat 14.00'da başlamıştır. Köylerden pek çok vatandaş mitinge katılım gösterirken ilk konuşma AP Konya İl Teşkilatı Başkanı Mustafa Öncel tarafından yapılmıştır. İl başkanının yapmış olduğu kısa açılış konuşması sonrasında kürsüye Sadettin Bilgiç davet edilmiştir. Konya'da bulunmanın heyecanını yaşadığını

⁶⁸⁷ *Şehir Postası*, (9.10.1965: 1).

⁶⁸⁸ *Yeni Konya*, (2.10.1965: 1); *Yeni Konya*, (6.10.1965: 1); *Yeni Konya*, (7.10.1965: 1).

⁶⁸⁹ *Yeni Konya*, (6.10.1965: 1).

belirtmek konuşmasına başlayan Sadettin Bilgiç koalisyon hükümetinin faaliyetlerini eleştirerek partisini çalışamaz hale sokma çabasında olduklarını söylemiştir. Sözlerini genel seçimlere getiren Bilgiç “Seçimler halkın bayramı olacak” demiş seçim sistemi üzerine değerlendirmede bulunmuş ve milli bakiye sisteminin AP’nin tek başına iktidara gelmesini engellediğini söylemiştir. CHP’yi de eleştiren Sadettin Bilgiç CHP’yi kanunlara uymamak ile suçlamıştır. Bilgiç’ten sonra kürsüye eski Savunma Bakanı Hasan Dinçer çıkmış kısa bir konuşma yaparak bazı CHP’lilerin söyledikleri “Siz oy verseniz de vermeseniz de iktidara geleceğiz” sözlerini eleştirmiştir. AP’nin seçim şansı üzerine de birkaç cümle söyleyen Dinçer, AP’nin tek başına iktidara gelebileceğini belirtirken bazı köy muhtarlarının gönderilen mektuplar ile tehdit edildiğini ancak partisinin bu tehditlerden korkmadığını söylemiştir. Hasan Dinçer’den sonra kürsüye alkışlar ile Genel Başkan Süleyman Demirel çıkmış uzun bir konuşma yapmıştır. Demirel şunları söylemiştir:

“ Vatandaş bu meydana refah arıyor vatandaşlar karardır ve kalpleri AP’yi tek başına getirmek için atıyor. Vatandaşa yeni bir hizmet devri açılmaktadır. Bu zamana kadar sizleri hiç düşünmeyenler şimdi sizin sözünüzü hiç ağızlarından düşürmüyorlar. Size hiçbir şey yapmadılar ama sizden vergi aldılar, sizi askere götürdüler. Bu millet hürriyetsiz yaşayamaz, bu millet esir değildir. Buradan Konya için neler yapılması gerektiğinden bahsedeyim. Koskoca Konya Ovasını susuzluktan kurtarmak için 300 tane barajın açılması lazımdır. Bunu ben yeni söylemiyorum. 10 yıl önce de söylemişim. Sonra bir toprak reformu sakızı çıkartıldı ortaya 21 yıl iktidarda kalanlar iktidardan düşecekleri zaman toprak kanunu çıkardılar. Kendilerinin 21 yılda yapamadıklarını bize 6 ay içinde yaptırmak istediler. Bugün onların dediği anlamda toprak reformunun da gerçekleşmesi mümkün değildir. Hiçbir köylü babasından kalan tapulu malını hiç kimseye vermez. Böyle bir reformun yapılabilmesi için uzun yıllara ve büyük paraya ihtiyaç vardır. Biz fertlerin malını değil devletin toprağını taksim edeceğiz. Biz ümidin temsilcisiyiz, ümitsizliğin değil. Petrol konusunda büyük istismarlar yapılıyor. Bu ülkede 1932 yılında petrol aranmaya başlanmıştır. Ve petrol ancak 1946 yılında bulunmuştur. 1946 yılında bulunan bu petrolün çareleri 1954 yılına kadar düşünülmüş

ancak 1954 yılında Ortadoğu memleketlerinin yaptığı gibi yabancı petrol şirketleriyle anlaşmaya varılmıştır. Bu konuda kanunlar çıkarıldı. Bu memleketin satılması değildir. Memleketin satılması nasıl düşünülebilir. Böyle bir şeyi düşünenler en büyük vatan hainidir.”⁶⁹⁰

IV.4. Cumhuriyet Halk Partisi’nin Seçim Çalışmaları

CHP, 1965 yılının Ocak ayı itibariyle Konya’da çalışmalarına hız vermiştir. Parti genel merkezi yurt genelinde bir gezi programı hazırlamış, bu amaçla CHP’li Bayındırlık Bakanı Arif Hikmet Onat, Genel Sekreter Yardımcılarından Suphi Baykam, İl Bölge Temsilcisi Burdur Milletvekili Nadir Yavuzkan ile CHP Konya Milletvekillerinden Fakih Özlen, Rüştü Özal ve Vefa Tanır Konya’ya ziyarette bulunmuşlardır. Ankara’dan yola çıkan konvoy yol boyunca vatandaşlar tarafından ilgiyle karşılanırken yol üzerinde bulunan Kulu ve Cihanbeyli ilçelerinde de konuşmalar yapılmıştır. Konya’ya ulaşan Bakanlar, CHP Konya İl Merkezine gelerek burada açıklamalarda bulunmuşlardır. Konuşmasına Genel Başkan İsmet İnönü’nün selamlarını getirdiğini söyleyerek başlayan Suphi Baykam partisinin iki yıldır koalisyon hükümetleri eliyle bir yıldır da azınlık hükümetleri ile ülke yönetiminde yer aldığını belirtirken dönem içerisinde kurulan bu hükümetlerin başında oldukları için her şeyin hesabının kendilerinden sorulmasını eleştirirken hesap verebileceklerini de söylemiştir. Yapılacak olan seçimler ile ilgili de konuşan Baykam, seçimlere kadar geçecek olan süreçte 1961 genel seçimlerinde partisinin seçim beyannamesi aracılığıyla duyurduğu her türlü icraatı gerçekleştireceklerini söylemiş “1965 yılı toplum yararına alınacak kararların ve çetin gayretlerin yılı olacaktır. Türk milletinin dilediği zindeliği CHP olarak temsil etmeye devam edeceğiz” diyerek sözlerine son vermiştir. Bayındırlık Bakanı Arif Hikmet Onat ise Türkiye’nin dış politikada itibarının arttığını söylerken bu söylemini yapılan yabancı yatırımları örnek göstererek temellendirmiştir. Köy yolları ile su kaynakları hakkında da görüşlerini belirten Onat, 1965

⁶⁹⁰ *Yeni Konya*, (8.10.1965: 1, 3); *Şehir Postası*, (8.10.1965: 1).

yılı içerisinde ana yollardan başlanarak tüm köy yollarında iyileştirme yapacaklarını aktarırken su kaynakları ile ilgili olarak Rusya'nın yardımlarıyla içme suları için borular getirileceğini söylemiştir.⁶⁹¹ Bakanlar bir gün sonra Konya'dan ayrılmışlardır.⁶⁹²

Mart ayında CHP içerisinde önemli bir gelişme yaşanmış olup bir süre önce partiden ihraç edilen Kasım Gülek'in tekrar CHP'de yer alması kararı alınmıştır. Alınan bu karar CHP Konya İl Teşkilatı tarafından da memnuniyetle karşılanırken İl Başkanı Suad Abanazır konuyla ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Abanazır, Kasım Gülek'in tekrar partiye girişinden Konya il teşkilatı olarak memnun olduklarını belirtirken bu durumun daha önce partiden çeşitli sebeplerle ayrılmış olan partililerin de dönüşü için bir kapı açacağına inandığını söylemiş, genel seçimlere gidilen bu süreçte alınan bu kararın CHP içerisinde oluşacak olan birlik ve beraberlik duygusu açısından değerli olduğunu, parti içi çekişmeleri bir kenara bırakarak gelecek günlere bakmanın iyi olacağını belirtmiştir.⁶⁹³

Tekrar CHP'ye dönen Kasım Gülek Nisan ayında Konya'ya bir gezi düzenlemiştir. Gülek beraberinde CHP Genel Sekreter Yardımcısı Suphi Baykam, Eski Sanayi Bakanı Muammer Erten ve CHP Konya Milletvekillerinden ihsan Kabadayı ile birlikte 18 Nisan 1965 günü saat 14.00'da Konya'ya gelmiş ve CHP il merkezinde bir basın toplantısı düzenlemiştir. Toplantı salonuna ilk gelen Suphi Baykam olurken Baykam, partililerin istek ve şikâyetlerini dinlemiştir. Bu sırada Salona Kasım Gülek girmiş ve partililer ile tanıştıktan sonra ilk sözü Suphi Baykam'a vermiştir.⁶⁹⁴ Baykam iktidardan ayrılmış olsalar dahi çalışmalarına devam edeceklerini, vatandaşların destekleriyle de seçimleri kazanacaklarını belirtmiştir. Suphi Baykam'dan sonra söz alan Muammer Erten muhalefete

⁶⁹¹ *Yeni Konya*, (4.01.1965: 1); *Şehir Postası*, (4.01.1961: 1, 4).

⁶⁹² *Şehir Postası*, (5.01.1965: 1).

⁶⁹³ *Şehir Postası*, (31.03.1965: 1).

⁶⁹⁴ *Yeni Konya*, (19.04.1965: 1); *Şehir Postası*, (19.04.1965: 1, 4).

geçişlerinin iyi olduğunu söylerken iktidar da oldukları zaman dilimi içerisinde köylülerin memnuniyeti için çalıştıklarını ancak yeni kurulan hükümetin izlediği politikaların çiftçilere emeğinin karşılığını vermek konusunda yeterli olmadığını söylerken iktidarda oldukları dönemde köylülerin kendilerinden memnun olduklarını belirtmiş ve sözlerini devlet tarafından kurulması planlanan krom magnezit fabrikasına getirerek fabrikanın Konya'ya sağlayacağı faydaları açıklamıştır. Erten'den sonra söz alan CHP Konya Milletvekili İhsan Kabadayı da krom magnezit fabrikası ile ilgili olarak fabrikanın büyük ihtimalle Konya'da kurulacağını belirtmiştir. Son olarak kürsüye gelen Kasım Gülek Konyalılara kendisini de bir hemşerileri olarak saymalarını söyleyerek sözlerine başlamıştır. Geçmişini unutarak geleceğe bakılması gerektiği üzerinde duran Gülek tek parti zihniyetinin yok olduğunu söylerken “Müşterek çalışmak ve memleket davalarını müştereken halletmek icap etmektedir”⁶⁹⁵ demiştir.

Haziran ayının sonlarında CHP Konya milletvekillerinden İhsan Kabadayı, Fakih Özlen ve Rüştü Özal Seydişehir, Karaviran, Akkise, Bozkır, Üçpınar, Çat ve Dereköy'e giderek vatandaşlar ile bir araya gelmiş istek ve şikâyetlerini dinlemişlerdir. Özellikle İhsan Kabadayı gezilerini köylere kadar genişletmiş İlistra, Kazımkarabekir, İbrala ve Taşkale köylerine de gitmiştir. Hiçbir milletvekilinin ziyarette bulunmadığı Saraypınar köyüne de giden Kabadayı, köylülerle görüşerek dertlerini dinlemiştir. Su sıkıntılarını dile getiren Saraypınarlılar'dan birisi “Yazın abdest alacak su bulamayız. Tosbayı kırk paraya sularız” diyerek konuyla ilgili sitemde bulunmuştur.⁶⁹⁶

Temmuz ayında CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, eşi Mevhibe İnönü ile birlikte “Nasrettin Hocayı Sevenler Derneği” tarafından düzenlenen Nasrettin Hoca Şenlikleri'ne

⁶⁹⁵ *Şehir Postası*, (19.04.1965: 1, 4).

⁶⁹⁶ *Şehir Postası*, (24.06.1965: 1).

katılım göstermek amacıyla Akşehir'e gelmiş ve sonrasında Konya'yı da ziyaret etmiştir.⁶⁹⁷ İnönü beraberinde Turizm ve Tanıtma Bakanı Ali İhsan Göğüş, Konya CHP milletvekillerinden Fakih Özlen, Rüştü Özal ve İhsan Kabadayı ile birlikte Akşehir'e gelmiştir. Törenlere katılan CHP lideri şehir stadında bir konuşma yapmıştır. Genel Başkan konuşmasında, Nasrettin Hoca'nın Türkiye ve Akşehir için önemli bir şahsiyet olduğu üzerinde durmuş kendisinin de Nasrettin Hoca hikâyelerinden dersler çıkardığını söylemiştir. Sözlerini Kurtuluş Savaşı yıllarına getiren İsmet İnönü, Atatürk'ün öncülüğünde büyük işler yaptıklarını belirtirken Akşehir'i işaret ederek "Başarıların hazırlıkları burada yapılmıştır sizinle güzel hatıralarımız var"⁶⁹⁸ demiştir. Yaklaşan genel seçimler üzerine de fikirlerini paylaşan İsmet İnönü henüz seçim sürecine girilmediğini seçim sürecine girildiği ve siyasi partilerin konuşmalarına başladığı zaman çok söyleyecekleri olduğunu belirtmiş vatandaşların üzerine düşen görevi yapacağını, seçimler sonrasındaysa hoşgörülü olmak gerektiğini söylemiş, "Beni dinlemek zahmetinde bulunduğunuz için sağ olun Konyalılar" diyerek sözlerine son vermiştir. İnönü stadyumda yaptığı konuşmanın ardından Akşehirliler vatandaşların ısrarları üzerine bir de balkon konuşması yapmış sonrasında Nasrettin Hoca Türbesi'ni ziyaret ederek saat 16.00'da Konya'ya doğru yola çıkmıştır. Konya yolunda Ilgın'da partililerin büyük ilgisiyle karşı karşıya kalan İnönü burada yapmış olduğu kısa balkon konuşmasında da yapılacak seçimler dolayısıyla vatandaşları sağduyulu olmaya davet etmiştir. Daha sonra yolculuğuna devam eden İnönü, Kadınhanı'nda vatandaşların "Hoş geldiniz Paşam" pankartları ile karşılanmıştır. Genel Başkan, Konya CHP İl Merkezi önünde toplanarak Kadınhanı'na kendisini karşılamak üzere gelen 100 araç ile Konya'ya geçmiştir. Konya'da yaptığı kısa

⁶⁹⁷ *Yeni Konya*, (6.07.1965: 1, 2); *Şehir Postası*, (6.07.1965: 1).

⁶⁹⁸ *Yeni Konya*, (6.07.1965: 1, 2).

balkon konuşması ile vatandaşlara seslenmiştir. Daha sonra ise Konya CHP İl Teşkilatı tarafından adına düzenlenen yemeğe katılmıştır.⁶⁹⁹

İnönü'nün Konya ziyaretiyle ilgili olarak “Bana Göre” isimli köşesinde ayrıntıları aktaran Edip Yılmaz genel başkanın yaptığı balkon konuşması sırasında şapkasını kaybettiğini ve şapkanın aranıp bulunması sonucunda İnönü'nün Alaaddin Tüccar Kulübü'nde adına düzenlenen yemeğe gittiğini belirtmiştir. Yemek sırasındaki izlenimlerini de paylaşan Yılmaz, yemekte yerlerini alan kadınlar ve gençlerin İnönü'nün giyimini beğendiğini aktarmış ve bir gencin “İnönü modayı bizden daha iyi biliyor. Daha nice gençlere taş çıkartır” dediğini belirtmiştir. Bir basın mensubu ile senatör Muhittin Kılıç arasında geçen konuşmayı da paylaşan yazar, gazetecinin Kılıç'a “Beyefendi masada acaba neden içki yoktur” şeklindeki sorusuna Muhittin Kılıç'ın “Artık Halk Partisi Müslüman oldu. Bilmiyor musun? ”⁷⁰⁰ dediğini paylaşmıştır.

4 Ağustos'ta CHP Konya İl Teşkilatı Başkanı Suad Abanazır 1965 genel seçimlerinde milletvekili adayı olabilmek amacıyla il başkanlığından istifa ettiğini açıklamıştır. CHP Konya İl Teşkilatı'nda boşalan başkanlık koltuğu için seçim yapılmış ve KM Konya İl Temsilcisi Adnan Ertanık başkanlığa seçilmiştir.⁷⁰¹

Yeni il başkanının seçilmesiyle Ağustos ayı itibariyle CHP'li adaylar seçim gezilerine başlamıştır. Adaylardan Rüştü Özal, İhsan Kabadayı, Erdoğan Bakkalbaşı, Mustafa Öz ve Refik Karagül ilçe ve köylere ziyaretlerde bulunacaklardır. Aralarında gezi programı yapmış olan adaylar Sarayönü, Kadınhanı, Ilgın, Doğanhisar, Akşehir ve Yunak ilçeleri ile bu ilçelere bağlı köylere giderek vatandaşların istek ve şikâyetlerini

⁶⁹⁹ *Yeni Konya*, (6.07.1965: 1, 2); *Şehir Postası*, (6.07.1965: 1).

⁷⁰⁰ *Şehir Postası*, (12.07.1965: 2).

⁷⁰¹ *Yeni Konya*, (4.08.1965: 1); *Şehir Postası*, (5.08.1965: 1).

dinleyecektir. Yapılacak olan gezilerde özellikle köylülerin istek ve şikâyetlerine önem verilecek olup yapılması gerekenler not edilip bu konularda incelemede bulunulacaktır.⁷⁰²

11 Ağustos'ta CHP adaylarından Rüştü Özal, İhsan Kabadayı, Fakih Özlen, Filiz Muzaffer Yüce, Refik Kocagil, Erdoğan Bakkalbaşı, Mustafa Öz ve İbrahim Özatay Hadim'de vatandaşlar ile görüşmeler yapmışlardır. Fakih Özlen burada yaptığı konuşmada 1965 genel seçimlerinin her yönüyle yenilikleri getiren iyi bir başlangıç olacağı üzerinde durmuştur. Özlen, seçimlerde halkın yanında olanlarla, halkın yanında olduğunu zannedenlerin mücadelesinin yaşanacağını belirtmiş ve CHP hakkında dinsizlik söylemlerinde bulunan muhaliflerini eleştirmiştir. Bu söylemin CHP'ye atılmış bir iftira olduğunu söylemiştir. Atatürk ilkeleri üzerine de bir değerlendirme yapan Fakih Özlen ilkeleri köy köy dolaşarak anlatacağını ve konunun anlaşılmasıyla da sadece seçimleri değil ülkenin ekonomik zaferini de kazanacaklarını belirtmiş ve "Er geç zafer bizim olacaktır"⁷⁰³ demiştir.

20 Ağustos'ta CHP Genel Sekreteri Kemal Satır partisinin il teşkilatına bir ziyarette bulunmuş ve parti binasında açıklamalar yapmıştır. CHP'nin Türkiye'nin en eski partisi olduğu üzerinde duran Satır, çeşitli konulara değinmiştir. İlk olarak ekonomik yapı ile ilgili konuşan Kemal Satır özel sektöre imkân vereceklerini belirtmiş Atatürk ve İnönü'nün de devletçilik anlayışını kalkınma için önemli bir unsur olarak gördüklerini söylemiştir. Daha sonra eğitim politikaları hakkında konuşan Satır, partisinin izleyeceği eğitim politikasının Türkiye'ye en uygun politika olacağını açıklamıştır. Sözlerini genel seçimlere getiren Kemal Satır, Özellikle AP ve YTP'yi eleştirmiştir. AP 'nin CHP'ye yönelik iftiralarının asılsızlığının vatandaşlar tarafından anlaşıldığını belirtirken, AP'nin bu tür söylemlerinin

⁷⁰² *Şehir Postası*, (7.08.1965: 1).

⁷⁰³ *Yeni Konya*, (11.08.1965: 1); *Şehir Postası*, (13.08.1965: 1).

nedeninin iktidara tek başına gelmek olduğunu söylemiştir. YTP Genel Başkanı Ekrem Alican ile ilgili de konuşan CHP Genel Sekreteri, Alican'ın iktidara tek başına gelmek için AP'ye yaklaştığını daha sonra ise siyasi olarak AP'yi zayıf bir hale getirmek üzere politikalar izlediğini söylemiş “Ekrem Alican'ın yanaşarak söndürmeye çalıştığı AP balonunu 10 Ekim'de seçmen vatandaşlarımız bizzat söndürecektir. Tarihi bir ibret dersi daha vereceklerdir” demiştir. Son olarak bazı kesimlerce eski DP'ye “Demirkırat” denilmesini eleştiren Satır, konuyla ilgili DP'ye demirkırat denilmesinden destek görüp istismar etmeye kalkanların zavallı olduğuna işaret etmiştir.⁷⁰⁴

Ağustos ayının son günlerinde siyasi partilerden seçilme iddiasında olan isimlerin basına demeçler verdiği görülmektedir. CHP'li Rüştü Özal da bu isimlerden biri olmuştur. Özal 28 Ağustos tarihinde Yeni Konya gazetesine güncel konularla ilgili görüşlerini açıklamıştır. Ülkenin durumu üzerine yoğunlaşan Rüştü Özal Ülke içerisinde uyanışın başladığını söylerken bu uyanışın sebebi olarak insan gibi yaşayabilme çabasını göstermiştir. Özal, vatandaşları baz alarak “tarlasına tohum, köyüne yol, çeşmesine su yetmiyor artık. O başka şeyler de istiyor. Gerçekten o yalana doymuştur. Beş kuruşa sigara içemeyeceğini, ekmeğini yiyemeyeceğini bilmektedir” demiş, yapmış olduğu bir gezide köylülerin kendisine söyledikleri sözleri kamuoyu ile paylaşmış ve şu şekilde aktarmıştır:

“Petrolü millileştirmeden önce maariflerimizi millileştirmeliyiz. Köyümüzü öğretmeninden muhtarına hiç kimsenin bu konuda bir bilgisi yoktur. Okul kitapları gereksiz bilgilerle doludur. Kendi milli meselelerimize değinilmemiştir.” Bu gün maariflerimizin gerçek anlamda millileştirilmesini isteyenler, Konya köylerine kadar yaygın hale gelmiştir.”⁷⁰⁵

⁷⁰⁴ *Yeni Konya*, (21.08.1961: 1, 2); *Şehir Postası*, (21.08.1965: 1).

⁷⁰⁵ *Yeni Konya*, (28.08.1965: 1).

IV.4.1. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Konya Mitingi (27 Eylül 1965)

CHP Konya mitingini 27 Eylül 1965 Pazartesi günü Cumhuriyet Meydanı'nda gerçekleştirmiştir. Mitinge Turhan Feyzioğlu, Kasım Gülek, Haluk Nurbaki ve İrfan Solmazer'in katılacağı duyurulmuş ve CHP Konya İl Teşkilatı'nın mitingle ilgili olarak tüm hazırlıklarını tamamladığı açıklanmıştır.⁷⁰⁶ Saat 09.00'da başlayan mitinge Konyalı vatandaşlar ilgi gösterirken, Ankara'dan da katılım sağlayanlar olmuştur. Konuşmasını yapmak üzere kürsüye ilk olarak CHP milletvekili adaylarından Nazif Kurucu gelmiştir. Kurucu konuşmasında, CHP'nin geçmişte yapmış olduğu çalışmalar hakkında bilgi verirken yeni dönemde gerçekleştirilecek faaliyetler ile ilgili de açıklamalarda bulunmuştur. Nazif Kurucu'dan sonra Mehmet Haydaroğlu ile Adnan Ertanık kısa birer konuşma yapmış mikrofonu Fakih Özlen'e bırakmışlardır. Özlen, ilk olarak AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'i eleştirmiş ve 1950 yılından önce uygulanan politika çeşitlerini açıklarken, AP liderinin 1950 yılından önce uygulanan politika şeklini ülkeye getirmeye çalıştığını söylemiştir. Fakih Özlen'in yaptığı konuşma sonrasında sırasıyla kürsüye Rüştü Özal, Fakih Özfakih, İsmail İnönü ve Mustafa Öz gelirken hatipler ülke meseleleri üzerine konuşmuş çözüm için partilerinin önerilerini açıklamışlardır. Mustafa Öz'den sonra kürsüye gelen Haluk Nurbaki CHP'nin köylünün, esnafın ve işçinin partisi olduğunu söylemiş yapılacak olan seçimler sonucunda partisinin iktidara geleceğini bu görüşünün bir tahmin olmayıp, yaptığı geziler neticesinde bu sonuca ulaştığını belirtmiştir. Seçimlere büyük davalar ile girdiklerini belirten Nurbaki petrol konusunda ciddi olduklarını şu sözlerle açıklamıştır. "Petrolü millileştireceğiz. Hatta buna karşı çıkanları da millileştireceğiz. Ben bu milletin ortanın solundaki yolla kurtulacağına inanan bir

⁷⁰⁶ *Yeni Konya*, (27.08.1965: 1).

milliyetçiyim” demiştir. Daha sonra kürsüye son konuşmayı yapmak üzere Turhan Feyzioğlu gelmiş ve uzun bir konuşma yapmıştır. Feyzioğlu şunları söylemiştir:

“Biz kimseyle çatışmaya gelmedik, Kimseye karşı düşmanlığımız yoktur. Biz sadece reformlar, cehalet, fakirlik içinde ezilen köylüye ve işsizlere çare bulmak eğilimindeyiz. Türk milletinin kuvvetine, zekasına inanmayanların karşısındayız. Türk milletini yabancıların kölesi değil muasır medeniyetler seviyesine getirmek çabasındayız. Türkiye’nin kaderini değiştirmek peşindeyiz. Köy yolunda hâlâ eşekle köye giden köylüyü kurtarmaya çalışıyoruz. Elbette ki ayda en az üç bin lira maaş alıp vergisini vermekten imtina edenler bizi ortanın soluyla itham edeceklerdir. CHP seçimlere vatandaşların mutlu gelecekleri için hazırlıkla girmektedir. Memleketin en önemli konuları olan petrol konusu, toprak reformu kanun tasarısı ve kalkınma planı gibi konularda görüşlerimizi bastırdığımız broşürlerle kamuoyuna açıkladık. CHP bundan kırk yıl önce ülkenin en karanlık günlerinde vatandaşı huzura, ışığa, kavuşturmak isteyenlerin kurduğu bir partidir. Harcımız kin ve ihtiraslarla değil, bu yurdun huzuru için dökülen kanlarla yoğrulmuştur. Bu gün iktisadi bağımsızlık savaşı içerisindeyiz. Türk milletini kendi topraklarındaki petrolü çıkartamayacak kadar güçsüz görenler aldanyorlar. Millet küfürle ve yalanla değil fikir ve planla kalkınır. Bunun başka yolu yoktur. CHP ‘de bu yolda yürümektedir’⁷⁰⁷ demiş ve Feyzioğlu’nun konuşması sonrasında CHP Konya mitingi öğlen üzeri sona ermiştir.

IV.5. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi’nin Seçim Çalışmaları

Nisan ayının başında CKMP iç dinamiklerine etki edecek önemli bir gelişme yaşanmış, Alparslan Türkeş, Binbaşı Dünder Taşer ve Binbaşı Rıfat Baykal yapılan tören ile CKMP bünyesinde yer alacaklarını duyurmuşlardır. Ankara’da parti merkezinde yapılan törende Türkeş, partiye katılım gösteren üyeler adına açıklamalarda bulunmuştur. CKMP Genel Başkanı Ahmet Oğuz yaptığı açıklama ile Alparslan Türkeş, Dünder Taşer ve Rıfat Baykal’ın partilerine katılmalarından duyduğu memnuniyeti belirtmiştir.⁷⁰⁸

⁷⁰⁷ *Yeni Konya*, (28.09.1965: 1, 4); *Şehir Postası*, (28.09.1965: 1, 4).

⁷⁰⁸ *Yeni Konya*, (1.04.1965: 1); *Şehir Postası*, (1.04.1965: 1).

CKMP'li Bakanlardan Adalet Bakanı ve Konya milletvekili İrfan Baran, Köy İşleri Bakanı Seyfi Öztürk ve Devlet Bakanı Mehmet Altunsoy'un 8 Nisan 1965 Perşembe günü saat 14.00'da Konya'ya gelecekleri duyurulmuştur.⁷⁰⁹ Bakanlara Konya CKMP Milletvekili Kadircan Kaflı eşlik ederken Konya yolu üzerinde yer alan Kulu'da Bakanları Konya Valisi Ömer Lütfi Hancıoğlu karşılamıştır. Burada istek ve şikâyetleri dinleyen Bakanlar yaptıkları konuşmalar ile de Kululu vatandaşlara seslenmişlerdir. İlk konuşmayı Köy İşleri Bakanı Seyfi Öztürk yaparken kooperatifçiliğe verilen önemi bildiklerini devletin imkânları ölçüsünde yardımcı olacaklarını belirtmiştir. Daha sonra söz alan Adalet Bakanı İrfan Baran ise bir geziye çıkmak üzere görevlendirildiklerini söylemiş ülke nüfusunun çoğunluğunu kırsal kesimde yaşayan insanların oluşturmasına rağmen bu vatandaşların devlet imkânlarından çok az faydalandığını, milli gelirden üzerine düşeni gerektiği kadar alamadığını söylemiştir. Son olarak söz alan Mehmet Altunsoy ise birlik ve beraberliğin önemi üzerinde durmuş ve işbirliği ile sıkıntıların üstesinden gelineceğini belirtmiştir.⁷¹⁰

Kulu'dan sonra Cihanbeyli'ye de bir ziyaret gerçekleştiren bakanlar ilçede bulunan sinema salonunda yapılan toplantı da vatandaşlarla bir araya gelmiştir. Toplantıda ilk olarak sözü Cihanbeyli Kaymakamı Turgay Zileli almıştır. Kaymakam yaptığı konuşmada ilçesinin istek ve şikâyetleri üzerinde dururken özellikle zirai kredi konusuna özel olarak değinmiştir. Kaymakam Turgay Zileli'den sonra söz alan Seyfi Öztürk Cihanbeyli'nin kısa süre içerisinde gelişeceğini belirtmiş günün şartlarına göre zirai kredinin yeterli olmadığını gereken çalışmanın yapılacağını söylemiştir. Öztürk'ten sonra konuşan Mehmet Altunsoy ise toprak reformu konusuna değinmiş, Türkiye'nin bu konuda yenilenmeye ihtiyacı olduğunu söylemiş ve çeşitli konularda değerlendirmeler yapmıştır. İrfan Baran ise

⁷⁰⁹ *Yeni Konya*, (7.04.1965: 1); *Şehir Postası*, (8.04.1965: 1).

⁷¹⁰ *Yeni Konya*, (9.04.1965: 1).

Ülkenin rahatlığa kavuşması için çalıştıklarını, işsizlik ile yokluk içerisinde yaşayan köylülere çözüm bulmak gerektiğini söylemiştir. Cihanbeyli’de yapılan toplantı sonrasında Konya’ya olan yolculuklarına devam eden Bakanlar, saat 16.00’da şehre ulaşmışlardır. Siyasi parti merkezleri, ordu komutanlığı ve adliye binasını ziyaret etmişler ve incelemeler yapmak için Karapınar ve Ereğli ilçelerine gitmek üzere şehirden ayrılmışlardır.⁷¹¹

Konya’dan yola çıkan Bakanlar sabah saat 10.30’da yanlarında CKMP Milletvekili Kadircan Kafı, Çankırı Milletvekili Rahmi İnceler ve Konya Vali Yardımcısı Macit Öngen ile beraber Karapınar’a gelmişlerdir. Bakanlar belediye bahçesinde vatandaşlar ile bir araya gelerek istek ve şikâyetleri dinlemişlerdir. Vatandaşların sorularına cevaplar veren Köy İşleri Bakanı Seyfi Öztürk, erozyon konusuna değinmiş ve bakanlıklarının erozyonla mücadele için üç milyon lira bütçe ayırdığını söylemiştir. Vatandaşlarla yapılan sohbet sonrasında Yeni Konya Gazetesi’ne açıklamalarda bulunan Seyfi Öztürk, “Bir Konyalı olarak Ermenek kazasının Lemus köyünde doğmuş bir köy çocuğu olarak bu bölgeye hizmet etmek şevki içerisindeyim. Çalışmalarımızın müspet sonuçları yakında dikkatinizi çekecektir. Birlik ve beraberlik içerisinde her güçlüğün üstesinden gelebileceğimizi düşünüyorum” demiştir. Bakanlar saat 12.30’da Ereğli’ye gitmek üzere Karapınar’dan ayrılmışlardır.⁷¹²

Haziran ayında Adalet Bakanı ve CKMP Milletvekili İrfan Baran Karaman’da gerçekleştirilen Türk Dil Bayramı kutlamalarına katılmıştır. Törende bir de konuşma yapan Baran, ilk olarak dil bayramının önemi üzerinde durmuş daha sonra komünizmle ilgili görüşlerini açıklamıştır. Ülkenin yıkıcı faaliyetler ile karşı karşıya olduğunu söyleyen bakan bu faaliyetlerin dışarıdan olduğu kadar içeriden de kaynaklandığını komünizm ve

⁷¹¹ *Şehir Postası*, (9.04.1965: 1).

⁷¹² *Yeni Konya*, (10.04.1965: 1).

faşizmi kullanıp anayasal düzeni yıkmak isteyen grupların yer aldığını böylece ülke bütünlüğünün bozulmaya çalışıldığını söylemiş “Türklüğe yönelmiş bölücü doktrinler ve faaliyetler karşısında Anadolu Türklüğünün atalarımıza emanetini büyük bir titizlikle koruyacağını bu mutlu günde bir kere daha tekrarlamak istiyoruz”⁷¹³ demiştir.

CKMP Genel Başkanı Ahmet Oğuz’un, Köy İşleri Bakanı Seyfi Öztürk ile birlikte 12 Haziran Cuma günü Konya’ya geleceği ve buradan Ereğli’ye geçerek Ereğli İlçe Kongresine katılacağı il başkanlığınca açıklanmıştır.⁷¹⁴ 13 Haziran’da gerçekleştirilen Ereğli ilçe kongresi partililer ve delegelerin katılımıyla bir kahvehanede yapılmıştır. Kongreye Genel Başkan Ahmet Oğuz’un yanı sıra Adalet Bakanı İrfan Baran, Konya Milletvekili Kadircan Kafı ve ilçe yönetim kurulu üyeleri katılım sağlamıştır. Kongre başkanlığına Kadircan Kafı getirilirken saygı duruşu sonrasında faaliyet raporu okunmuş ve daha sonra konuşmalara başlanmıştır. İlk konuşmayı Adalet Bakanı İrfan Baran yapmış petrolün millileştirilmesi, sağ-sol mücadelesi ve toprak reformu kanun tasarısı üzerine konuşmuştur. Baran’ın konuşması sonrasında Genel Başkan Ahmet Oğuz kürsüye gelmiştir. Oğuz, İkinci Dünya Savaşı sonrasında tüm ülkelerin kalkındığını ancak Türkiye’nin iyi yönetilmediğini bundan dolayı sıkıntıların sona ermeyeceğini söylemiştir. Yapılacak olan genel seçimler üzerine de konuşan Ahmet Oğuz “Sizlere boş vaatlerde bulunan ve yalan söyleyen siyasilere oy vermeyiniz”⁷¹⁵ demiştir.

23 Temmuz’da Konya CKMP İl Teşkilatı Alparslan Türkeş’in “CKMP’liler köhne partililer” şeklindeki açıklamasına tepki göstermiştir. Teşkilat içerisinde “Başımıza yeni Bölükbaşı çıktı ikisinin de birbirinden farkı yok. Bu memleketi ruhen tedirgin insanlar mı idare edecek” gibi homurdanmalar yaşanırken CKMP Konya İl Teşkilatı Başkanı Ekrem

⁷¹³ *Şehir Postası*, (7.06.1965: 1, 2).

⁷¹⁴ *Yeni Konya*, (12.06.1965: 1, 2).

⁷¹⁵ *Yeni Konya*, (14.06.1965: 1).

İlhan da Türkeş'e konu ile ilgili olarak bir mektup yazmıştır. İlhan mektubunda şu sözlere yer vermiştir. “Biz köhne partili değiliz, saldırılarını aynen sana iade eder maceracı ve haris zihniyetinle seni istifaya davet ederiz.” Türkeş'in bu sözleri sonrasında Konya CKMP İlçe Teşkilatları tarafından da Türkeş'e mektuplar gönderilmiş ve CKMP Konya İl Teşkilatı yapılacak olan büyük parti kongresinde Alparslan Türkeş ile birlikte genel başkanlığa adaylığını koyacak olan Ahmet Tahtakılıç'ı destekleme kararı almışlardır.⁷¹⁶

CKMP Olağanüstü Kongresi 30 Temmuz 1965 Cuma günü saat 10.00'da Ankara Yeni Sinema da yapılmıştır Gökhan Evliyaoğlu başkanlığında gerçekleştirilen kongrede Alparslan Türkeş taraftarlarının hâkimiyeti gözden kaçmamıştır. Öyle ki Genel Başkan Ahmet Oguz'un salona girişinde küçük bir delege grubu alkış tutarken Türkeş'in salona girişi sırasında salonun pek çok yerinden alkış sesleri gelmiş, Alparslan Türkeş omuzlara alınmıştır. Kongrede sunulan raporlarda CHP “Acayip bir zihniyetin temsilcisi”, AP “Kuruluşunda zaaf psikoza bulunan”, YTP “Kifayetsiz” , MP ise “Osman Bölükbaşı'nın ihanetiyle parçalanan parti” olarak nitelendirilmiştir.⁷¹⁷

CKMP olağanüstü kongresi sonucunda Alparslan Türkeş'in Genel Başkanlığa seçilmesiyle parti içerisinde çekişmeler artmış, Türkeş'in zaferi bazı partililerce “partiye dışarıdan yapılan darbe” olarak yorumlanmıştır. Partililer CKMP içerisinde uzun zamandır hizmet eden isimlerin partiden uzaklaştırılacağı görüşüne sahip olmuşlardır.⁷¹⁸

Türkeş'in Genel Başkanlığa gelişi parti genelini etkilediği gibi CKMP Konya İl Teşkilatı üzerinde de tesirlerini göstermiştir. Eylül ayının ilk haftasında CKMP Konya örgütlenmesinde istifaların olduğu ve çöküntüler yaşandığına dair söylemler ortaya çıkmıştır. Sekiz milletvekili adayının istifalarını sundukları belirtilirken pek çok ilçe

⁷¹⁶ *Şehir Postası*, (23.07.1965: 1).

⁷¹⁷ *Yeni Konya*, (31.07.1965: 1).

⁷¹⁸ *Yeni Konya*, (2.08.1965: 1).

teşkilatının da toptan istifa ettikleri paylaşılmıştır. İstifa eden Milletvekili adayları Lütfi Yavuz, Rıza Orpen, Sadullah Selçuk, Ahmet Bal, Hacı Kaya, İlhan Benderlioğlu, Osman Taşyürek, Ali Atıl, Enis Aran olurken toptan istifalarını sunan ilçeler ise Yunak, Akşehir, Ilgın, Bozkır, Seydişehir, Karapınar, Cihanbeyli ve Kulu ilçeleri olmuştur. CKMP ‘den ilçe teşkilatı kurmak üzere izin alan Kadınhanı, Ermenek, Çumra, Doğanhisar ve Beyşehir ilçelerinde bulunan partililer de teşkilat kurmaktan vazgeçmişlerdir. Bu söylentileri CKMP’li Mehdi Halıcı doğrulamıştır.⁷¹⁹

İstifa söylemleri üzerine CKMP Konya İl Teşkilatı Başkan Yardımcısı Rüştü Onur Şehir Postası gazetesine bir açıklama yollamıştır. Açıklama şöyledir:

“Bazı gazetelerin dünkü sayılarında CKMP Konya Çöktü başlıklı yazılarda bütün ilçelerde teşkilatlarımızın toptan istifa ettiği merkezde de milletvekili adaylarının toptan istifa ettikleri yazılmaktadır. Bu haberlerin aslı yoktur. Hiçbir kaza teşkilatı kısmen veya toptan istifa etmiş değildir. Merkezde de adaylar arasında bahsedilen istifalar olmamıştır. Partiyi ve bazı partilileri haris emellerine alet etmek isteyen bir iki muhterisin yalan ve iftirasından ibarettir. Parti haysiyet divanı bu şahıslara gereken cezayı verecektir. Partimiz birlik ve beraberlik anlayışı içerisinde bütün yurttta olduğu gibi Konyamız dada bütün vatandaşların hizmetinde olduğunu muhterem gazeteniz ve sayın vatandaşların bilgisine arz ederim.”⁷²⁰

Rüştü Onur’un Şehir Postası Gazetesine vermiş olduğu beyanattan bir gün sonra CKMP Konya İl Teşkilatı Başkanı Mustafa Kaygun yardımcısının yapmış olduğu açıklamaları yalanlamıştır. Kaygun, yaptığı açıklamada şu sözlere yer vermiştir:

“ Dünkü Konya gazetelerinin bir kısmında Rüştü Onur imzasıyla partimizi ilzam eder mahiyette bir yazının yayınladığını gördük. Söz konusu açıklamadan parti il teşkilatımızın hiçbir malumatı olmayıp mezkur yazının sadece Rüştü Onur tarafından verildiğini öğrenmiş bulunuyoruz. Adı geçen beyanları hilaf-ı hakikâttir. Partimiz adaylarından Emekli Topçu Albay Rıza Orpen, Enis Aran, Hamit Talayhan, Ahmet

⁷¹⁹ *Yeni Konya*, (6.09.1965: 1); *Şehir Postası*, (6.09.1965: 1, 4).

⁷²⁰ *Şehir Postası*, (8.09.1961: 4).

Dal, Hacı Kaya, Lütfi Yavuz, Ali Atıl, Osman Taşyürek Konya'ya iki kontenjyan verilmesini protesto maksadıyla kat'i ve kesin olarak adaylıktan istifa etmişlerdir. Böylece seçimlere sekiz adayla katılacağız. İstifa edenlerin istifanmeleri dilekçe suretiyle kendi imzalarına havi bir şekilde parti merkezimizde mevcuttur. Yine bazı ilçelerde toptan istifalar vuku bulmuştur. Bu ilçelerde yeniden teşkilat kurulmasına çalışılmaktadır. Rüştü Onur'un yönetim kurulumuzun bilgisi dışında öne sürdüğü gibi hiçbir partili arkadaşımız haysiyet divanına verilmemiştir. Parti tesanüdünü bozucu şekilde hareket eden bu arkadaşımızın durumu idari heyetlerce incelenmektedir. Partimiz büyük kayıplara rağmen seçimlere büyük cesaretle katılacaktır. Keyfiyeti sayın hemşerilerimize açıklarız.”⁷²¹

CKMP Konya İl Teşkilatı'nda yukarıda ifade edilen bunalımlar yaşanırken genel Başkan Alparslan Türkeş 22 Eylül'de CKMP Konya İl Teşkilatına bir ziyarette bulunmuştur. Saat 14.00'da Yeni Müze Caddesi'nde bulunan CKMP İl Merkezi'ne gelen CKMP lideri burada bir basın toplantısı düzenlemiştir. Türkeş açıklamasına “Türk medeniyetinin belli başlı merkezlerinden biri olan Konya'ya her zaman büyük önem vermeliyiz” sözleriyle başlamış partisinin olağanüstü kongresi sonrasında gerek parti içerisinden gerekse dışarıdan kimselerin kendisine ihanet ettiğini buna rağmen güçlü bir parti olarak kalkınmayı başardıklarını söylemiş ve “Gerek seçim işleri gerekse de tedbir alma meselelerinden dolayı teşkilatımızı takviye veya yeniden düzenleme fırsatı bulamadık. Türk genel efkârına şunu ilan etmek isterim: partimizin seçim şansı çok iyidir” demiştir. Konuşmasının devamında sosyo-ekonomik ve kültürel faaliyetlerin ülkeyi kalkındıracak nitelikte olmadığını söyleyen Türkeş diğer siyasi parti liderlerini eleştirmiş demokrasi ve milli irade üzerine konuşmalarına rağmen bu konular ile ilgili olarak net adımları atmadıklarını belirtmiştir. Daha sonra petrolün millileştirilmesi, ormanların korunması ve köylülerin durumu üzerine konuşan Alparslan Türkeş, petrol konusunda milli çıkarları korumak ve petrol ofisine destek vermek gerektiğini söylerken ormanlar ile

⁷²¹ *Yeni Konya*, (9.09.1965: 1).

ilgili olarak ülkenin bu konuda kırk milyar lira gibi bir ekonomik kaynağı kaybettiğini açıklamıştır. Köylüler hakkında ise kırsal kesimde yaşayan insanların eğitimsiz bırakıldığını söylemiş, köylerde reform yapılması gerektiğini eklemiştir.⁷²²

Alparslan Türkeş'in yaptığı ziyaret sonrasında CKMP Konya İl Teşkilatı içerisinde bir yenilemeye gidilmiş ve görev dağılımı yapılmıştır. Görev dağılımı sırasında sendika başkanlarının geri plana atılması ve yerlerine başkalarının alınmaya çalışılması üzerine parti içerisinde yer alan pek çok işçi istifasını vermiş bu karar da Konya İşçi Sendikası tarafından desteklenmiştir. Sendika yaptığı açıklamada CKMP'nin işçi haklarını koruma görüntüsüne bürünerek işçilerin oylarını aldığı belirtilirken, "İşçi haklarına cephe alan bu teşkilata işçi vatandaşlarımızın oy vermemelerini öneririz" denilmiştir. Bu açıklamalar üzerine siyasi çevrelerce Konya'da işçi sendikalarının kalabalık gruplara sesini duyurduğunu vurgulanmış ve sendikanın partilere oy kaybettirebilecek bir güç olduğu üzerinde durulmuştur.⁷²³

Gerek CKMP Konya İl Teşkilatı içerisinde yaşanan bunalımlar gerekse de Konya İşçi Sendikası'nın yaptığı sert açıklamalar sonrasında CKMP yönetim kurulu üyesi ve parti sözcüsü Gökhan Evliyaoğlu'nun aracılığı ile hem CKMP Konya İl Teşkilatı'nda yer alan isimler hem de işçi sendikaları başkanlarıyla uzlaşmaya gidilmiştir. Partili adaylar ile bir toplantı gerçekleştiren Evliyaoğlu, kontenjan konusunda çıkan anlaşmazlıkların ortadan kalkmasını sağlamış ve yeni CKMP Konya İl Teşkilatında yer alacak isimler seçilmişlerdir. Yeni teşkilatta yer alan isimler: Tevfik Fikret Kılıçkaya, Ertuğrul Onur, Sendika Başkanı Bekir Can, eski il başkanı Mustafa Kaygun, Eyüp Daşkiran, Altan

⁷²² *Yeni Konya*, (23.09.1965: 1, 3); *Şehir Postası*, (23.09.1965: 1, 4).

⁷²³ *Yeni Konya*, (23.09.1965: 1, 3).

Yeniaydoğmuş, İbrahim Yalçın Ataçoğlu, Mehmet Aşçıgil, Orhan Tütüncü, Muammer Bağcı, Osman Nuri Çolak ve Sait Önal olmuştur.⁷²⁴

Yeni il teşkilatının kurulmasında aracılık yapan Gökhan Evliyaoğlu daha sonrasında il merkezinde bir basın toplantısı düzenlemiştir. Bir süredir Konya ve civarında seçimlerle ilgili olarak çalışmalar yaptıklarını belirten Evliyaoğlu, seçim sonuçlarında geçmiş dönemlere nazaran sürprizler yaşanacağını CHP'nin oylarında kayıplar olacağını söylerken AP'nin Konya'da büyük bir yenilgi alacağını ifade etmiştir. AP'nin dini duyguları kullandığını belirten Gökhan Evliyaoğlu bazı AP adaylarının seçimler sonrasında CKMP'ye geçeceklerini söylemiş ve AP adaylarının CKMP'yi gizlice desteklediğini belirtmiştir. Kendisinin AP kurucularından birisi olduğunu söyleyen Evliyaoğlu AP hakkındaki gerçekleri vatandaşlara anlatacağını söylerken AP'nin halktan aldığı yardımlarla mason localarına destek olduğunu iddia etmiştir. Gökhan Evliyaoğlu son olarak AP Konya milletvekili Faruk Sükan'ı tartışmak üzere açık oturuma davet ettiğini açıklarken “İstedikleri yerde istedikleri saatte Konyalıların hakemliğinde tartışmaya hazırım”⁷²⁵ demiştir.

IV.5.1. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin Konya Mitingi (1 Ekim 1965)

CKMP Konya mitingini 1 Ekim 1965 Cuma günü Cumhuriyet Alanı'nda gerçekleştirmiştir. Mitingde Mustafa Erkovanlı, Mehmet Altunsoy, Gökhan Evliyaoğlu gibi isimler yer alırken Genel Başkan Alparslan Türkeş de katılım göstermiştir. Konuşmacılardan Mehmet Altunsoy toprak reformu üzerine açıklamalarda bulunmuştur. Altunsoy, toprak reformunun her ne kadar ülke menfaatleri için yapılan bir icraat olsa da gerçekten fakir olan vatandaşlara bir faydasının olmayacağını söylemiştir. Dış ülkelerden

⁷²⁴ *Yeni Konya*, (30.09.1965: 1).

⁷²⁵ *Şehir Postası*, (30.09.1965: 1, 4).

gelen yardımlar hakkında da konuşan Mehmet Altunsoy yabancı ülkelerden yardım alınsa bile ülkede bulunan işsizlere bu yardımın faydasının olmadığını ülke içerisinde yer alan zenginliklerin değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Altunsoy'dan sonra kürsüye Genel Başkan Alparslan Türkeş çıkmıştır. Türkeş, şunları söylemiştir:

“İnsanlar çoğu zaman memleketin refahı, huzuru için canını ortaya koyar. Ama bu da kafi gelmez. Bütün karşılaşılan zorluklara, güçsüzlüklere, iftiralara göğüs germesi gerek. Bir ulusta huzur ve refahın bulunması için toplumsal adalet gerek. Yapılacak ve vatandaşa verilecek görevler bu toplumsal adaletin ışığı altında olmalıdır. Çünkü hak ve adalet devletlerin temelidir. Memlekete refahı ve huzuru getirecek ekonomi ve sanayidir. Bunların nasıl işletileceği, memlekete nasıl bir fayda temin edeceği programlanmalıdır. Programsız yapılacak hiçbir işten fayda sağlanmaz. Bunları yaparken de vatandaşa çeşitli mesuliyetler verilmelidir. Vatandaşı da güvenlik altına almalıyız. En azından bu işlerde çalışacak her çiftçi, her vatandaş sigortalanmalıdır. Böylece vatandaşların güvenliklerini sağlamalıyız. Memleketimizin kalkınmasını sağlayacak görüş ve ilkelerimizi dokuz ışık adını verdiğimiz dokuz esasta özetlemek mümkündür. Bu ilkelerimizden birincisi milliyetçilik teşkil etmektedir. Bu ilke ile biz Türk milletini sevmek ve onun kalkınması için her fedakârlığı yapmak duygusu görüşündeyiz. Bütün faaliyetlerimizde Türk milletine yararlı olmak şartını arama şuuru olarak görüyoruz. İkinci ilkemiz toplumculuk ilkesidir. Biz halk için bir refahlı geçim düzeyi ve çizgisini meydana getirmek kararındayız.”⁷²⁶

Genel Başkan Alparslan Türkeş'ten sonra söz alan parti yönetim kurulu üyesi ve sözcüsü Gökhan Evliyaoğlu ise AP'li yöneticileri eleştirmiş, AP yönetiminde yer alan bazı isimlerin sorumsuz tavırlarından dolayı ülkenin yeni bir ihtilale sürükleneceğini söylerken vatandaşlara da bu durumdan dolayı AP'ye oy vermemeleri gerektiğini açıklamıştır.⁷²⁷

IV.6. Millet Partisi'nin Seçim Çalışmaları

MP Konya İl Teşkilatı 1965 genel seçimleri dolayısıyla yapılacak çalışmalara hız vermek amacıyla yenilenmeye gidileceğini 1965 yılının ilk gününde duyurmuş ve konuyla

⁷²⁶ *Şehir Postası*, (2.10.1965: 1, 4).

⁷²⁷ *Yeni Konya*, (2.10.1965: 1).

ilgili çalışmalar yürütülerek önce il teşkilatında daha sonra bazı ilçe teşkilatlarında yapılanmaya gidilmiştir. MP Konya İl Teşkilatı'nın başına Bekir Meramlı getirilirken, ikinci başkan Mevlüt Baştaş, sekreter Mahmut Erkılıç, muhasip Faruk Kaplan olmuştur. Faruk Kaya, Kazım Ertiftik, İbrahim Sökmen, Salih Sağlam, Mehmet Çete, Halit Sandıklı ve Selahattin Okkaç üyeliklere seçilmişlerdir.⁷²⁸

MP Konya İl Teşkilatı'nın yenilenmesi sonrasında Ereğli ilçe teşkilatında da yenilenmeye gidilmiş, Sabit Duysak başkanlığında oluşturulan Ereğli ilçe teşkilatında ikinci başkan Fevzi Kasapçapur, sekreter Mehmet Kıçık, muhasip Halil Seyhan olurken, Mehmet Kaçak, Ramiz Balta, Osman Türel, Süleyman Gümüştas ve Faik Uykul ise üyeliklere seçilmişlerdir.⁷²⁹

Ereğli İlçe Teşkilatının kuruluşundan kısa bir süre sonra MP Ilgın'da da yenilenmeye gitmiş ve MP Ilgın İlçe Teşkilatı başına Aziz Hapyar getirilirken Süleyman Şölen ikinci başkanlığa, Cavit Ersoy sekreterliğe, Hüseyin Uluırmak ise muhasipliğe getirilmiş Muzaffer Sarı, Ahmet Bayraktar, Fahrettin Ünlü, Hüseyin Menekşe ve Mehmet Erten ise üyeliklere seçilmişlerdir.⁷³⁰

Nisan ayında MP Yunak İlçe Teşkilatı Mevlüt Bölükbaşı başkanlığında oluşturulmuştur. İkinci başkanlığa Muammer Diri, Sekreterliğe Abdil Susam, muhasipliğe Hasan Çalışkan getirilmiş olup Ramazan Kayak ile Halil Yılmaz ise üye olarak seçilmişlerdir.⁷³¹

MP 1965 yılının Mayıs ve Haziran aylarında Çumra ve Kulu'da ilçe kongrelerini gerçekleştirmiştir. Çumra'da yapılan kongrede ilçe gençlik kolları da kurulurken MP

⁷²⁸ *Şehir Postası*, (2.01.1965: 1).

⁷²⁹ *Şehir Postası*, (12.01.1965: 1).

⁷³⁰ *Şehir Postası*, (14.01.1965: 1).

⁷³¹ *Şehir Postası*, (10.04.1965: 1).

Çumra ilçe başkanlığına Mehmet Camcı getirilmiştir.⁷³² 4 Haziran'da ise MP Kulu ilçesinde bir kongre gerçekleştirmiş olup kongre başkanlığını MP Konya İl Teşkilatı Başkanı Muammer Şahin yapmıştır. Muammer Şahin ve Erbil Kuru konuşmaları yaparken yapılan konuşmalarda ana temalar ülkenin sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri, komünizm hakkında bilgilendirmeler olmuştur. Yapılacak olan genel seçimlere de değinen konuşmacılar MP'nin tüm illerde başarılı olacağına inandıklarını belirtmişlerdir. Yapılan konuşmalar sonucunda ilçe teşkilatı başkanlığına Hacı Bekir Demirörs getirilirken Ali Ordulu, Mehmet Arıcan, Mustafa Kaya, Mustafa Çankaya, Hasan Acaralp, Kemal Görgülü, Hacı Abdullah Köylüoğlu, Halil Kulbay, Turan Taşkın ve Hasan Çiftçi'de üyeliklere seçilmişlerdir.⁷³³

11 Haziran günü Konya'ya gelen İçişleri Bakanı İsmail Hakkı Akdoğan basın toplantısı düzenleyerek bünyesinde yer almış olduğu MP'nin genel seçimlerdeki şansı üzerine açıklamalarda bulunmuştur. İsmail Hakkı Akdoğan genel seçimler sonucunda hiçbir partinin tek başına iktidara gelemeyeceğini ve koalisyon hükümetlerinin yönetimlerine devam edeceğini söylerken, MP'nin yer almadığı bir koalisyon hükümetinin de düşünülemeyeceğini vurgulamış koalisyon konusunda CHP ile hiçbir ortaklıklarının olamayacağını belirten Akdoğan AP ile koalisyonda yer alabileceklerini söylemiştir.⁷³⁴

MP 1965 genel seçimleri öncesinde AP, CHP, YTP ve CKMP'nin aksine TİP ile birlikte il kongresini gerçekleştireceğini duyuran partilerden biri olmuştur. MP'nin il kongresinin 20 Temmuz'da Şahin Sineması'nda yapılacağı duyurulurken Genel Başkan Osman Bölükbaşı'nın da kongrede yer alacağı açıklanmış⁷³⁵ ancak kongre yapılmamıştır.

⁷³² *Yeni Konya*, (25.05.1965: 1).

⁷³³ *Şehir Postası*, (5.06.1965: 1).

⁷³⁴ *Şehir Postası*, (12.06.1965: 1).

⁷³⁵ *Yeni Konya*, (15.06.1965: 1, 2).

IV.6.1. Millet Partisi'nin Konya Mitingi (23 Eylül 1965)

MP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı tıpkı 1961 genel seçimleri öncesinde CKMP lideriyken yaptığı gibi ilk seçim konuşmasını Konya'da yapmıştır. MP mitinginin 23 Eylül Perşembe günü yapılacağı ve Genel Başkan Bölükbaşı'nın da saat 14.00'da başlayacak olan mitinge katılım göstereceği duyurulurken Osman Bölükbaşı'nın 1961 genel seçimlerinden 1965 yılına dek gerçekleşmiş olan siyasi olaylar üzerine değerlendirme yapacağı da aktarılmıştır.⁷³⁶

MP liderinin Konya yolculuğunda kendisine MP'li Bayındırlık Bakanı Orhan Alp ile MP'li Devlet Bakanı Hüseyin Ataman ile MP'li milletvekilleri eşlik etmişlerdir. 14.00'da havaalanında partililer tarafından karşılanan MP lideri bir süre Buçak Palas Otel'de dinlenmiştir. MP heyeti daha sonra miting alanına geçmiştir. İlk olarak kürsüye MP Kırşehir Milletvekili Memduh Erdemir çıkmış ve komünizme karşı olduklarını söylerken seçmenlere seslenmiş ve AP ve CHP'ye güvenmemeleri gerektiğini belirtmiştir. Memduh Erdemir'den sonra kürsüye gelen MP adaylarından Faruk Önder amaçlarını açıklarken ülkeye hizmet etme isteklerinin olduğunu açıklamış AP ile CHP'nin karşısında olduklarını da söylemiştir. Önder'den sonra MP'li iki Bakan da kısa birer konuşma yapmışlar ve kürsüye Genel Başkan Osman Bölükbaşı çıkmıştır. Bölükbaşı şunları söylemiştir:

“Bana deli diyenlere aklımın zekâtını versem bütün dünyadaki ahmaklar akıllıyız diye geçinirler. İlk seçim konuşmamı yapmak için Konya'ya geldim. Biz ne ortanın solundayız ne de sağındayız yalnızca komünizmin karşısındayız. İki gözü dönmüş partiye güvenmeyin. Eğer yarından endişe ediyorsanız oylarınızı düşünerek istediğinize verin. Her gün gazetelere bakıyoruz MP hakkında hiçbir şey yok öte yandan bazı husumet cepheleri MP'ye çatıyor. Bunların başında komünistler, Allahsız komünistler, sosyalistler ve ortanın solunda olan İsmet Paşa var. Şimdiye kadar susmamı çeşitli şekillerde yorumladılar. Aslında Bölükbaşı'nın susuşu onların bildiği bir susuş değildir. Bölükbaşı susmuyor ağır topçu taarruzuna hazırlanıyor.”

⁷³⁶ *Yeni Konya*, (23.09.1965: 1, 2); *Şehir Postası*, (23.09.1965: 1, 4).

Miting sırasında AP milletvekili Ahmet Gürkan'ın bir konuşmasında kendisini eleştirdiğinin söylenmesi üzerine Gürkan ile ilgili olarak:

“Bu adama milletvekili diyorlar öyle mi? Ben bunun çok seyyar biri olduğunu biliyorum. Karadenizdeki konuşmasında masonluğun kaldırılmasına dair kendisi tarafından hazırlanan bir kanun teklifini desteklemediğimi söylemiş. Yalan tamamen yalan. Hem sonra AP'liler masonluğu kaldırmak istiyorlarsa önce kendi içindekilerle uğraşsınlar. Aralarında o kadar çok mason var ki”⁷³⁷ demiştir.

IV.7. Türkiye İşçi Partisi'nin Seçim Çalışmaları

TİP deMP gibi 1965 genel seçimleri öncesinde il kongresini gerçekleştirmiştir. TİP il kongresini 18 Nisan 1965 Pazartesi günü Yazlık Selçuk Sineması'nda yapmıştır. Ankara ve İstanbul'dan 50 kadar partilinin bulunduğu kongreye gelenler arasında Prof. Dr. Sadun Aren, Ali Karcı, İbrahim Çerkin, Aslan Başer gibi isimler de yer alırken emniyet güçlerince sıkı güvenlik önlemleri alınmıştır. 11.00'da başlayan kongrede Genel Başkan Mehmet Ali Aybar'ın göndermiş olduğu mektup okunmuştur. Mektup okunduğu sırada salona giren İslam Enstitüsü öğrencileri yuh çekmeye başlamışlar, herhangi bir olayın çıkmaması için polis tarafından dışarıya çıkarılmışlardır. Sadun Aren, Ali Karcı, İbrahim Çetkin, ve Arslan Başer'in konuşmalarından sonra kongre saat 14.30'da sona ermiştir.⁷³⁸

IV.7.1. Türkiye İşçi Partisi'nin Konya Mitingi (26 Eylül 1965)

TİP, Konya'daki mitingini 26 Eylül 1965 Pazar günü Mevlana Meydanı'nda gerçekleştirmiştir. TİP Konya adaylarından Musa Çınar yapmış olduğu konuşmada Osmanlı Devleti'ndeki yönetim şekli üzerinde durarak “Bugünkü idare şekli de onun devamıdır” demiştir. Bir diğer Konya adayı bankacılık, sigortacılık ve dış ticaret konuları üzerinde durarak dış ticarete millileşmek gerektiğini söylemiştir. TİP bağımsız

⁷³⁷ *Yeni Konya*, (23.09.1965: 1, 2); *Şehir Postası*, (23.09.1965: 1, 4).

⁷³⁸ *Yeni Konya*, (19.04.1965: 1); *Şehir Postası*, (19.04.1965: 1).

adaylarından Cahit Alican ise toprak reformu, eğitim ve sağlık konuların değinerek bu alanlarda sistemsal hatalar olduğunu söylemiştir.⁷³⁹

IV.8. Yeni Türkiye Partisi'nin Seçim Çalışmaları

Seçimlere giden süreç içerisinde YTP genel merkezi ve partinin Konya Teşkilatı'nın dikkatle izlediği meselelerin başında YTP Konya İl Teşkilatı kurucusu ve milletvekili Mekki Keskin'in partiden istifa edip etmeyeceği olmuştur. Keskin konu ile ilgili olarak Şehir Postası Gazetesi'ne açıklamada bulunmuş ve bazı AP'liler ile gazetelerin kendisi hakkında "Mekki Keskin YTP'den istifa edip AP'ye girecek" şeklindeki söylem ve haberlerinin doğru olmadığını belirtmiştir.⁷⁴⁰ Keskin yaptığı bu açıklama ile istifa söylem ve haberlerini net olarak yalanlasa da verdiği bu demeçten bir hafta sonra istifa dilekçesini genel merkeze vermiştir. Yapılan haberlerde Mekki Keskin'in AP'ye geçme ihtimalinin yüksek olduğu belirtilmiştir.⁷⁴¹

Ağustos ayının ilk haftası itibariyle YTP genel merkezinde seçimler ile ilgili çalışmalara hız verilmiş, seçim beyannamesi ve seçimde kullanılacak sloganlarla ilgili fikir alışverişi yapmak üzere toplantılar düzenlenmiş, ve sloganlarda partinin devletçilik görüşü, sosyal adalet anlayışı, dış politika ve ekonomik doktrinlerini yansıtabilecek ibarelerin kullanılmasına karar verilmiştir.⁷⁴²

4 Ağustos'ta YTP Konya İl Başkanı Hacı Mustafa Küçüktunç milletvekili adaylığı için il başkanlığından istifa etmiştir. Yeni başkan ise Ahmet Biçenay olurken ikinci başkanlığa Ethem Büyük getirilmiştir.⁷⁴³

⁷³⁹ *Yeni Konya*, (27.09.1965: 1); *Şehir Postası*, (27.09.1965: 1).

⁷⁴⁰ *Şehir Postası*, (26.07.1965: 1).

⁷⁴¹ *Şehir Postası*, (6.08.1965: 1).

⁷⁴² *Şehir Postası*, (14.08.1965: 1).

⁷⁴³ *Yeni Konya*, (4.08.1965: 1).

16 Ağustos 1965 tarihinde YTP Tunceli Senatörü ve Genel Kurul Üyesi Mehmet Ali Demir YTP Konya İl Teşkilatı ile ilçe teşkilatlarını tamamlamak üzere Konya'ya gelmiş YTP il binasında da gazetecilerle bir araya gelerek kendisine yöneltilen soruları yanıtlamıştır. “Bu gezideki maksadınızı öğrenebilir miyiz?” sorusuna aslında programında Konya'nın bulunmadığını ama genel kurul tarafından yapılan görevlendirme sonucunda hem adaylar ile birebir görüşme yapmak hem de sorunları çözmek amacıyla Konya'ya geldiğini söylemiştir. “Vatandaşlarla temas sonunda intibanız nedir?” sorusuna Demir; kırsal kesimde yaşayan vatandaşların Mecliste az sayıda milletvekili bulunduran partilerin milletvekili sayılarını arttırmasından memnun olduklarını oyların sadece AP ve CHP'ye verilmeyeceğini belirtmiştir. Soru üzerine toplantıyı dinleyen vatandaşlardan biri söz almış ve 14 yıl boyunca DP'de yer aldığını ancak yaptıkları çalışmaların ülke için iyi olmadığını gördüğünü söylemiş yapılacak olan seçimlerde AP veya CHP 'ye değil küçük partilere oy vereceğini belirtmiştir. “AP'ye mes'ul şahısların CHP'ye karşı oyları bir yerde toplayalım, oylarımızı parçalamayalım iddialarına ve halk arasına sokmak istedikleri slogana ne dersiniz” şeklinde sorulan bir soruya Mehmet Ali Demir; 27 Mayıs askeri müdahalesi sonrasında yerleştirilmeye çalışılan düzenin tam anlamıyla yerine oturmadığını, oyların tek partide toplanmasının ülke açısından iyi olmayacağını AP'lilerin “Oyları parçalamayalım” cümlesini diğer partilerin de fikriymiş gibi söylemelerinin doğru olmadığını belirtmiştir. “CHP lideri ve mensupları hakkındaki düşünceleriniz nedir? ” sorusuna İsmet İnönü'nün yapmış olduğu hizmetlere laf edilemeyeceğini söyleyen Demir, CHP'yi samimiyetsiz gördüğünü ve daha önce eleştiride bulundukları her türlü faaliyeti 11 aylık yönetimlerinde kendilerinin de yaptığını söylemiştir. “YTP olarak bu seçim sonunda kaç sandalye ile temsil edilirsiniz?” şeklinde yöneltilen bir soruya bölgesel bir tanımlama yapan Mehmet Ali Demir; Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde rakiplerinden daha fazla oy alacaklarını, Ege

bölgesinden ise iki milletvekilini parlamentoya sokabileceklerini söylerken 1961 genel seçimlerinde en düşük oyu aldıkları Kütahya'dan bile umutlu olduğunu açıklamıştır. Son olarak “YTP meclis reisi ve Konya milletvekili Sayın Mekki Keskin'in AP'ye transfer olmasına ne dersiniz nasıl karşılırsınız?” sorusuna karşılık Mehmet Ali Demir; Konyalıların bu davranışı onaylamadığını söylemiş ve “Anlayışımıza göre milletvekilliği koltuk için değil millet için yapılır. Bu yolda uğraşıp koltukta oturmak için yön değiştirenlerin ülkeye ne kadar hizmet edebileceklerinin takdirini Konyalı vatandaşlarımıza bırakıyorum”⁷⁴⁴ demiş ve yapılacak olan seçimlerin ülkeye hayırlı olmasını dileyerek toplantıya son vermiştir.

YSK 10 Ekim 1965 tarihinde yapılacak olan genel seçimler dolayısıyla 19 Eylül 1965 tarihinde her türlü kapalı-açık alanda propaganda serbestliği getirirken, propaganda amaçlı olarak broşür ve ilan dağıtımına da izin verilmiştir. YSK'nın bu kararı sonrasında Konya YTP milletvekili adaylarından Emin Ergene kurmuş olduğu ekibi ile seçim gezilerine başlamıştır. 19 Eylül'de Kulu ve Cihanbeyli ilçeleri ile bu ilçelere bağlı köyleri gezmişlerdir. Emin Ergene yaptığı geziler sonrasında bir açıklama yapmıştır. YTP adayı seçmenlerle bir araya geldiklerini söylerken, partisinin zayıf bir parti olmadığı üzerinde durmuş ve “Halkı birbirine düşürerek külahı kapar gibi oy kapmak bizim yapacağımız iş değildir”⁷⁴⁵ demiştir.

Propaganda serbestliği getirilmesiyle YTP Konya İl Teşkilatı Başkanı Ahmet Biçenay yapılacak olan genel seçimlerle ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Vatandaşa hizmet etmekten kaçınmayacaklarını söyleyen Biçenay, vatandaşlara doğru olanı

⁷⁴⁴ *Şehir Postası*, (16.08.1965: 1, 2, 4).

⁷⁴⁵ *Şehir Postası*, (20.09.1965: 1).

anlatacaklarını amaçlarının alacakları oylar ile sefa sürmek olmadığını vatandaşlar ile birlikte kalkınmış bir ülke yaratma isteğinde olduklarını belirtmiştir.⁷⁴⁶

YTP Konya milletvekili adaylarından Hacı Mustafa Küçüktunç Şehir Postası Gazetesine bir açıklama yapmıştır. Küçüktunç; “Biz geçmişin olaylarından intikam dumanları tütürmek ve bu yolla iktidara gelmek için çalışmıyoruz. Biz ortanın solu diye parolalarla vatandaş bilmediği mecralara sürüklemek yoluyla da iktidar sahibi olmak istemiyoruz. Biz vatandaşa her şeyi anlatıp siyasi vazifemizi yapmak gayesindeyiz” demiş partilerin alacağı oy oranı hakkında tahminde bulunanlara eleştiri getirmiş ve “Şu kadar oy bizim bu kadar oy bizim diyenler 10 Ekim’de boylarının ölçüsünü alacaklardır” demiştir. “Köylüler ve işçiler konusunda bir söyleyeceğiniz var mı?” şeklinde yöneltile soruya köylülere verilen vaatlerin gerçekleştirilmediğini ve siyasilerin seçimden seçime köylülere ilgi gösterdiğini belirtmiş ve AP Genel Başkanı Süleyman Demirel’in “Zenginler birleşiniz” sözünü eleştirmiş ve bu sözü kullananlar ülkenin çocuklarının oylarıyla iktidara gelmeye çalışıyor⁷⁴⁷ demiştir.

YTP Genel Sekreteri ve Tarım Bakanı olan Turan Kapanlı’nın 25 Eylül’de Isparta’dan Konya’ya gelerek saat 13.00’da YTP il merkezinde bir basın toplantısı düzenleyeceği ve ülke meseleleri hakkında açıklamalarda bulunacağı kamuoyuna duyurulmuştur.⁷⁴⁸

Basın toplantısına partisinin genel seçimlerdeki şansı üzerine değerlendirme yaparak başlayan Turan Kapanlı, Mecliste yer alabilecek güçte bir parti olduklarını belirtmiş, siyasi partilerin seçim sürecinde yenilikçi konuşmalarından parti olarak memnun olduklarını söylemiş diğer parti liderlerinin “Zayıf parti” söylemleri ile alakalı olarak ise “halk kime

⁷⁴⁶ Şehir Postası, (20.09.1965: 1).

⁷⁴⁷ Şehir Postası, (24.09.1965: 1, 4).

⁷⁴⁸ Şehir Postası, (24.09.1965: 1); Şehir Postası, (25.09.1965: 1).

oy vereceğini bilir” demiştir. YTP hangi partiyle koalisyon yapabilir şeklinde gelen bir soru üzerine partilerinin programı ve görüşlerine uygun partilerle koalisyon yapabileceklerini söylerken AP ile MP’yi kendilerine yakın partiler olarak gördüklerini belirtmiş, CHP’nin olabileceği bir koalisyonda yer almayacaklarını da açıklamıştır. Petrolün millileştirilmesi ile toprak reformu kanunu üzerine de görüşlerini açıklayan Kapanlı; “Türkiye hukuk devleti olarak demokratik nizam içerisinde yapılan anlaşmaları çiğneyemez. Yalnız petrol kanunundaki bazı maddelerin milli menfaatlerimize uygun şekilde tadilini mümkün görüyoruz” derken toprak reformu kanunu ile ilgili olarak CHP’yi hedef almış ve CHP’nin bu günlere kadar bu kanunu yapabileceğini ancak genel seçimleri beklediğini ve bu kanun ile propaganda yaptığını söylemiştir.⁷⁴⁹

Seçimlere az bir süre kala YTP halkı bilgilendirmek ve propaganda yapmak amacıyla basın toplantıları düzenlerken aynı zamanda YTP’li adaylar ilçe, kasaba ve köylerde gezilerini sürdürmüşlerdir. Hem basın toplantılarının hem de propaganda gezilerinin aynı anda yapıldığı bir süreç yaşanmıştır. Gezilerde yer alan bir parti yetkilisi yaptığı açıklama da “Sağ veya sol değil milli bir yol izliyoruz” derken, vatandaşlara güvindiklerini partilerinin beklenenden daha çok alacağını, özellikle köylülerin sorunlarına temas edeceklerini⁷⁵⁰ söylemiştir.

YTP adaylarından Emin Ergene partisinin çalışmaları hakkında basına açıklamalarda bulunmuştur. Seçimler için çalışmalarının devam ettiğini belirten YTP adayı rakip partilerin sürekli aynı konuları gündeme getirerek oy kazanma peşinde olduklarını söylemiş ve bu duruma eleştiri getirmiştir. Kasabalar ve köylerde YTP’ye vatandaşların ilgi gösterdiğini söyleyen Ergene “diğer partiler oyları bize verin derken biz hak edene

⁷⁴⁹ *Şehir Postası*, (27.09.1965: 1); *Yeni Konya*, (27.09.1965: 1).

⁷⁵⁰ *Şehir Postası*, (28.09.1965: 1).

verin diyoruz” demiştir. “Yerimiz ortanın solu ya da sağı değil orta yol partisiyiz” diyerek diğer partilere de işaret eden Emin Ergene komünizme karşı politikalar geliştireceklerini de eklemiştir.⁷⁵¹

1 Ekim’de YTP Konya milletvekili adaylarından Hacı Mustafa Küçüktunç Derbent ve civarında seçim gezisi yapmıştır. Hacı Mustafa Küçüktunç, Derbent’deki izlenimlerini Şehir Postası Gazetesi muhabiriyle paylaşmıştır. Derbent ve çevresinde yer alan 15 köye ziyarette bulunduklarını belirten Küçüktunç, partiler arası çekişmelerin vatandaşların ilgisini çekmediğini söylemiş, AP ve CHP’ye ilgi gösterilmediğini belirtmiş seçimlerden ümitli olduklarını da eklemiştir.⁷⁵²

Yunak’ta seçim gezisinde bulunan Emin Ergene ise kendisini dinlemeye gelen partililere komünizmin zararlarını anlatmış ve partisinin komünizme karşı politikalar geliştirdiğini anlatmıştır.⁷⁵³

Genel seçimlere bir hafta kala YTP adayları bir basın toplantısı düzenlemişler ve seçim çalışmaları hakkında kamuoyunu bilgilendirmişlerdir. İlçe, kasaba ve köylerde çalışmalarına hız verdiklerini söyleyen adaylardan Emin Ergene Konya’ya bağlı bulunan pek çok yere gittiklerini ve seçmenlere ülke meseleleri hakkında partilerinin görüşlerini açıkladıklarını söylemiştir. Köylülerin sıkıntıları hakkında konuşan Ergene kırsal kesimde yaşayan insanların sıkıntılarına eğilen bir partinin olmadığını belirtmiş ve “YTP köylü, işçi esnaf partisidir” demiştir. Ergene’den sonra söz alan YTP adaylarından Hacı Mustafa

⁷⁵¹ Şehir Postası, (30.09.1965: 1); Yeni Konya, (30.09.1965: 1, 3).

⁷⁵² Şehir Postası, (2.10.1965: 1).

⁷⁵³ Şehir Postası, (2.10.1965: 1).

Küçüktunç ise diğer siyasi partilerin Konya seçmeninde oy almak için izledikleri yolları eleştirmiş, 10 Ekim’de yapılacak olan seçimlerden ümitli olduklarını söylemiştir.⁷⁵⁴

Emin Ergene ile Hacı Mustafa Küçüktunç’tan sonra YTP adaylarından Ali Asena ve Mahir İba yaptıkları basın toplantıları ile seçmenlere seslenmişlerdir. Ali Asena partisinin ülkenin huzuru için çalıştığını belirtmiş CHP ile AP’yi eleştirmiştir. İki partinin de ciddiyetten uzak tavırlar sergilediğini söyleyen Ali Asena ülkeye hizmet edilmediğini savunmuştur.⁷⁵⁵ Mahir İba ise vatandaşlara gerçek olanı anlattıkları üzerinde dururken seçim süreçlerinde vatandaşları ziyaret edip diğer zamanlarda ziyarette bulunmayanları “siyaseti geçim kaynağı” görenler olarak nitelemiştir.⁷⁵⁶

8 Ekim’de YTP adayları ortak bir bildiri yayınlayarak son kez Konyalı vatandaşlara seslenmişlerdir. Adaylar yayınladıkları bildiride şu açıklamaya yer vermişlerdir:

“Sayın Konya halkı; Biz YTP’nin 16 milletvekili adayı. Hizmet edebilmek için bir araya geldik. Biz esnafın, işçinin, tüccarın içinden çıktık. Az gelirlilerin emeği ile geçinenlerin dertlerini, sıkıntılarını uzun yıllar çektik. Şimdiye kadar seçilenler hep halkın dışından olan insanlardı. Çiftçinin, esnafın, işçinin içinden çıkan insanların meclise girmeleriyle mümkündür. YTP köylünün, işçinin, esnafın partisidir. İnsanca yaşayabilmek için birleşmeliyiz. Bir araya gelmeliyiz. Yıllardan beri bizim yani halkın dertlerine parmak basan olmadı. Bu gün sağı solu tutanlar ancak topladıkları oylarla günlerini gün, iktidarlarını iktidar ettiler. Köylünün, esnafın, çiftçinin dertleri yine ortada kaldı. Biz el ele omuz omuza olmalıyız ve güç birliği etmeliyiz. Sayın Konya halkının bu durumu göz önünde bulunduracağından emin olarak tekrar ideallerimizi tekrarlarız. Bütün vatandaşlara eşit davranmak, bütün vatandaşlara gücümüzün son zerresine kadar hizmet etmek. Hepinizi Allah’a emanet ederiz.”⁷⁵⁷

⁷⁵⁴ *Şehir Postası*, (4.10.1965: 1); *Yeni Konya*, (4.10.1965: 1, 4).

⁷⁵⁵ *Şehir Postası*, (5.10.1965: 1); *Yeni Konya*, (5.10.1965: 1, 3).

⁷⁵⁶ *Şehir Postası*, (6.10.1965: 1).

⁷⁵⁷ *Şehir Postası*, (9.10.1965: 1); *Yeni Konya*, (9.10.1965: 1, 4)

IV.8.1. Yeni Türkiye Partisi'nin Konya Mitingi (8 Ekim 1965)

YTP'nin Konya mitinginin 8 Ekim Cuma günü yapılacağı duyurulmuş olup, mitingde YTP Genel Sekreteri Turan Kapanlı'nın önemli bir konuşma yapacağı belirtilirken Genel Kurul üyelerinden Raif Aybar, Nail Başçavuşoğlu ve Ertuğrul Alatlı'nın da Kapanlı'ya eşlik edecekleri bildirilmiştir.⁷⁵⁸

Konya YTP milletvekili adayı Emin Ergene'de yayınladığı açıklama ile vatandaşları yapılacak olan mitinge davet etmiştir. Ergene açıklamasında; “Bütün vatandaşlarımızı 8 Ekim'de yapacağımız açık hava toplantısına davet ediyoruz”⁷⁵⁹ demiştir.

YTP'nin Konya mitingi genel seçimlere az bir süre kala gerçekleştirildiği ve yapılan seçimler ile gündemin odak noktası genel seçimler olduğu için yapılan mitinge dair bilgi elde edilememiştir.

IV.9.Bağımsız Adayların Seçim Çalışmaları

Konya'da siyasi partiler dışında bağımsız adayların da boy gösterdiği son seçim 1954 milletvekili seçimleri olmuştur. 1957 seçimlerinde Konya'da sadece siyasi partiler oy elde etme yarışında bulunurken askeri müdahale sonrasındaki ilk seçimlerde de bu durum değişmemiştir. 1954 seçimlerinden dokuz yıl sonra 1965 milletvekili seçimlerinde bağımsız adaylar yeniden Konya halkının oylarını alabilmek için siyasi partiler ile yarışa girişmişlerdir. Burum Konya siyasi hayatında ilkleri beraberinde getirecektir.

IV.9.1. İrfan Baran'ın Seçim Çalışmaları

Konya'da bağımsız adaylar içerisinde en çok konuşulan isim İrfan Baran olmuştur. Son kurulan hükümette CKMP'den Meclise girerek İçişleri Bakanı olarak görev almış olan Baran anayasaya göre seçim dönemlerinde Adalet, Ulaştırma ve İçişleri Bakanlıklarında

⁷⁵⁸ *Şehir Postası*, (5.10.1965: 1); *Yeni Konya*, (5.10.1965: 1).

⁷⁵⁹ *Şehir Postası*, (6.10.1965: 1).

tarafsız isimlerin yer alması kanunu dolayısıyla görevinden istifa etmiştir.⁷⁶⁰ CKMP'de Genel Başkanlığa Alparslan Türkeş'in gelişiyle partiden istifa eden İrfan Baran'ın AP genel başkanı Süleyman Demirel'in ısrarlarına dayanamayarak AP'ye girmeye karar verdiği yönünde spekülasyonlar çıkmıştır.⁷⁶¹ Baran'ı seçimlerde aday yapabilmek adına 19 Ağustos'ta AP ve CHP'li yöneticiler ile Ziraat Odası Temsilcileri, Belediye Meclisi Azaları, Gençlik temsilcileri ve tarafsız kişilerden oluşan ve Karaman adına konuşmaya gönderilmiş 150'ye yakın kişinin katıldığı bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Ticaret Odası'nda yapılan toplantı da İrfan Baran'ın adaylığı konusu görüşülmüştür. İrfan Baran'ın CKMP'den istifa etmesi üzerine önce AP'den daha sonra da CHP'den kendisine adaylık teklif edilmiş, ancak İrfan Baran bu teklifleri kabul etmemiştir.⁷⁶² Milliyetçi bir karakterle siyaset yapma amacında olan İrfan Baran'ın sol bir parti olan CHP'nin teklifini kabul etmemesi normal bir durumdur. AP'nin teklifini ise neden kabul etmediğine dair somut bir bilgiye ulaşamamıştır.

Karaman'dan aday adayı gösterilmiş olan AP'den Hüseyin Cahit Yılman ile CHP'den İbrahim Özatay'ın ön seçimler sonucunda listeye girememeleri Karamanlıları üzzerken Mecliste bir temsilcileri olmasını isteyen Karamanlı vatandaşlar AP genel merkezine başvuruda bulunmuşlar ve beş otobüs dolusu vatandaş Ankara'ya giderek AP Genel Başkanı Süleyman Demirel ve parti yöneticileriyle İrfan Baran'ın AP tarafından Konya'dan bağımsız aday olarak gösterilmesi için görüşme yapmışlardır. Görüşme sonrasında AP'den konu ile ilgili herhangi bir girişim olmaması üzerine Karamanlı vatandaşlar seçimlerde oy kullanmayacaklarını bildirmişlerdir.⁷⁶³ Karaman halkının ilgisi üzerine İrfan Baran adaylık başvurularının bitmesine iki saat kala milletvekili seçimleri

⁷⁶⁰ *Yeni Konya*, (30.07.1965: 1).

⁷⁶¹ *Yeni Konya*, (14.08.1965: 1).

⁷⁶² *Şehir Postası*, (20.08.1965: 1, 4).

⁷⁶³ *Yeni Konya*, (3.09.1965: 1, 3).

için bağımsız adaylığını açıklamış ve başvurusunu yapmıştır. Baran'ın bağımsız adaylığını koymasıyla İrfan Baran 40 bine yakın oy potansiyeline sahip bir siyasetçi olarak nitelendirilmiştir.⁷⁶⁴ İrfan Baran'ın adaylığını açıklaması ile Karaman'da Doktor Mehmet Armutlu'nun önderliğinde "İrfan Baran Seçim Bürosu" çalışmalarına başlamıştır. 5 Eylül'de büroda yapılan toplantıya 800 kişi katılım gösterirken toplantıda İrfan Baran'ın bir dönemlik milletvekilliği süresince Karaman'a olan katkıları vatandaşlara anlatılmıştır.⁷⁶⁵

Yeni Konya gazetesi yazarlarından Ünal Ketencioğlu "Seçim Arifesinde Karaman ve Baran" adlı yazısında Karaman'da İrfan Baran adına kurulmuş olan topluluklara değinerek İrfan Baran Seçim Bürosu ile İrfan Baran Seçim Kervanının çalışmaları hakkında okurlarına bilgi vermiştir. İrfan Baran Seçim Bürosu ile ilgili olarak büronun hiçbir siyasi parti ve şahıslar üzerine propaganda yapmadığına değinen Ketencioğlu, İrfan Baran Seçim Kervanının ise Konya'ya bağlı bütün kasaba ve köyleri gezerek Baran adına propaganda yaptıklarını belirtmiştir.⁷⁶⁶

Karaman'da büyük destek alan İrfan Baran'ın rakiplerine ilçe, seçimlere kısa bir süre kala adeta geçilmez bir kale niteliği kazanmış ve diğer siyasi partilerden bazı isimlere Karaman'da tepki gösterildiği günler yaşanmıştır. İlk olarak Karaman'a genel seçimler için propaganda amacıyla gelmiş olan AP adaylarından Necati Kalaycı'nın ziyaret ettiği köylerde İrfan Baran aleyhine konuşmalar yapması Karamanlı vatandaşları kızdırmış ve 1000 kişilik bir grup Kalaycı'yı protesto etmek amacıyla AP Karaman İlçe Teşkilatı önünde toplanmıştır. Vatandaşların sayılarının artışı ile İrfan Baran alana gelerek sakin

⁷⁶⁴ *Yeni Konya*, (4.09.1965: 1); *Şehir Postası*, (4.09.1965: 1).

⁷⁶⁵ *Yeni Konya*, (6.09.1965: 1).

⁷⁶⁶ *Yeni Konya*, (29.09.1965: 1, 3).

olmalarını belirtmiş ve Baran'ın yaptığı konuşma sonrasında grup dağılmıştır.⁷⁶⁷ Yine genel seçimlere bir gün kala diğer bir AP'li Faruk Sükan tıpkı Necati Kalaycı gibi Karaman'da tepkiyle karşılanmıştır. 9 Ekim'de Karaman'da miting düzenleyen İrfan Baran'a Karamanlılar büyük ilgi gösterirken, mitingin son anlarında AP adayı Faruk Sükan'ın Karaman'a geldiğinin duyulması üzerine vatandaşlar Sükan'ı yuhalamış bu olay üzerine AP Karaman İlçe Teşkilatı tarafından Faruk Sükan'ın Karaman'da olduğu ile ilgili olarak anonslar yapılması ile gerginlik artmıştır. Faruk Sükan'ın parti binasına girmesi İrfan Baran taraftarlarınca engellenmeye çalışılırken polis vatandaşlara müdahale etmiş olay yerine gelen İrfan Baran da vatandaşlara sakinleşmeleri konusunda uyarılarda bulunmuştur.⁷⁶⁸ Yaşanılan protestolar sonrasında Faruk Sükan 14.00'da AP Karaman İlçe Merkezi binası balkonundan taraftarlarına seslenmek istemiş ancak 2000 kişilik bir grup tarafından yuhalanarak konuşması engellenmiştir. Sükan parti binasının penceresinde her görünüşünde “İrfan Baran çok yaşa” tezahüratları yükselmiştir.⁷⁶⁹

IV.9.2. Diğer Bağımsız Adaylar

1965 genel seçimlerinde İrfan Baran'ın yanı sıra Ramazan Baltacı, Hüseyin Kulekaya, Mustafa Kırıkçı da bağımsız olarak adaylıklarını koymuşlardır. Ramazan Baltacı ile Mehmet Kırıkçı'nın seçim çalışmaları hakkında yeterince bilgiye ulaşamazken, Hüseyin Kulekaya'nın ismini seçim sonuçları sonucunda öğrenmiş bulunuyoruz.

Ramazan Baltacı 6 Eylül'de basın toplantısı yapmıştır. 24 kişinin katılmış olduğu basın toplantısında Ramazan Baltacı Çumra, Bozkır ve Akşehir ilçelerinden fazla o alacağını söylerken “Seçimlerde 80 bin oy alacağım” diyerek kendi oy oranı ile ilgili bir

⁷⁶⁷ *Yeni Konya*, (5.10.1965: 1).

⁷⁶⁸ *Yeni Konya*, (9.10.1965: 1, 3).

⁷⁶⁹ *Yeni Konya*, (9.10.1965: 1).

tahminde bulunmuştur.⁷⁷⁰ Mehmet Kırıkçı'nın ismi ise 27 Eylül'de dini siyasete alet etmek suçundan gözaltına alındığı ve mahkemece tutuklanmasına karar verildiği duyumu ile ancak gündeme gelebilmiştir.⁷⁷¹

IV.10. 1965 Genel Seçimleri

Mayıs ayında MM'de yapılacak görüşmeler sonrasında genel seçimler için propaganda faaliyetlerine izin verilmesi beklendiği belirtilmiştir.⁷⁷² Başbakan Suad Hayri Ürgüplü Haziran ayında gerçekleştirdiği İskenderun gezisi sırasında genel seçimler üzerine konuşmuştur. Ürgüplü yapmış olduğu açıklamada genel seçimlerin demokratik bir ortamda yapılması için çalıştıklarını söylemiştir.⁷⁷³ Temmuz ayının sonunda YSK yapılan incelemeler sonucunda 10 Ekim 1965 Genel Seçimlerine AP, CHP, CKMP, MP ve TİP'nin katılabileceğini açıklamıştır.⁷⁷⁴

10 Ekim tarihine yaklaşan günlerde basında, 1965 genel seçimlerinde kullanılacak olan birleşik oy pusulasının resmi paylaşılarak oyların nasıl kullanılacağı ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Gazetelerde konu ile ilgili şu ifadeler yer almıştır:

“Seçmen sandık kurulu önüne gelince kurul seçmene bir adet çift mühürlü özel zarf, bir adet arkası çift mühürlü özel oy pusulası, bir adet (EVET) yazısı basan mühür verecektir. Partisine oy vermek isteyen seçmenin yapacağı iş oy verme yerinde mühürü ıstampaya basıp mühürledikten sonra birleşik oy pusulasında partisine ayrılan yere basmak, üfleyerek kurutup zarfa koymak, zarfı sandığa atıp, mührü başkana geri vermektir.”⁷⁷⁵

⁷⁷⁰ *Yeni Konya*, (6.10.1965: 1).

⁷⁷¹ *Şehir Postası*, (27.09.1965: 1).

⁷⁷² *Şehir Postası*, (7.05.1965: 1).

⁷⁷³ *Şehir Postası*, (9.07.1965: 1, 4).

⁷⁷⁴ *T.C. Resmi Gazete*, (21.07.1965: 2); *Yeni Konya*, (22.07.1965: 1).

⁷⁷⁵ *Yeni Konya*, (21.09.1965: 1); *Şehir Postası*, (22.09.1965: 1).

Saat 8.00’da başlayıp 17.00 ‘a kadar devam eden oy verme işlemi sonrasında sandık kurulları sayımlarını yaparak zabıtlar tutmuş ve oy torbaları seçim kurullarına teslim edilmiştir. Konya ve ilçelerinde oy kullanmayan tek bölge Şarkı Karaağaç ilçesine bağlı 205 seçmenin bulunduğu Çat Köyü olmuştur. Seçimleri boykot eden köylüler iktidara gelen hiçbir partinin verilen sözleri tutmadığını bundan dolayı da oy kullanmadıklarını belirtmişlerdir.⁷⁷⁶ Seçim günü şaşırtıcı bir diğer olay ise Konya’da çok miktarda sahte oy pusulasının ele geçirilmesi olmuştur. Sahte oy pusulalarını dağıtan şahıslar gözaltına alınırken emniyet mensuplarının yaptıkları inceleme sonucunda pusulaların arkasına YSK’nın ambleminin basılı olduğu görülürken Pusulaların yanında bir de Süleyman Demirel’in mason olmadığına dair yazılmış belgeler bulunmuştur. Oy pusulaları hakkında tutanak tutularak YSK’ya gönderilmiştir.⁷⁷⁷

Tablo 25: 10 Ekim 1965 Milletvekili Seçimi Sonuçları (Türkiye)⁷⁷⁸

Kayıtlı Seçmen Sayısı	Oy Kullanan Seçmen Sayısı	Geçerli Oy Sayısı	A.P.	C.H.P.	M.P.	Y.T.P.	T.İ.P.	C.K.M.P.	BGMSZ
13.679.753	9.748.678	9.307.563	4.921.235 (52,87)	2.675.785 (28,75)	582.704 (6,26)	346.514 (3,72)	276.101 (2,97)	208.696 (2,24)	296.528 (3,19)

AP Türkiye genelinde en yüksek oyu alan parti olurken 240 milletvekili ile de parlamentoda en çok vekili olan parti olmuştur. AP’yi CHP 134 milletvekili ile takip etmiş sırasıyla MP 31 milletvekili, YTP 19 milletvekili TİP 14 milletvekili, CKMP 11

⁷⁷⁶ *Yeni Konya*, (11.10.1965: 1).

⁷⁷⁷ *Şehir Postası*, (11.10.1965: 1).

⁷⁷⁸ *Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Genel Seçimleri 1965 Yılı Genel Seçimlerinde Partilerin Aldıkları Oylar ve Oy Oranları*; *Yeni Konya*, (12.10.1965: 1).

milletvekili çıkarmıştır. 1 tane de bağımsız aday parlamentoda bulunma hakkı kazanmıştır.⁷⁷⁹

12 Ekim’de seçim sonuçlarıyla ilgili bilgiler gelmeye başlamış, İl Seçim Kurulu Başkanı Cevdet Tan yayınladığı bildiri ile Konya’ya dair seçim istatistiklerini vatandaşlarla paylaşmıştır. Bildiride, Konya’da kullanılan oy sayıları, siyasi partilerin aldıkları oy sayıları ve çıkarılan milletvekillerine dair bilgiler verilmiştir.⁷⁸⁰

Tablo 26: 10 Ekim 1965 Milletvekili Seçim Sonuçları (Konya)⁷⁸¹

Kayıtlı Seçmen Sayısı	Oy Kullanan Seçmen Sayısı	Geçerli Oy Sayısı	A.P.	C.H.P.	M.P.	T.İ.P.	C.K.M.P.	Y.T.P.	BGMSZ
477.332	333.745	313.126	169.612 (54,17)	78.308 (25,01)	29.389 (9,39)	6.753 (2,16)	6.035 (1,93)	4967 (1,59)	18.064 (5,77)

Tablo 27: Seçim Çevresi ve İlçelere Göre 1965 Milletvekili Seçim Sonuçları⁷⁸²

İLÇE	A.P.	C.H.P.	C.K.M.P.	M.P.	T.İ.P.	Y.T.P.	BGMSZ
Akşehir	9845	6511	283	1160	471	303	198
Beyşehir	12.497	6349	352	2069	481	386	93
Bozkır	7771	3786	411	1588	513	320	809
Cihanbeyli	6952	4016	270	1088	301	322	176
Çumra	10.424	4023	325	2039	349	274	199
Doğanhisar	4279	1625	95	508	127	102	31
Ereğli	15.794	5451	541	2027	708	282	399
Ermenek	6979	4914	296	1328	478	278	33
Hadim	5289	2707	251	1607	228	152	123

⁷⁷⁹1950-1977 Yılları Arası Seçim Çevresine Göre Milletvekili Seçim Sonuçları (Erişim Tarihi:31.08.2020); Yeni Konya, (12.10.1965: 1).

⁷⁸⁰Şehir Postası, (13.10.1965: 1).

⁷⁸¹Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri 1965 Yılı Genel Seçimlerinde Konya Seçim Bölgesinde Partilerin Aldıkları Oylar ve Oranları (Erişim Tarihi: 28.09.2020); Yeni Konya, (12.10.1965: 1); Yeni Konya, (15.10.1965: 1); Şehir Postası, (12.10.1965: 1); Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, (2012: 67).

⁷⁸²Türkiye İstatistik Kurumu Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları Veri Tabanı (Erişim Tarihi:28.09.2020); Yeni Konya, (12.10.1965: 3); Şehir Postası, (12.10.1965: 1).

İlgın	8401	6498	201	732	217	170	44
Kadınhanı	6084	2811	76	779	93	66	17
Karaman	8013	2980	261	985	270	190	14.408
Karapınar	4131	2749	323	1024	297	187	181
Kulu	4092	2906	194	2334	153	328	70
Sarayönü	4419	2025	73	341	51	63	33
Seydişehir	8180	2792	318	964	439	229	573
Yunak	5341	1863	231	1667	252	265	97

Siyasi partilerin ilçelerde aldıkları oylara bakıldığında AP en çok oyu Ereğli’de alırken en az oyu Kulu ilçesinden almıştır. CHP en çok oyu Akşehir’den en az oyu Doğanhisar’dan, CKMP en çok oyu Ereğli’den en az oyu Sarayönü’nden, MP en çok oyu Kulu en az oyu Sarayönü’nden, TİP en çok oyu Ereğli’den en az oyu Sarayönü’nden, YTP en çok oyu Beyşehir’den en az oyu Sarayönü’nden almıştır. Bağımsız adaylara baktığımızda ise Karaman’ın 14.408 oy ile diğer ilçelere nazaran en çok bağımsızlara oy veren ilçe olduğunu söylerken İrfan Baran faktörünü unutmamak gerekmektedir. İrfan Baran 1950-1965 yılları arasında yapılan genel seçimlerde Konya’da en çok oy elde eden bağımsız aday olurken, Konya siyasi tarihinde 1965 seçimlerine kadar yapılan beş seçimde bağımsız adayların almış oldukları oy toplamı herhangi bir siyasi partinin aldığı oy oranını geçemezken 1965 seçimlerinde CKMP, TİP ve YTP bağımsız adaylardan daha az oy almışlardır.

Seçim sonuçlarının açıklanması ile siyasi partileri parlamentoda temsil edecek olan milletvekilleri de belli olmuştur. YSK, kazanan milletvekillerinin kesin listesini 19 Ekim’de Resmi Gazete aracılığıyla duyurmuştur.

Tablo 28: XIII. Dönem Konya Milletvekilleri ⁷⁸³

A.P.	C.H.P.	M.P.	T.İ.P.
Faruk Sukan ⁷⁸⁴	İhsan Kabadayı ⁷⁸⁵	Faruk Önder ⁷⁸⁶	Yunus Koçak ⁷⁸⁷
Hasan Dinçer ⁷⁸⁸	Vefa Tanır ⁷⁸⁹	İsmet Kapusuz ⁷⁹⁰	-
Mekki Keskin ⁷⁹¹	Nazif Kurucu ⁷⁹²	-	-
Bahri Dağdaş ⁷⁹³	Fakih Özfakih ⁷⁹⁴	-	-
Ziyaeddin İ. ⁷⁹⁵	-	-	-
Sait Sina Yücesoy ⁷⁹⁶	-	-	-
Selçuk Aytan ⁷⁹⁷	-	-	-
Necati Kalaycı ⁷⁹⁸	-	-	-
Lütfi Akdoğan ⁷⁹⁹	-	-	-

Seçimler sonucunda Konya'dan 9 milletvekili çıkaran AP birinci sırayı alırken, CHP 4, MP 2, TİP 1 milletvekili çıkarmış CKMP ile YTP ise Konya'dan milletvekili çıkaramamışlardır. Adaylardan AP'den Lütfi Akdoğan ile TİP'den Yunus Koçak milli seçim çevresinden seçilen adaylar olmuşlardır. ⁸⁰⁰

Ülke geneli ile Konya'da sonuçların belli olması ile yeni hükümeti kurma çalışmaları ve tebrik mesajları basında yer bulmuştur. Hem Türkiye genelinde hem de Konya'da en çok oyu alan AP Genel Başkanı 13 Ekim'de önceki dönem Başbakanı Suad

⁷⁸³ TC Resmi Gazete, (15.10.1965: 7); TC Resmi Gazete, (19.10.1965: 7, 8); TBMM Albümü 1950-1980, (2010: 873, 874, 875); Yeni Konya, (12.10.1965: 1); Yeni Konya, (19.10.1965: 1); Şehir Postası, (12.10.1965: 1); Şehir Postası, (13.10.1965: 1).

⁷⁸⁴ TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 298.

⁷⁸⁵ TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 290.

⁷⁸⁶ TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 613.

⁷⁸⁷ TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 611.

⁷⁸⁸ TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: ?

⁷⁸⁹ TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 299.

⁷⁹⁰ TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 437.

⁷⁹¹ TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 293.

⁷⁹² TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 612.

⁷⁹³ TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 608.

⁷⁹⁴ TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 296.

⁷⁹⁵ TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 609.

⁷⁹⁶ TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 301.

⁷⁹⁷ TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 287.

⁷⁹⁸ TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 610.

⁷⁹⁹ TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 607.

⁸⁰⁰ T.C. Resmi Gazete, (15.10.1961: 7); T.C. Resmi Gazete, (19.10.1965: 7, 8).

Hayri Ürgüplü ile bir görüşme gerçekleştirmiş⁸⁰¹ ve görüşme sonrasında ilk açıklamasını da yapmıştır. Demirel: şunları söylemiştir:

“Vatandaşlarımızın iş ve kazanç sahibi olması, toplum ihtiyaçlarının görülmesi hiçbir tefrik yapılmaksızın her yerde musava muamele görmesi ve yarınından emin korkusuz bir şekilde yaşaması üzerinde büyük bir titizlikle duracağımız en mühim mesele olacaktır.”⁸⁰²

Konya’da milletvekillerinin belli oluşu ile Ankara’ya yolculuklarda başlamıştır. Konya AP milletvekilleri Faruk Sükan, Hasan Dinçer, Ziyaeddin İzerdem, Sait Sina Yücesoy, Bahri Dağdaş, Selçuk Aytan, Necati Kalaycı 16 Ekim’de Hükümet Alanı’nda bulunan AP il merkezi önünde yapılan törenler ile Ankara’ya uğurlanmışlardır.⁸⁰³

AP Konya milletvekili Selçuk Aytan, Ankara yolculuğu öncesinde açıklamalarda bulunmuştur. Aytan seçim sürecinde yaşanan mücadelenin unutulurak ülke için çalışılması gerektiğini vurgulamıştır.⁸⁰⁴

AP milletvekili adaylarından Kubilay İmer de seçimler hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Seçilemeyen adaylardan birisi olan İmer, adaylığını koyduğu andan itibaren adaylık sürecinde kendisine destek olan herkese teşekkür ettiğini belirtmiştir.⁸⁰⁵

23 Ekim’de Kubilay İmer Yeni Konya gazetesine yaptığı açıklamada 1965 genel seçimlerini değerlendirmiştir. İmer uygulanan seçim sistemine rağmen AP’nin tek başına iktidara gelişini başarı olarak görmüştür. AP’nin sonraki süreçte kazanma nedenleri üzerinde yoğunlaşması gerektiğini belirten İmer muhalefet partilerine ise kazanamama nedenleri üzerinde durmalarını tavsiye etmiştir. Muhalefet partilerinin kazanamama sebebi

⁸⁰¹ *Yeni Konya*, (13.10.1965: 1, 3).

⁸⁰² *Yeni Konya*, (13.10.1965: 1).

⁸⁰³ *Yeni Konya*, (16.10.1965: 1); *Şehir Postası*, (16.10.1965: 1).

⁸⁰⁴ *Yeni Konya*, (19.10.1965: 1).

⁸⁰⁵ *Şehir Postası*, 21.10.1965: 1).

olarak fikirlerin tek bir kişiden çıkmasını gösteren İmer, Osman Bölükbaşı, İsmet İnönü ve Alparslan Türkeş ve Ekrem Alican'ın kendi fikirlerini partilerine dikta etmeye çalıştıklarını söylemiştir. TİP hakkında da konuşan Kubilay İmer, TİP'i milli görüşe aykırı bir parti olarak nitelendirmiştir.⁸⁰⁶

IV.11. I. Demirel Hükümeti'nin Kuruluşu

AP, 1965 genel seçimleri sonucunda almış olduğu 4.921.235 oy⁸⁰⁷ ile iktidar partisi olmayı başarmış, böylece dört yıldır koalisyon hükümetleri eliyle yönetilen Türkiye, hükümette tek bir partinin yer alacağı günlere tekrar dönme fırsatı yakalamıştır. YSK tarafından seçimlerin kesin sonuçlarının açıklanması ile MM 22 Ekim 1965 Cuma günü toplanma kararı almıştır.⁸⁰⁸ Meclisin yeni dönemdeki bu ilk toplantısı için seçimlerde başarı göstermiş olan milletvekilleri de Ankara'da toplanmışlardır.⁸⁰⁹ 22 Ekim'de MM saat 15'te açılmış ve ilk toplantı yapılmıştır. Toplantıda Suad Hayri Ürgüplü Hükümeti istifasını sunarken, yeni hükümet kurulana kadar usul gereği eski hükümet görevini sürdürecektir.⁸¹⁰ Meclisin ilk toplantısını gerçekleştirmesi üzerine Süleyman Demirel, hükümetinde yer alacak isimleri belirlemek üzere çalışmalarını hızlandırmıştır.⁸¹¹ Demirel yaptığı temaslar sonucunda 27 Ekim 'de yeni kabinesini açıklamıştır. Süleyman Demirel'in kurduğu bu ilk hükümette Konyalı milletvekillerinden Hasan Dinçer Adalet Bakanı, Faruk Sükan İçişleri Bakanı, Bahri Dağdaş ise Tarım Bakanlığına getirilmişlerdir.⁸¹² Demirel'in hükümetinde yer alacak isimleri açıklamasından iki hafta sonra yapılan uzun görüşmeler sonucunda MM'de hükümete güvenoyu verilmiştir. 434 oyun kullanıldığı oylamada 252

⁸⁰⁶ *Yeni Konya*, (23.10.1965: 1, 4).

⁸⁰⁷ *Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri 1961 Yılı Genel Seçimlerinde Partilerin Aldıkları Oylar ve Oranları* (Erişim Tarihi: 2.10.2020).

⁸⁰⁸ *Yeni Konya*, (21.10.1965: 1).

⁸⁰⁹ *Şehir Postası*, (22.10.1965: 1).

⁸¹⁰ *Şehir Postası*, (23.10.1965: 1); *Yeni Konya*, (23.10.1965: 1, 2).

⁸¹¹ *Yeni Konya*, (26.10.1965: 1).

⁸¹² *Yeni Konya*, (28.10.1965: 1); *Şehir Postası*, (28.10.1965: 1).

olumlu oy atılmış ve yeni hükümet güvenoyu almıştır. Oylama sırasında Konya milletvekillerinden Lütfi Akdoğan, Selçuk Aytan, Bahri Dağdaş, Hasan Dinçer, Ziyaettin Izerdem, Mehmet Necati Kalaycı, Mekki Keskin, Faruk Sükan ve Sait Sina Yücesoy hükümete güvenoyu verirken, ihsan Kabadayı, İsmet Kapısız, Yunus Koçak, Nazif Kurucu, Faruk önder, Fakih Özfakih ve Vefa Tanır güvensizlik oyu kullanmışlardır.⁸¹³

⁸¹³ *MM ZC* (11.11.1965, O:1, B:10: 330, 331).

SONUÇ

27 Mayıs askeri müdahalesi sonucunda 10 yıllık DP iktidarı sona ermiş ve Türk siyasi hayatında 17 ay sürecek olan askeri vesayet başlamıştır. Konya’da ki yönetim de Garnizon Komutanlığı’nın idaresine verilmiştir. Askeri müdahale Konya’da genel anlamda iyi karşılanmış, müdahaleye destek amacıyla pek çok etkinlik vatandaşlar, Konya Valiliği ve MBK tarafından organize edilmiştir. Askeri müdahaleye tepkiler ise daha çok ilçe ve köylerde DP’nin teşkilatları içerisinde yer almış kişilerce gösterilirken, kitlesel değil bireysel çapta olmuştur.

17 aylık askeri vesayet süresince 1961 genel seçimlerine gidilen süreçte Türk siyasi hayatında yaşanan DP’nin kapatılışı, KM üyelerinin seçimi, Yassıada yargılamaları gibi önemli gelişmeler Konya’daki siyasi yapılanma üzerinde de etkisini göstermiştir. Özellikle şehirde gerçekleştirilen KM üye seçimleri sonucunda üç CHP’li üyenin Konya’yı temsil edecek oluşu partinin askeri darbe sonrasındaki şehirdeki ilk başarısı olmuştur.

MBK’nin genel seçimlere katılmak amacıyla 1961 yılı başında siyasi parti kurma izni vermesi ile Türk siyasetinin yeni aktörleri AP ve YTP kuruluşunu ilan etmiş ve Konya’da teşkilatlanma çalışmalarına başlamışlardır. Konya YTP’nin ilk teşkilatlandığı şehirlerden birisi olurken bu önceliğin verilmesinde şüphesiz Konya’nın DP’ye olan desteği önemli bir faktördür. AP’de Konya’da teşkilatlanmalarını sürdüren bir diğer yeni partidir. AP Konya Teşkilatı üyelerinin seçiminde dikkat edilen husus üye olacak isimlerin DP’li yıllarda herhangi bir partiyle ilişkileri olmamasıdır. Bu durumda MBK’nın siyasi partiler üzerindeki denetiminin de etkisi vardır. 27 Mayıs sonrası aktif siyasi hayatlarına devam eden CHP ve CKMP bu süreçte mevcut teşkilatlarını yenileme veya yeniden oluşturma faaliyetleri yürütmüşlerdir. İki partide şehirdeki DP’li seçmenlere yönelik açıklamalarda bulunarak DP oylarına sahip olmak istemişlerdir.

Türk halkı askeri müdahale sonrasında sandık başına ilk kez 9 Temmuz da yapılan anayasa referandumu ile gitmiştir. Yaptığımız tespitlere göre Konya’da referandum öncesi tüm propaganda faaliyeti MBK direktiflerince yürütülmüş, siyasi partiler bu süreçte sessiz kalmıştır. Öyle ki MBK referandum öncesinde Emniyet Genel Müdürlüğü aracılığıyla gizli bir araştırma yaptırmış ve şehrin anayasaya karşı genel tavrı üzerine fikir edinilmeye çalışılmıştır. MBK, referanduma gidilen zaman diliminde basın üzerinde de etkisini hissettirmiş ve yerel basın aracılığıyla Konyalı vatandaşlar anayasaya evet oyu vermeye davet edilmiştir. Bu süreç içerisinde hiçbir şekilde hayır propagandası yapılmasına fırsat bırakılmamış, şartlar evet oyları üzerine oluşturulmuştur. MBK’nin bu çabaları sonuç vermiş Konya’da %62 oranında anayasaya evet oyu çıkmıştır.

Anayasa referandumu ile Türk milleti 1961 anayasasına evet diyerek genel siyasal tercihini ortaya koymuştur. Anayasanın kabulü ile yeni hazırlanan seçim kanunu da kabul edilmiştir. Böylece ülkede yeni seçimler beklenilmeye başlanmıştır. Tüm ülkede olduğu gibi Konya’da da seçim yarışı başlamıştır.

AP ve YTP’nin seçim stratejilerine baktığımızda AP’li adaylar Konyalı vatandaşlara karşı gelişmekte olan bir parti oldukları yönünde söylemler geliştirmişler ve partilerine her geçen gün katılımların çoğaldığını söyleyerek vatandaşları ikna etmeye çalışmışlardır. Süreç içerisinde DP üzerine herhangi bir söylemde bulunulmamıştır. YTP’de propaganda süreci farklı bir şekilde gelişmiştir. YTP Konya İl Teşkilatı’nda seçim dönemi boyunca çalkantılı ve tartışmalı günler yaşanmış seçim çalışmaları istifa açıklamalarının gölgesinde kalmıştır. Bundan dolayı partinin politikaları yeterince Konyalı vatandaşlara anlatılamamıştır. Ancak partinin Konya mitinginde DP’li seçmenlere mesajlar verilerek şehirdeki oy miktarının arttırılması sağlanmaya çalışılmıştır.

CHP ile CKMP'nin seçim stratejilerine baktığımızda özellikle CHP askeri müdahale sonrasında şehirdeki popülaritesini de arttırmasıyla sistemli bir şekilde seçim çalışmalarını yürütmüş özellikle basının kamuoyu oluşturmaktaki gücünü iyi kullanmış ve Konya İl Teşkilatınca çıkarılan Zaman Gazetesi aracılığıyla Konya seçmenine teşkilatın her türlü faaliyeti hakkında bilgi verilmiş, parti politikalarının iyice anlaşılması sağlanmıştır. CKMP seçim çalışmalarında köyleri ön planda tutan bir politika izlemiştir. CKMP Konya mitinginde de Genel Başkan Osman Bölükbaşı ve adaylar konuşmalarında “CKMP Köylü ve işçi partisidir” mesajını vermişlerdir. Bu politikada şüphesiz Konya nüfusunun çoğunluğunu kırsal kesimde yaşayan vatandaşların oluşturuyor olması etkilidir.

Hem milletvekilliği hem de CS üyelerinin seçiminin yapıldığı 1961 genel seçimleri 15 Ekim Pazar günü gerçekleştirilmiştir. Seçimler sonucunda CHP Konya'da çıkarmış olduğu 6 milletvekili, 5 senatör ile birinci parti olurken CHP'yi CKMP 4 milletvekili, AP 4 milletvekili ve YTP 2 milletvekili ile takip etmiştir. Partilerin sıralamalarına bakıldığında Konya seçmeni tercihini yeni kurulmuş olan siyasi partiler lehine değil 27 Mayıs sonrasında aktif siyasi hayatına devam etmiş olan partiler lehine yapmıştır. Bir diğer önemli husus ise tüm partilerin şehirden milletvekili çıkarmış olmalarıdır. Bu durum Konya'da demokrasi canlılığının bir göstergesidir.

1965 genel seçimlerine kadar geçen dört yılda Türkiye'de dört kez hükümet değişmiş, Türk siyaseti üzerindeki MBK baskısı her geçen gün azalmış, 27 Mayıs askeri müdahalesi sonrasında gündeme getirilmesi imkânsız görünen meseleler siyasetin başat konuları haline gelmiştir. Bu dört yıl içerisinde Konya'daki siyasi yapılanmayı da değiştiren gelişmeler yaşanmıştır. Konya siyasi hayatına 1962 yılında MP, 1964 yılında TİP dahil olmuştur. Özellikle MP'nin kuruluşu Konya'daki CKMP teşkilatını büyük oranda etkilemiş Konyalı vatandaşlar bu iki partinin siyasi mücadelesine şahit olmuşlardır. 1963

yılında Ankara’da meydana gelen darbe girişiminden dolayı MP’nin ilk genel kongresini Konya’da gerçekleştirmesi Konya siyasi hayatı için bir ilk olmuş ve Konya ilk kez bir siyasi partinin genel kongresine ev sahipliği yapmıştır. Siyasi partiler şehre yaptıkları ziyaretler ve il kongreleriyle seçimlerin olmadığı bu süreçte şehirdeki varlıklarını hissettirmişler, kongrelerde Türk siyasi hayatının güncel meseleleri üzerine konuşmalar yapılarak partilerin görüşleri açıklanmıştır. Bu dört yıl içerisinde AP Konya’da gittikçe güçlenirken, YTP büyük oranda güç kaybetmiş neredeyse uzun süre faaliyette bulunmamıştır. Özellikle AP teşkilatına mensup partililer YTP Konya Teşkilatı’nın kendilerine katıldığı söylemini sıkça gündeme getirerek partiyi yıpratmışlardır. 1960 askeri müdahalesi sonrasında Konya’da siyasi üstünlüğü sağlayan ve 1961 genel seçimleri sonrasında da birinci parti olarak çıkan CHP’nin koalisyon hükümetlerindeki varlığı şehirdeki popülaritesini azaltmış, CHP’li siyasiler de bu konudaki şikâyetlerini zaman zaman dile getirmişlerdir.

Konya’daki siyasi dengeleri değiştiren en önemli gelişme 1963 yerel seçimleri olmuştur. 17 Kasım 1963 Pazar günü yapılan seçimlerde AP, CHP, CKMP ve MP Konya’da Belediye Başkanlığı, Belediye Meclisi ve İl Genel Meclisi üyelikleri için yarışmışlardır. Yapılan seçimler sonucunda Belediye Meclisi’ne AP 23, CHP 8, CKMP 2 ve MP 2 üyelik kazanmıştır. İl Genel Meclisi seçimlerinde ise merkezden gelecek 9 üyenin 6’sı AP’den üçü ise CHP’den seçilmiştir. Ayrıca AP’den Ahmet Hilmi Nalçacı Konya’nın yeni Belediye Başkanı olurken, askeri müdahale sonrasında atanmış Belediye Başkanlarının yerini 27 Mayıs sonrası seçilmiş ilk Belediye Başkanı olarak almıştır. Bu sonuçlar ile Konya’daki CHP üstünlüğü yerini AP’sine bırakmıştır.

Konya’da 1961 seçimlerindeki propaganda anlayışı 1965 yılında değişmiştir. 1961 genel seçimlerinde siyasi parti adayları seçim propagandası sırasında kasaba ve köylere

öncelik verirken, 1965 genel seçimlerinde boy gösterecek adayların köy ve kasaba gezilerini minimize ederek basına verilen beyanatlar ile parti binalarında yaptıkları basın toplantılarına ağırlık verdikleri tespit edilmiştir.

Konya’da seçimlere AP, CHP, CKMP, MP, TİP ve YTP gibi siyasi partilerin yanı sıra 1954 seçimleri sonrasında dokuz yıl sonra ilk kez bağımsız adaylarda katılmışlardır. Seçimler öncesinde İrfan Baran, Ramazan Baltacı, Hüseyin Kulekaya ve Mustafa Kırıkçı bağımsız adaylıklarını açıklamışlardır. Dört adaydan İrfan Baran en etkili kampanyayı yürüten isim olmuştur. Baran özellikle Karamanlı hemşerilerinden aldığı destekle adeta bir siyasi parti gibi seçim çalışmalarını yürütmüştür. Bir seçim bürosu ve politikalarını anlatacak seçim kervanına sahip olan İrfan Baran seçimler öncesinde siyasi çevrelerce de büyük bir güç olarak görülmüştür.

27 Mayıs sonrasının ikinci milletvekili seçimleri 10 Ekim 1965 Pazar günü yapılmıştır. Seçimler sonucunda AP Konya’da birinci parti olmuştur. AP’yi CHP, MP, TİP, CKMP ve YTP izlemiştir. Bağımsız adaylardan İrfan Baran 14.000 oy alırken, diğer üç aday 4000 oy çıkarmıştır. Bu sonuçlar ile 1950’den itibaren ilk kez Konya’da bağımsız adayların aldıkları toplam oylar herhangi bir siyasi partinin oylarından daha fazla olmuştur. İrfan Baran 1950-1965 yılları arasında yapılan seçimlerde Konya’da en çok oyu alan bağımsız aday olma başarısını göstermiştir.

Ortaya çıkan genel tablo ile seçimler sonucunda Konya’dan AP 9, CHP 4, MP 2, TİP 1 milletvekili çıkarmış CKMP ile YTP ise Konya’dan milletvekili çıkaramamışlardır.

KAYNAKÇA

I. Arşiv Vesikaları

CCA, 030.48.286.1.

CCA, 030.01.134.874.8.

CCA, 030.01.1.10.1.

CCA, 00.01.1.10.1.

CCA, 00.01.1.10.1.3.

CCA, 030.01.33.198.3.

CCA, 030.01.16.86.4.

II. Telif Eserler, Makale ve Bildiriler

AHMAD, Feroz (1994), *Demokrasi Sürecinde Türkiye 1945-1980*, Çev. Ahmet Fethi, Hil Yayınları, İstanbul.

_____ (2010), *Bir Kimlik Peşinde Türkiye*, Çev. Sedat Cem Karadeli, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

_____(2017), *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, Kaynak Yayınları, Ankara.

AHMAD, Feroz – AHMAD Bedia Turgay (1976), *Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945-1971*, Bilgi Basımevi, Ankara.

AKGÜN, Seçil Karal (2009), “Ellinci Yılına Yaklaşırken 27 Mayıs ve Getirdiği Anayasaya Kısa Bir Bakış”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 43, s. 407-454.

AKYOL, Taha - MENDERES, Aydın (2011), *Demokrasiden Darbeye Babam Adnan Menderes*, Doğan Kitap, İstanbul.

ARABACI, Caner (2000), “Konya Basın Tarihi Üstüne Seyit Küçükbezirci İle Söyleşi”, *Selçuk İletişim*, C. 1, S. 2, s. 147-191.

_____ (2008), “Cumhuriyet Devri Konya Basını ve Gazetecileri”, *Yeni İpekyolu Konya Ticaret Odası Dergisi Konya Kitabı XI*, Ed. Haşim Karpuz - Osman Eravşar, Konya, s. 21-65.

_____ (2011), “Babalık”, *Konya Ansiklopedisi*, C. 2, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, s. 1-3.

_____ (2016), “Milli Mücadele ve Cumhuriyet Devrinde Konya”, *Kısa Konya Tarihi*, Ed. Caner Arabacı, TMMOB Makine Mühendisleri Odası Konya Şubesi, Konya.

ARABACI, Caner vd. (2009), *Konya Basın Tarihi*, Palet Yayınları, Konya.

ATILGAN, Gökhan (2010), “Türkiye İşçi Partisi”, *İttihat ve Terakkiden Günümüze Siyasal Partiler*, Ed. Turgay Uzun, Orion Kitabevi, Ankara s. 339-375.

AYDEMİR, Şevket Süreyya (1968), *İkinci Adam*, C. III, Yükselen Matbaası, İstanbul.

_____ (1973), *İhtilalin Mantığı*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

_____ (1993), *Menderes'in Dramı*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

AYDINOĞLU, Ergün (2007), *Türkiye Solu (1960-1980)*, Versus Kitap, İstanbul.

AYHAN, Bünyamin (2009), *Atatürk ve Basın*, Palet Yayınları, Konya.

AYTEKİN, Hanefi (2003), *2003'ten Kuruluşuna Konya Belediye Başkanları*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 50, Konya.

BAŞGİL, Ali Fuat (2008), *27 Mayıs İhtilali ve Sebepleri*, Yağmur Kitabevi, İstanbul.

BİRAND Mehmet Ali - DÜNDAR Can - ÇAPLI Bülent (2016), *Demirkırat*, Can Yayınları, İstanbul.

BORA, Tanıl (2017), *Cereyanlar Türkiye'de Siyasi İdeolojiler*, İletişim Yayınları, İstanbul.

BURÇAK, Rıfkı Salim (1976), *Yassıada ve Öncesi*, Çam Matbaası, Ankara.

BÜLBÜL, A. Rıdvan (2000), *Genel Gazetecilik*, Nobel Yayınevi, Ankara.

Cumhuriyet Basını, (1998), Ankara Gazeteciler Cemiyeti, Ankara.

ÇAVDAR, Tevfik (1983), “Adalet Partisi”, *CDTA*, C. 8, İletişim Yayınları, İstanbul, s. 2089-2101.

_____ (2013), *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950'den Günümüze*, İmge Kitabevi, Ankara.

ÇOLAK, Melek (2010), “Yeni Türkiye Partisi”, *İttihat ve Terakkiden Günümüze Siyasal Partiler*, Ed. Turgay Uzun, Orion Kitabevi, Ankara, s. 205-216.

DEMİREL, Tanel (2017), *Adalet Partisi İdeoloji ve Politika*, İletişim Yayınları, İstanbul.

DEMİRİSOY, Adem (2011), “1980-2011 Arası Konya Gazeteleri”, *Yeni İpekyolu Konya Ticaret Odası Dergisi Konya Kitabı XIII*, Ed. Caner Arabacı - Ayhan Selçuk, Konya, s. 193-198.

_____ (2015) “Yeni Meram”, *Konya Ansiklopedisi*, C. 9, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Konya, s. 176-177.

ERER, Tekin (1963), *On Yılın Mücadelesi Türkiye’de Parti Kavgaları*, C. 2, Ticaret Postası Matbaası, İstanbul.

_____ (1965), *Türkiye’de Parti Kavgaları: Yassıada ve Sonrası*, C. 3, Yeni Matbaa, İstanbul.

ERKANLI, Orhan (1972), *Anılar, Sorunlar, Sorumlular*, Baha Matbaası, İstanbul.

EROĞUL, Cem (2013), “Çok Partili Düzenin Kuruluşu”, *Geçiş Sürecinde Türkiye*, Der. İrvın C. Schınk - Ertuğrul Ahmet Tonak, Belge Yayınları, İstanbul, s. 173-231.

_____ (2019), *Demokrat Parti Tarihi ve İdeolojisi*, Yordam Kitap, İstanbul.

GİRGİN, Atilla (2009), *Türkiye’de Yerel Basın*, Der Yayınları, İstanbul.

İPEKÇİ, Abdi, COŞAR, Ömer Sami (1965), *İhtilalin İçyüzü*, Toker Matbaası, Ankara.

GÖNLÜBOL, Mehmet v.d. (2014), *Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995)*, Siyasal Kitabevi, Ankara.

KAYACAN, İsa (1996), *Dünya’da ve Türkiye’de Gazetecilik: Basınımızın Anadolu Cephesi*, Ece Yayınları, Ankara.

KAYALI, Kurtuluş (1994), *Ordu ve Siyaset 27 Mayıs-12 Mart*, İletişim Yayınları, İstanbul.

KOCABAŞOĞLU, Uygur - BİRİNCİ Ali (1995), “Osmanlı Vilayet Gazetesi ve Matbaaları Üzerine Gözlemler”, *Kekebiç*, S. 2, s. 101-122.

Konya 1966 İl Yıllığı (1966), Güzel Sanatlar Matbaası, Ankara.

KURT, Hüseyin (2010), “Adalet Partisi Demokrat Partinin Mirasçısı”, *İttihat ve Terakkiden Günümüze Siyasal Partiler*, Ed. Turgay Uzun, Orion Kitabevi, Ankara, s. 217-232.

MAZICI, Nurşen (1989), *Türkiye’de Askeri Darbeler ve Sivil Rejime Etkileri*, Gür Yayınları, İstanbul.

NEZİROĞLU, İrfan - YILMAZ, Tuncer (2013), *Hükümetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri*, C. 2, TBMM Basımevi, Ankara.

_____ (2015), *Koalisyon Hükümetleri, Koalisyon Protokolleri, Hükümet Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri*, C. 1, TBMM Basımevi, Ankara.

ORAL, Faruk Süreyya (1973), *Cumhuriyet Basın Tarihi 1923-1973*, Sanayi Nefise Matbaası, Ankara.

ÖNDER, Mehmet (1949), *Konya Matbuat Tarihi*, Ülkü Basımevi, Konya.

_____ (1999), “Cumhuriyetten Önce ve Cumhuriyet Döneminde Konya’da Basın” *Milli Mücadeleden Günümüze Konya (1915-1965)*, Konya İl Kültür Müdürlüğü Yayını, C. 1, Konya, s. 21-34.

ÖZGİŞİ, Tunca (2012), *Türk Parlamento Tarihinde Cumhuriyet Senatosu*, TBMM Basımevi, Ankara.

ÖZKAYA, Yücel (2001), *Milli Mücadele’de Atatürk ve Basın I*, Yeni Gün Haber Ajansı, Ankara.

SAÇ, Selman (2017), “İlmli Mücadeleden Radikal Önlemlere 27 Mayıs 1960”, *Türkiye’nin 1960’lı Yılları*, İletişim Yayınları, İstanbul, s. 77-99.

SAVCI, Bahri (1961), “Yeni Bir Anayasa Rejimine Doğru Gelişmeler”, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. 16, S. 1, s. 62-101.

SEYHAN, Dünder (1966), *Gölgedeki Adam*, Nurettin Vuran Matbaası, İstanbul.

SEYİDANLIOĞLU, Mehmet (2015), *Türk Parlamento Tarihi Milli Birlik Komitesi Temsilciler Meclisi Üyeleri Özgeçmişleri*, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları No: 158, C. 2, Ankara.

SOYSAL, İlhami (1983), “Türk Siyasal Yaşamında Yer Almış Başlıca Siyasal Dernekler, Partiler ve Kurucuları”, *CDTA*, C. 8, İletişim Yayınları, İstanbul, s. 2010-2018.

SUNAY, Cengiz (2010), “Demokrat Parti”, *İttihat ve Terakkiden Günümüze Siyasal Partiler*, Ed. Turgay Uzun, Orion Kitabevi, Ankara, s. 163-204.

T.C. Kurucu Meclisi Albümü, (1961), TBMM Basımevi, Ankara.

TANÖR, Bülent (1994), *İki Anayasa 1961-1982*, Beta Yayınları, İstanbul.

TBMM Albümü 1950-1980 (2010), C. 2, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No: 1, Ankara.

TEZİÇ, Erdoğan (1976), *100 Soruda Siyasi Partiler*, Gerçek Yayınevi, İstanbul.

TOKER, Metin (1966), *İsmet Paşayla 10 Yıl (1957-1960)*, Ajans Türk Matbaası, İstanbul.

_____ (1991a), *Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları: DP'nin Altın Yılları 1950-1954*, Bilgi Yayınevi Ankara.

_____ (1991b), *Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları: Demokrasiden Darbeye 1957-1960*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

_____ (1991c), *Demokrasimizin İsmet Paşalı Yılları: Yarı Silahlı Yarı Külahlı Bir Ara Rejim 1960-1961*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

TOKMAKÇIOĞLU, Erdoğan (2011), *Türk Basın Tarihi*, İsim Yayınları, Ankara.

TOPUZ, Hıfzı (1973), *100 Soruda Türk Basın Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul.

TUĞLUOĞLU, Fatih (2019), “1961 Anayasa Referandumu ve DP Tabanı”, *Akademik Bakış*, C. 12, S. 24, s. 135-162.

TUNCER, Erol (2003), *Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877-2002)*, TESAV Yayınları, Ankara.

TUNCER, Erol - DANACI, Necati (2003), *Çok Partili Dönemde Seçimler ve Seçim Sistemleri*, TESAV Yayınları, Ankara.

TÜİK Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011 (2012), Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara.

ÜNSAL, Artun (2019), *Umuttan Yalnızlığa Türkiye İşçi Partisi (1961-1971)*, Kırmızıkeci Yayınevi, İstanbul.

VAREL, Anıl (2017), “Altmışlı Yıllar Türkiye’inde Sınıf ve Siyaset: Meşrutiyet Savaşımı, Siyasal Yükselişi ve İç Bölünmeleriyle TİP”, *Türkiye’nin 1960’lı Yılları*, İletişim Yayınları, İstanbul, s. 397-415.

VARLIK, Bülent (1985), “Yerel Basının Öncüsü Vilayet Gazeteleri”, *TCTA*, C. 1, İletişim Yayınları, İstanbul, s. 99-102.

WEİKER, Walter F. (1967), *Amerikalı, Rus, Fransız Gözüyle 1960 Türk İhtilali*, Çeviren: Mete Ergin, İstanbul.

Yassıada Yüksek Adalet Divanı Tutanakları: Anayasayı İhlal Davası, (1960), TBMM Tutanak Müdürlüğü, C. 1. Ankara.

Yüksek Adalet Divanı Tutanakları: Vatan Cephesi Davası, (1961), TBMM Tutanak Müdürlüğü, Ankara.

ZÜRCHER, Eric Jan (2018), *Modernleşen Türkiye’nin Tarihi*, Çev. Yasemin Saner, İletişim Yayınları, İstanbul.

III. Resmi Yayınlar

MM ZC, (2.12.1961), O:1, B:16.

MM ZC (7.07.1962), O:1, B:110.

MM ZC (12.10.1962), O:1, B:129.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 290.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 289.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 291.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 293.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 295.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 301.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 288.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 287.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 297.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 298.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 286.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 294.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 300.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 292.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 296.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem I, Sicil No: 299.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 298.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 290.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 613.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 611.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: ?

TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 299.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 437.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 293

TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 612.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 608.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 296.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 609.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 301.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 287.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 610.

TBMM Arşivi, MM Üyesine Mahsus Zat ve Sicil Dosyası, Dönem II, Sicil No: 607.

TBMM Arşivi, Milli Birlik Komitesi Üyesine Ait Zat ve Sicil Dosyası, Sicil No: 2514.

TBMM ZC (22.05.1950), O:1, B:1.

TBMM ZC (2.06.1950), O:2, B:5.

TBMM ZC (14.07.1950), O:2, B:23.

TBMM ZC (2.04.1951), O:2, B:59.

TBMM ZC (8.08.1951), O:1, B:111.

TBMM ZC (14.12.1953), O:3, B:17.

TBMM ZC (14.05.1954), C: 1, İ:1.

TBMM ZC (14.05.1954),C:2, İ:1.

TBMM ZC (26.05.1954), C:1, İ:4.

TBMM ZC (14.06.1954, C:1, İ:8.

TBMM ZC (30.06.1954), C:1, İ:15.

TBMM ZC (12.09.1955),C:2, İ:80.

TBMM ZC (2.12.1955), C:8, İ:2.

TBMM ZC (9.12.1955), C:1, İ:12.

TBMM ZC (26.06.1956). C:1, İ:82.

TBMM ZC (12.06.1957),C:1, İ:80.

TBMM ZC (11.09.1957), C:3, İ:91.

TBMM ZC (18.04.1960), C:13, İ:58.

TBMM ZC (27.04.1960),C:13, İ:61.

TBMM ZC (25.10.1961), O:1, B:1.

TBMM ZC (26.10.1961), O:1, B:2

IV. Süreli Yayınlar

Işık

Şehir Postası

T.C. Resmi Gazete

Yeni Konya

Yeni Meram

Zaman

V. Tezler

ÖZCAN, Ali (2009), *Serdengeçti Dergisi ve Siyaset İlişkisi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya.

VI. İnternet Kaynakları

Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri 1950 Yılı Genel Seçimlerinde Partilerin Aldıkları Oylar ve Oy Oranları, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/secim_sorgu.secimdeki_partiler?p_secim_yili=1950 (Erişim Tarihi:1.10.2020).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri 1954 Yılı Genel Seçimlerinde Partilerin Aldıkları Oylar ve Oy Oranları,

https://tbmm.gov.tr/develop/owa/secim_sorgu.secimdeki_partiler?p_secim_yili=1954

(Erişim Tarihi: 01.10.2020).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri 1954 Yılı Genel Seçimlerinde Malatya Seçim Bölgesinde Partilerin Aldıkları Oy Oranları, https://tbmm.gov.tr/develop/owa/secim_sorgu.secim_cevresi_partiler?p_secim_yili=1954&p_il_kodu=44 (Erişim Tarihi: 01.10.2020).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri 1954 Yılı Genel Seçimlerinde Kırşehir Seçim Bölgesinde Partilerin Aldıkları Oy Oranları, https://tbmm.gov.tr/develop/owa/secim_sorgu.secim_cevresi_partiler?p_secim_yili=1954&p_il_kodu=40 (Erişim Tarihi: 01.10.2020).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri 1957 Yılı Genel Seçimlerinde Partilerin Aldıkları Oylar ve Oy Oranları, https://tbmm.gov.tr/develop/owa/secim_sorgu.secimdeki_partiler?p_secim_yili=1957 (Erişim Tarihi:01.10.2020).

Adalet Partisi Resmi İnternet Sitesi Partinin Siyasi Tarihi, <http://ap.org.tr/adalet-partisi/siyasi-tarihimiz> (Erişim Tarihi: 30.06.2020).

Türkiye İstatistik Kurumu Halkoylaması Sonuçları Veri Tabanı İl ve İlçelere Göre 1961 Halkoylaması Sonuçları, <http://rapory.tuik.gov.tr/07-09-2020-13:39:392464862468299456101638309077.html>? (Erişim Tarihi: 07.09.2020).

1961 Anayasa Metni, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1961-anayasasi/> (Erişim Tarihi: 07.09.2020).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri 1961 Yılı Genel Seçimlerinde Partilerin Aldığı Oylar ve Oranları,https://tbmm.gov.tr/develop/owa/secim_sorgu.secimdeki_partiler?p_secim_yili=1961 (Erişim Tarihi: 14.07.2020).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri 1961 Yılı Konya Seçim Bölgesinde Partilerin Aldıkları Oylar ve Oranları,https://tbmm.gov.tr/develop/owa/secim_sorgu.secim_cevresi_partiler?p_secim_yili=1961&p_il_kodu=42 (Erişim Tarihi: 14.07.2020).

Türkiye İstatistik Kurumu Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları Veri Tabanı Seçim Çevresi ve İlçelere Göre 1961 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları,<http://rapory.tuik.gov.tr/14-07-2020-14:37:52-180258570518018020181818595556.html> (Erişim Tarihi:14.07.2020).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri 1965 Genel Seçimlerinde Partilerin Aldıkları Oylar ve Oy Oranları,https://tbmm.gov.tr/develop/owa/secim_sorgu.secimdeki_partiler?p_secim_yili=1965 (Erişim Tarihi: 31.08.2020).

Türkiye Büyük Millet Meclisi Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri 1965 Genel Seçimlerinde Konya Seçim Bölgesinde Partilerin Aldıkları Oylar ve Oy Oranları,https://tbmm.gov.tr/develop/owa/secim_sorgu.secim_cevresi_partiler?p_secim_yili=1965&p_il_kodu=42 (Erişim Tarihi:31.08.2020).

Türkiye İstatistik Kurumu Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları Veri Tabanı Seçim Çevresi ve İlçelere Göre 1965 Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları,

<http://rapory.tuik.gov.tr/28-09-2020-12:47:41-8994842831304283263621241937.html?>

(Erişim Tarihi:28.09.2020).

1950-1977 Yılları Arası Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları,

<https://www.ysk.gov.tr/tr/1950-1977-yillari-arasi-milletvekili-genel-secimleri/3007> (Erişim

Tarihi:31.08.2020).

EKLER

Ek 1: 27 Mayıs Sabahı Ankara Radyosundan Türk Halkına Okunan Müdahale Bildirisi ⁸¹⁴

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

27 Mayıs 1960 tarihinde Ankara Radyosundan saat 5.15 de
okunmuş toblak

Buğün Demokrasimizin içine düştüğü buhran ve son müessif hadiseler dolayısıyla ve kardeş kavgasına meydan vermemek maksadıyla Türk Silâhlı Kuvvetleri memleketin idaresini eline almıştır .

Bu hareketi Silâhlı Kuvvetlerimiz, partileri içine düştükleri usulsuz durumdan kurtarmak ve partilerüstü tarafsız bir idarenin nezaret ve hâkimliği altında en kısa zamanda adil ve serbest seçimler yaptırarak idareyi hangi tarafa mensup olursa olsun seçimi kazananlara devir ve teslim etmek üzere girişmiş bulunmaktadır. Girişilmiş olan bu tegebbüs hiç bir şahsa veya zümreye karşı değildir. İdaremiş hiç kimse hakkında şahsiyete müteallik tecavüzkar bir fiile tegebbüs etmeyeceği gibi edilmesine de mâle müessade etmeyecektir. Kim olursa olsun ve hangi partiye mensup olursa olsun her vatandaş kanunlar ve hakuk prensipleri esnaslarına göre muamele görecektir. Bütün vatandaşların partilerin üstünde aynı milletin aynı soydan gelmiş evlâtları olduklarını hatırlıyarak ve kin gütmekten birbirlerine karşı hüsnîlikle, anlayışla muamele etmeleri idarecilerinin emri ve millî vazifesinin selâmeti için zarurî görülmektedir. Kabineye mensup şahsiyetlerin Türk Silâhlı Kuvvetlerine sığınmalarına rıca ediyoruz. Şahsi emiyetleri kamu teminatı altındadır.

Müttefiklerimize, kongularımıza ve bütün dünyaya hitap ediyoruz. Gayemiz Birleşmiş Milletler Anayasasına ve insan hakları prensiplerine tamamiyle riayettir. Büyük Atatürk'ün Yurtta sulh ve Cihanda sulh prensibi bayrağımızdır. Bütün ittifaklarımızı ve taahhütlerimize sadıkız. Kato'ya inanıyoruz ve bağlıyız. Senteza bağlıyız.

Telâz ediyoruz düşüncelerimiz Yurtta sulh Cihanda sulhtur. Türkiye dahilinde bütün garnizonlardaki garnizon komutanları o yerin mâlî ve askeri idaresine el koyacaklar ve vatandaşların her imustâ emiyetini sağlayacaklardır .

030	01			16	86	4
-----	----	--	--	----	----	---

⁸¹⁴ CCA, 030.01.16.86.4.

Ek 2: Yeni Konya Gazetesi'nin Manşetinde 27 Mayıs Askeri Müdahalesi⁸¹⁵⁸¹⁵ Yeni Konya, (28.05.1960:1).

Ek 3: MBK Tarafından İllerde Askeri Müdahaleyi Tanıtmak Amacıyla Yapılması İstenilen Faaliyetlerin Raporlanması İle İlgili Bildiri ⁸¹⁶

050	01			33	198	3
-----	----	--	--	----	-----	---

— 4 —

Milli Birlik Komitesi İnkılabı Yayma ve Tanıtma Kurulu Başkanlığına
ANKARA

Hazırhyan Makam :

D ev r e s i : den kadar

1. Mahalli gazetelerde bu konuda çıkan yazı kupürleri
2. Köylü gazetesinin köylere ulaşıp, ulaşmadığı
3. Mahalli eğitim teşkilâtınca çıkarılan broşürlerden bir nüsha gönderilmesi ve gönderildiğinin bu maddede yazılması
4. Özel kişiler tarafından çıkarılan broşür varsa bir aded gönderilmesi ve gönderildiğinin bu maddede yazılması
5. İcra Komitesinin gönderdiği broşürlerin ve Anayasa metninin tevzi listesi
6. Yapılan döviz ve pakartlar hakkında özet bilgi
7. Mahalli eğitim teşkilâtınca verilen bilûmum konferansların bir cetvel halinde bildirilmesi.

Konferansçı	Yer	K o n u	Tarih	Düşünce

8. Yapılan seminerler hakkında özet bilgi
9. Diyanet yoluyla yapılan faaliyetlerin özeti
10. Diğer hususlar ve teklifler.

Yetkili Makam
.....

⁸¹⁶ CCA, 030.01.33.198.3.

Ek 4: MBK'nin Anayasa Referandumu Öncesinde Konya İle İlgili Hazırlanmış Olduğu Gizli Rapor⁸¹⁷

GİZLİ

GİZLİLİĞİ KALDIRILDI

T. C.
İÇİŞLERİ VEKÂLETİ
Emniyet Genel Müdürlüğü
Önemli İşler

134.874.8

BAZI BÖLGELERDE HALK OYU
İLE İLGİLİ İNCELEMELER.

6.7.1961

İ. Demirel

-38

030	01			134.874.8
-----	----	--	--	-----------

⁸¹⁷ CCA, 030.01.134.874.8.

9/7/1961 günü Halk Oy'una sunulacak Anayasa'nın tepkileri, Konya, Isparta, Burdur, Antalya Vilâyetleri ve mülhaklarında yapılan tetkikat neticeleri sırayla aşağıda arz edilmiştir.

K O N Y A :

Münfesiñ D.P. ye fazlasıyla bağlı olan bu bölgede yenden kurulan partilere pek ilgi gösterilmemekle beraber YENİ TÜRKİYE PARTİSİ'nin ADALET PARTİSİ'nden daha fazla teşkilatlanmış olduğu müşahade edilmiştir. Buna sebep olarak bu bölge halkının ekseriyetini Çerkezler ve Kirtler'den müteşekkil mütegallibe zümrenin İ.T.P. ye sempati göstermelerindendir. Mevcut 17 kazadan 14 ünde teşkilatını tamamlayan İ.T.P. liler Anayasa'ya muhalif oy vermemekle beraber seçimlerde mühim rey toplıyabilirler. Anayasa'nın Halk oy'una sunulmasıyla ilgili duyuş ve görüşleri:

Konya'da A.P. liler daha yeni teşkilatlanmışlardır. Şahıslar içinde halkı pesinden sürükleyebilecek kimseler bulunmamakla beraber parti olarak bir nüfuz gösterbilirler. Partiyi finanse eden şahıs tesbit edilememiştir. Üyelerden alınan teberru ve aidatlarla merkezde ve ilçe'lerde teşkilatlanmaya çalışmaktadır. Çumra ve Hadim kucalarında teşkilatları vardır.

A.P. liler taraftan toplıyabilmek için harculuk ve gericiilik yatağı olan bu bölgede tamamen din istismarcılığı yapmak suretiyle faaliyet göstermektedir. Bir hafta evvel Çumra'ya giden 8 kişilik bir heyetin, teşkilatlarına genişletmek için temaslarda bulundukları öğrenilmiştir. Çumra'ya giden heyet il başkanı ile idare heyeti üyelerinden ibarettir.

Anayasa'nın Halk oy'una sunulmasıyla ilgili olarak genel merkez'den il teşkilatına gönderilmiş olan gizli bir talimata dair herhangi bir müsbet malumat elde edilememekle beraber A.P. Konya teşkilatının Anayasa'ya EVET veya HAYIR diyecekleri de kesin olarak öğrenilememiştir. Sadece her hareketlerinde müteaddit oldukları ve yapacakları herhangi bir faaliyet içinde genel merkezden emir almadan yapamayacakları öğrenilmiştir. Söylenilere göre de Anayasa'nın Halk oy'una sunulmasında da merkezden gelecek emre intizar etmektedirler. Tahminlere göre A.P. nin teşkilat kurmuş olduğu sadece bu iki kaza'da partinin menfi propagandasının tesiri altında kalarak iştirak nisbetinin düşük olduğu, diğer yerlerde ise iştirak nisbetinin aşağıdaki sebebler muvacehelerinde biraz düşük olacağı zannedilmektedir.

- a- Masat sumarı olması,
- b- Vaylalara çıkılması,
- c- Az dahi olsa aleyhte menfi bir propaganda yapılmasıdır ki bunun tesiri (a) ve (b) maddelerinde gösterilen faktörlerden çok azdır.

-2-

Bölgevi olarak vatandaş üzerinde şöyle bir kanaat vardır.Şayet Anayasa'ya HAYIR denilecek olursa, normal düşen bir süre daha kurulamayacaktır.Onun için Memleketin selâmeti bakımından EVET dermeli ve biran evvel normal düzene kavuşulmalıdır.Bunun için de EVET diyceklerin sayısı yüksektir.

Anayasa'nın halk'a tanıtılması ve anlatılması için girişilmiş olan geniş kampanya faaliyetleri % de 80 iyi karşılanmakta ve memnuniyet uyandırmaktadır.Buna mukabil,il seçim kurulu tarafından Konya'da bulunan bütün partilere Anayasa'nın vatandaşlara anlatılması için açık hava toplantıları yapmaları,parti faaliyetleri ömlesinden olduğu bildirilmekle beraber,siyasi partilerin bu şekil toplantılar yapmadıkları görülmüştür.C.H.F.nin ve Y.C.F.nin bu faaliyete taraftar olmalarına mukabil A.P.nin merkezden bir emir almadan hiç bir şey yapamayacağı söylenileri istikbar edilmiştir. A.P.lilerin bu kadar çekimser olmalarına mümasil 29/6/1961 günü saat 19,10 da Radyoda konuşma yapan Tahsin Demmirayın sözleri bilhassa A.P.lileri memnun etmiştir.Baazi yerlerde ise C.H.F.nin radyo konuşmaları hiç alâka görmemiş ve radyoların kapatıldığı duyulmuştur.

Bölgede Vilâyet olarak Anayasaya-evet- kampanyası için geniş çapta çalışıldığı ve halk tarafından ilgi ile takip edilmekte olduğu görülmüştür.

Anayasa'nın halk oyu'na sunulması sırasında toplu veya müferrit olarak herhangi bir hadise beklenemez,Çünkü: Kurtuluş savaşı sıralarında Konya'da çıkan DELİBAŞ isyanının tesirleri halkı halen üzmektedir.Böyle bir kara lekeyi bir dahi olsun ismen bile unut etmemektedir.Bu kötü ve kara bir lekenin halen 40 senelik bir zaman geçmiş olmasına rağmen üzerlerinden atamadıkları endişe etmektedirler.Bu da gösteriyor ki bölge toplum olarak fiili bir hareketin çıkması için elden gelen gayreti esirgememektedir.

Bölgede umumî olarak inkılâp benimsenmiştir.Fakat M.R.K da çıkan bazı ihtilaflar sabık D.F. taraftarlarını sevin-dirmiş, münevverleri ise üzmiştir . Buna mümasil C.Madanoğlu'nun istifası halk arasında türlü tefsirlere yol açmıştır.

Yassıada mahkemelerinin neticeleri ise,halk üzerinde umumî olarak iki merkezde toplanmaktadır.

a- İdam cezası verilmiyeceği,

b- Sürgün veya ikâmete mecbur tutulacakları veyahutta ağır hapis cezaları ile yetinileceği.

şeklinde tefsir edilmektedir.

-3-

Son günlerde Bölgede istikrar yaratan iki olayı sıkmak yerindedir.

1- Derhont mahiyesi eski D.P. başkanı ile 7 arkadaşının halkı mahiyetinde tenha bir yerde toplanarak C.H.F. ye rey veremeleri için yerine davet etmeleri ile,

2- 30/6/1961 günü Beyşehir'de Kurucu Meclis Üyesi Fakih Örfakih'in Anayasa hakkında konuşmasını, Hakim'in için mahiyetini bilniyerek bu konuşmaya mani olması ,kötü sihniyete sahip olanları sevindirmiştir.

Son olarak Konya'ya kıl halinde tetkik etmek lazım gelirse, merkez daha ziyade yerli halk'tan teşekkül etmiş olup Münevver yekun bakımından mülhakatı nazarın selâh vericidir. Buna mukabil Oihanbeyli tamamen Kürt'lerin, Karahan ise fasla-sile kozmopolit bir yer olarak Kürt-gerken ve muhacirlere kadim ise, Kürt ve gerkenlerden, Çumra'da Çerkeslerin nüfus sahibi oldukları yerlerdir. Buralar Y.T.P. ye sempatisandılar. Beyşehir, Seydişehir, Kadınhanı, Ermenek, Ereğli değişik şüarelerden teşekkül etmekle beraber geniş tarafa C.H.F. düşmanlarıdır. Fakat açık olarak hangi partiyi destekliyecekleri bilinmemekle buralarında Y.T.P.yi kendi menfaatlerine daha uygun buldukları dolayın söylentiler arasında. A.P. ise Konya ve mülhakatında destekliyenler kelimenin tam manasıyla gerici mahiyete sahip olanlardır. Firas Münevver geçinen ve bugünkü realiteleri basın ve radyo yolu ile takip edenler ile memurlar şüaresi bu menle-keti kalifiye elemanlar bakımından idare edecek siyasi bir partinin içinde çok geniş şekilde memleket için üstün derecede - faydalı olabilecek şahısları bulmak şartile C.H.F. nin idare edebileceği kanaatinde idirler.

Filhasse Anayasa'nın Halk oyu'na sunulması hususunda yapılan konuşmaların, K.F.K. üyeleri ile Temsilciler Meclisi Azalarının açık hava toplantıları, vatandaşları faslası ile mem-nur etmiş, aralarında iyimser yolda fikir münakaşaları yaptıkları müşahade edilmiştir. Bu da Konya ve mülhakatında her ne kadar A.P. lilerin Kırmızı oy kullanmaları tehlikesinden kor-kulmakla beraber -EVET-'in şdevi olarak 60-70 civarında ~~istek~~ olacağı kanaatini uyandırmaktadır.

I S P A R T A :

Yakın zamana kadar Murcuların ve gericilerin geniş çapta faaliyette bulundukları bölge olmasına rağmen bu gün için toplu olarak hiç bir surette faaliyet gösterdikleri müşahade edilmemiştir. Buna sebep de Millî İnkılabımızdan bu güne kadar geçen zaman zarfında tatbikatlar bu mülhakatda herhangi bir şe-kilde zuhur eden millî menfaatlere mugayir hareketlerin şiddetle takip edilmekte olduğu ve suçlularının kanun karşısında

030 01

25

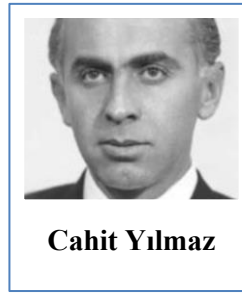
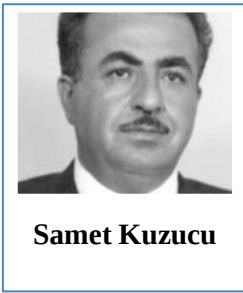
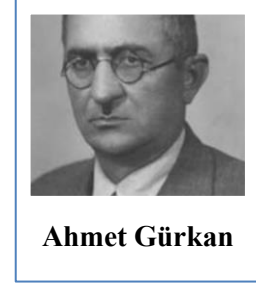
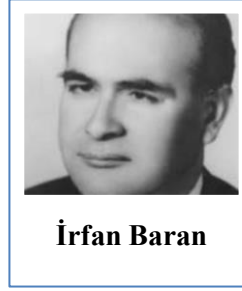
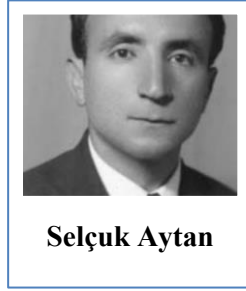
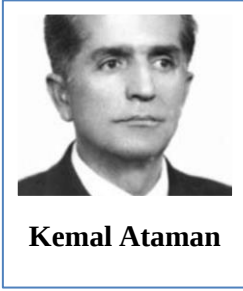
Ek 6: Işık, Yeni Konya, Yeni Meram ve Zaman Gazeteleri Manşetlerinde 1961 Seçim Sonuçları⁸¹⁹

⁸¹⁹ *Işık*, (17.10.1961: 1); *Yeni Konya*, (17.10.1961: 1); *Yeni Meram*, (17.10.1961: 1); *Zaman*, (19.10.1961: 1).

[illegible][illegible]

Ek 7: XII. Dönem Konya Milletvekilleri ⁸²⁰

⁸²⁰ TBMM Albümü 1950-1980 (2010: 808, 809, 810).

Ek 9: Konya Belediye Meclisi Üyeleri ⁸²²

Ek 10: CHP Lideri İnönü Konya Milletvekili Rüştü Özal ile Görüşüyor ⁸²³

⁸²² *Konya 1966 İl Yıllığı*, (1966: 35).

⁸²³ *Şehir Postası*, (6.08.1965: 1).

Ek 11: CKMP Genel Başkanı Alparslan Türkeş Konya İl Teşkilatı Üyeleriyle Toplantıda⁸²⁴

Ek 12: Yeni Konya ve Şehir Postası Gazetelerinin Manşetlerinde 1965 Seçim Sonuçları⁸²⁵

⁸²⁴ Yeni Konya, (9.10.1965: 1).

⁸²⁵ Yeni Konya, (11.10.1965: 1); Şehir Postası, (11.10.1965: 1).

Ek 13: XIII. Dönem Konya Milletvekilleri ⁸²⁶

Lütfi Akdoğan

Selçuk Aytan

Bahri Dağdaş

Hasan Dinçer

Ziyaeddin
İzerdem

İhsan Kabadayı

Necati
Kalaycıoğlu

İsmet Kapısız

⁸²⁶ TBMM Albümü 1950-1980 (2010: 873, 874, 875).

Mekki Keskin

Yunus Koçak

Nazif Kurucu

**Seyit Faruk
Önder**

Fakih Özfakih

Faruk Sükan

Vefa Tanır

**Sait Sina
Yücesoy**